BUKERIO PREMIJOS LAUREATAS

JOHN BANVILLE

Jūra

JOTEMA

Nuostabu... „Jūros“ įtaiga, neįprastumas ir širdį veriantis grožis — stebuklingi.

The Washington Post Book World

Banvilis rašo pavojinga bei aiškios tėkmės proza ir turi ypatingą talentą įžvelgti žmonių sielas.

Don DeLillo

„Jūra“ suteikia nepaprastų apmąstymų apie mirtingumą, sielvartą, vaikystę ir atmintį... Išties puiki.

USA Today

Perlas... Jūra yra kiekviename puslapyje, nepaliaujamas jos bangavimas aidu atsiliepia prozos kadencijose. Šį romaną ne tik paprasčiausiai reikia perskaityti. Būtina jį ir išgirsti, nes šis garsas svaigina... Kerintis meno kūrinys.

The Philadelphia Inquirer

Bukerio premiją pelniusio Banvilio romano kalba žavinga. Kritikai dažnai lygina įtaigų ir sudėtingą jo vaizdingumą su Nabokovo kūryba. Būtent nepaprastas kalbos grožis leidžia skaitytojui iškęsti nemalonius personažus ir istorijas, kurias autorius perteikia — pradedant žiauriais žmonėmis ir baigiant abejingomis mirtimis. Šiame pasakojime apie brendimą ir nesuprantamą netektį Banvilis savo žodžių šviesa mus nuveda prie Airijos kranto uolų ir tamsių bangų. Bet palieka mus ten suvokti tamsą ir atminties tiesą – net jeigu tie prisiminimai skiriasi nuo to, kas iš tikrųjų įvyko.

Bookmarks Magazine

JOHN
BANVILLE

Jūra

Iš anglų kalbos vertė Jonas Čeponis

Jotema

UDK 820(417)-3
Ba392

John Banville
The Sea
London, Picador, 2005

Banville, John
Ba392 Jūra: [romanas] / John Banville; [vertė Jonas Čeponis]. — Kaunas: Jotema, 2007. — 224 p.
ISBN 978-9955-13-113-7

Skaudžiai išgyvendamas artimo žmogaus netektį, meno istorikas Maksas Mordenas sugrįžta į vieną pajūrio kaimelį, kur kadaise vaikystėje su tėvais atostogaudavo. Prisiminimai, iškilę atmintyje iš tolimosios praeities, deja, nesuteikia nei džiaugsmo, nei ramybės, nei paguodos. Kai kurios smulkmenos per daugelį metų pasimiršta, bet yra dalykų, kurie meta niūrų šešėlį visam gyvenimui.

UDK 820(417)-3

Redaktorė *Asta Kristinavičienė*
Danguolė Pankevičienė
Viršelio dailininkė *Ieva Jurgelevičiūtė*
Maketavo *Elvyra Laipanova*

SL 250. 14 sp. l. Užsak. Nr. 7.22
UAB „Jotema“, Algirdo g. 54, 50157 Kaunas
Tel. 337695, el. paštas: info@jotema.lt
http://www.jotema.lt
AB spaustuvė „Spindulys“, Gedimino g. 10, 44318 Kaunas

Kolmui, Daglui, Elenai, Alisai

I

Jie, dievai, išėjo tą keisto potvynio dieną. Visą rytą įlankos vandenys po pieniškai baltu dangumi plūdo ir plūdo, kildami iki dar negirdėto lygio, nedidelės bangos šliaužė per išdžiūvusį smėlį, metų metus nė kiek nepažinojusį drėgmės, neskaitant lietaus, ir laižė pačias kopų papėdes. Tolimajame įlankos gale surūdijęs kažkada seniai seniai — seniau nei kas nors iš mūsų pajėgė prisiminti — išmesto į krantą krovininio laivo korpusas turbūt pamanė vėl galėsiąs leistis į jūras. Aš daugiau nebeplaukiosiu — po tos dienos. Jūros paukščiai klykavo ir nardė ore žemyn, regis, visai nesijaudindami dėl vaizdo, kurį kėlė šis milžiniškas vandens dubuo, besipučiantis kaip nuotrynos pūslė, švino melsvumo ir piktai blyksintis. Tądien jie, tie paukščiai, atrodė nepaprastai balti. Bangos vandens liniją kraštavo nešvarių geltonų putų apvadais. Aukšto horizonto nedarkė nė viena burė. Aš nebeplaukiosiu — ne, daugiau niekada.

Kažkodėl mane ką tik nukrėtė šiurpulys — kapų šalčio. Kažkodėl.

Kaip ir seniau, namas vadinasi „Kedrai“. Šeriuotas šių medžių — beždžionės rudumo ir atsiduodančių derva, koš-

mariškai susiraizgiusių kamienais — guotas tebeauga kairėje pusėje, per neprižiūrėtą veją žvelgiantis į didelį išlenktą langą to, kas kadaise buvęs bendrasis kambarys, bet kurį panelė Vavasur kaip pensiono savininkė labiau mėgsta vadinti svetaine. Paradinės durys — iš kitos pusės ir atsiveria į dėmėtą nuo automobilių alyvos žvyruotą aikštelę, uždarytą geležiniais vartais, kurie tebėra nudažyti žaliai, nors rūdys išplonino jų virbus iki dantyto filigrano. Esu nustebęs, kiek mažai viskas pasikeitę per daugiau nei penkiasdešimtį metų nuo to laiko, kai paskutinįsyk mano čia būta. Nustebęs ir nusivylęs, netgi, pasakyčiau, išsigandęs, dėl sau pačiam neaiškių priežasčių, nes kodėl aš turėčiau trokšti permainų — aš, sugrįžęs gyventi tarp praeities griuvėsių? Stebiuosi, kodėl namas šitaip pastatytas — šonu, atsukęs baltą, žvirgždu tinkuotą belangę galinę sieną į kelią; galbūt ankstesniaisiais laikais, prieš atsirandant geležinkeliams, kelias ėjęs visiškai skirtinga kryptimi, tiesiai pro šal paradinių durų — visai galimas daiktas. Panelė V. miglotai prisimena datas, bet mananti kotedžą buvus čia pastatytą dargi praeito šimtmečio pradžioje, — tai yra užpraeito, aš vis painiojuosi su tūkstantmečiais, — o paskui nuolat pridurstomą bet kaip, atsitiktinai. Tai paaiškintų, kodėl šis būstas atrodo toksai be tvarkos sugrūstas — maži kambariai, išeinantys į didesniuosius, langai, atsiveriantys į aklinas sienas, visur ištisai žemos lubos. Sakingų pušinių lentų grindys skamba jūrine gaida — kaip ir mano sukamoji kėdė su virbų atkalte. Įsivaizduoju seną jūrų keliautoją, kuris pagaliau apsistojo sausumoje, snaudžiant prie židinio, o žiemio šuorus brazdenant langų rėmus. O, kad būčiau joks. Kad būčiau buvęs toks.

Kai prieš visus tuos metus, dievų laikais, šiose vietose gyvenau, „Kedrai“ buvo vasarnamis, nuomojamas dviem savaitėms ar mėnesiui. Kasmet visą birželį jį apnikdavo vienas turtingas daktaras su didžiule triukšminga savo šeimyna, — mes nemėgome skardžiabalsių daktaro vaikų, nes šie mus išjuokdavo ir iš už nepralaužiamos vartų užtvaros apsvaidydavo akmenimis, — o po jų atvykdavo paslaptinga vidutinio amžiaus pora, kuri su niekuo nesišnekėdavo ir tylomis kasryt tuo pačiu laiku Stoties keliu vedžiodavo į pakrantę savo taksą. Rugpjūtis „Kedruose“ mums būdavo pats įdomiausias mėnuo. Tada nuomininkai kasmet apsigyvendavo vis kitokie, žmonės iš Anglijos ar pačios Europos, atvykusi medaus mėnesiui kokia nors jaunavedžių porelė, kurią mes bandydavome šnipinėti, o sykį netgi apsistojo laikinai suburta keliaujančiųjų teatralų trupė, rengianti popietinį spektaklį kaimelio cinkuotos skardos kino teatre. Ir paskui, tais metais, atvyko Greisų šeima.

Pirmiausia, ką aš jų pamačiau — tai automobilį, pastatytą ant žvyro kieme už vartų. Žemos pakabos suraižytą ir aplamdytą juodąjį modelį* su smėlio spalvos odinėmis sėdynėmis ir dideliu, stipinuotu, poliruoto medžio vairu. Ant sportiško nuolydžio užpakalinio stiklo palangės nerūpestingai sumestos išblukusiais ir apspurusiais viršeliais knygos, taip pat ten buvo ir turistinis Prancūzijos žemėlapis, gerokai naudotas. Paradinės namo durys žiojėjo plačiai atlapotos, ir iš vidaus, apačios, iki manęs atskriejo balsai, o iš viršaus — medinėmis

* Kalbama apie H. Fordo sukurtą automobilį „Model T“ — 1913–1927 m. serijinės gamybos, visada juodą. *Čia ir toliau paaiškinimai vertėjo.*

grindimis lakstančių basų pėdų bildesys ir kažkokios mergaitės juokas. Buvau sustojęs prie vartų, atvirai stengdamasis ką nors nugirsti, ir šit staiga iš namo išėjo vyriškis su taurele rankoje. Žemas ir stambus viršutine kūno dalimi, — vien pečiai, krūtinė ir didelė apskrita galva, — trumpai nukirptais, garbanotais, tviskančiais juodais plaukais, pamargintais per ankstyvo žilsvumo, ir smailia juoda barzda, tokia pat pamarginta. Vilkėjo laisvais, nesusagstytais žaliais marškiniais bei rusvai žalsvos spalvos šortais ir buvo basas. Oda taip tamsiai įdegusi saulėje, jog net su purpuriniu atspalviu. Net jo pėdų keltys, pastebėjau, irgi buvo rudos; o daugelis tėvų, iš mano patirties, žemiau apykaklės linijos būdavo žuvies pilvo balčio. Jis padėjo taurelę — su melsvu džinu, ledo kubeliais ir citrinos griežinėliu — pavojingu kampu ant automobilio stogo, atidarė keleivio pusės dureles ir pasilenkė vidun kažko pasirausti po prietaisų skydeliu. Nematomame namo viršuje vėl nusijuokė ta mergaitė ir su apsimestiniu išgąsčiu, it paklaikusi, čirpiamai klyktelėjo, ir vėl subildėjo lakstančios pėdos. Jiedvi žaidė gaudynes — ji ir bebalsė kita. Vyriškis atsitiesė ir pasiėmęs nuo automobilio stogo taurelę su džinu užtrenkė dureles. Kad ir ko jis ieškojęs, nesurado. Sukdamasis atgal į namą, akimis pagavo manąsias ir mirktelėjo. Ne kaip paprastai būdinga suaugusiesiems — iš aukšto ir tuo pat metu įsiteikiamai. Ne, pamerkė draugiškai, susimokėliškai, bemaž masoniškai, tartum ši iš pažiūros nereikšminga, netgi be turinio akimirka, kuria mudu, dvejetas nepažįstamųjų, suaugusysis ir berniokas, dalijomės, vis dėlto turėtų prasmę. Jo akys buvo nepaprastai blyškaus, skaidraus mėlynumos atspalvio. Paskui jisai sugrįžo į namą, dar neperžengęs slenksčio jau kalbėdamas.

— Velniava, — tarė jis, — atrodo, kad... — ir dingo.

Mirksnį lūkuriavau, apžvelgdamas viršutinius langus. Tenai nepasirodė nė jokio veido.

Štai tada pirmą sykį susidūriau su Greisais: iš viršaus atsklindantis mergaitiškas balsas, lakstančių pėdų bildesys ir čia, apačioje, vyriškis, pamerkiantis man tomis mėlynomis akimis — linksmai, slaptingai ir truputėlį šėtoniškai.

Kaip tik dabar vėl pagavau save tai darąs — šaižiai, žiemiškai švilpiąs pro priekinius dantis, kaip pastaruoju metu buvau bepradedąs įprasti. *Dyy, dyy, dyy* — veržiasi garsas it dantisto grąžto. Šitaip švilpdavęs mano tėvas, nejaugi aš virstu juo? Kambaryje kitapus koridoriaus pulkininkas Blandenas paleidęs radiją. Jis ypač mėgsta popietines pokalbių programas — tas, per kurias sudirgę piliečiai skambina skųstis dėl bjaurių politikų, gėrimų kainų ir kitų amžinų dirgiklių. „Dėl kompanijos", — trumpai paaiškina jis ir atsikrenkščia — atrodo šiek tiek susigėdęs, išsišovusios, apšutusios jo akys vengia manųjų, nors aš niekuo neprovokuoju. Ar klausydamasis guli ant lovos? Sunku jį ten įsivaizduoti — lankstantį storomis vilnonėmis kojinėmis apautų pėdų pirštus, be kaklaraiščio, plačiai prasegta marškinių apykakle ir sunertomis už to seno, gysloto savo kaklo plaštakomis. Palikęs kambarį, jis — pats vertikaliausias žmogus, nuo daugsyk taisytų savo blizgančių rudų tvirtų odinių batų padų iki kūgiškos kaukolės viršaus. Kiekvieno šeštadienio rytą pas kaimelio kirpėją jis kerpasi plaukus — trumpai iš pakaušio ir šonų, be jokio gailesčio, tik paliekant viršuje styroti vanagišką žilą kuodą. Diržingos, ilgais lezgeliais jo ausys atsikišusios, atrodo lyg būtų buvusios

sudžiovintos ir išrūkytos; akių baltymai irgi dūmiško gelsvo atspalvio. Man girdėtis jo radijuje balsų marmesys, bet žodžių neišskiriu. Ko gero, aš čia pasiusiu. *Dyy, dyy.*

Vėliau tą dieną, — dieną, kai atvyko Greisai, — ar kitą, arba dar kitą po jos, aš vėl pamačiau juodąjį automobilį, iškart atpažinau šį, bildantį nedideliu kuprotu tiltu, permestu viršum geležinkelio linijos. Jis vis dar tebėra ten, tas tiltas, tuoj už stoties. Taip, daiktai išlieka, o gyvenimas nutrūksta. Automobilis iš kaimelio važiuodavo link miestuko — pavadinsiu jį Balimoru — už kokių dvylikos mylių. Miestukas vadinasi Balimoras, šis kaimelis — Balilesas, galbūt juokinga, bet man nesvarbu. Barzdyla, kuris man tada mirktelėjo, vairavo kažką kalbėdamas ir juokdamasis, atlošęs galvą. Greta sėdėjo moteris, padėjusi alkūnę ant nuleisto lango, irgi atlošta galva, vėjo gūsių pro langą kedenamais blyškiais plaukais, bet ji nesijuokė, tik šypsojosi — tąja šypsena, kurią tausojo tik jam: skeptiška, tolerantiška, vangiai linksmoka. Vilkėjo balta palaidinuke, turėjo užsidėjusi saulės akinius baltais plastikiniais rėmeliais ir rūkė cigaretę. Kur aš esu, kokioje stebėjimo vietoje slepiuosi? Nematau savęs. Akies mirksniu juodu pravažiavo, koketiškai krypuojantis automobilio užpakalis nurūko už kelio vingio, papurkšdamas paskui save išmetamųjų dūmų kamuolį. Griovyje aukštos žolės, šviesios kaip ir tos moters plaukai, virptelėjo ir sugrįžo į ankstesnę svajingą savo rimtį.

Žingsniavau Stoties keliu saulės nutviekstame popietės nykulyje. Paplūdimys kalvos apačioje po indigo žydruma

mirguliavo gelsvu rusviu. Pajūryje, ištisai siauros horizontalės, pasaulis suvestas į kelias ilgas tieses, suspaustas tarp žemės ir dangaus. Artinausi prie „Kedrų" atsargiai. Kaip tatai yra, kad vaikystėje viskas nauja, kas pagaudavo mano dėmesį, turėdavo slėpiningos auros, nes, pasak visų autoritetų, slėpiningumas — ne kas nors nauja, bet pažinotas daiktas, sugrįžtantis skirtingu pavidalu, vaidulu iš anapus. Tiek daug dalykų, į kuriuos neįmanoma rasti atsakymo, ir šis — menkiausias iš jų. Priėjęs arčiau, išgirdau pastovų šaižų džeržgesį. Kažkoks mano amžiaus berniūkštis, pasikabinęs ant žaliųjų vartų geibiai nusvertomis per viršutinį jų skersinį rankomis, viena koja lėtai stumdėsi per žvirgždą ketvirtį apskritimo pirmyn ir atgal. Jo plaukai buvo tokie pat šiaudiškai blyškūs kaip ir anos moters automobilyje, akys — akivaizdžiai žydros, neabejotinai kaip ano vyriškio. Kai pamažu ėjau pro šalį, o iš tikrųjų aš galbūt netgi buvau stabtelėjęs ar veikiau kiek sudvejojęs, jis įbedė savo „plimsolo" — gumapadžio sportbačio — nosį į žvirgždą, kad vartai liautųsi siūbavę, ir su priešišku smalsumu nužvelgė mane. Šitaip mes visi — mes, vaikai — žvelgdavome vienas į kitą pirmąsyk susitikę. Už jo man buvo matyti visas siauras sodas namo gale, iki pat įstrižos eilės augančių palei geležinkelio bėgius medžių — jų dabar nebėra, tų medžių, visi nukirsti, kad būtų padaryta vietos virtinei pastelinių spalvų bungalų, panašių į lėlių namukus — ir netgi dar toliau, sausumos gilumon, kur aukštyn kilo laukai ir ten ganėsi karvės, švytėjo mažutėliai geltonio proveržiai, kuriuos sudarė dygliakrūmiai, bei tolumoje stiebėsi vienišas špilis, o paskui — dangus su rangytais baltais debesimis. Staiga, netikėtai, berniūkštis nutaisė

man groteskišką grimasą, sužvairuodamas akimis ir nukardamas per apatinę lūpą liežuvį. Aš žingsniavau toliau, jausdamas mane sekant pašaipų jo žvilgsnį.

„Plimsolas“. Taigi štai žodis, kurio nebegirdi arba girdi retai, labai retai. Savo kilme — jūreiviška avalynė, pagal kažkieno pavardę, jeigu gerai prisimenu, turinčio kažką bendra su laivais*. Pulkininkas vėl išvietėje. Kertu lažybų — prostatos problema. Eidamas pro mano duris, jis žengia tyliau, pragirgždindamas grindimis ant pirštų galų — iš pagarbos sielvartaujančiajam dėl netekties. Tvirtai paisantis prideramumų tas mūsų galantiškasis pulkininkas.

Aš žingsniuoju Stoties keliu.

Tiek daug gyvenime būta rimties tuomet, mūsų jaunystėje, ar bent dabar taip atrodo; lūkestingos rimties; budrumo. Mes lūkuriavome dar nesusiformavusiame savo pasaulyje, žvelgdami į ateitį, kaip tas berniukas ir aš tada žvelgėme vienas į kitą kaip kariai mūšio lauke, stebintys, kas bus toliau. Kalvos apačioje aš sustojau, stovėjau ir žvelgiau į tris puses — priekin Pakrantės keliu ir atgal Stoties keliu, ir dar kiton pusėn, skardinio kino ir viešųjų teniso kortų link. Nė gyvos dvasios. Kelias už teniso kortų buvo vadinamas Uolos alėja, nors kad ir kokių uolų kadaise galbūt čia būta, jūra jau seniai jas suardė. Kalbama, kad ten, smėlėtame jūros dugne, yra nugrimzdusi bažnyčia, — visai sveika, su varpinės bokštu ir varpu, — kadaise stovėjusi kyšulyje, kuris dabar irgi dingęs, vieną neatme-

* Matyt, kalbama apie Semiuelį Plimsolą (Samuel Plimsoll, 1824–1898), britų pirklį ir laivininkystės reformatorių. 1876-aisiais jis pateikė „Prekybinės laivybos įstatymą“, kuriuo buvo nustatytos saugios krovinio ribos prekiniams laivams.

namą naktį audros ir baisaus potvynio nuversta į putojančias bangas. Tai istorijos, kurias pasakoja vietiniai, — tokie kaip pienininkas Diuinjanas ir kurčius Kolferis, pelnantis sau duonai pardavinėdamas rastus golfo kamuoliukus, — kad mes, laikinieji gyventojai, manytume, jog jų ramus pajūrio kaimelis nuo seno buvęs visokių siaubų vieta. Iškaba viršum Pakrantės kavinės, reklamuojanti cigaretes, — „Navy Cut" — su nupieštu barzdotu jūrininku gelbėjimosi plūdure ar virvės žiede — nejaugi? — girgždėjo jūros brizo klebenama ant surūdijusių nuo druskos vyrių kaip aidas „Kedrų" vartų, ant kurių, — ką aš žinau, — galbūt dar tebesisūpuoja tas berniukas. Jie, tie dabarties vartai, ta praeities iškaba girgžda mano svajose po šiai dienai, po šiai nakčiai. Aš leidžiuosi Pakrantės keliu. Namai, krautuvės, du viešbučiai, — „Golfas" ir „Pliažas", — granitinė bažnyčia, Mailerio bakalėja kartu su paštu ir alude ir paskui laukas — „Laukas"— su mediniais šveicariško tipo namukais, iš kurių vienas per atostogas būdavo mūsų — mano tėvo, motinos ir mano paties — namai.

Jeigu tuodu žmonės automobilyje buvo jo gimdytojai, nejau jie paliko berniuką namie vieną patį? Ir kur buvo ta mergaitė — mergaitė, kuri juokėsi?

Praeitis lyg antra širdis tvinksi man viduje.

Konsultantas buvo pavarde ponas Todas*. Žvelgiant iš poligloto taško, tai tik galima laikyti prasto skonio sąmoju.

* Angl. pavardė Todd skamba kaip vokiškas *Tod* — mirtis.

Būtų galėję būti ir blogiau. Esama De'Ato* pavardės, su ta neįprasta didžiąja raide viduryje ir apsaugančiu nuo nelemties apostrofu, kuris nieko neapgauna. Šis Todas kreipėsi į Aną „ponia Morden“, bet mane vadino „Maksu“. Visiškai nebuvau tikras, ar man patiko šitaip leidžiamas suprasti skirtumas bei šiurkštus tono familiarumas. Jo kabinetas, ne, patalpos — jas vadina patalpomis, kaip ir į jį kreipiamasi „pone“, o ne „daktare“ — iš pirmo žvilgsnio pasirodė lyg kažkur padebesiuos, nors iš tikrųjų buvo tik trečiame aukšte. Pastatas naujas, — visas iš stiklo ir plieno — netgi vamzdinė lifto šachta buvo iš stiklo ir plieno, vykusiai primenanti švirkšto korpusą, kuriuo nelyginant milžiniškas stūmoklis, pakaitomis ištraukiamas ir nuspaudžiamas, ūždamas kilo ir leidosi liftas, — ir dvi daktaro pagrindinio konsultacijų kabineto sienas nuo grindų ligi lubų sudarė veidrodinio stiklo lakštai. Kai mudu su Ana įvedė vidun, mane apakino ankstyvo rudens saulės, krintančios pro tuos didžiulius langus, spindesys. Priimamojo registratorė, šviesiaplaukė neryški dėmė seselės chalatu ir praktiškais bateliais, kurie jai einant girgždėjo — kas gi, po teisybei, tokiomis aplinkybėmis pastebėtų registratorę? — padėjo Anos bylą ant pono Todo rašomojo stalo ir girgždėdama pasišalino. Ponas Todas pakvietė mudu atsisėsti. Mintis, kad sėdėsiu patogiai įsitaisęs krėsle, man buvo nepakeliama, tad nuėjau ir atsistojau prie stiklinės sienos, žvelgdamas laukan. Tiesiai žemiau manęs augo ąžuolas, o galbūt tai buvo beržas, — aš niekad gerai ne-

* Neva pranc. De'Ath — transkribuotas angliškas žodis *„Death“* (mirtis), kuriuo toliau autoriaus žaidžiama.

skyriau tų didelių lapuočių, — bet tikrai ne guoba, nes šios visos jau numetusios lapus, šiaip ar taip, kažkas tokio didinga, vasariška plataus kupolo žaluma dar vos pasidabruota rudeniškos žilumos. Tviskėjo automobilių stogai. Kažkokia jauna moteris juodu kostiumėliu greitai žengė nuo pastato per automobilių aikštelę, ir netgi iš tokio nuotolio man atrodė, kad girdžiu metališkai kaukšint gudronine danga jos aukštakulnius. Ana blyškiai atsispindėjo stikle priešais mane — sėdėjo labai tiesi ant metalinės kėdės trim ketvirčiais profilio, pavyzdinė pacientė, vieną kelį užmetusi ant kito ir sunertomis ant šlaunies plaštakomis. Ponas Todas sėdėjo šonu prie savo rašomojo stalo, sklaidydamas jos bylos dokumentus; šviesiai rožinis aplanko kartonas man priminė tuos nemalonius pirmuosius rytus kažkada seniai mokykloje po vasaros atostogų, naujutėlaičių vadovėlių ir kažkaip kupiną grėsmingos pranašystės rašalo bei nudrožtų pieštukų kvapo atmosferą. Kaip klaidžioja mintys netgi pačiomis rimčiausiomis aplinkybėmis!

Nusigręžiau nuo lango — dabar tai, kas dėjosi lauke, tapo nebepakenčiama.

Ponas Todas buvo žmogus tvirtai suręstas, ne aukštas ar stambus, bet labai plačių pečių: galėjai susidaryti įspūdį jį esant kvadratinį. Jis laikėsi raminamai, senamadiškai. Vilkėjo tvido kostiumu su liemene, matėsi ir laikrodžio grandinėlė, avėjo kaštoniškai rudais tvirtais raštuotos odos batais, kuriuos teigiamai būtų įvertinęs pulkininkas Blandenas. Ankstesniųjų laikų stiliumi plaukai buvo sutepti aliejumi, nuo kaktos griežtai sušukuoti atgal, taip pat jis auginosi ūsus, trumpus ir pasišiaušusius, teikiančius užsispyrėlišką išvaizdą. Šiek tiek

sukrėstas sumojau, kad, nepaisant šių apskaičiuotai turinčių įkvėpti pagarbą priemonių, jam tikrai ne daugiau kaip penkiasdešimt. Nuo kada gi daktarai pradėjo būti jaunesni už mane? Jis vis rašė, stengdamasis laimėti laiko — vyrioko dėl to nesmerkiau, juo dėtas aš irgi būčiau elgęsis taip pat. Pagaliau padėjo plunksnakotį, bet vis dar nebuvo linkęs prašnekti, stengdamasis sudaryti įspūdį, jog nežinąs nuo ko ar kaip pradėti. Šioje delsoje buvo kažkas tokio dirbtina, teatrališka. Vėlgi aš jį suprantu. Daktaras privalo tiek pat gerai vaidinti kaip ir gydyti. Ana nekantriai muistėsi ant kėdės.

— Ką gi, daktare, — tarė ji, šiek tiek per garsiai, nutaisydama tą nerūpestingą, tvirtą toną, būdingą toms penktojo dešimtmečio kino žvaigždėms, — tai mirties nuosprendis ar vis dėlto aš gyvensiu?

Kabinete stojo tyla. Šmaikštus jos išpuolis, be abejo, surepetuotas, nenusisekė. Man kilo noras pulti priekin, sugriebti kaip gaisrininkui ją į glėbį ir išsinešti iš čia. Bet aš nepajudėjau. Šiek tiek išgąstingai, kiškio akimis, ponas Todas pažvelgė į ją, perpus kilsteldamas antakius.

— Ak, mes dar jūsų nepaleisime, ponia Morden, — tarė jis, baisia šypsena parodydamas didelius pilkus savo dantis. — Ne, iš tikrųjų nepaleisime.

Dar vienas tylos mirksnis. Ana laikė pasidėjusi plaštakas skreite, tad dabar pažvelgė į šias susiraukdama, lyg anksčiau nebūtų jų pastebėjusi. Iš išgąsčio dešinys kelis man ėmė trūkčioti.

Ponas Todas įsileido į įtaigius samprotavimus, nugludintus dažno vartojimo, žadėdamas gydymus, naujus vaistus,

galingą arsenalą cheminių ginklų, turimų savo žinioje; lygiai taip pat būtų galėjęs kalbėti apie stebuklinguosius gėrimus, alchemiko gydalus. Ana tebesiraukė žvelgdama į savo rankas; ji nesiklausė. Pagaliau jis nutilo ir sėdėjo stebeilydamas į ją tuo pačiu kaip ir anksčiau desperatišku, kiškišku žvilgsniu, garsiai alsuodamas, tartum kokiu vypsniu patrauktomis atgal lūpomis, vėl išstatančiomis parodai tuosius dantis.

— Dėkui, — mandagiai pasakė ji balsu, kuris atrodė dabar sklindantis iš kažkur labai toli, ir linktelėjo sau pačiai. — Taip, — dar atokiau, — dėkui.

Sulig tais žodžiais, lyg jam būtų palengvėję, ponas Todas trumpai plekštelėjo delnais sau per kelius, pašoko ant kojų ir mažne stumte nustūmė mudu link durų. Anai išėjus, pasisuko į mane ir apdovanojo šiurkštoka, kaip vyro vyrui, šypsena ir paspaudė ranką — sausai, žvaliai, tvirtai. Neabejoju, jis pasitausoja taip spausti ranką sutuoktiniams tokiomis kaip ši progomis.

Kiliminė koridoriaus danga sugėrė mūsų žingsnių garsą.

Liftas, paspaudus mygtuką, nėrė žemyn.

Išėjome į dienos šviesą lyg žengtume į naują planetą, į tokią, kurioje, išskyrus mudu, niekas negyvena.

Parvažiavę namo, ilgai sėdėjome automobilyje, nesiryždami prašnekti apie tai, kas ir taip žinoma, tylūs, svetimi sau patiems ir vienas kitam, kokie staiga tapome. Ana žvelgė tolyn į saulės nutviekstą įlanką, kur styrojo jachtų stiebų suvyniotomis burėmis šeriai. Jos pilvas buvo išburkęs, apvalus

standus kauburys, spaudžiantis sijono juosmenį. Tada ji pasakė, kad žmonės pamanys ją pastojus. — „Mano metuose!" — ir abu nusijuokėme, nežiūrėdami vienas į kitą. Kirai, kurie suko lizdus mūsų kaminuose, visi jau buvo sugrįžę atgal į jūrą ar išmigravę, arba dar kaip jie ten elgtųsi. Visą tą baisią vasarą jie ištisą dieną sukdavo ratus apie kraigus, šaipydamiesi iš mūsų pastangų dėtis, kad viskas gerai, nieko blogo, gyvenimas tęsiasi. Bet štai jis ten, pūpso jos skreite, tas iškilimas — stambusis De'Ato kūdikis — augantis jos viduje ir laukiantis savo laiko.

Pagaliau mudu įėjome į namą, nes neturėjome kur kitur eiti. Pro virtuvės langą vidun liejosi skaisti vidudienio šviesa, ir viskas buvo įgiję stikliško, ryškiabriaunio spindesio, lyg aš žvelgčiau į patalpą pro kokio nors fotoaparato lęšį. Visi tie kasdieniai daiktai — puodynės ant lentynų, prikaistuviai ant viryklės, ta lentelė su dantytu peiliu duonai raikyti — kėlė bendrą nekalbaus nesmagumo įspūdį, lyg suktų savo žvilgsnius nuo iškart tapusios tarp jų svetima, nemalonia, esaties. Štai kaip — nelaimingas suvokiau, — štai kaip nuo šiol bus, kur tik ji beeis, visur priekyje be garso skimbčios tas raupsuotosios varpelis. *Kaip gražiai jūs atrodote!* — žmonės šūkčios. — *Tikrai, dar niekad mes nematėme jūsų tokios gražios!* O ji, vargšė ponia Kaulienė, spindinčia šypsena vis nutaisinės narsų veidą.

Su paltu ir šalikėliu ji stovėjo viduryje virtuvės, nusvirusiomis ant klubų rankomis, irzliu veidu dairydamasi aplinkui. Tuomet dar tebebuvo graži, aukštų skruostikaulių, vaiskios, plonos kaip popierius odos. Aš visada žavėdavausi Anos pro-

filiu, it iš dramblio kaulo išrėžtos nosies linija, krintančia statmenai nuo kaktos.

— Ar žinai, kas tai? — prašneko ji su aitriu įkarščiu. — Nederama, štai kas.

Skubiai nusukau žvilgsnį į šalį, baimindamasis, kad akys manęs neišduotų; tavo akys visados esti kieno nors kito — užsislėpusio viduje pikto ir nieko nepaisančio gnomo. Supratau, ką ji turėjo galvoje. Kad tatai neturėjo jai nutikti. Neturėjo nutikti mudviem, juk esame ne tokie žmonės. Nelaimė, liga, priešlaikinė mirtis ištinka gerus žmones, nuolankiuosius, žemės druską, ne Aną, ne mane. Vidur imperatoriškosios procesijos, koks buvo mudviejų gyvenimas drauge, iš sveikinančios minios priekin žingtelėjo kažkoks vypsantis menkysta ir, lyg kokioje parodijoje žemai nusilenkęs, įteikė mano tragiškajai karalienei apkaltos orderį.

Ji užkaitė virdulį, paskui pasigraibiusi palto kišenėje išsiėmė ir užsidėjo akinius, kilpa susirišo už sprando virvelę. Tada pravirko — galbūt pati to nejausdama, be garso. Nerangiai pabandžiau ją apkabinti, bet Ana staigiai atšlijo.

— Dėl Dievo meilės, nebruzduliuok! — sudraudė. — Juk aš tik mirštu, kas čia tokio.

Virdulys užvirė ir pats išsijungė, šnypščiantis jo viduje vanduo nenorom nurimo. Nusistebėjau, jau ne pirmą sykį, žiauria kasdienių dalykų ramybe. Tačiau ne, tai ne žiaurumas, ne ramybė, o tik abejingumas, kaipgi galėtų kitaip būti? Nuo šiol aš turėsiu vertinti dalykus taip, kokie šie yra, o ne kaip aš galbūt įsivaizduoju, nes tai dabar nauja tikrovė. Paėmiau arbatos puodelį ir arbatinuką, sutarškindamas jais, — rankos man

drebėjo, — bet ji pasakė ne, persigalvojusi, iš tikrųjų tai norinti brendžio ir cigaretės — Ana, kuri nerūkė ir retai teišgerdavo. Stovėdama vis dar su paltu prie stalo, ji it neklusnus vaikas niūriai dėbtelėjo į mane. Liovėsi ašarojusi. Nusiėmė akinius, leisdama šiems pakibti ant virvutės sau po kaklu, ir atbulomis plaštakomis pasišluostė akis. Suradau brendžio butelį ir drebančiomis rankomis įpyliau šlaką į taurelę — butelio kaklelis ir jos kraštas barkštelėjo vienas į kitą lyg dantys. Namuose nebuvo cigarečių, iš kur man jų gauti? Ji pasakė, kad nesvarbu, po teisybei, nenorinti rūkyti. Metalinis virdulys blizgėjo, iš jo snapelio pamažu rangėsi garas, kažkaip prišaukdamas mintį apie džiną ir lempą.

— Nors nusivilk paltą, — pasakiau aš.

Betgi kodėl „nors"? Kas tai yra — žmonių pokalbis?

Padaviau Anai taurelę brendžio, bet ji negėrė, tik stovėjo ir laikė šią rankoje. Krintanti pro langą už manęs šviesa atsispindėjo kabančių jai prie raktikaulio akinių lęšiuose, sukeldama nejaukų įspūdį kitos, miniatiūrinės Anos, nuleistomis žemyn akimis stovinčios čia pat sau po smakru priešais. Staiga ji suglebo ir sunkiai atsisėdo, ištiesdama priekin per stalą rankas keistu, beviltišku gestu, lyg melstų ką nors nematomą kitą atsisėsti priešais ir teisti. Taurelė jos delne stuktelėjo į stalo medį, ir pusė gėrimo išsipylė. Mąslus bejėgiškai stebėjau ją. Svaiginamą sekundėlę man toptelėjo, kad niekad nebepajėgsiu sugalvoti nė vieno žodžio, kurį galėčiau jai pasakyti, kad mudu šitaip toliau gyvensime kankinamoje nebylystėje iki pat galo. Pasilenkiau ir pabučiavau blyškų lopinėlį, didumo sulig šešių pensų moneta jos pakaušyje, kur tamsūs plaukai rietėsi verpetu. Ana kilstelėjo į mane paniurusį veidą.

— Nuo tavęs atsiduoda ligoninių kvapu, — pasakė. — O turėtų nuo manęs.

Paėmiau iš jos rankos taurelę, prisidėjau prie lūpų ir vienu gurkšniu išlenkiau kas buvo likę deginančio brendžio. Sumojau, koks jausmas buvo mane apnikęs nuo tada, kai šįryt įžengiau į stiklu tviskančias pono Todo konsultacijų patalpas. Nesmagumas. Esu tikras, kad ir Ana tai jautė. Taip, nesmagumas, panikos persmelktas jausmas, kad nežinai ką pasakyti, kur žiūrėti, kaip elgtis, ir dar kažkoks kitas — ne visai pykčio, bet lyg atšiauraus irzulio, apmaudo dėl žiauriai nemalonios padėties, kurioje abu atsidūrėme. Tartum būtų buvusi mums atskleista kažkokia paslaptis — tokia nešvanki, tokia nepadori, jog vos galėjome pakęsti vienas kito draugiją, tačiau nepajėgiantys išsivaduoti, kiekvienas žinąs tą šlykštybę, kurią žino kitas, ir kaip tik to žinojimo susaistyti. Nuo šios dienos viskas toliau bus tik apsimetinėjimas. Niekaip kitaip nebus įmanoma gyventi su mirtimi.

Žvelgdama nuo manęs į šalį, Ana tebesėdėjo pastirusi prie stalo, ištiesusi per šį rankas delnais į viršų, lyg kažkas būtų į juos įkritę.

— Na? — ištarė neatsigręždama. — Kas dabar?

Antai eina pulkininkas, šlepena atgal į savo kambarį. Ilgai užsibuvo tualete. Strangurija* — geras žodis. O mano kambarys — vienintelis miegamasis name, kuris pastatytas, kaip

* Sunkus, spazmiškas šlapinimasis (*lot.* med. terminas).

tatai pateikia panelė Vavasur nutaisydama kuklią miniukę, *en suite**. Aš taip pat turiu reginį arba turėčiau, jeigu ne tie prakeikti bungalai sodo apačioje. Mano lova — kelianti baugulį, įspūdinga, aukšta, neva itališko stiliaus grožybė, tinkama miegoti dožui, galvūgalio lenta išraityta ir poliruota it Stradivarijaus smuikas. Reikės pasiteirauti panelę V. apie šios kilmę. Tai turėjęs būti miegamojo liuksas tuomet, kai čia gyveno Greisai. Tais laikais aš niekad nepatekdavau toliau pirmo aukšto, nebent tik sapnuose.

Ką tik pastebėjau šios dienos datą. Lygiai metai nuo tada, kai mudu su Ana gavome pirmąsyk apsilankyti pas poną Todą. Kas per sutapimas. O galbūt ne; argi esama sutapimų Plutono viešpatijoje be kelio ar takelio, kurios tyrais aš, Orfėjus be lyros, klaidžioju? Vis dėlto jau dvylika mėnesių! Būčiau privalėjęs vesti dienoraštį. Savo negandos metų žurnalą.

Būtent vienas sapnas paskatino mane čionai atvažiuoti. Jame aš žingsniavau kaimo keliu, nieko daugiau. Buvo žiema, prieblanda ar šiaip kažkokia blausiai šviesi naktis, iš tokių naktų, kokias regi tik sapnuose, ir drėbė šlapdriba. Kažkur ryžtingai traukiau — tartum namo, nors tiksliai nežinojau, kas ar kur galėtų būti mano namai. Man po dešinei plytėjo atviras laukas, lygus lygutėlis — niekur nei namo, nei kokios lūšnelės, o po kairei palei kelią rikiavosi plati niūriai stūksančių medžių eilė. Nepaisant metų laiko, šių šakos nebuvo plikos, ir tankūs, bemaž juodi lapai išvien sviro žemyn, slegiami sniego, pavirtusio minkštu permatomu ledu. Kažkas buvo

* Kaip apartamentas, butas (*pranc.*).

sulūžę — automobilis, ne, dviratis, vaikiškas dviratis, nes kad ir būdamas tokio amžiaus, kokio esu dabar, aš tuo pat metu buvau ir berniokas, stambus, nerangus berniokas, taip, ir pakeliui į namus, tikriausiai tai turėję būti namai, ar kažkur, kur buvę — kadaise — namai, ir kuriuos aš atpažinsiu, kai tik tenai nukaksiu. Eiti dar reikėjo valandas, bet aš neėmiau į galvą, nes tai buvo kelionė nepaprastos, tačiau nepaaiškinamos svarbos, tokia, kurią privalu įveikti, ir buvau pasiryžęs ją užbaigti. Vidujai buvau ramus, visiškai ramus, taip pat ir labai pasitikįs savimi, nors ir gerai nežinojau, kur einu — tik tiek, kad einu namo. Keliu žengiau vienas pats. Sniege, kuris pamažu kritęs visą dieną, nebuvo jokių pėdsakų — nei padangų, nei batų, nei kanopų, nes niekas šiuo keliu nekeliavęs ir nekeliausiąs. Kažkas buvo nutikę mano pėdai, kairiajai, matyt, buvau ją susižeidęs, bet labai seniai, nes neskaudėjo, nors sulig kiekvienu žingsniu gaudavau ją nepatogiai išmesti į šalį nelyginant kokiu pusračiu, ir tatai man trukdė, nelabai smarkiai, bet vis dėlto trukdė. Užjaučiau save, tai yra sapnuojantysis, kuris buvau aš, užjautė sapnuojamąjį save, šį vargšą nevėkšlą, dienai baigiantis narsiai brendantį pirmyn per sniegą, o jam priekyje — vien kelias, ir jokios vilties pareiti namo.

Tai šitiek buvo sapne. Kelionė nepasibaigė, aš niekur nenuėjau ir nieko neatsitiko. Tik žengiau ir žengiau pirmyn, vienišas ir ryžtingas vis klampojau per sniegą ir žiemišką žlėją, ir nebuvo matyt galo. Bet atsibudau į apyaušrio sutemas ne kaip visada tomis dienomis, — lyg man per naktį būtų buvęs nudirtas dar vienas apsauginis odos sluoksnis, — o pilnas įsitikinimo, kad kažkas buvę pasiekta ar bent pradėta. Ir tuomet

tuojau pat — ir pirmą sykį nežinau per kiek laiko — prisiminiau Balilesą ir namą tenai, prie Stoties kelio, ir Greisus, ir Chloję Greis, pats nesuprantu kodėl, ir jausmas buvo toks, lyg staiga būčiau išžengęs iš patamsio į blyškios, druska persmelktos saulės šviesos lopą. Ji, ta džiugi šviesuma, truko tik minutę, trumpiau nei minutę, bet man pasakė, ką turiu daryti ir kur vykti.

Pirmą sykį išvydau ją, Chloję Greis, paplūdimyje. Buvo giedra, vėjuota diena, ir Greisai glaudėsi negiliame, vėjo ir potvynių kopose išraustame duburyje, kažkuo vulgaroka savo išvaizda suteikdami šiam, ten įsitaisę, panašumo į avansceną. Jie buvo įspūdingai apsiginklavę — nuo žvarbaus brizo ištemptu tarp kuolelių gabalu išblukusio dryžuoto audeklo, sulankstomosiomis kėdėmis ir tokiu pat staliuku, šiaudine, su dangčiu, pintine, didumo sulig mažu lagaminu, prikrauta butelių, termosų ir skardinių dėželių su sumuštiniais ir biskvitais; jie netgi turėjo tikrus arbatos puodelius su lėkštelėmis. Ši paplūdimio dalis buvo tylomis rezervuota „Golfo“ viešbučio, kurio veja baigėsi tuoj už kopų, gyventojams, ir į šiuos beatodairiškus įsibrovėlius iš vilos, su jų šaunia pliažine įranga ir vyno buteliais, buvo nukreipti pasipiktinę žvilgsniai — žvilgsniai, į kuriuos Greisai, jeigu ir pastebėjo, visai nekreipė dėmesio. Ponas Greisas, Karlas Greisas, tėvukas, vėl mūvėjo šortais, o ant krūtinės — nuogos, neskaitant dviejų tankių kuokštų susiraičiusių garbanų, atrodančių it pora miniatiūrinių plačiai išskleistų gauruotų sparnų — turėjo užsimetęs dryžuotą sportinį švar-

kelį. Niekad anksčiau nebuvau sutikęs, nei, man regis, po to nebesutikau nieko, kuris būtų toks žavingai plaukuotas. Ant jo galvos kėpsojo drobinė, lyg apverstas vaikiškas smėlio kibirėlis, kepurė. Jisai sėdėjo ant vienos iš sulankstomųjų kėdžių, laikydamas priešais save išskleistą laikraštį ir tuo pat metu, nepaisant stiprių vėjo gūsių nuo jūros, įsigudrindamas rūkyti cigaretę. Šviesiaplaukis berniūkštis, tas, kuris sūpavosi ant vartų, Mailzas, — dabar galiu pasakyti ir jo vardą, — tupėjo prie savo tėvo kojų be nuotaikos papūtęs lūpas ir dantytu, jūros nugludintu medgaliu kapstė smėlį. Kiek toliau už jų, kopos užuovėjoje, kažkokia mergina ar jauna moteris klūpojo ant smėlio, susisupsčiusi dideliu raudonu rankšluosčiu, po kurio priedanga nekantriai bandė išsimuistyti iš, kaip paaiškės, šlapio maudymosi kostiumėlio. Buvo labai blyški ir melancholiško pailgo, grakštaus veido bei labai juodais vešliais plaukais. Aš pastebėjau ją vis dirsčiojant — regis, piktai — į Karlo Greiso pakaušį. Taip pat pastebėjau, kad tas vaikiščias Mailzas tolydžio skersomis stebi, akivaizdžiai vildamasis — kaip ir aš — apsauginį merginos rankšluostį nusmuksiant. Taigi kažin ar ji galėtų būti jo sesuo.

Per paplūdimį atėjo ponia Greis. Ji maudžiusis jūroje ir vilkėjo juodu maudymosi kostiumėliu, aptemptu ir tamsiai blizgančiu it ruonio oda, o virš šio — nelyginant kokiu apsijuosiamu sijonu iš kažkokios persišviečiančios medžiagos, prilaikomu ties pusiauju vienintelės sagos ir sulig kiekvienu žingsniu prasiskiriančiu ir atskleidžiančiu nuogas įdegusias postores, tačiau dailias jos kojas. Sustojo priešais savo vyrą, nusistūmė viršun į plaukus saulės akinius baltais rėmeliais ir

kiek luktelėjo, kol vyras teikėsi nuleisti laikraštį ir pažvelgė viršun į ją, kilsteldamas ranką su cigarete bei prisidengdamas akis nuo druskos paryškintos šviesos. Ji kažką pasakė, o jis pakreipė galvą į šoną, gūžtelėjo pečiais ir nusišypsojo, parodydamas daug mažų baltų lygių dantų. Už jo mergina, vis dar po rankšluosčiu, numetė į šalį maudymosi kostiumėlį, iš kurio pagaliau išsivadavo, ir nusisukusi atsisėdo ant smėlio, sulenkdama kojas bei apsigaubdama rankšluosčiu it palapine, ir padėjo kaktą ant kelių, o Mailzas nusivylęs iš visų jėgų bedė savo pagaliu į smėlį.

Taigi antai jie, Greisai: Karlas Greisas ir jo žmona Konstancija, jųdviejų sūnus Mailzas, ši mergina ar jauna moteris, — kuri, neabejojau, buvo ne ana mano girdėtoji besijuokianti name mergaitė tą pirmą dieną, — su visais jų daiktais aplinkui, sulankstomosiomis kėdėmis, arbatos puodeliais ir baltojo vyno taurelėmis, ir Konės Greis prasiskleidžiantis sijonas, ir jos vyro juokinga kepurė, laikraštis ir cigaretė, ir Mailzo pagalys, ir tos merginos maudomukas su minkštu pamušalu ir pagal vieną šlapią kraštą aplipęs smėliu, gulintis ten pat, kur buvo nusviedusi — lyg koks nors nuskendęs ir jūros išplautas ant kranto daiktas.

Nežinau, kiek ilgai Chlojė stovėjusi ant kopos prieš tai, kai nušoko. Galbūt buvusi ten visą tą laiką, stebėdama mane, stebėdama visus. Iš pradžių buvo tik siluetas, trumpai nukirptų jos plaukų šalmas tviskėjo nuo plieskiančios iš už nugaros saulės. Paskui ji pakėlė rankas ir suglaustais keliais metėsi nuo kopos kriaušio. Oras trumpam išpūtė jos šortų klešnes. Ji buvo basa ir nušoko ant kulnų, padais pažerdama gerokai

smėlio. Mergina po rankšluosčiu — Roza, įvardykime ir ją, vargšelę Rozą, — išgąstingai klyktelėjo. Chlojė, vis dar su iškeltomis rankomis ir kulnais smėlyje, susvirduliavo ir atrodė, kad parvirs ar bent smarkiai šleptels ant užpakalio, tačiau išlaikė pusiausvyrą ir skersomis piktdžiugiškai nusišypsojo Rozai, kurios akys buvo pilnos smėlio ir kuri žiopčiojo it ištraukta iš vandens žuvis, purtė galvą ir markstėsi. *Chloje!* — priekaištingai šūktelėjo ponia Greis, bet Chlojė nekreipė į ją dėmesio, atėjo ir atsiklaupė smėlyje greta savo brolio, mėgindama atimti iš jo pagalį. Aš gulėjau pilvu ant rankšluosčio, delnais pasirėmęs skruostus, dėdamasis skaitąs knygą. Chlojė žinojo, kad spoksau į ją, ir tartum neėmė į galvą. Kokio amžiaus mes tada buvome — dešimties, vienuolikos? Sakykim, vienuolikos, tiks. Jos krūtinė buvo tokia pat plokščia kaip Mailzo, klubai ne platesni už manuosius. Aukščiau šortų vilkėjo baltais marškinėliais. Saulės išblukinti jos plaukai buvo beveik balti. Mailzas, kuris kovojo stengdamasis išsaugoti pagalį, netrukus išplėšė šį iš jos gniaužto ir trenkė jai per krumplius. Aiktelėjusi „Oi!“ ji smailiu kumštuku smogė jam į krūtinkaulį.

— Pasiklausykite šio skelbimo, — tarė jos tėvas, į nieką konkrečiai nesikreipdamas, ir garsiai perskaitė iš laikraščio juokdamasis: — *Reikalingi guvūs šeškai dirbti pakeliamųjų žaliuzių komivojažieriais. Privalo mokėti vairuoti automobilį. Laiškus siųsti į dėžutę dvidešimt trys.* — Jis vėl nusijuokė. — Guvūs šeškai!* Tai bent!

* Čia žodžių žaismas. Angl. *ferret* reiškia ne tik šešką, bet ir landų, apsukrų žmogų. Plg. liet. — „Gudrus kaip šeškas“.

Kokie pajūryje garsai neraiškūs — neraiškūs ir vis dėlto įsirėžiantys, nelyginant šautuvo šūviai, girdimi iš tolo. Matyt, tokia daugybė smėlio veikia slopinamai. Nors negaliu pasakyti, kada esu turėjęs progą girdėti šaudant iš šautuvo ar šautuvų.

Ponia Greis įsipylė vyno, paragavo, susiraukė, atsisėdo ant sulankstomosios kėdės ir užsikėlė vieną tvirtą koją ant kitos, tabaluodama pliažiniu bateliu. Roza buvo bebaigianti po rankšluosčiu apgraibomis rengtis. Dabar atėjo Chlojei eilė prisitraukti kelius prie krūtinės — ar visos mergaitės šitaip daro ar bent darydavo, sėdėdamos tokiu būdu, it priekin nusvirusi Z raidė? — ir susiimti padus delnais. Mailzas savo pagaliu bakstelėjo jai į šoną.

— Tėti, — abejingai suirzusi pasakė ji, — liepk jam liautis.

Tėvas toliau skaitė. Tabaluojantis Konės Greis batas krutėjo sulig kažkokiu ritmu jos galvoje. Smėlis aplinkui mane, įkaitintas saulės, atsidavė paslaptingu, katišku kvapu. Toli įlankoje balta burė susiplaikstė ir persivertė pavėjui — sekundėlę pasaulis pasviro. Šiek tiek atokiau paplūdimyje kažkas šaukė kažkam kitam. Vaikai. Besimaudantieji. Rusvas gauruotas šuo. Burė vėl pasisuko prieš vėją, ir iš tolo per vandenį aš aiškiai išgirdau sušlamant ir pliaukštelint drobę. Paskui brizas nurimo, ir mirksnį viskas nuščiuvo.

Jie — Chlojė, Mailzas ir ponia Greis — žaidė, vaikai mėtė vienas kitam motinai viršum galvos sviedinį, o ji lakstė ir šokinėjo, stengdamasi, dažniausiai bergždžiai, šį pagauti. Jai bėgiojant sijonas plevėsuoja iš paskos, ir aš negaliu atitraukti akių nuo aptemptos juodos jos papilvės iškilumos viršūne į

apačią. Ji strykčioja graibstydama rankomis orą, uždususi šaukia ir juokiasi. Jos krūtys kilnojasi. Toks vaizdas bemaž kelia baugulį. Būtybė su tiek daug kūno iškilumų ir įdubų neturėtų šitaip išsidirbinėti, juk dar ką nors sau viduje sužalosianti — kokį nors jautrų riebalinio audinio sluoksnį ar perlinę kremzlę. Jos vyras, nuleidęs laikraštį, irgi stebi žmoną, braukydamasis pirštais barzdą pasmakrėje ir šaltai šypsodamasis, šiek tiek patrauktomis nuo tų puikių smulkių dantų lūpomis, o jo šnervės išsipūtusios it vilko, lyg bandytų uosti jos kvapą. Žvilgsnis išduoda susijaudinimą, linksmumą ir šiokią tokią panieką; jis tartum trokšta pamatyti ją parvirstant ant smėlio ir užsigaunant; įsivaizduoju daužąs, smūgiuojąs kumščiais jam tiesiai vidur plaukuotos krūtinės — kaip Chlojė kumščiavusi savo brolį. Aš jau pažįstu tuos žmones, esu vienas iš jų. Ir įsimylėjau ponią Greis.

Iš po rankšluosčio išlenda Roza — su raudonais marškinėliais ir juodomis laisvomis kelnėmis, nelyginant kokia mago padėjėja, pasirodanti iš po šio skaisčiai raudonai pamušto apsiausto, ir pati sau viena krapštosi, į nieką nežiūrėdama, ypač į žaidžiančią moterį ir jos vaikus.

Staiga Chlojei žaisti tampa nebeįdomu, ji paeina į šoną ir plumpteli pilvu ant smėlio. Kaip gerai man teks pažinti tas ūmias jos nuotaikos permainas, tuos ūmius niaurumo tarpsnius! Motina šūkteli jai sugrįžti ir toliau žaisti, bet Chlojė nereaguoja. Pasirėmusi alkūne, sukryžiuotomis kulkšnimis guli šonu ant smėlio ir siauromis akimis žvelgia pro mane tolyn į jūrą. Mailzas kaip beždžionė šokinėja priešais ją, plodamasis delnais pažastis ir nerišliai vapaliodamas. Chlojė dedasi žiūrinti kiaurai pro jį.

— Netikus mergiotė, — bemaž patenkinta taria motina apie sugadinusią sportinį malonumą savo dukterį, sugrįžta ir vėl atsisėda ant kėdės. Ji uždususi, glotnus smėlio spalvos krūtinės nuolydis kilsuoja. Pakelia aukštyn ranką nusibraukti nuo sudrėkusios kaktos prilipusią plaukų sruogą, ir aš įsistebeiliju į slaptą šešėlį jai pažastyje, tamsiai violetinį, mano būsimųjų šlapių naktų fantazijų spalvos. Chlojė murkso. Mailzas grįžta vėl įnirtingai kapstyti pagaliu smėlį. Jų tėvas sulanksto laikraštį ir prisimerkia į dangų. Roza tyrinėja palaidą sagą sau ant marškinių. Kyla ir teškena bangelės, rusvas šuo loja. O mano gyvenimas pasikeitė visam laikui.

Bet, antra vertus, kurią gi akimirką, iš visų mūsų akimirkų, gyvenimas nė kiek, nė kiek nekinta iki pat paskutinio, paties svarbiausio pasikeitimo?

Mes — mano tėvas, motina ir aš — atostogaudavome čia kiekvieną vasarą. Tačiau šitaip nebūtume pasakę. *Mes atvykdavome čia atostogų*, štai kaip būtume pasakę. Išties sunku dabar kalbėti taip, kaip aš kalbėdavau tuomet. Mes atvykdavome čia atostogų kas vasarą daugel daugel metų, kol mano tėvas pabėgo į Angliją, kaip tėvai kartais tais laikais darydavo ir, tiesą sakant, tebedaro dabar. Vasarinis šveicariškas namukas, kurį nuomojomės, buvo neką didesnis už medinį žmogaus aukščio kokio nors namo modelį. Jisai susidėjo iš trijų kambarių — bendrojo, kartu ir virtuvės, priekyje bei dviejų mažučių miegamųjų gilumoje. Jokių lubų — tik šlaitinio toliu dengto stogo apačia. Sienos apkaltos atsitiktinai elegan-

tiškomis sklembtomis lentomis, kurios saulėtomis dienomis kvepėjo dažais ir pušų sakais. Mano motina gamindavo valgį ant žibalinės viryklės, kurios mažutė kuro angelė suteikdavo man neaiškų slaptą malonumą, kai būdavau pašaukiamas ją pravalyti, tam darbui pasitelkiant gležną instrumentėlį, pagamintą iš lanksčios skardos juostelės su stačiu kampu kyšančiu nuo jos galo standžiu vielos siūleliu. Įdomu, kur jis dabar, tas mažasis „primusas", toks tvirtas ir patvarus? Naktimis nebuvo elektros, ir mes gyvenome prie žibalinės lempos šviesos. Mano tėvas dirbo Balimore ir vakarais parvažiuodavo traukiniu, nekalbus, piktas, nešinas dienos nusivylimais kaip ir tieka daug bagažo, gniaužiamo suspaustuose kumščiuose. Kaip motina leisdavo laiką jam išvykus, o man nesant šalia? Įsivaizduoju ją tame mediniame namuke sėdint prie klijuote užtiesto stalo, pasirėmusią galvą delnu ir ilgai dienai baigiantis gniaužiančią savo nepasitenkinimus. Tuomet ji dar buvo jauna, jie abu, mano tėvas ir motina, buvo jauni, tikrai jaunesni nei dabar aš. Kaip keista apie tai galvoti. Visi atrodo jaunesni už mane, netgi mirusieji. Regiu ten juodu, savo vargšus gimdytojus, pasaulio vaikystėje pagiežingai žaidžiančius namus. Jųdviejų nelaimingumas buvo vienas iš pastovių mano ankstyvųjų metų dalykų, nepaliaujamas aukšto tono dūzgesys kažkur tuoj už girdimumo ribos. Nejaučiau jiems neapykantos. Galbūt juos mylėjau. Tiktai jie man užstojo, kliudė matyti ateitį. Laikui bėgant aš išmoksiu matyti kiaurai pro juos, savo vaiskiuosius gimdytojus.

Motina maudydavosi tik toli paplūdimyje, nuošaly nuo viešbučių publikos ir dienai įsikūrusių triukšmingų iškylau-

tojų akių. Tenai, dar už golfo trasos pradžios, kiek toliau nuo kranto buvo smėlio ruožas, juosiantis seklią lagūną, kai potvynis būdavo tinkamas. Tuose drumstuose vandenyse ji su šiokiu tokiu įtariu malonumu vartydavosi, ne plaukiodavo, nes nemokėjo plaukti, bet, visu ilgiu išsitiesusi vandens paviršiuje, ropodavo pasirėmusi rankomis dugnu, stengdamasi laikyti burną aukščiau teliūškuojančių bangelių. Vilkėdavo krimpleniniu* maudymosi kostiumėliu, pilkai rausvu, su droviu, standžiai aptempiančiu kraštu tuoj žemiau šakumo. Tvirtai suspaustas ankštos guminės maudymosi kepuraitės jos veidas atrodydavo nykus ir neapsaugotas. Tėvas buvo geras plaukikas: mechaniškais grybšniais, žiopčiojančia šonan grimasa ir viena bauginančia akimi tartum prisistabdydamas repečkodavo horizontaliai vandens paviršiumi. Baigęs nuotolį, jis iškildavo, — šnopuodamas ir spjaudydamasis, sulipusiais plaukais ir atsikišusiomis ausimis, išsipūtusiomis juodomis glaudėmis, — ir stovėdavo įsirėmęs rankomis į klubus, su pašaipia šypsenėle, trūkčiojančiu skruosto raumeniu, stebėdamas nerangias mano motinos pastangas. Aptaškydavo jai veidą ir sugriebęs už riešų, brisdamas atbulas, vilkdavo vandeniu. Kietai užsimerkusi, ji piktai klykdavo, kad liautųsi. Apimtas pasidygėjimo, stebėdavau šias šiurkščias išdaigas. Pagaliau jis paleisdavo ją ir atsigręždavo į mane — apversdavo žemyn galva ir sugriebęs už čiurnų juokdamasis stumdavo it karutį nuo smėlio ruožo krašto. Kokios tvirtos buvo jo rankos, it šalti lankstūs geležiniai pančiai, netgi dabar dar juntu nirčius jų

* Firminis papurusio audinio („Crimplene“) pavadinimas.

gniaužtus. Jis buvo nirtus vyras, nirčių gestų, nirčių juokų, bet kartu ir bailus, nenuostabu, kad mus paliko, turėjo mus palikti. Aš nurydavau vandens, pagautas panikos išsimuistydavau iš jo gniaužtų ir pašokęs ant kojų, stovėdamas bangų mūšoje, imdavau žiaukčioti.

Chlojė Greis ir jos brolis stovėjo ant suplakto smėlio prie pat vandens ir stebėjo.

Kaip paprastai, mūvėjo šortais ir buvo basi. Mačiau, kokie abu nuostabiai panašūs. Juodu rinkę kriaukleles, ir Chlojė nešėsi kapšelyje iš kampuose sumazgytos nosinaitės. Dabar stovėjo žvelgdami į mus be jokios išraiškos, tartum vaidintume spektaklį, komišką numerį, surengtą jiems prieš akis, tačiau atrodantį ne itin įdomų ar juokingą, o tiktai keistą. Tikrai, aš paraudonavau, tegul ir pamėlęs bei pašiurpęs žąsies oda, aitriai jusdamas ploną jūros vandens srovelę, nesustabdomu lanku besiliejančią man iš apdribusių maudymosi glaudžių priekio. Jei būčiau galėjęs, būčiau čia pat vietoje sunaikinęs savuosius gėdą darančius gimdytojus, susprogdinęs it jūros putų burbulus — savo storą mažutę nykaus veido motiną ir tėvą, kurio kūnas buvo tartum iš kiaulės taukų. Atlėkė brizas ir nusūkuriavo įstrižai per paplūdimį, pakeldamas sauso smėlio dulkes, paskui užgriuvo vandenį, pašiaušdamas paviršių aštriais, metališkais žvyneliais. Aš suvirpėjau, dabar ne nuo šalčio, bet lyg kažkas būtų mane persmelkęs — tylus, greitas, nesustabdomas. Porelė ant kranto apsigręžė ir patraukė tolyn, krovininio laivo karkaso link.

Ar tai tądien aš pastebėjau, kad Mailzo pėdų pirštai plėvėti?

*

Panelė Vavasur apačioje groja pianinu. Liečia klavišus švelniai, stengdamasi, kad niekas jos negirdėtų. Mat baiminasi sutrukdyti man, tokiam pasinėrusiam čia, viršuje, į savo begalinius ir neįsivaizduojamai svarbius darbus. Ji groja Šopeną labai gražiai. Tikiuosi, nepradės Džono Fildo*, to nepakęsčiau. Anksčiau mėginau sudominti ją Forė**, ypač jo vėlyvaisiais noktiurnais, kuriais labai žaviuosi. Net nupirkau jai partitūras, nemažai išsikaštavęs užsakiau iš Londono. Per daug mano dėta vilčių. Ji sakosi negalinti sugrabalioti natų. Veikiau *savo proto*, neatšaunu aš. Netikusios, netikusios mintys. Įdomu, kodėl ji taip ir neištekėjo? Juk kadaise buvo savotiškai graži tuo melancholiškumu. Nūnai nešioja ilgus žilus, seniau tokius juodus, savo plaukus, sutrauktus standžiu mazgu už galvos ir kryžmai persmeigtus dviem smeigtukais, ilgais it mezgimo virbalai — stiliumi, kuris, mano nuomone, turėtų priminti — visai nederamai — geišos namus. Japoniškas akcentas pratęstas perjuostu, panašiu į kimono, šilkiniu chalatu, kuriuo vilki rytais — šilkas išmargintas ryškiaspalvių paukščių ir bambukų lapų motyvais. Kitu dienos metu ji teikia pirmenybę santūriems tvidams, bet per pietus gali nustebinti mus, — pulkininką ir mane,— įšlamendama prie stalo su pirktine gelsvai žalsva suknute iki pusės blauzdų, per juosmenį perrištą kaspinu, ar ispaniško stiliaus skaisčiai raudonu bolero švarkeliu, į apačią

* John Field (1782–1837) — airių kompozitorius, romantikas.
** Gabriel Fauré (1845–1924) — prancūzų kompozitorius, romantikas.

platėjančiomis laisvomis juodomis kelnėmis ir blizgančiomis juodomis laivutėmis. Ji — visai elegantiška senikė ir dabar su nebyliu jauduliu įsidėmi mano palankų žvilgsnį.

Vargu ar ką nors „Kedrai" išsaugojo iš praeities — iš tos dalies praeities, kurią aš čia pažinojau. Buvau tikėjęsis aptikti ką nors konkretaus po Greisų, nesvarbu kad ir kaip menka ar iš pažiūros nereikšminga — tarkime, kokią nors išblukusią fotografiją, pamirštą stalčiuje, plaukų sruogą ar netgi jų smeigtuką, įstrigusį tarp grindlenčių, bet nebuvo nieko, nieko panašaus. Netgi nė pamenamos atmosferos, apie kurią galėtum kalbėti. Manau, tiek daug praėjusių gyvųjų — šiaip ar taip, juk tai nuomojamųjų kambarių namas — buvo išdildę visus mirusiųjų pėdsakus.

Kaip pašėlusiai šiandien pučia vėjas, bergždžiai trankydamas savo stambiais minkštais kumščiais langų stiklus. Kaip tik tokie rudeniški orai, audringi ir giedri, kokius visada mėgau. Jaučiu, kad ruduo mane veikia žvalinamai, kaip kitus, kalbama, taip veikia pavasaris. Ruduo — tai metas darbui, ir aš šiuo atžvilgiu išvien su Puškinu. O taip, mudu su Aleksandru abu oktiabristai. Tačiau atsėlino visuotinis vangumas, itin ne puškiniškas, ir aš negaliu dirbti. Bet vis tiek sėdžiu prie stalo perstūminėdamas pastraipas tartum figūrėlės žaidime, kurį nebežinau kaip tęsti. Stalas — laibakojis įrenginys su nepatikimu nuleidžiamuoju kraštu, atneštas čionai pačios panelės V. ir pristatytas man nedrąsiai, su tam tikra gera intencija. *Girgždėk, medinis baldėke, girgždėk.* Taip pat čia yra ir maniškė sukamoji jūrų kapitono kėdė, visiškai kaip toji, kurią turėdavau kažkokiame išsinuomotame būste, kur prieš daugelį metų

gyvenome, — Ana ir aš, — ši netgi sudejuoja taip pat, kai aš atsilošiu. Darbas, į kurį turėčiau būti įnikęs — tai monografija apie Bonarą*, kuklus projektas, į kurį jau buvau įklimpęs daugiau metų nei norėčiau suskaičiuoti. Mano nuomone, tai labai didis tapytojas, apie kurį, kaip jau seniai supratau, neturiu ką originalaus pasakyti. „Nuotakos maudykloje", vadindavo jį Ana, sukikendama. *Bonnard, Bonn'art, Bon'nargue***. Ne, negaliu dirbti, tik šitaip bimbinėti.

Šiaip ar taip, darbas — ne tas žodis, kurį taikyčiau tam, ką aš darau. Darbas — per platus terminas, per rimtas. Dirba darbininkai. Dirba didieji. O mums, vidutinybėms, nėra pakankamai kuklaus, tačiau tinkamo žodžio apibūdinti tam, ką darome ir kaip darome. „Prisiliečiame" — nepriimu. Tai mėgėjai prisiliečia, o mes — klasė ar rūšis, apie kurią kalbu — esame ne kas kita kaip tik profesionalai. Tapetų gamintojai, tokie kaip Vujaras*** ir Morisas Deni**** buvo tiek pat darbštūs — štai dar vienas raktažodis — kaip ir jų draugas Bonaras, bet darbštumo nepakanka, niekada nepakanka. Mes nesame dykinėtojai, nesame tinginiai. Po teisybei, esame pašėlusiai energingi, priepuoliais, bet neturime, deja, visiškai neturime to, ką būtų galima pavadinti nepabaigiamybės prakeiksmu. O

* Pierre Bonnard (1867–1947) — prancūzų tapytojas, savo darbais, tokiais kaip „Maudykloje", naudojęsis impresionistine maniera.

** Prancūziški šio tapytojo pavardės rašybos ir tarimo variantai, kartu ir žodžių žaismas: *Bonn'art* — „geras menas" [užuomina į XIX a. pabaigos tapybos srovę „Nouveau art" — „Naujasis menas" (pranc.), ieškojusią naujų meno išraiškos formų], *Bon'nargue* — „gera pašaipa".

*** Jean (Édouard) Vuillard (1868–1940) — prancūzų postimpresionizmo tapytojas.

**** Maurice Denis (1870–1943) — prancūzų tapytojas simbolistas.

tikram darbininkui, kaip pasakė, regis, poetas Valeri, nėra kad darbą baigtų, gali tik jį mesti. Esama vienos gražios vinjetės apie Bonarą su draugu — iš tikrųjų tai buvo Vujaras, jeigu neklystu — Liuksemburgo muziejuje, kur jis paprašo draugą nukreipti muziejaus sergėtojo dėmesį, o pats tuo metu išsitraukia dažų dėžutę ir pataiso lopinėlį savo paveiksle, kuris kabojo ten metų metus. Tikrieji darbininkai visi miršta nenustygdami iš nevilties. Tiek daug dar reikia padaryti ir tiek daug likę nepadaryta!

Oi. Vėl tas dieglys. Nepajėgiu nuginti minties, ar tik šis nepranašauja ką nors rimta. Pirmieji Anos ženklai buvo kur kas švelnesni. Visai nenuostabu, per šiuos praėjusius metus aš buvau tapęs visai neblogu medicininių dalykų ekspertu. Pavyzdžiui, žinau, kad adatėlių dilgčiojimas galūnėse — vienas iš ankstyvųjų išsėtinės sklerozės simptomų. Tas mano pojūtis toks pat kaip adatėlių dilgčiojimas, tik dar stipresnis. Deginantis dūris ar virtinė dūrių į ranką ar į sprandą, o sykį, įsimintina, netgi į dešinės pėdos didžiojo piršto krumplį, privertęs mane šokčioti ant vienos kojos po kambarį, gailiai mykiantį nuo kančios. Skausmas ar deginantis peršulys, kad ir trumpas, bet dažnai aštrus. Lyg būčiau tikrinamas dėl gyvybės ženklų; ženklų, kad galiu justi; ženklų, kad esu gyvas.

Ana juokdavosi iš mano hipochondriško būdo. *Daktare Maksai*, šaukdavo man. *Kaip šiandien daktaras Maksas, ar nekaip jaučiasi?* Žinoma, jos būta teisios, aš visada dejuodavau, kassyk nerimaudavau smilktelėjus nors menkiausiam skausmeliui.

Aure, ta liepsnelė: kiekvieną popietę atskrenda iš kažkur ir tupi ant bugienio krūmo šalia sodo pašiūrės. Pastebiu, kad ji

mėgsta daryti viską po tris: nušoko nuo viršutinės šakelės ant žemesnės, o paskui ant dar žemesnės, kur apsistoja ir trissyk sušvilpia šaižiu atkakliu tonu. Visi padarai turi savus įpročius. Dabar iš kitos sodo pusės sėlina keršas kaimynų katinas, tyliai stato žingsnelius, draugužis. Saugokis, paukštyte. Tą žolę reikia nušienauti, šiems metams pakaks dar vieno karto. Turėčiau pasisiūlyti tai padaryti. Vos tik topteli ši mintis, ir štai aš jau ten — vienmarškinis ir raukšlėtomis it koncertinos dumplės kelnėmis klupinėju paskui vejapjovę, burna man pilna žolės stiebelių, o apie galvą zvimbia musės. Keista, kaip dažnai šiomis dienomis aš regiu save šitaip — iš tolo, lyg būčiau kas nors kitas ir daryčiau tai, ką darytų tiktai kas nors kitas. Kerpu veją, tai bent. Pašiūrė, nors ir apgriuvusi, iš tiesų graži, jeigu žvelgsi palankia akimi, jos mediena orų nugairinta, švelniai sidabriškos pilkumos kaip kokio nors gerokai padėvėto padargo, tarkime, kastuvo ar patikimo kirvio, kotas. Senasis „Nuotakų maudykloje" kūrėjas būtų tiksliai pagavęs šią tekstūrą, ramų jos spindėjimą ir mirgesį. *Dul dil di.*

Klerė, mano duktė, parašė, klausė, kaip man einasi. Ne per puikiausiai, deja, turiu prisipažinti, protingoji Klerinde, anaiptol ne per puikiausiai. Ji neskambina telefonu, nes buvau perspėjęs, kad neatsiliepinėsiu į niekieno, netgi ir jos, skambučius. Ne tai, kad kas nors skambintų, nes niekam, išskyrus ją, nepasakiau, kur vykstu. Kokio amžiaus ji dabar — dvidešimties su kažkiek? Nesu tikras. Labai protinga, tikra sausuolė moksliukė. Tačiau ne gražuolė — tą jau seniai sau pripažinau.

Negaliu apsimetinėti, kad dėl to nėra man nemalonu, nes vyliausi ją būsiant kita Ana. Yra tokia pat aukšta ir pastira, rūdžių spalvos jos plaukai šiurkštūs ir nesutramdomi, nepritinkamai susitaršę apie strazdanotą veidą, o kai šypsosi, apnuogina savo viršutines dantenas, žvilgančias ir balkšvai rausvas. Su tomis šeiviškomis kojomis ir stambiu užpakaliu, tais plaukais, o ypač tuo ilgu kaklu — nors šis paveldėtas iš savo motinos — ji visados verčia mane gėdijantis pagalvoti apie Tenielo* nupieštą Alisą, kai ši krimsteli stebuklingo grybo. Tačiau Klerė šauni ir visai patenkinta savimi bei gyvenimu. Jos elgsenoje yra kažko gailaus, liūdnai humoristiško, nerangaus, kaip būdinga neišvaizdžioms merginoms. Jeigu dabar atvyktų čionai, veržliai įžengtų vidun, plumpteltų ant sofos, sunertas rankas nukištų taip žemai sau tarp kelių, jog krumpliais bemaž liestų grindis, surauktų lūpas, išpūstų skruostus ir tartų „Fu!", o paskui įsileistų ilgai vardyti komiškas nesėkmes, kurias patyrusi nuo tada, kai mudu paskutinįsyk matėmės. Brangioji Klerė, mieloji mano mergytė.

Ji lydėjo mane, kai pirmąsyk atvykau čionai į Balilesą po to sapno — sapno, kuriame aš per sniegą bridau namų link. Manau, ji baiminosi, kad aš, ko gero, linkęs nusiskandinti. Turbūt nenutuokia, koks esu bailys. Kelionė į čia man šiek tiek priminė senuosius laikus, nes mudu su ja visada mėgome iškylas. Kai buvo maža ir naktimis negalėdavo užmigti — nuo pat pradžios buvo kankinama nemigos visai kaip jos tėtis — aš

* John Tenniel (1820–1914) — britų karikatūristas ir knygelės vaikams *Alisa stebuklų šalyje* iliustruotojas (1865).

susupdavau ją į gūnią, paguldydavau į automobilį ir mylių mylias vežiodavausi pakrantės keliu palei tamsuojančią jūrą, niūniuodamas visas dainas, kurių bent kiek žinojau žodžių, tačiau tai toli gražu jos neužmigdydavo, tik paskatindavo ploti delnais — anaiptol ne iš pašaipaus susižavėjimo — ir prašyti dar ir dar. Sykį, gerokai vėliau, mudu netgi išsirengėme kartu atostogauti automobiliu, tik mes dviese, tačiau tai būta klaidos, tuomet Klerė jau buvo paauglė, tad jai greit įgriso vynuogynai, pilys ir mano draugija, vis verksmingai zirzė ir zirzė, kol aš galop pasidaviau ir parvežiau anksti ją namo. Kelionė į čia pasirodė esanti neką geresnė.

Buvo nuostabi, ak, išties nuostabi rudens diena, visos bizantiškos vario ir aukso spalvos po emališkai melsvu Tjepolo dangumi, kraštovaizdis visiškai sustingęs ir vaiskus, lyg būtų ne jis pats, o jo atspindys ramiame ežero paviršiuje. Viena iš tokių dienų, kai pastaruoju metu saulė man — tai buka pasaulio akis, su didžiuliu pasitenkinimu žvelgianti, kaip aš kankinuosi nelaimingas. Klerė vilkėjo ilgu pilkšvai rudu zomšiniu paltu, automobilio šilumoje atsiduodančiu silpnu, tačiau neabejotinai kūnišku tvaiku, kuris buvo nemalonus, bet nesiskundžiau. Aš visados kentėdavau nuo — kaip man atrodo — tikriausiai pernelyg aštriai suvokiamų mišrių aromatų, sklindančių iš žmonių sambūrių. Arba galbūt „kenčiu“ ne tas žodis. Pavyzdžiui, man patinka stiprokas moters plaukų, kuriuos jau reikėtų trinkti, kvapas. Mano duktė, pedantiška senmergė — deja, esu įsitikinęs, kad ji taip ir neištekės — paprastai neturi jokio kvapo, kurį galėčiau užuosti. Tai dar vienas iš daugybės dalykų, kuriais ji skiriasi nuo savo motinos: šios

laukinio žvėries dvokas, o man — kvapą gniaužiantis pačios gyvybės aromatas, kurį ne visiškai pajėgė nustelbti stipriausi kvepalai, buvo tai, kas pirmučiausia mane prieš visus tuos metus prie jos patraukė. Keista, dabar mano rankos turi tokio pat kvapo, jos kvapo, pėdsaką, nepajėgiu jo išnaikinti, kad ir kiek jas plaučiau. Paskutiniaisiais savo mėnesiais ji, geriausiu atveju, atsidavė farmakopėja.

Kai mudu atvažiavome, nusistebėjau išvydęs, kiek daug kaimelio, tokio, kokį prisiminiau, dar išlikę — tegul ir akims, žinančioms kur žiūrėti, tai yra manosioms. Lyg susitiktum seną savo meilę, už kurios sugrubusių nuo amžiaus bruožų dar aiškiai gali įžvelgti grakščias tos anksčiau taip mylėtosios būtybės veido linijas. Pravažiavome pro apleistą geležinkelio stotį ir perdundėjome per tiltelį — vis dar tokį pat, vis dar savo vietoje! — ir pačioje jo viršūnėje iš atminties skrandis man staiga vėl taip pat šoktelėjo aukštyn ir nukrito, ir štai viskas atsivėrė priešais mane: kelias per kalvą, paplūdimys apačioje ir jūra. Prie to namo aš nesustojau, bet, kai važiavome pro šalį, tik sulėtinau greitį. Būna akimirkų, kuriomis praeitis iškyla su tokia jėga, kad, atrodo, galėtų tave sunaikinti.

— Va! — susijaudinęs pasakiau Klerei. — „Kedrai“! — Pakeliui, kai važiavome į čia, buvau suspėjęs papasakoti jai viską ar beveik viską apie Greisus. — Štai kur jie apsistodavo.

Ji atsigręžė sėdynėje pasižiūrėti.

— Kodėl nestabtelėjai? — paklausė.

Ką turėjau atsakyti? Kad staiga buvau priveiktas paralyžiuojančios nedrąsos — čia, vidur dingusio pasaulio? Važiavau toliau ir pasukau į Pakrantės kelią. „Pakrantės kavinės“ nebe-

liko, jos vietoje riogsojo didžiulis žemas ir stebėtinai bjaurus namas. Čia buvo du viešbučiai, žinoma, mažesni ir skurdesni nei kokius prisiminiau, „Golfas“ — išdidžiai besipuikuojantis gana grandioziška vėliava ant stogo. Netgi automobilio viduje mums buvo girdėti, kaip vejoje prieš viešbutį savo sausomis šakomis svajingai šiugždena palmės — garsas, kuris kažkada seniai seniai purpurinėmis vasaros naktimis tartum žadėdavo visą Arabiją. Dabar, po bronzine spalio popietės saule — šešėliai jau ilgėjo — viskas atrodė žaviai išblukę, lyg virtinė vaizdelių iš senų pašto atvirukų. Mailerio aludė-paštas-bakalėja išsiplėtė į neskoningą prekybos centrą su grįsta automobilių aikštele priekyje. Aš prisiminiau, kaip prieš pusę šimtmečio vieną ištuštėjusią, tykią, žilpinančios saulės popietę žvyruotame sklypelyje prieš Mailerio įstaigėlę prie manęs prisigretino mažas ir iš pažiūros nepavojingas šunėkas, kuris, kai ištiesiau ranką paglostyti, apnuogino dantis — aš tai palaikiau įsiteikiamu šypsniu — ir stebėtinai greitai grybštelėjęs nasrais įkando man į riešą, o paskui nubėgo prunkšdamas, ar bent man taip pasirodė; ir kai parėjau namo, motina labai mane išbarė už kvailumą, kad pakišau ranką gyvuliui, paskui pasiuntė vieną patį pas kaimelio daktarą, kuris, elegantiškas ir mandagus, atsainiai užklijavo gerokai ištinusį ir paraudusį mano riešą, o paskui paprašė nusivilkti visus drabužius ir atsisėsti jam ant kelio, kad galėtų pademonstruoti, karštai spausdamas nuostabiai blyškų, putnų ir tikrai su padarytu manikiūru delną man prie pilvo apačios, kaip reikia taisyklingai kvėpuoti. „Leisk pilvui išsipūsti, o ne įtrauk jį, supranti?“ — sumurkė jis tyliai, savo stambaus minkšto veido šiluma tvoksdamas man į ausį.

Klerė blankiai nusijuokė.

— Kas paliko patvaresnę žymę, — paklausė ji, — šuns dantys ar daktaro letena?

Parodžiau jai riešą, kur odoje virš alkūnkaulio gumburo vis dar matyti pora neryškių randelių, likusių nuo susmigusių šuns ilčių.

— Tai buvo ne Kapris, — pasakiau, — o daktaras Frenčas — ne Tiberijus*.

Po teisybei, mano prisiminimai apie aną dieną tik mieli. Tebeprisimenu priešpiečių kavos aromatą iš daktaro burnos ir nusuktą į šalį įtarų jo šeimininkės, palydėjusios mane iki paradinių durų, žvilgsnį.

Mudu su Klere atkakome iki „Lauko".

Faktiškai tai nebebuvo laukas, o nyki atostoginė valda, bet kaip prigrūsta tokių tartum bungalų, greitomis suręstų ir suprojektuotų, įtariu, to paties negrabaus braižytojo, kurio darbas čionai, sodo apačioje, rėžia akį. Tačiau man malonu buvo pastebėti, kad ši vieta, nors ir kokia erzaciška, buvo pavadinta „Lubinais" ir kad statybininkas, mat aš spėju, kad tai statybininkas, netgi išsaugojo aukštą pastovą su tuo kukliu laukiniu krūmokšniu — *Lupinus*, iš Papilionacea genties, aš ką tik pasižiūrėjau knygon — šalia juokingai didingų neva gotiškų vartų, vedančių vidun nuo kelio. Kaip tik po tais lubinais mano tėvas kas antrą savaitę, tamsiausioje nakties akyje, apsiginklavęs kastuvu ir žibintuvu, murmėdamas sau

* Užuomina į romėnų imperatoriaus Tiberijaus (42 m. pr. Kr.–37 m. po Kr.), pasitraukusio į Kaprio salą, palaidas orgijas.

po nosimi prakeiksmus, iškasdavo minkštoje smėlingoje žemėje duobę ir palaidodavo joje kibirą mūsų cheminės išvietės srutų. Aš niekad negaliu uosti silpno, tačiau keistai žmogiško jų aromato, nepagaudamas tartum tvyrančios už jo švelnios išmatų smarvės.

— Tu visai nesustosi? — paklausė Klerė. — Nuo automobilio mane jau pradeda pykinti.

Metams bėgant jaučiuosi apninkamas iliuzijos, kad mano duktė amžiumi prisiveja mane ir kad nūnai mudu esame mažne vienmečiai. Turbūt taip yra todėl, kad turiu tokį protingą vaiką — ji užsispyrė tapsianti kur kas geresne mokslininke, nei aš kada nors būčiau tikėjęsis būti. Be to, ji mane supranta tiek, jog tai net trikdo, ir nepataikauja mano silpnybėms bei nesaikingumams — ne taip, kaip kiti, kurie mane mažiau pažįsta, tad ir labiau privengia. Betgi aš esu gedintis, sužeistas ir reikalingas atlaidumo. Jeigu esama myriop nuteistajam kokio ilgesnio atvangos termino iki įvykdant bausmę, tai kaip tik tokio man ir reikia. *Palik mane ramybėje,* šaukiau jai mintyse, *leisk man šliaužti pro apšmeižtuosius „Kedrus", pro išnykusią „Pakrantės kavinę", pro „Lubinus" ir „Lauką", kuris anksčiau čia buvo, pro visą tą praeitį, nes jeigu aš sustosiu, tikrai išskysiu gėdingame ašarų klane.* Tačiau aš nuolankiai sustabdžiau automobilį kelkraštyje, ji suirzusi tylomis išlipo ir užtrenkė paskui save dureles, lyg skeltų man į ausį. Ką aš padariau, kad taip ją supykdžiau? Kartais būna tokios pat aikštingai nepastovios nuotaikos kaip ir jos motina.

O paskui staiga, kuo netikėčiausiai, už netvarkingos gnomiškų „Lubinų" namukų grūsties — Diuinjano keliukas,

išvagotas provėžų kaip visados, krivuliuojantis tarp tankių gudobelių gyvatvorių ir apdulkėjusių gervuogynų. Kaip jis išliko niokojamas sunkvežimių ir kranų, tiek mechaninių, tiek žmogiškųjų žemkasių? Vaikystėje kasryt čionai juo eidavau basas ir nešinas aplamdytu bidonėliu pirkti pieno tai dienai iš pienininko Diuinjano ar jo stoiškai linksmos, stambių klubų žmonos. Nors saulė jau būdavo seniai patekėjusi, drėgna nakties vėsa tebesilaikydavo akmenimis grįstame kieme, kur vištos išrankiai statydavo kojas, žengdamos tarp savo pačių kreidiškų ir gelsvai žalsvų išmatų. Visada ten, po atremtu vežimaičiu, gulėdavo pririštas šuo, kuris tiriamai mane nužvelgdavo, kai svyrinėjantis ant pirštų galų, saugodamasis neįminti į vištų mėšlą, eidavau pro šalį, o iš tvarto viršum pusdurių iškišdavo galvą purvinas baltas vežimaičio arklys, paskersuodavęs į mane linksma ir skeptiška akimi iš po karčių, lygiai tokio pat dulsvo kremiškai balto atspalvio kaip sausmedžio žiedas. Aš nemėgdavau pasibelsti į pirkios duris, bijodavau Diuinjano motinos, nedidukės, mažne kvadratiškos seniokės, kuri, atrodė, kiekviename kampe turėjo po trumpą storą koją ir kuri kvėpuodama duso, ant apatinės lūpos nukorusi blyškų drėgną, polipą primenantį liežuvį, todėl lūkuriuodavau užsislėpęs violetinėje tvarto paunksnėje, laukdamas, kol pasirodys Diuinjanas ar jo pati ir išgelbės mane nuo susitikimo su ta žiežula.

Diuinjanas buvo ilgšis maža it smeigtuko galva su retais smėlio spalvos plaukais ir veik nematomomis blakstienomis. Jis dėvėdavo kartūninius be apykaklės marškinius, kurie netgi tuomet buvo senamadžiai, ir beformes kelnes, sukištas į purvu apkepusius guminius aulinius batus. Pieninėje, pildamas pie-

ną, užuominomis kimiu, švokščiančiu balsu — netrukus turėjo numirti nuo kažkokios gerklės ligos — klausinėdavo mane apie mergaites, sakydavo neabejojąs, jog aš turįs kokią nors mažą draugužę, ir stengdavosi sužinoti, ar ši leidžiasi pabučiuojama. Kalbėdamas jis nenuleisdavo akių nuo ilgos plonos srovelės pieno, bėgančio į mano bidonėlį, patsai sau šypsodamasis ir greitai mirksėdamas tomis bespalvėmis blakstienomis. Kad ir koks buvo nemalonus, aš jam kažkuo patikau. Visados atrodydavo toks žaismingai nusiteikęs erzinti, lyg tuoj ketintų kyštelti kokį nors nepadorų paveikslėlį, kažką tokio plačiai, visuotinai ir šlykščiai žinoma, į ką turi teisę tik suaugusieji. Pieninė buvo žema, ketvirtainė, kalkėmis baltinta kamara, tokia balta, jog kone mėlyna. Plieniniai pieno bidonai panėšėjo į kresnus sargybinius plokščiomis kepurėmis ir kiekvienas turėjo ant peties — ten, kur atsispindėjo krintanti pro duris vidun šviesa — po vienodą žibančią „rozetę". Dideli seklūs dubenys su pienu, uždengti muslinu, stovėjo išrikiuoti ant grindų separavimui, taip pat ten buvo ranka sukamas medinis sviesto muštuvis, kurį aš visada trokšdavau pamatyti veikiantį, bet niekad taip ir nepamačiau. Vėsus, tirštas, slaptas pieno kvapas versdavo mane pagalvoti apie ponią Greis, ir kildavo neaiškiai jaudinantis noras pasiduoti Diuinjano meilikystėms ir papasakoti apie ją, tačiau susiturėdavau — be abejo, išmintingai.

Dabar štai aš — užaugęs anų dienų vaikas, tapęs apkūniu, pusiau žilu ir beveik seniu — vėl prie fermos vartų. Prastai nudažytoje iškaboje ant vartų stulpo valdos pažeidėjai perspėjami, kad būsią persekiojami baudžiamąja tvarka. Klerė už manęs kažką sakė apie fermerius ir medžioklinius šautuvus,

bet aš nesiklausiau. Žengiau priekin per grindinį — vis dar tebebuvo grindinys! — tartum ne eidamas, o veikiau nerangiai šokčiodamas lyg pusiau pripūstas užtveriamasis aerostatas, blaškomas kvapą gniaužiančių smūgių iš praeities. Štai tvartas ir jo pusdurės. Ten, kur kažkada stovėdavęs Diuinjano vežimaitis, atremtos surūdijusios akėčios — nejau vežimaitis vien klaidingas prisiminimas? Taip pat yra ir pieninė, bet nenaudojama, ant aplūžusių durų kabo spyna, o priešais — tiesiog neįsivaizduojama — purvini arba išdužę langų stiklai ir ant stogo želianti žolė. Prie gyvenamojo fermos namo iš priekio pristatyta įmantri veranda, toksai nelyginant belvederis iš aliuminio ir stiklo, primenantis rudimentinę milžiniško vabzdžio akį. Dabar viduje atsidarė durys ir jose pasirodė kažkokia ne visai jauna moteris — sustojusi už stiklo, įtariai mane apžiūrinėjo. Aš moklinau priekin, šiepdamasis ir linksėdamas nelyginant stambus nevėkšla misionierius, besiartinantis prie smulkutės kokios nors laimingos, tačiau dar neatverstos į tikėjimą pigmėjų genties karalienės. Iš pradžių, kol kreipiausi per stiklą, garsiai ištardamas savo pavardę ir iš jaudulio gestikuliuodamas rankomis, ji liko verandos viduje. Vis stovėjo ir spoksojo. Kėlė įspūdį jaunos aktorės, kruopščiai, bet ne visai įtikinamai nusigrimavusios, kad atrodytų sena. Plaukai, nudažyti rudo batų tepalo spalva ir ilgalaike šukuosena sudėlioti į masę standžių žvilgančių garbanų, buvo per gausūs mažam suvargusiam jos veidui, gaubiantys šį lyg tankių spyglių aureolė ir atrodantys veikiau kaip perukas, o ne tikri plaukai. Viršum džemperio, kurį tik pati būtų galėjusi numegzti, ryšėjo prikyštę ir mūvėjo vyriškomis velvetinėmis kelnėmis, išsitrynusiomis ties keliais,

avėjo tais aulinukais iki čiurnų, su užtrauktukais ir tamsiai mėlyno aksomo imitacijos, — jie mano jaunystėje buvę paskutinis mados šauksmas tarp senų damų, o pastaruoju metu, regis, išimtinai nešiojami elgetaujančių ir prasigėrusių moterų. Per stiklą šaukiau jai, kaip vaikystėje čionai vasarodavau „Pievos" namuke ir rytais ateidavau į fermą pieno. Moteriškutė klausėsi, linksėjo, vienas lūpų kampas jai tai susitraukdavo, tai vėl atsileisdavo, lyg nuo slopinamo juoko. Pagaliau ji atidarė verandos duris ir išėjo ant grindinio. Pagautas pusprotiškai euforiškos nuotaikos — iš tikrųjų tiesiog juokingai jaudinausi — vos jos neapkabinau. Paskubom prašnekau apie Diuinjanus, vyrą ir žmoną, apie Diuinjano motiną, apie pieninę, netgi apie piktą šunį. Ji vis linksėjo, tartum nepatikliai išlenkusi antakius ir žvelgdama pro mane ten, kur tarpuvartėje stovėjo ir laukė Klerė — sunertomis ant krūtinės rankomis gūždamasi dideliame brangiame, kailiais apkraštuotame palte.

Avrilė — pasisakė vardą jaunoji moteris. Avrilė. Nesiteikė prisistatyti pavarde. Miglotai, lyg prisikeltų kažkas, kas seniai atrodė miręs, mano atmintin sugrįžo vaizdas mergytės supurvinta suknute, besiglaudžiančios namo viduje plytelėmis kloto koridoriaus gale, atsainiai laikančios už putlios rankelės rausvą beplaukę nuogą lėlę ir stebinčios mane gnomo žvilgsniu, kurio niekas nepajėgtų nukreipti į šalį. Bet juk ši ypata priešais mane negalėtų būti buvusi ta pati mergytė, kuri šiuo metu jau turėtų — kiek, per penkiasdešimt? Galbūt prisimintoji mergytė — šiosios sesutė, tik kur kas vyresnė, taigi gimusi daug anksčiau? Nejaugi galėtų taip būti? Ne, Diuinjanas pasimirė jaunas, perkopęs keturiasdešimtį, tad tikrai negalimas daiktas,

kad ši Avrilė būtų jo duktė, nes jis buvo suaugusysis, kai aš buvau dar vaikas, ir... Skaičiuodamas mano protas spyriojosi it suglumęs ir pavargęs senas nešulių galvijas. Betgi va Avrilė. Kas gi šiuose kraštuose būtų suteikęs savo vaikui tokį švelnų, pavasarišką vardą*?

Vėl paklausiau apie Diuinjanus, ir Avrilė pasakė taip, Kristis Diuinjanas jau miręs. Kristis? Ar aš žinojau, kad Diuinjanas buvo vardu Kristis? — bet ponia D. tebegyva, esanti senelių namuose kažkur palei pakrantę.

— O Petsis įsikūręs netoliese Old Bouno, Merė gyvena Anglijoje, bet vargšelis Vilis pasimirė.

Aš linktelėjau. Staiga tapo slogu klausytis apie juos, tuos Diuinjanų dinastijos palikuonis, tokius solidžius, tegul tik savo vardais, tokius kasdieniškai realius. Fermeris Petsis, emigrantė Merė ir mažasis Vilis, kuris pasimirė — visi jie grūdosi mano asmeninėje prisiminimų ceremonijoje nelyginant nekviesti nuskurę giminaičiai prašmatniose laidotuvėse. Nesugalvojau ką pasakyti. Visa pakili ankstesnės akimirkos euforija dabar jau buvo praėjusi, ir jaučiausi pernelyg kūniškas ir nederamas šiam momentui, stovėdamas čia šypsantis ir geibiai linksintis, iš manęs tekant paskutiniam oro likučiui. Vis dėlto, neskaitant vardo, Avrilė neprisistačiusi ir, regis, manė, kad privalau ją pažinoti, kad privalėjau ją atpažinti — bet kaipgi arba iš kurgi, net jeigu ir stovėdavusi ten, kas kadaise buvęs Diuinjanų tarpduris? Stebėjausi, kad ji tiek daug žinanti apie Diuinjanus, jeigu nebuvo viena iš jų, o atrodė, kad tikrai ne-

* Prancūziškai *avril* — balandžio mėnuo.

buvo arba, šiaip ar taip, nebuvo artimiausia giminaitė — visi tie viliai, merės ir petsiai, nė vienas iš jų negalėjo būti buvęs jos gimdytojas, antraip ji jau būtų tai pasakiusi. Staiga prislėgta mano nuotaika susitvenkė į pagiežingą antipatiją jai, lyg dėl kažkokios nepaaiškinamos priežasties būtų pastačiusi save čia šitaip neįtikinamai pakeista išvaizda — su tais dažytais chna plaukais, su tais senatviškais aulinukais — sąmoningai stengdamasi užvaldyti manosios mitiškos praeities kertelę. Pilkšva jos veido oda, pastebėjau, ištisai nusėta smulkučių strazdanų. Šios, nei gelsvai rusvos kaip Klerės, nei kaip anos stambios dėmės, besigrūdančios viena per kitą ant keistai mergaitiškų Krisčio Diuinjano dilbių, nei, po teisybei, kaip tie nerimą keliantys šlakai, kurie pradeda nūnai rastis ant mano paties plaštakų viršaus ir abipus pečių nuolydžio viršum raktikaulių viščiukiškai blyškioje odoje, o gerokai tamsesnės, tokio pat dulsvo rudumo kaip Klerės paltas, neką didesnės už smeigtuko dūrius ir, deja, turiu pasakyti, leidžiančios spėti apie nuolatinę ir visuotinę švaros stoką. Kažką nesmagiai man priminė, tik nepajėgiau pagauti ką.

— Suprantate, — tariau, — ką tik pasimirė mano žmona.

Nežinau, kas man užėjo, kad šitaip išpoškinau. Vyliausi, kad Klerė manęs neišgirdo. Avrilė be išraiškos spoksojo man į veidą, be abejo, tikėdamasi, jog dar ką daugiau pasakysiu. Tačiau ką daugiau būčiau galėjęs pasakyti? Kai kurių pareiškimų neįmanoma smulkiau paaiškinti. Ji tik gūžtelėjo vienu pečiu ir perkreipė burną — tai turėjo reikšti užuojautą.

— Kaip gaila, — pasakė bejausmiu, negyvu balsu. — Liūdna tai girdėti. — Tačiau kažkaip neatrodė, kad kalbėtų nuoširdžiai.

Rudeniška saulė įkypai nušvietė kiemą, ir grindinio akmenys suspindo melsvai, o verandoje vazoninės pelargonijos iškėlė aukščiau paskutinius šiam metų laikui liepsnojančius savo žiedus. Tikrai, toks gyvenimas.

Švelnioje it pūkas „Golfo“ viešbučio tyloje mudu, mano duktė ir aš, regis, buvome vieninteliai klientai. Klerė užsigeidė popietės arbatos, ir kai aš užsakiau, buvome nukreipti į tuščią, šaltą oranžeriją pastato gilumoje, su vaizdu į pakrantę ir atslūgstantį potvynį. Čia, nepaisant ledinio oro, tebesilaikė prislopinta užuomina apie praeities linksmybes. Tebetvyrojo pralieto alaus, pramaišiui su išsivadėjusiais cigarečių dūmais, kvapas, o kampe ant pakylos stovėjo senoviškas pianinas, visai nei iš šio, nei iš to primenantis Laukinius Vakarus, pakeltu dangčiu rodantis pražiotą klaviatūros grimasą. Po to susitikimo fermos kieme jaučiausi netvirtas ant kojų ir apdujęs kaip kokia operos primadona, išsvirduliuojanti nuo scenos po katastrofiško spektaklio su užlūžusiomis gaidomis, nenugirsta suflerio pagalba, griūvančiomis dekoracijomis. Mudu su Klere atsisėdome greta vienas kito ant sofos, ir netrukus nerangus rausvaplaukis bernėkas, įmantriai aprengtas juodu padavėjo švarkučiu ir kelnėmis su juostelėmis šonuose, atnešė padėklą, sutarškindamas indais padėjo ant žemo stalelio priešais mus ir pabėgo, klupinėdamas didžiuliais batais. Arbatos maišelis — bjaurus išradimas, galbūt pernelyg išrankioms mano akims primenantis ką nors tokį, kokio nerūpestingo asmens paliktą nenuleistą vandeniu tualete. Prisipyliau puodelį durpių spal-

vos arbatos ir pastiprinau ją šlakeliu iš savo plokščio butelaičio — niekad nebūti be atsargos anestetiko, kurį galėtum tuoj pat pavartoti, štai ką išmokau per šiuos praėjusius metus. Popietės šviesa dabar tapo murzina ir vėjuota, nuo horizonto kilo tirštų, purvinai mėlynų debesų siena. Bangos graibstėsi už lipšnaus smėlio palei kranto liniją, iš paskutiniųjų stengdamosi išsilaikyti sausumoje, bet vis nesėkmingai. Tenai, lauke, daugiau palmių, susišiaušusių ir išstypusių, pilka jų kamienų žievė atrodo stora ir diržinga it dramblio oda. Atsparios padermės turi jos būti, kad išsilaiko šiame šaltame, šiauriniame klimate. Ar jų ląstelės pamena krosnišką dykumos karštį? Mano duktė sėdėjo su paltu, sumukusi, abiem delnais dėl šilumos glėbdama arbatos puodelį. Su širdgėla pastebėjau kūdikiškus jos nagus, blyškiai violetinį šių atspalvį. Savas vaikas visada savas.

Kalbėjau apie „Lauką“, šveicarišką namuką, Diuinjanus.

— Tu gyveni praeityje, — pasakė ji.

Buvau šiurkščiai beatremiąs, bet susiturėjau. Galų gale ji teisi. Gyvenimas, tikras gyvenimas neva privaląs būti ištisinė kova, nenuilstama veikla ir įsitvirtinimas, valia, daužanti savo buką galvą į pasaulio sieną, ir panašiai, bet kai atsigręžiu atgal, aš matau, kad didesnioji mano jėgų dalis visados buvo eikvojama paprasčiausiai ieškant prieglobsčio, paguodos ir — taip, prisipažįstu — jaukumo. Šis suvokimas stebina, jeigu nesakyt, kad sukrečia. Anksčiau aš įsivaizduodavau save tartum kokį piratą, stojantį prieš visus išdygstančius varžovus su durklu dantyse, bet dabar turiu pripažinti, kad tai tebuvo iliuzija. Būti pridengtam, globojamam, saugomam — štai ko visada iš tikrųjų troškau, įsirausti kur nors į šiltą kaip įsčios vietelę

ir tenai gūžtis pasislėpus nuo abejingo dangaus žvilgsnio ir kenksmingų žvarbių orų poveikių. Štai kodėl man praeitis kaip tik tokia prieglauda, aš mielai ten traukiuos, trindamasis delnus ir nusipurtydamas šaltą dabartį bei dar šaltesnę ateitį. Ir vis dėlto kokią gi iš tikrųjų egzistenciją slepia ta praeitis? Šiaip ar taip, ji — tik tai, kas kažkada buvo dabartis, dabartis, kuri praėjo, ne daugiau. Ir vis dėlto.

Klerė vėžliškai įtraukė galvą į savo palto kiautą, nusispyrė batelius ir atrėmė pėdas į stalelio kraštą. Visada esti kažkas jaudinama regėti moters pėdas kojinėse, manau, turbūt dėl to, kaip pirštai, glaudžiai suspausti draugėn, atrodo bemaž susilieję išvien. Mailzo Greiso kojų pirštai buvo iš prigimties kaip tik tokie. Kai jis išskėsdavo juos, o tai jam išeidavo taip pat lengvai kaip ir su rankų pirštais, plėvės tarpuose išsitempdavo į plonytes it voratinklis jungtis, rausvas ir permatomas, išraizgytas it lapas smulkučių gyslų ornamentu, raudonų it pridengta liepsna — dievuko žymės, tikrai taip.

Staiga vis tirštėjančiose mėlynose vakaro sutemose prisiminiau šeimynėlę pliušinių meškiukų, lydėjusių Klerę per visą vaikystę. Man jie atrodė šiek tiek atgrasūs, tartum gyvi padarai. Grūdėtoje lempikės prie lovos šviesoje lenkdamasis viršum jos palinkėti labos nakties, pasijusdavau stebimas iš po apkloto krašto pustuzinio porų spindinčių stiklinių akučių, drėgnai rudų, nejudrių, šiurpiai budrių.

— Tavo *lares familiares**, — dabar pasakiau. — Turbūt tebeturi juos, atremtus ant savo mergautinės lovos?

* Šeimyniniai larai (lot.) — romėnų dievai, namų ir šeimos globėjai. Kiekvienuose namuose būdavo garbinamas savo šeimynos laras.

Stačiai įkypas saulės blyksnis nukrito išilgai paplūdimio, nublankindamas smėlį aukščiau vandens linijos, ir balta žuvėdra, nuostabi debesų sienos fone, lenktais it pjautuvais sparnais šovė aukštyn, be garso suplasnojusi pasisuko ir smigo žemyn — suglaustas ševronas — į pasišiaušusią jūros kuprą. Sekundėlę Klerė sėdėjo nejudėdama, paskui pravirko. Be garso — vien ašaros, blizgantys gyvsidabrio rutuliukai paskutiniame jūrinės šviesos, krintančios pro aukštą stiklinę sieną priešais mus, gaise. Verksmas, toks tylus ir savotiškas — tai dar vienas dalykas visai toks pat, koks būdavo būdingas jos motinai.

— Tu ne vienintelis, kuris kenčia, — ištarė ji.

Iš tikrųjų tiek mažai žinau apie ją, savo dukterį. Vieną dieną, kai buvo jauna, — dvylikos ar trylikos, regis, ir bepradedanti bręsti, — aš užklupau ją vonios kambaryje, kurio duris ji pamiršo užsirakinti. Buvo nuoga, neskaitant standžiai apsukto it turbano apie galvą rankšluosčio. Ji atsigręžė per petį ir krintančioje pro matinį stiklą šviesoje visai nesutrikusi stebeilijo iš savosios pilnatvės į mane. Nors krūtys tebebuvo pumpuriukai, bet ji jau turėjo tą stambų melionišką užpakalį. Ką aš jaučiau regėdamas ją ten? Vidinę sumaištį ir kartu švelnumą bei kažkokią baimę. Po dešimties metų ji metė meno istorijos studijas — Vobleną* ir *fête galante*** manierą; tokia yra mano mergaitė arba buvo — ir ėmėsi mokyti atsilikusius vaikus viename iš

* Jean Vaublin — autoriaus prasimanytas prancūzų dailininkas, kurio pavardė sudaro paties rašytojo pavardės anagramą ir kuris minimas ne viename Banvilio romane.

** „Meilės šventės“ prancūzų rokoko stiliaus meno pakraipa, susijusi su Liudviko XV epochos malonumų siekiu [svarbiausias šio žanro atstovas — Antuanas Vato (Antoine Wateau, 1684–1721)].

miesto vis daugėjančių, knibždančių lindynių kvartalų. Kas per talento švaistymas. Negalėjau jai to atleisti, vis dar negaliu. Stengiuosi, bet nesiseka. Tai vis per tą jaunikaitį, knygių, mažo smakro ir kraštutinių visuotinės lygybės pažiūrų, į kurį ji buvo nukreipusi savo širdį. Meilės romaniukas, jeigu toks buvo — įtariu, kad tebėra nekalta — baigėsi jai prastai. Vardan bergždžio socialinio poelgio įtikinęs ją mesti tai, kas būtų turėję tapti viso gyvenimo darbu, nevidonas paspruko, palikdamas nelaimingą mano mergaitę ant ledo. Norėjau jį susirasti ir nudėti. Mažų mažiausia, sakiau, netrukdykite man nusamdyti gerą advokatą ir patraukti jį atsakomybėn už sulaužytą pažadą. Ana liepė man liautis, nes taip tik dar labiau viską sugadinsiu. Ji jau sirgo. Ką aš galėjau padaryti?

Lauke tirštėjo sutemos. Jūra, anksčiau buvusi rami, dabar neaiškiai ošė, galbūt atėjo eilė potvyniui. Klerės ašaros liovėsi, bet laikėsi ant veido nenušluostytos, ji tartum nejuto jų. Visai nežinia kodėl mane nukrėtė šiurpas — šiomis dienomis tartum visas šventorius nejautrių gedėtojų vis tremptų mano kapą.

Už mūsų pro duris įėjo kažkoks stambus vyriškis su vizitiniu švarku, begarsiais tarno žingsniais prisiartino ir mandagiai, klausiamai pažvelgė į mudu, bet susidūręs su mano akimis vėl pasišalino. Klerė sušniurkščiojo, pasirausė kišenėje ir išsitraukusi nosinaitę stipriai išsišnirpštė nosį.

— Nelygu kaip žiūrėsi, — švelniai pasakiau, — dėl to, ką tu vadini kentėjimu.

Ji nieko neatsakė, tik įsikišo atgal nosinaitę ir atsistojo dairydamasi, susiraukusi, lyg kažko ieškotų, tačiau nežinotų ko. Tarstelėjo palauksianti manęs automobilyje ir išėjo — nu-

lenkusi galvą, giliai susigrūdusi rankas į to palto pavidalo savo dangalo kišenes. Atsidusau. Tamsėjančio dangaus skliauto fone jūros paukščiai kilo ir smigo lyg atplyšę kokio skuduro skivytai. Sumojau, kad man skauda galvą, skausmas nejučia pulsavo kaukolėje nuo pat tada, kai tik atsisėdau šioje įstiklintoje sudvisusio oro dėžėje.

Sugrįžo berniokas padavėjas — nedrąsiai it lapiūkštis, su geibiai užkritusia ant kaktos morkine plaukų sruoga, priėjo paimti padėklo. Tokios spalvos jis galėtų būti dar vienas iš Diuinjanų klano — jaunesniosios šakos. Paklausiau jį, kuo vardu. Berniokas sustojo, nerangiai nuo juosmens palinko į priekį ir iš po blyškių antakių lyg išsigandęs pažvelgė į mane. Jo švarkelis buvo išsitrynęs, iš po rankovių kyšantys marškinių rankogaliai nešvarūs.

— Bilis, sere, — atsakė jis.

Padaviau jam monetą. Berniokas padėkojo ir įsidėjo ją į kišenę, paskui paėmė padėklą ir apsigręžė nueiti, bet sudvejojo.

— Jūs gerai jaučiatės, sere? — paklausė jis.

Išsitraukiau automobilio rakčiukus ir sutrikęs pažvelgiau į juos. Viskas atrodė lyg kažkas kita. Atsakiau taip, man viskas gerai, ir jis nuėjo. It jūra aplinkui tvyrojo slogi tyla. Pianinas ant pakylos šiepė į mane vaiduokliškus savo dantis.

Kai žengiau per vestibiulį laukan, ten stoviniavo tas vyriškis su vizitiniu švarku, stambaus vaškinio, savotiškai neišraiškaus veido. Jis nusilenkė, suspinduliuodamas šypsena, perdėtu, operiniu gestu suspaudęs plaštakas kumščiais sau prie krūtinės. Ką tokio turi tie žmonės, kad verčia mane juos prisiminti? Jo žvilgsnis buvo įsiteikiamas, bet ir kažkoks atgra-

sus. Galbūt iš manęs tikėtasi, kad ir jam duosiu arbatpinigių. Kaip jau sakiau: toks gyvenimas.

Klerė laukė prie automobilio, susigūžusi, savo palto rankovėmis naudodamasi kaip mova.

— Reikėjo paprašyti mane raktelio, — pasakiau. — Nejau manei, kad neduosiu?

Pakeliui į namus ji užsispyrė perimti vairą, nors aš ir labai priešinausi. Jau buvo visai sutemę, ir tartum plačiai atmerktos akys priekinių žibintų nutvieksti prieš mus vienas po kito staiga išdygdavo ir taip pat staiga dingdavo nejudriai stūksantys išgąsdinti medžiai, abipus kelio nuvirsdami tamson, lyg pakirsti mums lekiant pro šalį. Klerė taip lenkėsi priekin, jog nosimi mažne lietė stiklą priešais save. Sklindanti it žaltvykslė nuo prietaisų skydo šviesa teikė jos veidui vaiduokliško atspalvio. Pasakiau jai, kad duotų vairuoti man. Ji atšovė, jog esu pernelyg išgėręs, kad galėčiau sėsti prie vairo. Ne, nesu girtas, gyniausi. Ji pasakė, kad aš išbaigiau tą plokščią butelaitį savo kišenėje, mačiusi, kaip jį ištuštinau. Ne jos reikalas šitaip man priekaištauti, atrėžiau. Ji vėl pravirko, kūkčiodama pro ašaras. Pasakiau, kad net girtas vairuodamas aš kelčiau mažiau pavojaus nei ji tokios būklės. Taigi taip ir kirtomės, kaip kirviu į akmenį, akis už akį, dantis už dantį — vadinkit kaip tinkami. Daviau grąžos tiek pat gražiai ar tiek pat bjauriai kaip ir gavau, primindamas jai, vien tikslumo dėlei, kad gerą dalį, tai yra blogą metų dalį, — kokia netiksli yra kalba, kaip neatitinka aplinkybių, — kurios prireikė jos motinai numirti, pati gyvenusi patogiai užsienyje, tęsdama studijas, o aš buvau paliktas dorotis kaip išmanau. Tai kaip reikiant įskaudino. Pro sukąstus dantis ji kimiai riktelėjo ir

delnų apačia patrankė vairą. Paskiau suskato svaidyti man visokius kaltinimus. Pasakė, kad tai aš *atbaidęs Džeromą*. Nutilau. Džeromą? Džeromą? Aišku, Klerė turėjo omenyje tą besmakrį geradarį, — baisiai jau daug gera jis jai padarė, — buvusį josios meilės jausmų objektą. Taip, Džeromas, toks buvo to nevidono niekam tikęs vardas. Kaipgi, prašom pasakyti, paklausiau tvardydamasis, kaipgi aš *jį atbaidęs*? Į tai ji atsakė tik niekinamai kresteldama galva. Aš susimąsčiau. Teisybė, tuomet laikiau jį netinkamu gerbėju ir tą aiškiai jam išsakiau ne vienąsyk, bet ji kalbėjo taip, lyg aš būčiau nuvijęs jį botagu ar medžiokliniu šautuvu. Be to, jeigu kaip tik mano priešiškumas *jį atbaidęs*, tuomet ką tai byloja apie vyrioko charakterį ar atkaklumą siekti tikslo? Ne, ne, jai tikrai geriau išsivaduoti nuo tokių kaip jis. Bet kol kas nieko daugiau nepasakiau, pasilaikiau savo nuomonę, ir nuvažiavus mylią ar dvi jos ugnis išblėso. Kaip tik tai aš visada pastebėdavau bendraudamas su moterimis — pakankamai išlauk, ir bus tavo viršus.

Kai parvažiavo namo, aš tiesiai nuėjau vidun, palikdamas jai pastatyti automobilį, susiradau iš telefonų knygos „Kedrų" numerį ir paskambinau panelei Vavasur. Pasakiau, kad noriu išsinuomoti vieną iš jos kambarių. Paskui užlipau viršun ir su apatiniais įsiropščiau į lovą. Staiga pasijutau labai pavargęs. Kivirčas su dukra visada tik išsekina jėgas. Tuo metu jau buvau persikėlęs iš to buvusio mudviejų su Ana miegamojo į atliekamą kambarį viršum virtuvės, anksčiau naudotą kaip vaikų ir kur lova buvo žema bei siaura, ne kažin kas daugiau kaip vaikiška lovelė. Girdėjau apačioje, virtuvėje, Klerę barškinant puodus ir prikaistuvius. Aš jai dar nepasakiau, kad nu-

sprendžiau parduoti namą. Per telefoną panelė V. pasiteiravo, kuriam laikui aš ketinąs apsistoti. Iš jos tono supratau, kad yra suglumusi, netgi nepatikli. Sąmoningai likau nekonkretus. Kelias savaites, pasakiau, gal kelis mėnesius. Ji ilgokai patylėjo mąstydama. Užsiminė apie pulkininką, šis pastovus gyventojas, pasakė ji, su nusistovėjusiais įpročiais. Nieko nesiteikiau pakomentuoti. Kas man darbo tas pulkininkas? Dėl manęs, galinti savo namuose priiminėti ir visą karininkų korpusą. Ji pasakė, kad aš turėsiąs siųsti savo skalbinius į skalbyklą. Paklausiau, ar ji prisimenanti mane.

— O taip, — atsakė be intonacijos, — taip, žinoma, prisimenu jus.

Išgirdau laiptais kopiant Klerę. Jos pyktis jau visai buvo nuslūgęs ir ji dūlino nelaiminga, sunkiai vilkdama kojas. Neabejoju, irgi mananti, kad ginčai sekina. Miegamojo durys buvo praviros, bet ji neįėjo vidun, tik abejingai pro tarpą paklausė, ar nenoriu ko nors užvalgyti. Buvau neužžiebęs kambaryje lempų, ir ilgas smailėjantis, trapeciškas šviesos ruožas, krintantis linoleumu iš laiptų aikštelės, kur ji stovėjo, buvo tiesus takas, vedantis į vaikystę — jos ir mano paties. Kai buvo mažytė ir miegojo šiame kambaryje, šioje lovoje, ji mėgo girdėti mane stuksint rašomąja mašinėle kabinete apačioje. Tai raminamas garsas, sakydavo ji, lyg klausytųsi mane mąstant, nors aš nežinau, kaip manęs mąstančio garsas galėtų veikti ką nors raminamai; veikiau visiškai atvirkščiai, būčiau turėjęs pasakyti. Ak, bet kaipgi dabar toli anos dienos, anos naktys. Vis tiek jai nereikėjo taip ant manęs šaukti automobilyje. Aš nenusipelniau, kad ant manęs būtų taip šūkaujama.

— Tėti, — vėl paklausė ji, dabar su irzlumo gaidele, — tai nori pietų ar ne?

Aš neatsiliepiau, ir ji nuėjo. Tikrai, gyvenu praeityje.

Nusisukau į sieną ir kartu nuo šviesos. Nors ir gulėjau sulenkęs kelius, mano pėdos kyšojo pro lovos galą. Vartydamasis antklodžių painiavoje — man niekados nesisekdavo dorotis su patalyne — pagavau savo paties šiltą, neskanų kūno kvapą. Iki Anos ligos aš jaučiau ne daugiau kaip tik švelnų pasidygėjimą fiziniu savimi, kaip ir daugelis žmonių tą pat jaučia, — tai yra savo, ne mano atžvilgiu — būtinai tolerantišką dėl savo, deja, neišvengiamo žmogiškumo produktų, įvairių emanacijų, išskyrų pro priekį ir pro užpakalį, gleivių, pleiskanų, prakaito ir kitų įprastų nuotėkių ir netgi dėl to, ką „Hartfordo bardas"* įmantriai vadina „apačios veiklos dalelėmis". Tačiau, kai kūnas išdavė Aną ir ji pradėjo bijotis jo ir svetimų jam galimybių, aš palengva įgijau — kažkokios paslaptingos perteikties būdu — bjaurėjimosi ir savo paties kūniškumu. Neturiu to dygėjimosi savimi jausmo visąlaik ar bent ne visąlaik jį suvokiu, nors veikiausiai jis niekur nedingsta, laukdamas, kol liksiu vienas — naktį arba, ypač, ankstų rytą, kai jis kyla aplinkui mane it pelkių dujų išgaros. Taip pat aš įgijau nesmagaus domesio savo kūno procesais, tais palaipsniškais, pavyzdžiui, kaip atkakliai auga man plaukai ar nagai, nesvarbu, kad ir kokios būčiau būklės, kad ir koks sielvartas graužtų. Atrodo toks neprotingas, toks nepaisantis aplinkybių tas nepaliaujamas jau negyvos

*Šitaip vadinamas Hartforde (Konektikuto valstijoje) gyvenęs ir kūręs amerikiečių poetas Volesas Stivensas (Wallace Stevens, 1879–1955).

materijos atsigaminimas — visai taip pat, kaip naminiai gyvuliai toliau tęs savo gyvuliškuosius reikalus, nesuvokiantys ar nesukantys sau galvos, kad jų šeimininkas, tysantis viršuje ant šaltos lovos žiojinčia burna ir sustiklėjusiomis akimis, niekad nebenulips apačion pripilti ėdalo ar pasiimti įrankio tai paskutinei sardinių skardinėlei atidaryti.

Kalbant apie rašomąsias mašinėles, — iš tiesų užsiminiau apie ją prieš minutėlę, — praeitą naktį ji kaip tik pas mane sugrįžo, bandžiau mašinėle spausdinti savo testamentą, bet joje stigo žodžio I. Tai yra raidės I, didžiosios ir mažosios.*

Čia, prie jūros, naktimis tyla esti savotiška. Nežinau, ar tai per mane atseit, ar šis savotiškumas yra kažkas, ką aš įnešu į tylą savo kambaryje ir netgi visame name, ar tai tik vietos poveikis, galbūt susijęs su prisotintu druska oru, ar apskritai su pajūrio klimatu. Neprisimenu, kad tai būčiau pastebėjęs, kai buvau jaunas ir gyvenau „Lauke". Tyla tiršta ir kartu tuščia. Ilgai truko, naktų naktis, kol pajėgiau nustatyti, ką ši man primena. Tai tyla, kurią pažinojau iš vaikystės, kai susirgęs gulėdavau savo kambaryje karščiuojantis, susuptas po kalnu karštų, drėgnų apklotų, o tuštuma slėgdavo man ausų būgnelius it oras batisferoje. Liga tais laikais buvo ypatinga vieta, išskirtinė vieta, kur niekas kitas negalėdavo pakliūti — nei daktaras su savuoju šiurpą varančiu stetoskopu, nei netgi mano motina, kai padėdavo vėsų savo delną man ant degančios kaktos. Tai vieta, kokioje aš dabar jaučiuosi esąs, mylių mylias nuo bet kur ir nuo bet ko. Mąstau apie kitus, esančius name, apie panelę

* Anglų kalba raidė „I" reiškia ir žodį „aš".

Vavasur ir pulkininką, miegančius savuosiuose kambariuose, ir tuomet pamąstau, kad galbūt jie nemiega, bet kaip ir aš guli atsimerkę, niūriai spunksodami į plieno melsvio tamsą. Galbūt vienas mąsto apie kitą, nes pulkininkas turi planų dėl mūsiškės rūmų šeimininkės, esu tuo tikras. Tačiau ji slapčia jam už nugaros juokiasi, ne visiškai nemeiliai vadindama jį pulkininku Blanderu* ar „Mūsų šauniuoju kariu". Kai kuriais rytais jos akys paraudusios, lyg naktį būtų verkusi. Ar ji priekaištauja sau dėl visko, kas atsitiko, ir tebesigraužia? Kokie mes esame liūdesio laiveliai, plaukiantys šia prislopinta tyla per rudens tamsą.

Ypač naktimis, gulėdamas savo siauroje metalinėje lovoje po atdaru „Pievos" namuko langu, aš mąstydavau apie Greisus. Iki manęs atsklisdavo garsai: monotoniškai pasikartojanti nelygi bangų mūša paplūdimyje, vienišas kokio nors bemiegio jūros paukščio klyksmas ir, kartais, tolimas griežlės tarškesys, ir silpnos dejonės džiazuojančio šokių orkestrėlio, „Golfo" viešbutyje grojančio paskutinį lėtąjį valsą, ir besikivirčijančių bendrajame kambaryje mano tėvo su motina, pusbalsiu šiurkščiai puolančių vienas kitą kasnakt — kasnakt, kol pagaliau vieną naktį tėvas mus paliko ir niekad nebesugrįžo. Bet tatai įvyko žiemą, kažkur kitur, ir dar už kelerių metų. Stengdamasis negirdėti, ką juodu kalba, nukreipdavau savo dėmesį kurdamas dramas, kuriose aš gelbėdavau ponią Greis iš kažkokios didelės visuotinės katastrofos, sudužus laivui ar šėlstant audrai, ir saugiai paslėpdavau ją kokioje nors oloje, patogiai sausoje ir šil-

* Angl. Blunder — klaida, paklydimas.

toje, kur mėnesienoje — jūros laineris jau būdavo nuskendęs, audra nurimusi — švelniai padėdavau jai nusivilkti permirkusį maudymosi kostiumėlį ir apvyniodavau fosforescuojančią jos nuogybę rankšluosčiu, ir mudu atsiguldavome, o ji padėdavo galvą man ant peties, dėkingai lytėdavo mano veidą ir dūsaudavo, ir šitaip mudu, ji ir aš, drauge užmigdavome, gaubiami neaprėpiamos, švelnios vasaros nakties.

Tais laikais aš buvau užsidegęs dievais. Nekalbu apie Dievą iš didžiosios raidės, bet apie dievus apskritai. Arba apie dievų idėją, tai yra dievų galimumą. Aistringai skaičiau ir gana gerai išmaniau graikų mitus, nors šių personažuose dažnai būdavo sunku susigaudyti — taip dažnai jie mainydavosi ir tokie įvairūs būdavo jų nuotykiai. Buvau susidaręs neišvengiamai stilizuotą jų įvaizdį, — stambios, bemaž nuogos figūros, išvien reljefiškų raumenų ir krūtinių it apverstos statinės, — paeinantį iš didžiųjų italų Renesanso meistrų darbų, ypač Mikelandželo, kurių tapybos reprodukcijas aš turbūt buvau matęs kažkokioje knygoje ar žurnale — aš, kuris nuolat stengdavausi rasti nuogo kūno pavyzdžių. Bet labiausiai mano vaizduotę pagaudavo erotiniai tų dangiškųjų būtybių žygiai. Mintys apie visus tuos įsitempusius ir virpančius nuogus kūnus, nevaržomus ničnieko, neskaitant marmurinių kokios nors tunikos klosčių ar atsitiktinai užmestos gazo skiautelės — galbūt ir atsitiktinai, bet visiškai ir nuviliančiai saugančios drovumą kaip pliažinis Rozos rankšluostis arba, po teisybei, Konės Greis maudymosi kostiumėlis — užpildydavo mano nepatyrusią, bet jau beperkaistančią vaizduotę svajomis apie meilę ir meiliškąsias nuodėmes, ir visa tai nekintamu pavida-

lu, kai vejiesi, pagauni ir užvaldai. Šių susidūrimų auksinėse Graikijos dulkėse smulkmenas aš menkai tesuvokiau. Vaizduodavausi pumpuojančias ir trūkčiojančias rusvas šlaunis, nuo kurių traukiasi, netgi ir atsiduodamos, blyškios slėpsnos, girdėdavau ekstaziškas pramaišiui su saldžia kančia dejones. Tačiau to akto technika man buvo nesuvokiama. Sykį, per savo klajones usnėtais Urkštynės — kaip buvo vadinamas tas krūmynų ruožas tarp jūros pakrantės ir laukų — takučiais aš bemaž užsidūriau ant vienos porelės, sugulusios negilioje smėlėtoje įduboje ir po lietpalčiu besimylinčios. Nuo jųdviejų įstangų lietpaltis užsislinko aukštyn, dengdamas galvas, bet ne pasturgalius, — ar galbūt jie patys šitaip pasitvarkė, verčiau pasirinkdami slėpti veidus, vis dėlto kur kas labiau galimus atpažinti nei užpakalius, — ir šis vaizdas jų ten, kai vyriškis ritmingai lingavo strėnomis statmename moters sulenktų, dvišakai išskėstų į šalis kojų kampe, sukėlė man gerklėje kažkokį paburkimą, gniutulą, išgąstingą kraujo antplūdį ir jaudulingą pasidygėjimą. *Taigi*, — pagalvojau ar tik šmėstelėjo man mintis, — *taigi štai ką juodu daro.*

Suaugusiųjų meilė. Keista buvo juos įsivaizduoti, bandyti įsivaizduoti, besigalynėjančius drauge savosiose olimpiškose lovose nakties tamsoje, regint tik žvaigždėms, apsikabinusius ir susirakinusius, švokščiančius meilybes, nuo malonumo šaukiančius tartum iš skausmo. Kaip jie pateisindavo šiuos tamsos žygdarbius savosioms dieninėms savastims? Būtent šis dalykas nepaprastai mane glumino. Kodėl jiems ne gėda? Tarkime, sekmadienio rytą jie atvyksta į bažnyčią tebedilgčiojantys nuo šeštadienio nakties išdykysčių. Kunigas pasveikina

priebažnytyje, jie nekaltai šypsosi, murma nereikšmingus žodžius. Moteris įmerkia pirštų galus į krikštinę, sumaišydama užsilikusių meilės syvų pėdsakus su šventintu vandeniu. Po geriausiais sekmadieniniais drabužiais šlaunys kaista nuo prisimenamo malonumo. Jie klūpo neimdami į galvą įbesto liūdnai priekaištingo savo Išganytojo skulptūros žvilgsnio nuo kryžiaus. Dieną, po sekmadienio pietų, galbūt išsiųs vaikus laukan žaisti, o patys pasitrauks į savo užuolaidomis pritemdyto miegamojo prieglobstį ir vėl viską pakartos iš naujo, nejausdami manųjų mintyse krauju pasruvusių, nemirksinčių akių, prikaustytų prie jų. Taip, toks aš buvau berniukas. Arba geriau pasakyti, kad manyje iš dalies tebeslypi tas berniukas, koks buvau tuomet. Kitaip tariant, gyvuliūkštis nešvankiomis mintimis. Lyg jų būtų kokių nors kitų. Mes niekad nesuaugame. Bent aš niekad nesuaugau.

Dienomis slampinėdavau Stoties keliu, vildamasis nors trumpai pamatyti ponią Greis. Prapėsčiuodavau prošal žalių metalinių vartų, susilėtindamas iki nakvišos žengsenos, ir sukaupęs valios pastangas trokšdavau priversti ją išeiti pro paradines duris, kaip tądien išėjo jos vyras, kai pirmąsyk gavau jį pamatyti, bet ji atkakliai tūnojo viduje. Nusivylęs aš stengdavausi įžvelgti už namo džiūstančius ant virvės baltinius, bet tepamatydavau vaikų skalbinius, jų šortus bei kojines ir vieną ar du dalykėlius iš neįdomiai šykščių Chlojės apatinių, taip pat, žinoma, sudribusias, popilkes jų tėvo pamautes, o sykį netgi jo smėlio kibirėlio pavidalo kepurę, prisegtą dabitiškai pakreiptą šonu. Vienintelis ponios Greis daiktas, kokį kada nors pamatydavau — tai jos juodas maudymosi kostiumas,

kabantis už petnešėlių, suglebęs ir papiktinamai tuščias, dabar jau sausas ir mažiau panašus į ruonio odą, o veikiau į panteros kailį. Aš žvelgdavau ir į langus, ypač į tuos miegamojo viršuje ir vieną dieną buvau atlygintas — kaip sustuksėjo man širdis! — gavęs išvysti už pritemdyto stiklo lyg nuogą šlaunį, kuri tegalėjo priklausyti jai. Paskui dievinamasis kūnas nusislinko ir pavirto plaukuotu jos vyro — kiek supratau, sėdinčio tuštintis — pečiu siekiant tualetinio popieriaus ritinėlio.

Būta dienos, kai durys vis dėlto atsivėrė, bet pro jas išėjo Roza, kuri taip mane nužvelgė, kad gavau nuleisti akis ir nuskubėti tolyn. Taip, Roza iš pat pradžių perprato, ko esu vertas. Be abejo, ir dabar perpranta.

Pasiryžau patekti į namą, nueiti ten, kur vaikščiodavo ponia Greis, atsisėsti, kur ji sėdėdavo, lytėti daiktus, kuriuos ji lytėdavo. Šiam tikslui aš nusprendžiau susipažinti su Chloje ir jos broliu. Tai buvo lengva, įprasta susidraugauti vaikystėje, netgi tokiam atsargiam berniokui kaip aš. Šiame amžiuje mes neturėdavome kokių nors lengvų šnekelių, jokių mandagaus suartėjimo ar susipažinimo ritualų, tačiau tiesiog pasistengdavome atsirasti netoliese vienas kito ir laukdavome, kas iš to išeis. Vieną dieną pamačiau tuodu lūkuriuojančius žvyro aikštelėje prie „Pakrantės kavinės“, susekiau juos anksčiau nei jie mane ir įstrižai perkirtau kelią ton vieton, kur abu rymojo, sustodamas priešais. Mailzas labai susikaupęs valgė ledus, aplaižydamas šiuos iš visų pusių, kaip katė laižo kačiuką, o Chlojė, turbūt jau baigusi savuosius, apatiško nuobodulio poza laukė jo, remdamasi į kavinės durų staktą, vieną sandalu apautą pėdą uždėjusi sau ant kitos kelties ir abejingai atstačiusi

veidą prieš saulę. Aš nieko nepasakiau, tylėjo ir jie. Mes trise tik stovėjome ten po rytmečio saule, gaubiami jūros išmestų žolių, vanilės ir to, kas „Pakrantės kavinėje“ praeidavo už kavą, kvapų, kol galiausiai Chlojė teikėsi nuleisti galvą ir nukreipusi žvilgsnį man į kelius paklausti, kuo aš vardu. Kai pasisakiau, ji pakartojo, lyg šis būtų įtartina moneta, kurią bando sau tarp dantų.

— Mordenas? — ištarė ji. — Kas per pavardė?

Mes lėtai žingsniavome Stoties keliu, mudu su Chloje priekyje, o Mailzas straksėdamas iš paskos. Vos nepasakiau — mums įpėdžiui. Jie esą iš miesto, pasisakė man Chlojė. Tatai man nebūtų buvę sunku atspėti. Ji paklausė, kur aš apsistojęs. Neapibrėžtai pamojau.

— Ten, — pasakiau. — Toliau už bažnyčios.

— Kuriame nors name ar viešbutyje?

Kokia ji buvo nuovoki. Norėjau pameluoti, — „Po teisybei, tai „Golfo“ viešbutyje“, — bet sumojau, kur melas galėtų mane nuvesti.

— Šveicariškame namuke, — sumurmėjau.

Ji mąsliai linktelėjo.

— Aš visad norėjau gyventi tokiame namuke, — pasakė.

Jokia man paguoda. Atvirkščiai, dėl to trumpam, bet labai aiškiai galvoje šmėstelėjo vaizdinys suklypusios nedidukės medinės lauko išvietės, kėpsančios tarp lubinų priešais mano miegamojo langą, ir netgi tartum pagavau sausą, medišką kvapelį suplėšyto laikraščio kvadratėlių, pamautų ant šiems skirtos surūdijusios vinies viduje prie durų.

Mes priėjome „Kedrus“, sustojome prie vartų. Už jų žvyruotame kieme stovėjo automobilis. Neseniai jis buvo važiavęs, vėstantis variklis nepatenkintas įnoringai tebeklapsėjo liežuviu sau pačiam. Neaiškiai girdėjau iš namo vidaus atsklindančius saldžius it tirpstantis burnoje irisas transliuojamo per radiją lengvosios muzikos orkestro garsus ir įsivaizdavau ponią Greis ir jos vyrą šokančius ten drauge, besisukiojančius apie baldus, ją — atlošta galva, apsinuoginusiu kaklu, o jį — mindžikuojantį savosiomis satyriškai plaukuotomis užpakalinėmis kojomis ir godžiai šypsantį jai į veidą, — mat buvo coliu ar dviem už ją žemesnis, — visais mažais aštriais dantimis ir ledinio mėlio akimis, žibančiomis linksmu gašlumu. Chlojė sandalo galu braižė ant žvyro kažkokius raštus. Ant blauzdų minkštimų jai želė švelnūs balti plaukučiai, bet iš priekio šios buvo glotnios ir blizgančios it akmuo. Staiga Mailzas kiek šoktelėjo — ar liuoktelėjo — tartum iš džiaugsmo, bet pernelyg mašinaliai, it netikėtai atgijusi figūrėlė su prisukamu mechanizmu, ir atviru delnu žaismingai tėškė man per pakaušį, paskui apsisuko ir springdamas juoku mikliai persiropštė per vartų strypus, nukrito ant žvyro kitapus jų, tuomet atsisuko į mus ir pritūpė sulenkęs kelius ir alkūnes lyg akrobatas, kviečiantis pelnytų aplodismentų. Chlojė nutaisė grimasą pertempdama žemyn vieną lūpų kampą.

— Nekreipk dėmesio, — su irzlaus nuobodulio gaidele tarė ji. — Jis negali kalbėti.

Juodu buvo dvyniai. Niekad anksčiau nebuvau susidūręs tikrovėje su dvyniais, tad buvau sužavėtas ir tuo pat metu šiek tiek pasidygėjęs. Tokia bėda man bemaž atrodė lyg kažkas ne-

padoraus. Teisybė, juodu buvo brolis ir sesuo, taigi negalėjo būti identiški, — vien pati mintis apie identiškus dvynius šiurpino man nugarą slaptu ir nesuprantamu jauduliu, — bet vis tiek tarp jų turi būti baisiai glaudus artumas. Koks gi tai būtų jausmas? Tarsi turėti vieną protą ir du kūnus? Jeigu taip, tai bemaž neskanu apie tai pagalvoti. Įsivaizduokite, kad kažkas gerai žino, iš vidaus netgi, koks yra kito kūnas, įvairios šio dalys, įvairūs kvapai, įvairios reikmės. Koks gi, koks turėtų būti jausmas? Man magėjo sužinoti. Vieną lietingą sekmadienio popietę — čia aš peršoku į priekį — laikinai įrengtame kino teatre mes žiūrėjome filmą, kuriame du katorgininkai iš sukaustytos grandinėmis komandos pabėgo tebesurakinti vienas su kitu, ir greta manęs Chlojė sujudėjo ir išleido prislopintą garsą, tartum juoko atodūsį.

— Žiūrėk, — sukuždėjo ji, — lyg tai mudu su Mailzu.

Buvau užkluptas iš netyčių, pasijutau raustąs ir džiaugiausi, kad salėje tamsu. Galbūt ji prisipažino kažką intymaus ir gėdinga. Ir vis dėlto kaip tik pati ta mintis apie tokio artumo nepadorumą man kėlė smalsumą sužinoti daugiau, smalsumą ir kartu nenorą tai išgirsti. Sykį, — tatai dar ilgesnis šuolis priekin, — kai įsidrąsinau Chloję tiesiai paprašyti, kad man papasakotų, nes jau seniai troškau sužinoti, koks tai jausmas, ta neišvengiamo intymumo su broliu — jos kitu aš! — būsena, ji sekundėlę pagalvojo, o paskui pakėlė sau prieš veidą plaštakas bemaž suspaustais draugėn, bet ne visai susiliečiančiais delnais.

— Lyg du magnetai, — pasakė, — bet apgręžti kitomis pusėmis, traukiantys ir stumiantys. — Chlojė niauriai nutilo,

tartum šįsyk tai ji būtų pamaniusi, kad leptelėjo gėdingą paslaptį, ir nusisuko nuo manęs, o aš mirksnį pajutau tokį pat panišką svaigulį, kokį patirdavau per ilgai sulaikęs kvapą po vandeniu. Tikrai nepasakysi, kad ji niekad nekeldavo baugulio, ta Chlojė.

Jųdviejų ryšys buvo apčiuopiamas. Vaizdavausi jį kaip nematomą ploną siūlelį kažkokios lipnios blizgančios medžiagos, tartum voratinklio šilko, ar kaip žvilgantį plaušelį, kokį galėtų palikti kabanti sraigė, kraustydamasi nuo vieno lapo ant kito, arba galbūt plieninį, spindintį ir įtemptą nelyginant arfos styga ar garota. Juodu buvo surišti vienas su kitu. Surišti ir susaistyti. Viską juodu jautė kartu — skausmus, emocijas, baimes. Bendros buvo jų mintys. Naktimis juodu pabusdavo ir gulėdavo klausydamiesi vienas kito alsavimo, žinodami, kad sapnuoja tuos pačius dalykus. Juodu nesipasakodavo vienas kitam ką sapnavę. Nebuvo reikalo. Nes žinojo.

Mailzas buvo nebylys nuo gimimo. Ar veikiau — tiesiog niekad nekalbėjęs. Daktarai neįstengė nustatyti jokios priežasties, kuria būtų galima paaiškinti šią atkaklią jo tylą, ir skelbėsi esą sutrikę ar skeptiški, arba podraug abejopi. Iš pradžių manyta, kad jis iš tų vėlai pradedančiųjų kalbėti ir atėjus laikui prabils kaip ir visi kiti, bet metai bėgo, o jis vis netarė nė žodžio. Ar turįs gebą kalbėti, tik nenori, regis, niekas nesuprato. Jis nebylys ar tylenis, tylenis ar nebylys? Ar turi balsą, kuriuo niekad nesinaudoja? Gal bando kalbėti, kai niekas negirdi? Vaizdavausi jį naktimis lovoje, po apklotais, kuždantį sau pačiam ir šypsantį ta savąja godžia, elfiška šypsena. Arba galbūt jis kalbėdavosi su Chloje. Kaip juodu, ko gero, juok-

davęsi, prisikišę kaktomis, apsikabinę vienas kitą už sprando, dalydamiesi savosiomis paslaptimis.

— Jis kalbės, kai turės ką pasakyti, — niurnėdavo jo tėvas su įprastu sau grėsmingu linksmumu.

Buvo aišku, kad ponui Greisui sūnus nerūpėjo. Kai tik galėdavo, jo vengdavo ir ypač nenorėdavo pasilikti su juo vienudu. Nenuostabu, nes būti vienam pačiam su Mailzu — tai tas pat, kaip būti kambaryje, kurį kas nors buvo ką tik paskubom palikęs. Jo nebylystė — tarsi persmelkianti, šleikštulį kelianti emanacija. Jis nieko nepasakydavo, bet niekad ir netylėdavo. Nuolat kuisdavosi su visokiais daiktais, pagriebdavo šiuos ir tuoj pat vėl trankiai numesdavo. Iš gerklės gilumos leisdavo sausus, treškančius tylius garsus. Galėdavai girdėti jį alsuojant.

Motina elgdavosi su juo lyg nuolatos būtų išsiblaškiusi. Kartais, stumdama dieną mintimis kažkur kitur, — nors ji rimtai neišgėrinėdavo, visad atrodydavo lyg šiek tiek apsinešusi, — ji sustodavo ir tartum pastebėdavo jį, nevisiškai atpažindama, susiraukdavo ir tuo pat metu nusišypsodavo — liūdnai, bejėgiškai.

Nė katras iš gimdytojų deramai nemokėjo gestų kalbos ir kreipdavosi į Mailzą kažkokia improvizuota, šiurkščia pantomima, kuri veikiau panėšėjo ne į pastangas bendrauti, o į nekantrumą numoti jį sau iš akių. Tačiau berniukas pakankamai gerai suprasdavo, ką būdavo bandoma jam pasakyti, o tai tik dar labiau išvesdavo juodu iš kantrybės ir suerzindavo. Neabejoju, jie abu širdies gilumoje bijojo jo. Tatai irgi nenuostabu. Tikriausiai kažkas panašaus, lyg gyventum su pernelyg matomu, pernelyg apčiuopiamu poltergeistu.

O man, nors gėda prisipažinti ar bent turėtų būti gėda, tai Mailzas labiausiai priminė šunytį, kurį kažkada turėjau — nesuvaldomai entuziastingą terjerą, kurį labai mėgau, tačiau kurį, pasitaikius progai, kai nieko arti nebūdavo, žiauriai mušdavau, vargšelį Pongą, jausdamas karštą, išbrinkusį malonumą, kai šis iš skausmo viauksėdavo ir maldaujamai gūždavosi. Kokie it pagaliukai buvo Mailzo pirštai, kokie gležni, mergaitiški riešai! Jis mane erzindavo timpčiodamas už rankovės ar, žengdamas tuoj pat man įpėdžiui, vis iškišdavo prasišiepusią galvą man iš po pažasties, kol aš galiausiai grįžtelдavau ir partrenkdavau jį ant žemės, o tatai buvo nesunku, nes netgi tuomet buvau stambus ir stiprus, visa galva už Mailzą aukštesnis. Tačiau, sykį parbloškus, iškildavo klausimas, ką toliau daryti, nes jei jam nesutrukdydavai, iškart atsidurdavo stačias, persivertęs nelyginant viena iš tų savaime atsitiesiančių žaislinių figūrėlių, be vargo spyruokle vėl pašokdavo ant kojų. Kai sėdėdavau jam ant krūtinės, jusdavau sau po šakumu klapsint jo širdį, besipriešinančią krūtinės ląstą ir įsitempusio, įdubo dangalo po krūtinkauliu virpesius, o jis nusijuokdavo man pridusęs ir iškišdavo savo drėgną, bevertį liežuvį. Bet argi ir aš šiek tiek nebijojau jo — širdyje arba kurioje nors kitoje vietoje, kur tūno baimė?

Pagal slėpiningą vaikystės etiketą — ar mes buvome vaikai? Manau, turėtų būti koks kitas žodis pavadinti tam, kas mes buvome — tą pirmą kartą, kai juos užkalbinau prie „Pakrantės kavinės", juodu nepasikvietė manęs į namus. Faktiškai aš neprisimenu, būtent kokiomis aplinkybėmis man galiausiai pavyko patekti „Kedrų" vidun. Regiu save po to pradinio susi-

tikimo nusivylusį pasukant šalin nuo žaliųjų vartų, o dvynius lydint akimis mane nupėdinantį, paskui regiu save kitą dieną pačios šventovės viduje, lyg kažkokia išties stebuklinga Mailzo šuolio per viršutinį vartų skersinį atmaina aš būčiau peršokęs per visas kliūtis ir nusileidęs bendrajame kambaryje šalimais kampuoto, tartum kieto, žalvariško saulės spindulio, o ponią Greis laisva gėlėta suknele — šviesiai mėlyna, su tamsesnio atspalvio, bet irgi mėlynomis gėlėmis — pasisukant nuo stalo ir šypsantis man, sąmoningai vangiai, nes, matyt, nežinojo, kas aš toks, bet vis dėlto suvokė, kad turėtų žinoti, ir tai įrodo, kad veikiausiai mudu susitinkame akis į akį jau nebe pirmą kartą. Kur buvo Chlojė? Kur buvo Mailzas? Kodėl aš buvau paliktas vienas su jų motina? Ji paklausė, ar nenorėčiau ko nors, gal stiklinės limonado? „Arba, — pridūrė su šiokia tokia neviltimi balse, — obuolio?..“ Aš papurčiau galvą. Jos artumas, vien buvimo ten faktas, pripildė mane jaudulio ir kažkokio nesuprantamo graudumo. Kas nutuokia apie nuveriančius mažo berniuko širdį peršulius? Ponia Greis pakreipė galvą į šoną — suglumusi ir kartu, mačiau, pralinksminta, kad stoviu prieš ją toks įsitempęs, lyg užrišta burna. Tikriausiai atrodžiau it naktinis drugys, besiblaškantis apie žvakės liepsną, ar it pati liepsna, drebanti savo pačios niokojančiame karštyje.

Ką gi ji tada veikė prie stalo? Tvarkė gėles vazoje — o gal tai pernelyg manieringa? Mano atmintyje ana akimirka — daugiaspalvė dėmė, skaistaus raibulio mirgesys tenai, kur kybo jos rankos. Leiskite man čia minučiukę pabūti su ja, iki pasirodys Roza, o Mailzas su Chloje sugrįš iš kažkur, kad ir kur juodu buvo, ir ožiškas josios vyras įbildės į sceną; visai netrukus ji bus išstumta iš virpulingo mano dėmesio centro.

Kaip ryškiai žėri tasai saulės spindulys. Iš kur jis krinta? Bemaž bažnytiškos formos, tartum, neįtikėtina, smelktųsi įkypai pro kokį rozetinį langutį aukštai viršum mūsų. Už kaitraus saulės spindulio tvyro romi uždarų patalpų vasaros popietės prieblanda, kur grabaliojasi mano atmintis, ieškodama detalių, patvarių daiktų, praeities komponentų. Ponia Greis — Konstancija, Konė — tebesišypso man taip išsiblaškiusi, kaip, kai dabar aš pamąstau, ji žvelgdavo į viską, lyg nebūtų absoliučiai tikra dėl pasaulio patvarumo ir bemaž tikėtųsi bet kuriuo metu viską kažkaip groteskiškai bei juokingai pavirsiant kažkuo visiškai kitu.

Tuomet būčiau pasakęs, kad ji buvo graži, jeigu ten būtų buvęs kas nors, kam būčiau sugalvojęs pasakyti tokį dalyką, bet, manau, iš tikrųjų nebuvo graži. Kresnoka, stambių ir raudonų plaštakų, nosies galas užsibaigiantis gumbu, o dvi nutįsusios šviesių plaukų sruogos, kurias pirštais ji vis nubraukdavo atgal už ausų ir kurios nuolat vėl atkrisdavo į priekį, buvo tamsesnės už visus kitus plaukus ir su šiek tiek riebališku, aliejumi sutepto ąžuolo atspalviu. Vaikščiodavo vangiai, kiek suglebusi, po plonų vasarinių suknelių medžiaga virpčiodavo jos sėdmenų raumenys. Atsidavė prakaitu ir vėsinamuoju kremu, taip pat, šiek tiek, kepimo taukais. Kitaip tariant — tik dar viena moteris ir, be to, dar viena motina. Ir vis dėlto man ji visu savo vidutiniškumu buvo tokia pat atoki ir iš tolo geidžiama kaip bet kuri nutapyta blanki dama su vienaragiu ir knyga*. Bet ne, privalėčiau būti sąžiningas

* Užuomina į mitologinį motyvą, dažnai pasitaikydavusį viduramžių tapyboje ir gobelenuose. Vienaragis — pasakiška būtybė, simbolizuojanti nekaltybę ir vaizduojama kaip arklys su styrančiu iš kaktos vienu stačiu spiraliniu ragu.

pačiam sau, tegul ir buvau vaikas, tegul ir koks galėjau būti betampąs romantikas. Ji nebuvo, netgi man, nei blanki, nei tapyta dažais. Buvo visiškai reali, itin mėsiška, bemaž valgoma. Ir užvis įstabiausia, kad ji buvo mano vaizduotės šmėkla ir tuo pat metu moteris tikrai iš kūno ir kraujo, iš tekstūros ir muskuso, iš pieno. Mano ir iki šiol vargu ar itin padorios svajos apie karalaitės vadavimą ir meilingą flirtą dabar jau buvo tapusios palaidomis fantazijomis, gyvomis ir kartu beviltiškai stokojančiomis esminių smulkmenų, apie tai, kaip esi gašliai jos priveikiamas, nugrimzti ant žemės po visu šiltu jos svoriu, kaip rankomis, prispaustomis sau prie krūtinės, degančiu veidu esi linguojamas ar jodinamas jai tarp šlaunų — podraug velniškas jos meilužis ir kūdikis.

Kartkartėmis jos vaizdinys nekviestas iškildavo man prieš akis, — vidinė piktoji dvasia, — ir geismo antplūdis pasiglemždavo pačias mano esybės šaknis. Vieną žalsvą prieblandą po lietaus, su drėgnos saulės šviesos pleištu lange ir neįtikėtinai ne pagal metų laiką čirpiant varvančiuose lubinuose mėlyngurklei, guliu kniūbsčias lovoje smelkiamas tokio nenumaldomo geismo, — jis tvyrojo, tas geismas, tartum aureolė apie mano numylėtosios vaizdinį, supanti iš visų pusių ir niekur nesusikoncentruojanti, — jog aš sukūkčiojau, smarkiai, garsiai ir, baisiausia, niekaip nesutramdomai. Motina išgirdo ir atėjo pas mane į kambarį, bet nieko nepasakė, kas jai nebūdinga, — ko gero, aš tikėjausi, kad įniks šiurkščiai klausinėti, paskui atsainiai pakštels į skruostą, — tik pakėlė pagalvę, kuri man besiblaškant iš sielvarto buvo nukritusi nuo lovos ant grindų, ir trumpų trumputėlaičiai padelsusi vėl išėjo, tyliai uždaryda-

ma paskui save duris. Įdomu, ką ji pamanė, dėl ko aš verkiu, ir dabar man vėl įdomu. Ar ji kažkaip atpažino prasiveržusį mano meilės kančios sielvartą tokį, koks šis buvo? Negalėčiau tuo patikėti. Kaipgi ji, kuri buvo tik mano motina, pajėgtų ką nors nutuokti apie tą aistros audrą, kurioje bejėgiškai buvau nubloškstas negailestingos meilės liepsnos sudegintais ir nuplėštais gležnais savo jausmų sparnais? Ak, mama, kaip menkai tave supratau manydamas, kaip menkai tu mane supranti!

Taigi aure aš ten, tą rojaus mirksnį, tame, kas staiga buvo tapę pasaulio centru, su tuo saulės spinduliu bei tomis reliktinėmis gėlėmis — kvapniaisiais pelėžirniais? išsyk aš tartum išvystu tuos pelėžirnius — ir šviesiaplaukę ponią Greis, siūlančią man obuolį, kurio tačiau niekur arti nebuvo matyti, ir viskuo, kas tuoj būsią pertraukta krumpliaračių džeržgesio ir bjauraus, vemti verčiančio pokrypio. Išsyk ėmė dėtis visokiausi dalykai. Pro atdaras duris iš lauko įlapnojo juodas gauruotas šunėkas — kažkaip dabar veiksmas persikėlė iš bendrojo kambario į virtuvę — caksėdamas nagais į pušinių lentų grindis. Nasruose jis nešėsi teniso kamuoliuką. Tuoj įkandin šunėko pasirodė besivejantis Mailzas, o jį dar vijosi Roza. Jis užkliuvo ar apsimetė užkliuvęs už susigarankščiavusio kilimo ir nėrė priekin, bet tuojau mikliai persivertė kūliavirsčia ir vėl pašoko ant kojų, mažne atsitrenkdamas į motiną, kuri sumišusi riktelėjo iš išgąsčio ir irzlaus nuovargio — „Dieve mano, Mailzai!“ — o tuo pat metu šunėkas, vasnodamas nukarusiomis ausimis, pakeitė taktiką ir šovė po stalu, vis tebeįsikandęs prašieptais dantimis kamuoliuką. Roza suvaidino puolanti gyvulį, bet šis išsisuko į šalį. Dabar pro kitas duris nelyginant patsai

Senukas Laikas įžengė Karlas Greisas — su šortais ir sandalais, ant pečių užmestu dideliu pliažiniu rankšluosčiu ir parodai išstatytu plaukuotu pilvu. Išvydęs Mailzą ir šunį, jis neva iš pasibaisėjimo suriaumojo, grėsmingai treptelėdamas koja, ir šunėkas paleido iš nasrų kamuolį, paskui kartu su berniuku dingo taip pat veržliai, kaip ir buvo įpuolę. Roza nusijuokė, garsiai sužvengė ir skubiai pasižiūrėjusi į ponią Greis prikando lūpą. Trinktelėjo durys, ir sparčiu aidu trinktelėjo kitos viršuje, kur ką tik tualete nuleistas vanduo tuojau pat užsispringčiojo ir sugurguliavo. Šuns išleistas iš dantų kamuoliukas, žvilgantis nuo seilių, pamažu nusirito į grindų vidurį. Ponas Greisas, išvydęs mane, pašalietį — tądien jis turbūt buvo pamiršęs, kaip anąsyk mirktelėjo man — nutaisė grimasą, tartum stengtųsi geriau įžiūrėti, atlošė galvą, susuko pusę veido ir pažvairavo į mane išilgai nosies. Išgirdau nulipant žemyn Chloję, laiptais sušlepsėjo jos sandalai. Kol ji įėjo į kambarį, ponia Greis jau buvo pristačiusi mane savo vyrui, — regis, tai pirmas kartas mano gyvenime, kai buvau kam nors oficialiai pristatytas, nors gavau pasisakyti vardą, nes ponia Greis vis tiek jo neprisiminė, — ir jisai spaudė man ranką, demonstruodamas apsimestinį iškilmingumą, kreipdamasis į mane *Brangusis pone!* ir nutaisydamas prasčiokišką akcentą bei pareikšdamas, kad kiekvienas jo vaikų draugas būsiąs mielai sutinkamas mūsų *'ukliuose 'amuose*. Chloję užvertė aukštyn akis ir atsiduso, nusipurtydama iš pasidygėjimo. „Užsičiaupk, tėti", — iškošė pro sukąstus dantis, ir jis, vaizduodamas išsigandęs jos, paleido mano ranką, užsimetė ant galvos it šaliką rankšluostį ir susigūžęs ant pirštų galų išskubėjo iš kambario, cypčiodamas it šikšnosparnis iš ap-

simestinės baimės ir nesmagumo. Ponia Greis degėsi cigaretę. Chlojė, nė nežvilgtelėjusi mano pusėn, perkirto kambarį link durų, pro kurias ką tik išėjo jos tėvas.

— Noriu, kad mane pavėžėtum! — šūktelėjo jam pavymui. — Man reikia...— Trinktelėjo automobilio durelės, suburzgė variklis ir didelės padangos sugurgždėjo žvyru. — Velnias! — sukeikė Chlojė.

Ponia Greis rėmėsi į stalą, — tą su kvapniaisiais pelėžirniais vazoje, mat mes vėl stebuklingai atsidūrę bendrajame kambaryje, — rūkydama cigaretę kaip anais laikais buvo pratusios moterys, viena ranka sulenkta skersai krūtinės ląstos apačios, o kitos alkūnę prilaikydama įgaubtame delne. Ji kilstelėjo į mane antakį, kreivai šyptelėjo ir gūžtelėjo pečiais, nusiimdama nuo apatinės lūpos tabako skivytėlį. Roza pasilenkė ir suraukusi nosį nenorom pakėlė tarp nykščio ir smiliaus seilingą kamuoliuką. Už vartų dusyk linksmai sutūtavo signalas, ir mes išgirdome nuvažiuojantį automobilį. Šunėkas pašėlusiai lojo, prašydamasis įleidžiamas, kad galėtų vėl pasigriebti kamuoliuką.

Beje, tas šunėkas. Niekad daugiau jo nebemačiau. Kieno galėjęs būti?

Keistas lengvumo jausmas — turėčiau pavadinti jį lakumu. Vėl pakilo vėjas, jis tikrai atpūs audrą, turbūt štai kodėl juntu tą galvos svaigulį. Mat visada buvau labai jautrus orams ir jų poveikiams. Vaikystėje mėgdavau žiemos vakarais susirangyti prie radijo ir klausytis laivybos orų prognozių, vaiz-

duotis visus tuos bebaimius „jūrų vilkus“ neperšlampamomis kepurėmis, kovojančius su namo aukščio bangomis Fogeryje, Dišeryje ir Džodrel Benke* ar dar kaip ten vadinasi tos tolimos jūrinės sritys. Dažnai ir jau suaugęs aš patirdavau tokį pat jausmą — tenai su Ana mūsų puikiame sename name tarp kalnų ir jūros, kai rudens štormai stūgaudavo kaminuose, o bangos versdavosi per dambą verdančių baltų putų pliūpsniais. Prieš atsiveriant tądien pono Todo patalpose — kurios, kai apie tai pagalvoji, vis dėlto atsidavė kažkokia baugiai aukštesnės klasės kirpyklos atmosfera — po mūsų kojomis prarajai, aš dažnai nustebdavau pagalvojęs, kiek daug gerų dalykų gyvenime buvę man suteikta. Jeigu anas vaikas, svajojantis prie radijo, būtų buvęs paklaustas, kuo užaugęs norėtų tapti, tai, neabejoju, jis būtų nupiešęs, kad ir kaip netvirtai, daugmaž tą pat, kuo buvau tapęs aš. Manau, tai nuostabu, netgi ir atsižvelgiant į dabartines mano graužatis. Argi dauguma žmonių nėra nusivylę jiems tekusia dalia, su tyliu įniršiu kamuodamiesi savosiose grandinėse?

Įdomu, ar kitiems žmonėms vaikystėje iškildavo tokie vaizdiniai — tuo pat metu migloti ir ryškūs — dėl to, kokie norėtų būti užaugę. Aš nekalbu apie viltis ir siekius, neapibrėžtas ambicijas, panašius dalykus. Nuo pat pradžios savo lūkesčiais buvau labai konkretus ir tvirtas. Nenorėjau tapti kokiu nors šilumvežio mašinistu ar garsiu keliautoju. Kai ilgesingai žvelgiu pro ūkus iš pernelyg realaus tada iki palaimingai įsi-

Angl. Jodrell Bank — radioastronominė laboratorija Češyro grafystėje. Pirmi du pavadinimai, matyt, išgalvoti autoriaus ir susiję su observatorijos funkcijomis ir aparatūra: *Fogger* — „ūkų sekykla“, *Disher* — „lėkštinė“ (t. y. radioteleskopo lėkštė).

vaizduoto dabar, tatai, kaip jau sakiau, tiksliai sutampa su tuo, kokį būčiau numatęs save ateityje — žmogų su laisvalaikio interesais ir ribotais siekiais, sėdintį kaip tik tokiame kaip šis kambaryje, savojoje jūrų kapitono kėdėje, palinkusį prie mažo stalo būtent šiuo metų laiku, tiems slenkant į pabaigą, kai orai švelnūs, krinta lapai, dienų šviesumas nepastebimai blanksta ir gatvių žibintai kas vakarą užsižiebia truputėlį vis anksčiau. Taip, kaip tik tokį įsivaizdavau būsiant brandos amžių, nelyginant ilgą bobų vasarą, ramybės, romaus abejingumo būseną, kurioje nieko nebelikę iš vos pakenčiamai opaus vaikystės plustėjimo — visi dalykai, gluminę mane, kai buvau mažas, išspręsti, visos paslaptys atskleistos, visi klausimai atsakyti, ir akimirkos varva viena po kitos veik nepastebimai, varva auksiniais lašais galutinės, veik nepastebimos nebūties link.

Žinoma, būta dalykų, kurių berniukas kaip aš tuomet nebūtų leidęs sau karščiausiais lūkesčiais pramatyti, net jeigu ir būtų galėjęs. Netektis, sielvartas, niūrios dienos ir bemiegės naktys — tokie netikėtumai nelinkę ryškėti pranašiškos vaizduotės fotoplokštelėje.

Ir tuomet, kai geriau pasvarstau tą dalyką, aš taip pat matau, kad mano kaip berniuko įsivaizduotoji ateities versija turėjo keistai senovišką atspalvį. Pasaulis, kuriame dabar gyvenu, būtų buvęs, kaip tada jį įsivaizdavau, nepaisant viso savo įžvalgumo, kitoks nei dabar yra iš tikrųjų, tačiau subtiliai kitoks; būtų buvę, matau, vien nulenktais kraštais skrybėlės, krombio paltai* ir dideli kampuoti automobiliai su sparnuo-

* Tapęs bendriniu žodis pagal pavadinimą firmos „Crombie“, iš kurios austos medžiagos buvo siuvami brangūs paltai, rodantys pasiturimą žmogaus padėtį.

tomis figūrėlėmis, besipuikuojančiomis ant variklio dangčio. Kada aš susipažinau su tokiais daiktais, kad galiu taip aiškiai regėti juos mintyse? Manau, taip yra todėl, kad, nepajėgdamas tiksliai suvokti, kaip atrodysianti ateitis, tačiau neabejodamas, jog joje būsiu koks nors žymus asmuo, tikriausiai prikaišiojau į ją sėkmės atributų, kokius matydavau pas iškiliuosius mūsų miesto žmones — daktarus ir advokatus, provincijos pramonininkus, kuriems nuolankiai dirbo mano tėvas, nedaugeliui protestantiškosios aukštuomenės likučių, ištikimų savo Dideliems Namams palei medžiais apsodintas nuošalias gatveles atokiuose miesto rajonuose.

Betgi ne, ir ne tai. Tuo deramai nepaaiškinsi aristokratiškai senamadiškos atmosferos, persmelkusios mano viziją to, kas turės ateiti. Tikslūs vaizdiniai, kuriuos brandinau apie save kaip suaugusįjį, — tarkime, trijų dalių su ruoželiais kostiumu ir pakreipta ant šono fetrine skrybėle sėdintį ant užpakalinės savojo šoferio vairuojamo „Humber Hawk“ sėdynės su užmestu sau ant kelių pledu, — suprantu, buvo įkvėpti tos nublankusios, persisotinimo gyvenimu elegancijos, tos nesveikos pozos, kurią aš siejau ar bent dabar sieju su laiku prieš mano vaikystės metą, su tuo nesenu senoviškumu, koks buvo, be abejo, taip, pasaulis tarpukaryje. Tad tai, ką aš mačiau kaip ateities viziją, faktiškai — jeigu tik faktas turi su tuo ką nors bendra — buvo paveikslas to, kas tegalėjo būti įsivaizduojama praeitis. Galima sakyti, aš buvau ne tiek numatąs ateitį, kiek jaučiąs nostalgiją jai, nes tai, kas pagal mano vaizdinius turėjo ateiti, iš tikrųjų jau buvo praėję. Ir staiga dabar man tatai atrodo kaip kažkas reikšminga. Ar tikrai aš laukiau ateities, o gal ko nors anapus ateities?

Po teisybei, viskas pradėję susibėgti — praeitis ir įmanoma ateitis, ir neįmanoma dabartis. Pelenų spalvos dieninės baimės ir naktinio siaubo savaitėmis prieš tai, kai Ana galiausiai gavo pripažinti daktaro Todo ir jo dūrių bei vaistų neišvengiamumą, aš tartum gyvenau požemio karalystės prieblandoje, kur vos galėjai atskirti, kada sapnuoji, o kada esi atsibudęs, nes ir sapnas, ir tikrovė turėjo tokią pat apčiuopiamą, veliūriškai tamsią tekstūrą, ir kur aš, karštligiško letargo būsenos, plūduriavau ten ir šen, tartum tai man pačiam, o ne Anai, buvo lemta netrukus tapti dar vienu šešėliu jau tarp tiekos daugelio. Tai buvo kraupi versija to iliuzinio nėštumo, kurį patyriau, kai Ana pirmąsyk suprato, kad laukiasi Klerės; dabar atrodė, kad kartu su ja aš kenčiu iliuzinę ligą. Iš visų pusių supo mirtingumo ženklai. Man ramybės nedavė sutapimai; staiga prisimindavo seniai užmiršti dalykai; iškildavo tai, kas seniai buvo dingę iš atminties. Tartum prieš akis slinko manasis gyvenimas, ne mirksniu, kaip, kalbama, būna tuoj nuskęsiantiems, bet kažkokia lėta konvulsija, išsivaduodamas nuo savo paslapčių ir kasdienių mįslių, rengdamasis tam momentui, kai turėsiu žengti į juodą valtį ant šešėlių upės, laikydamas jau šąlančiame delne šaltą monetą už perkėlimą. Tačiau kad ir kaip būtų keista, ši įsivaizduojamoji vieta prieš išvykstant nebuvo visiškai man nepažįstama. Kai kada praeityje, galbūt savo darbo kambaryje, prie rašomojo stalo, pasinėręs į žodžius, kad ir kokie šie būtų nereikšmingi, pagautas stipraus jausmų antplūdžio, mat juk ir vidutinybė kartais patiria įkvėpimą, aš pasijausdavau prasiveržiąs pro paprasčiausio sąmoningumo membraną į kitą būvį — tokį, kuris neturi pavadinimo, kuria-

me neveikia įprasti dėsniai, kur laikas slenka kitaip, jeigu išvis slenka, kur aš nei gyvas, nei kitoks ir vis dėlto kur kas gyviau esantis, negu kada nors galėčiau būti tame, ką mes vadiname, nes privalome vadinti, realiuoju pasauliu. Ir netgi vėl prieš daugelį metų, pavyzdžiui, kai stovėjau tame saulės nušviestame kambaryje kartu su ponia Greis ar kai sėdėjau su Chloje kino teatro tamsoje, buvau ten ir ne ten, aš pats ir sugrįžusi savo paties šmėkla, įmūrytas tame mirksnyje, tačiau kažkaip kybantis netoli išėjimo anapus. Galbūt visas gyvenimas yra ne daugiau kaip tik ilgas rengimasis jį palikti.

Sergančiai Anai blogiausios būdavo naktys. To tik ir reikėjo laukti. Tiek daug dalykų tik ir reikėjo laukti dabar, kai atvyko paskutinė nelaukiamoji. Patamsiuos visa kvapą gniaužianti dienos neįtikimybė — *tai negali dėtis man!* — užleido joje vietą bukai, sustingusiai nuostabai. Kai gulėdavo bemiegė greta manęs, aš kone jusdavau jos baimę, nepaliaujamai besisukančią joje it dinama. Kartkartėmis tamsoje ji garsiai nusijuokdavo — tai būdavo kažkas panašaus į juoką iš atsinaujinusio absoliutaus nusistebėjimo šios bėdos, į kurią buvusi taip negailestingai, taip bjauriai įstumta, faktu. Tačiau dažniausiai ji tylėdavo, gulėdavo ant šono susirietusi it pasiklydęs keliautojas savo palapinėje, pusiau snūduriuodama, pusiau apsvaigusi, tartum vienodai abejinga, liks gyva ar išnyks. Iki šiol visos jos patirtys būdavusios laikinos. Sielvartai apmalšdavo, tegul ir dėl laiko, džiaugsmai įsitvirtindavo kaip įprotis, jos organizmas pagydydavo savo paties menkesnes ligas. Tačiau šioji buvo absoliuti, ypatinga, pati savaime pabaiga, ir vis tiek ji nepajėgė to suvokti, nepajėgė įsisąmoninti.

Jeigu justų skausmą, sakė, tai būtų lyg patvirtinimas, dalykas, kuris pasakytų, jog tai, kas įvykę, realiau nei bet kokia realybė, iki šiol jos pažinota. Bet jai neskaudėjo, dar ne; tebuvo tai, ką ji apibūdindavo kaip bendrą nerimo jausmą, nelyginant kas šnypštų viduje, tartum jos vargšas sutrikęs kūnas naršytų po savo vidų, iš paskutiniųjų statydamas gynybines užtvaras prieš įsibrovėlį, kuris jau buvo slapčia įsmukęs, klapsėdamas savo blizgančiomis juodomis žnyplėmis.

Tomis begalinėmis spalio naktimis, kai gulėdavome šalia vienas kito, — nuvirtusios savo pačių statulos, — mudu stengdavomės ištrūkti iš nepakenčiamo esamojo laiko į bet kurį įmanomą kitą — būtąjį, tai yra seniai seniai būtąjį. Sugrįždavome atgal į ankstyviausias savo dienas drauge, primindami, pataisydami, padėdami vienas antram kaip du senučiukai, tapenantys susikibę už parankių palei įtvirtinimus miesto, kuriame kažkada, labai seniai, juodu gyvenę.

Ypač prisimindavome tą padūmavusią Londono vasarą, kurią mudu susipažinome ir susituokėme. Pirmąsyk Aną pastebėjau vieną tvankiai karštą popietę per pobūvį kažkieno bute, visi langai buvo plačiai atidaryti ir pro juos veržėsi oras iš gatvės, mėlynas nuo automobilių išmetamųjų dūmų, bei pravažiuojančių autobusų signalai, per prisigrūdusių kambarių gaudesį ir prieblandą keistai skambantys nelyginant rūko sirenos. Pirmiausia mano dėmesį pagavo jos didumas. Ne tai, kad buvo tokia jau labai stambi, bet tartum sukurta kitu masteliu nei bet kuri kita mano kada nors anksčiau pažinota moteris. Platūs pečiai, stambios rankos, didelės pėdos, ta nemaža galva ir gausybė vešlių tamsių plaukų. Su tinklinės medžiagos su-

knele ir sandalais ji stovėjo tarp manęs ir lango, kalbėdamasi su kita moterimi ta sau būdinga maniera, kartu įdėmi ir atoki, užsisvajojusi sukdama sau apie pirštą plaukų sruogą, ir mirksnį mano akims pasidarė sunku sufokusuoti ryškio gylį, nes atrodė, kad iš jų abiejų Ana, tokia stambesnė, turėjo būti kur kas arčiau manęs nei ta, su kuria kalbėjosi.

Ak, tie pobūviai, tiek daug jų anais laikais būta. Kai aš prisimenu praeitį, visada regiu mudu atvykstant, mirksnį stabtelint ant slenksčio, mano ranka uždėta jai ant strėnų, liečia per plonytį šilką vėsų gilų tarpą, laukinis jos kvapas man šnervėse, o plaukų karštis — prie skruosto. Kaip įspūdingai turbūt atrodėme mes abu, įžengdami vidun, aukštesni už visus kitus, savo žvilgsniais, nukreiptais jiems virš galvų, tartum įbestais į kokį nors puikų tolimą vaizdą, kurį tik mums vieniems buvo suteikta ganėtinai teisės matyti.

Tuo laiku ji buvo bebandanti tapti fotografe, darydavo slogios nuotaikos kokių nors nykesnių miesto užkampių ankstyvo rytmečio etiudus — vien iš suodžių ir neapdoroto sidabro. Ji norėjo dirbti, ką nors nuveikti, ko nors pasiekti. Ją traukė Ist Endas, Brik Leinas, Spitalfildsas*, panašios vietos. Aš niekad rimtai į tai nežiūrėjau. O galbūt reikėjo. Ji gyveno su savo tėvu išsinuomoję butą rausvai rudos spalvos rūme, stūksančiame viename iš tų niūrių užkaborių netoliese Sloun Skvero**. Tai

* Angl. *East End* — buvęs pramoninis ir uosto darbininkų rajonas į rytus nuo Londono centro. Brick Lane siaura judri gatvė Londono Ist Endo rajone, kur daug azijietiškų restoranų, naktinių klubų, parduotuvių ir viešbučių. *Spitalfields* — Londono didmeninis vaisių, daržovių ir gėlių turgus.

** Angl. *Sloane Square* — ištaiginga aikštė Londono Vest Endo rajone.

buvo didžiulis pastatas su daugybe vienas po kito išdėstytų erdvių, aukštomis lubomis kambarių ir aukštų pakeliamųjų langų, kurie tartum kreipė sustiklėjusius savo žvilgsnius į šalį nuo grynai žmogiško spektaklio. Jos tėvukui, seniokui Čarliui Veisui — „Nesibaimink, tai ne žydiška pavardė" — aš iškart patikau. Buvau stambus, jaunas ir netašytas, ir matyti mane tuose paauksuotuose kambariuose jam, linksmam žmogučiui mažutėmis švelniomis rankomis ir mažutėmis pėdomis, teikė pramogą. Mane stebino jo garderobas, daugybė kostiumų iš Savil Rou*, kreminių, šviesiai žalsvų ir melsvų šilkinių marškinių iš „Charvet"**, dešimtys porų rankų darbo batų. Jo galva, kurią kas antrą dieną pristatydavo skusti pas „Trumper's"*** — plaukai, sakė jis, yra kailis, joks žmogus neturėtų jų toleruoti — blizgėjo it tobulai poliruotas kiaušinis, taip pat jis nešiojo tuos didelius, sunkius akinius, kuriuos mėgo ano meto verslo rykliai — su briaunotomis ienelėmis ir lęšiais didumo sulig lėkštėmis, po kuriais skvarbios mažos akys lakstė į šalis kaip kokios smalsios egzotiškos žuvytės. Jis nenustygdavo vietoje, pašokdavo ir atsisėsdavo, paskui vėl pašokdavo, atrodydamas — po tomis aukštų aukščiausiomis lubomis — it mažutėlis nublizgintas riešutas, barškantis po pernelyg erdvų kevalą. Per pirmąjį mano apsilankymą išdidžiai apvedžiojo mane po butą, parodydamas paveikslus, — visi senųjų meistrų, taip jis įsivaizdavo, — milžinišką televizorių, įkurdintą riešutmedžio

* Angl. *Savile Row* — Londono gatvė, kurioje įsikūrę daug brangios vyriškos aprangos siuvėjų ateljė.

** Firminė prabangių vyriškų marškinių parduotuvė.

*** Madinga bei prabangi Londono kirpykla ir parfumerijos parduotuvė.

spintukėje, butelį „Dom Perignon" ir pintinę puikių nevalgomų vaisių, tądien jam atsiųstų vieno verslo kolegos — Čarlis neturėjo draugų, partnerių, klientų, bet tik kolegas. Tiršta lyg medus vasaros šviesa krito pro aukštus langus ir žėrėjo ant raštuotų kilimų. Ana sėdėjo ant sofos, parėmusi smakrą ranka, vieną koją parietusi po savimi, ir beaistriai stebėjo mane, besistengiantį įtikti paikam mažučiam jos tėvui. Kaip ir daugelis smulkių žmonių, jis anaiptol nesijautė įbaugintas mūsų, stambiųjų, ir atrodė iš tikrųjų randąs mano masyvumą raminamą ir vis glaudėsi, bemaž meilingai, prie manęs arčiau; būdavo akimirkų, kuriomis atrodydavo, kad, besipuikuodamas spindinčiais savo sėkmės rezultatais, staiga pašoks ir kuo patogiausiai įsitaisys man ant rankų. Kai trečiąsyk užsiminė apie savo verslo reikalus, paklausiau, kas tai per verslas. Jis nukreipė į mane visiškai atvirą žvilgsnį, sublyksėdamas tais dviem indais su žuvytėmis.

— Sunkioji mašinerija, — atsakė, sugebėdamas nenusijuokti.

Čarlis žvelgė į savo gyvenimo spektaklį susižavėjęs ir su šiokia tokia nuostaba dėl to, kad taip lengvai pasisekė išeiti sausam tiek daug nusigriebus. Jis buvo sukčius, galbūt pavojingas, ir visiškai, džiugiai nemoralus. Ana žvelgė į jį su švelnia ir liūdna pagarba. Kaip toks miniatiūrinis žmogus gali turėti tokią didžiulę dukterį, buvo mįslė. Kad ir kokia jauna, ji atrodė it pakanti motina, o jis — lyg išdykęs, bet žavus berniukas. Jos pačios motina pasimirė, kai Ana buvo dvylikos, ir nuo tada tėvas ir duktė grūmėsi su gyvenimu kaip pora devynioliktojo amžiaus avantiūristų, tarkime, kaip koks upių garlaivio lošėjas

ir jo alibi mergina. Du ar tris kartus per savaitę vykdavo pobūviai, triukšmingi renginiai, per kuriuos šampanas liedavosi it burbuliuojanti ir šiek tiek gaiži upė. Į tos vasaros pabaigą vieną vakarą mudu grįžome iš parko — aš mėgau pasivaikštinėti su ja prieblandoje dulkėtais šešėliais po medžiais, kurie jau buvo bepradedą skleisti tą nerimastingą, sausą, popierišką šiugždesį, pranašaujantį rudenį — ir netgi dar neįsukę į gatvę išgirdome iš buto sklindančius apgirtusių lėbautojų garsus. Ana uždėjo ranką man ant alkūnės, ir mudu sustojome. Kažkas vakaro ore nežadėjo nieko gera. Pasisukusi į mane, ji nykščiu ir smiliumi paėmė vieną iš mano švarko sagų ir ėmė sukioti kaip seifo diskelį, paskui šiek tiek susirūpinusi paprašė, kad ją vesčiau.

Visą tą lūkestingą, nuo karščio padūmavusią vasarą aš tartum alsavau pačiomis negiliausiomis savo plaučių viršūnėlėmis — lyg nardytojas, stovintis ant aukščiausios lentos virš to mažutėlio mėlynumos kvadratėlio taip žemai apačioje. Dabar Ana skambiai man sušuko šok, šok! Šiais laikais, kai tik žemesnės klasės ir tai, kas likę iš aukštuomenės, varginasi tuoktis, o visi kiti pasiima partnerį, tartum gyvenimas būtų šokis ar verslo avantiūra, turbūt sunku įvertinti, koks svaiginantis šuolis tuomet buvo duoti tuoktuvių pažadą. Aš nėriau į drumstą Anos ir jos tėvo pasaulį tartum į kitą terpę — fantastišką, kurioje taisyklės, kokias iki tol žinojau, netiko, kur viskas mirguliavo ir niekas nebuvo realu arba buvo realu, bet atrodė netikra, kaip ta medinė lėkštė puikių vaisių Čarlio bute. Dabar aš buvau pakviestas tapti aklimatizuotu tų jaudinamai svetimų gelmių gyventoju. Tai, ką ten, dulkėtoje vasaros prieblandoje prie Sloun aikštės kampo, Ana man pa-

siūlė, buvo ne tiek vedybos, kiek galimybė įgyvendinti savo paties fantaziją.

Vestuvių pokylis buvo surengtas po dryžuota padangte gan erdviame sode už namo. Buvo viena iš paskutinių tos vasaros karščių bangos dienų, oras, it subraižytas stiklas, išraizgytas spindinčių šviesos dryželių. Visą popietę ilgi tviskantys automobiliai vis privažiuodavo prie namo ir išleisdavo dar naujų svečių — į gerves panėšinčių ponių ir merginų su balta lūpų pomada ir baltais auliniais batais ligi kelių, neskoningai dabitiškus džentelmenus dryžuotais kostiumais, rafinuotus jaunikaičius, raukančius lūpas ir rūkančius žolę, ir smulkesnius neaiškius tipus, Čarlio verslo kolegas, glotnius, budrius ir nesišypsančius, blizgančiais kostiumais ir marškiniais su kitokios spalvos apykaklėmis, smailianosiais aulinukais su elastiniais šonais. Čarlis, mėlynai blizgančia plike, šokinėjo tarp jų visų, o išdidumas sruvo iš jo it prakaitas. Į pavakarę tarp mūsų atsirado grupelė šiltų akių, lėtų judesių, nedrąsių apkūnių vyrų su galvos apdangalais ir baltutėlaičiais dželabais*, atvykusių tarsi pulkas balandžių. Dar vėliau kažkokia kilminga žema, stora skrybėliuota dama nusitašė it pėdas, nuvirto ir buvo išnešta masyvaus smakro savo asmeninio šoferio glėbyje. Medžiuose šviesa tirštėjo, kaimyninio namo šešėlis ėmė leistis viršum sodo it liuko durelės ir paskutinės girtos porelės su klouniškai ryškiais drabužiais, nusvėrusios galvas vienas kitam ant pečių, užsimerkusios bei virpčiojančiais vokais paskutinįsyk čiužinė-

* Ilgas palaidas apdaras su rankovėmis, daugiausia dėvimas musulmoniškose šalyse.

jo po tam kartui įrengtą lentinę šokių aukštelę, o mudu su Ana stovėjome nudriskusiuose viso to pakraščiuose, ir nežinia iš kur netikėtai pasipylęs tamsus pulkelis varnėnų praskrido žemai viršum padangtės, plasnodami sparnais, kurių sukeltas garsas priminė staigiai pratrūkusią ovaciją, audringą ir sarkastišką.

Jos plaukai. Staiga aš mąstau apie jos plaukus, ilgas žvilgančias jų bangas, krintančias srautu nuo kaktos į šonus. Net vidutiniame amžiuje juose kažin ar buvo bent sruogelė žilumos. Vieną dieną, kai mudu važiavome namo iš ligoninės, ji pakėlė nemažą jų ilgį sau nuo peties ir prisikišusi prie akių raukdamasi ištyrinėjo sruogą po sruogos.

— Ar esama paukščio plikagalvio?

— Yra plikagauris, — atsargiai atsakiau, — bet nemanau, kad tai paukštis. O ką?

— Matyt, po mėnesio ar dviejų aš būsiu plika kaip tilvikas.

— Kas tau taip sakė?

— Viena moteris ligoninėje, kuriai atliekamas toks pat gydymas kaip ir man. Ji buvo visai plika, tad, manau, turi žinoti. — Kurį laiką ji stebėjo pro automobilio langą namus ir krautuves, lekiančius pro šal abejingai patykom, kaip jiems įprasta, paskui vėl pasigręžė į mane. — Bet kas tai yra tilvikas?

— Paukštis.

— A, — ji susijuokė. — Būsiu kaip iš akies išluptas Čarlis, kai visi jie iškris.

Ir buvo.

Jis numirė, senukas Čarlis, nuo kraujo krešulio smege-

nyse, keli mėnesiai po mudviejų vestuvių. Anai atiteko visi jo pinigai. Nebuvo jų tiek daug, kaip būčiau galėjęs tikėtis, bet vis dėlto nemažai.

Keistas dalykas, vienas iš keisčiausių dalykų dėl mano aistros poniai Greis yra tas, kad ji išblėso tą pat akimirką, kai pasiekė tai, ką būtų galima pavadinti apoteoze. Viskas įvyko iškylos popietę. Tuo metu mes visur vaikštinėdavome kartu — Chlojė, Mailzas ir aš. Kaip didžiavausi, kad mane mato su jais, tomis dievybėmis, nes, žinoma, aš laikiau juos dievais — taip skyrėsi jie nuo kitų iki šiol mano pažinotų žmonių. Ankstesnieji mano draugai „Lauke“, kur aš jau nebežaisdavau, pyko, kad juos palikau. „Visą laiką jis dabar leidžia su savo kilmingaisiais draugais, — kažkurią dieną išgirdau mano motiną sakant vienai iš jų motinų. — Suprantate, berniukas, — pridūrė ji pusbalsiu, — visai kuoktelėjo.“ O man pačiam nusistebėjo, kodėl aš nesikreipiu, kad Greisai mane įsivaikintų. „Aš neprieštaraučiau, — pasakė ji. — Nebesimaišytum man po kojom.“ Ir įbedė į mane akis, griežtas ir nemirksinčias — kaip jas dažnai į mane įbesianti po to, kai tėvas bus mus palikęs, tartum sakytų *Manau, tu būsi kitas, kuris mane išduos.* Matyt, taip ir įvyko.

Mano gimdytojai nesusipažino su ponu ir ponia Greisais, nei šie to norėjo. Žmonės iš tikros vilos nesusideda su šveicariškų namukų liaudimi, o mes ir nesitikėjome su jais susidėti. Mes negerdavome džino, nei turėdavome savaitgaliais svečių, taip pat nerūpestingai nepalikinėjome turistinių Prancūzijos

žemėlapių apžiūrai ant užpakalinės savo automobilių palangės — nedaug kas „Lauke“ išvis turėjo automobilį. Socialinė mūsiškio gyvenimo vasarą struktūra buvo tokia nusistovėjusi ir sunkiai įkopiama aukščiau kaip ir zikuratas*. Kelios šeimos, turinčios vasarnamius, buvo viršūnėje, po jų žemiau tie, kurie išgalėjo apsistoti viešbučiuose, — „Pliažas“ buvo labiau pageidautinas už „Golfą“, — toliau ėjo namų nuomininkai ir galiausiai mes. Kiaurus metus gyvenantieji šiai hierarchijai nepriklausė; apskritai kaimiečiai, tokie kaip pienininkas Diuinjanas ar kurčius Kolferis, golfo kamuoliukų rinkikas, arba dvi protestantės senmergės „Gebenės kotedže“, taip pat prancūzė, kuriai priklausė teniso kortai ir kuri, kalbėta, reguliariai sanguliavo su savuoju vokiečių aviganiu — visi jie sudarė atskirą klasę, ne daugiau kaip tik neryškų foną mūsų aktyvesnei, saulės nutviekstai gyvensenai. Kad aš sugebėjau užsiropšti nuo tų stačių socialinių laiptų pagrindo iki pat Greisų lygmens, atrodė, kaip ir mano slapta aistra Konei Greis, išskirtinumo ženklas, jog esi vienas išrinktasis tarp tiek daug paprastų žmonelių. Dievai išskyrė mane savo malonei.

Iškyla. Tą popietę mes nuvažiavome įspūdingu pono Greiso automobiliu toli palei Urkštynę — iki pat ten, kur baigiasi grįstas kelias. Tučtuojau padvelkė kažkokiu gašlumu, kai tik žemiau šortų savo šlaunų apačia pajutau lipnią grūdėtą automobilio apmušalų odą. Ponia Greis sėdėjo greta savo vyro priekyje, pusiau pasisukusi į jį ir uždėjusi alkūnę ant savo sė-

* Senovės asirų ir babiloniečių šventyklos bokštas, terasinės piramidės pavidalo, su vis mažėjančiais aukštais.

dynės atkaltės, tad man buvo matyti jos pažastis, jaudinamai šeriuota, ir kartkartėmis, kai vėjukas padvelkdavo mano pusėn, aš netgi pagaudavau muskusinį suprakaitavusio jos kūno kvapą. Ji vilkėjo apdarą, kuris, manding, netgi anais kuklesniais laikais buvo vadinamas, vaizdžiai atvirai, maudomuko liemenėle ne daugiau kaip balta vilnonė mova be petnešėlių, labai ankšta ir labai neslepianti sunkių jos krūtų apačios išlinkių. It kokia kino žvaigždė ji buvo su saulės akiniais baltais rėmeliais ir rūkė storą cigaretę. Mane jaudino vaizdas, kaip ji giliai užsitraukia, mirksnį kreivai praverdama burną, ir tirštas dūmų kamuolėlis nejudriai pakimba tarp tų vaškiškai blizgančių ryškiai raudonų lūpų. Jos nagai irgi buvo nudažyti skaisčiu kraujo raudonumu. Aš sėdėjau tiesiai už jos ant galinės sėdynės, o Chlojė per vidurį tarp Mailzo ir manęs. Karšta kaulėta Chlojės šlaunis atsainiai glaudėsi man prie kojos. Brolis ir sesuo buvo įnikę į vieną iš savo asmeninių bežodžių kovų, stumdydamiesi ir rangydamiesi, pešiodami vienas kitą žnypliškais pirštais ir šios vietos ankštyje stengdamiesi įspirti antrajam į blauzdas. Aš taip ir nepajėgiau perprasti tų žaidimų taisyklių, jeigu tik išvis egzistavo taisyklės, nors pabaigoje visada išaiškėdavo laimėtojas — dažniausiai Chlojė. Prisimenu, — ir netgi dabar krusteli šioks toks gailestis dėl vargšelio Mailzo, — kai pirmąsyk išvydau juos šitaip žaidžiant ar, panašiau, pešantis. Visą popietę merkė, ir mes tūnojome įstrigę „Kedruose“. Kokį laukiniškumą gali sukelti mums, vaikams, lietinga diena! Dvyniai tupėjo ant grindų svetainėje vienas prieš kitą, susirėmę keliais, žioruodami vienas kitam į akis, susirakinę pirštais, siūbuodami ir dėmesingai įsitempę it pora kovojančių

samurajų, kol pagaliau kažkas nutiko. Aš nepamačiau, kas tai buvo, nors buvo lemtinga, ir Mailzas išsyk gavo pasiduoti. Ištrovęs pirštus iš jos plieninių žnyplių, jis apsigobė rankomis — mat labai gindavo savo užgautą ar įžeistą asmenį — ir pravirko, iš nevilties ir pykčio, plonai, kimiai inkšdamas, apatinę lūpą prispaudęs ant viršutiniosios, ir trykštančiomis iš kietai užmerktų akių didelėmis beformėmis ašaromis. Visas vaizdas buvo pernelyg dramatiškas, kad pajėgtų visiškai įtikinti. Ir kokį piktdžiugiškai klastingą žvilgsnį nugalėtoja Chlojė metė man per petį — nemaloniai surauktu veidu bei žybsėdama iltiniu. Dabar, automobilyje, ji vėl laimėjo, kažką padariusi Mailzo riešui, priversdama jį sucypti. „Ak, liaukitės, abu jūs", — tingiai sudraudė juos motina, vos atsigręždama pažiūrėti. Chlojė, tebevypsodama nežymia pergalinga šypsenėle, dar stipriau prisispaudė klubu man prie kojos, o Mailzas nutaisė grimasą, iš suraukto lūpų padarydamas „O" ir šįsyk suturėjo ašaras, — bet tik vos vos, — trindamasis paraudusį riešą.

Kai kelias baigėsi, ponas Greisas sustabdė automobilį, ir dengta pintinė su sumuštiniais, arbatos puodeliais bei vyno buteliais buvo iškelta iš bagažinės. Mes leidomės ilgu plačiu kieto smėlio taku, kurį nuo neatmenamų laikų žymėjo pusiau pasislėpusi žemėje spygliuotos vielos tvora. Aš niekad nemėgau, netgi šiek tiek bijojau, šių atkampių žolėmis apaugusių, dumblinų pelkynų, kur viskas atrodė nusigręžę nuo sausumos, žūtbūtinai žvelgią į horizontą, tartum tylomis ieškotų pagalbos ženklų. Pelkė tviskėjo mėlynai it šviežias sumušimas, šen bei ten buvo matyti pastovai su meldais ir užmiršti žymekliniai plūdurai, pririšti prie gličių, pūvančių medinių kuolų.

Gylis per patį aukščiausią potvynį čia nesiekdavo daugiau kaip kelis colius, ir vanduo plūsdavo per pelkes greitas ir blizgantis it gyvsidabris, niekieno nestabdomas. Ponas Greisas su ta komiška kibirėlio formos pakreipta ant ausies kepure krypavo priekyje, pasikišęs po abiem pažastimis po sulankstomąją kėdę. Mes apsukome kyšulį ir kitoje sąsiaurio pusėje išvydome stūksantį ant kalvos miestą — šviesiai violetinį plokštumų ir kampų jaukalą, viršum kurio aukštyn styrojo špilis. Tartum žinodamas kur eina, ponas Greisas iš tako pasuko į lanką, tankiai apaugusią dideliais, aukštais paparčiais. Mes — ponia Greis, Chlojė, Mailzas ir aš — sekėme iš paskos. Paparčiai buvo aukštumo man sulig galva. Ponas Greisas laukė mūsų ant žolėto pylimo lankos pakraštyje, po skėtine pušimi*. Nė nepastebėjau, kada šone viršum sandalo kažkoks nulaužtas paparčio stiebas įbrėžė man basą čiurną.

Ant lopinėlio pievos tarp žemo žolėto pylimo ir paparčių sienos buvo paklota balta staltiesė. Ponia Greis atsiklaupusi, spausdama lūpų kampe cigaretę ir merkdama nuo dūmų vieną akį, išdėliojo užkandžius ir viską, kas reikalinga, o jos vyras, dar labiau į šoną nusmukusia kepure, stengėsi ištraukti nepasiduodantį vyno butelio kamštį. Mailzas jau buvo dingęs tarp paparčių. Chlojė pritūpusi kaip varlė dorojo sumuštinį su kiaušiniu. Roza — kurgi Roza? Ji čia — su skaisčiai raudonais marškiniais, laivutėmis ir aptemptomis juodomis šokėjos kelnėmis, per padus užkabintomis kilpelėmis, o juodi it varnos

* Angl. umbrella pine, tikrasis mokslinis pavadinimas — menturinis skėtkėnis (*Sciadopitys verticilata*), dažniausiai Japonijoje augantis visžalis spygliuotis.

plunksnos plaukai surišti į kuodą už dailių kaulų galvos. Bet kaipgi ji čia pateko? Juk nevažiavo su mumis automobilyje. Ak, taip, dviratis, matau nerūpestingai numestą į paparčius dviratį, rankenos pakreiptos į šoną, o priekinis ratas styro į viršų kažkokiu neprideramu kampu — slaptas pranašas, kaip dabar atrodo, to, kas netrukus turėjo įvykti. Ponas Greisas suspaudė tarp kojų vyno butelį ir įsirėžė, įsirėžė iš visų jėgų, net ausų lezgeliai paraudo. Už manęs Roza prisėdo ant staltiesės kampo, remdamasi ant alkūnės, skruostą bemaž padėjusi ant peties, sulenktomis į šoną kojomis poza, kuri turėtų būti nepatogi, tačiau nebuvo. Girdėjau lakstantį po paparčius Mailzą. Štai, komiškai pokštelėjęs, vyno butelio kamštis iššoko, ir visi krūptelėjome.

Mes valgėme užkandžius. Mailzas vaidino laukinį žvėrį, vis atbėgdavo iš paparčių, pasičiupdavo rieškučiomis valgio ir vėl nuliuoksėdavo, ūkaudamas ir unkšdamas. Ponas ir ponia Greisai gėrė vyną, ir netrukus ponas Greisas jau atkimšinėjo kitą butelį, šįsyk ne taip sunkiai. Roza pasakė nesanti alkana, bet ponia Greis atšovė, jog nesąmonė, ir įsakė jai valgyti, o ponas Greisas išsišiepęs pasiūlė bananą. Nors danguje kol kas dar nesimatė debesų, popietė buvo vėjuota. Kreiva pušis ošė virš mūsų ir kvepėjo spygliais, žole, sutryptais paparčiais bei jūros sūruma. Roza sėdėjo paniurusi, turbūt dėl ponios Greis priekaišto ir pono Greiso nešvankiai pasiūlyto banano. Chlojė įnikusi krapštė šašus nuo raudono rėžio tuoj žemiau alkūnės, kur anądien jai buvo įbrėžęs kažkoks dyglys. Aš tyrinėjau sau čiurnoje žaizdelę nuo papaрčio — peršintį rausvą griovelį tarp bemaž permatomų nelygių balkšvos odos kraštų; nekraujavo,

bet griovelio gilumoje blizgėjo šviesus skystis. Ponas Greisas sėdėjo sudribęs ant sulankstomosios kėdės, užkėlęs koją ant kojos, rūkydamas cigaretę, žemai ant kaktos užsismaukęs kepurę, kad pridengtų akis.

Pajutau kažką maža ir minkšta atsimušant man į skruostą. Chlojė, jau liovusis krapštinėjusi sau šašus, sviedė į mane duonos gumulėlį. Pažvelgiau į ją. Neišsiduodančiu veidu atrėmė mano žvilgsnį ir sviedė dar vieną gumulėlį. Šįsyk nepataikė. Aš pakėliau nuo žolės gumulėlį ir sviedžiau į ją atgal, bet irgi nepataikiau. Ponia Greis, tiesiai prieš mane pusiau gulom negilioje žalio pylimo įduboje, pasirėmusi galvą ranka tingiai mudu stebėjo. Savo vyno taurės kojelę buvo pastačiusi ant žolės, o patį kaušelį kampu įrėmusi į nusvirusią šonan krūtį, — svarsčiau, kaip jau nesyk, ar moterims nesunku nešioti tas dvi dideles pieningo kūno kriaušes, — ir dabar palaižė piršto galą ir perbraukė juo per stiklo kraštą, pamėgindama priversti šį zvimbti, bet jokio garso neišėjo. Chlojė įsidėjo gniutuliuką duonos į burną, suvilgė seilėmis ir vėl išsiėmė, neskubėdama, kruopščiai pavoliojo sau tarp pirštų, nusitaikė ir metė į mane, bet gumulėlis nukrito nepasiekęs tikslo. „Chloje!" — neįtaigiai subarė ją motina, bet Chlojė nuleido priekaištą negirdom ir nusišypsojo man savo katiška, piktdžiugiška šypsenėle. Buvo žiaurios širdies mergaitė, ta mano Chlojė. Didžiausiai jos dienos pramogai aš prigaudydavau saują žiogų ir nutraukdavau jiems vieną užpakalinę koją, kad negalėtų pabėgti, padėdavau trūkčiojančius kūnus ant skardinėlės nuo grindų mastikos dangtelio, panardindavau į parafiną ir padegdavau. Kaip įdėmiai, atsitūpusi, spausdama delnais sau kelius, ji ste-

bėdavo nelaimingus padarėlius spirgant, verdant savo pačių taukuose.

Ji voliojo burnoje dar vieną duonos gumulėlį.

— Chloje, esi nepakenčiama, — atsiduso ponia Greis, ir Chlojė, kuriai staiga viskas pakyrėjo, išspjovė duoną, nusibraukė nuo sterblės trupinius, atsistojo ir paniurusi nuėjo į pušies paunksnę.

Ar Konė Greis pagavo mano žvilgsnį? Nejau tai buvo bendrininkės šypsena? Giliai atsidususi, ji nusisuko ir atsigulė aukštielninka ant šlaito, atlošdama galvą į žolę ir sulenkusi vieną koją taip, kad staiga man buvo leista pamatyti jai po sijonu palei vidinę šlaunies pusę iki pat sterblės įdubos ir putnų kauburėlį, aptemptą balta medvilnine medžiaga. Išsyk viskas ėmė lėtėti. Jos išgerta vyno taurė geibiai nuvirto, ir paskutinis vyno lašas, nubėgęs prie briaunos, blizgantis pakibo ten mirksnį, o paskui nukrito. Aš spoksojau ir spoksojau, kakta man užkaito, delnai sudrėko. Ponas Greisas po savo skrybėle tartum vaipėsi iš manęs, bet aš neėmiau į galvą, galėjo vaipytis kiek tinkamas. Stambi jo žmona, kas sekundėlę tolydžio stambėjanti, perspektyvos sutrumpinta begalvė milžinė, prie kurios didžiulių pėdų aš gūžiausi apimtas nelyginant baimės, šiek tiek pasimuistė ir pakėlė kelį dar aukščiau, atidengdama pusmėnulišką raukšlę mėsingos savo šlaunies apačioje — ten, kur prasidėjo sturplis. Mušantys man smilkiniuose būgnai pritemdė dieną. Jutau tvinksintį prasidrėkstos čiurnos dilgčiojimą. Ir tuomet iš paparčių atsklido plonas, šaižus garsas, archajiška dūdelės gaida, persmelkianti glazūrišką orą, ir Chlojė, ten aukščiau prie medžio, susiraukė lyg pašaukta į tarnybą, pasilenkė, nuskynė

žolės stiebelį ir, spausdama šį tarp suglaustų nykščių, iš savo kriaukliškai sulenktų delnų papūtė atsakomąją gaidą.

Po begalinės minutės ar dviejų manoji išsikėtojusi macha* suglaudė kojas, vėl pasivertė ant šono ir stulbinamai staigiai užmigo, — tylus jos knarkesys panėšėjo į garsus mažo, nestipraus variklio, vis bandančio užsivesti ir užgęstančio, — o aš atsargiai, lyg kažkas mano viduje netvirtai padėta nuo menkiausio staigaus judesio galėtų sudužti, atsisėdau. Iškart mane apėmė nemalonus pojūtis, tartum būčiau subliūškęs. Ankstesnės akimirkos jaudulys išnyko, liko tik bukas sunkumas krūtinėje, prakaitas ant vokų ir viršutinės lūpos, o sudrėkusi oda po šortų juosmeniu peršėjo ir kaito. Jaučiausi sutrikęs ir kartu keistai papiktintas, lyg tai man, o ne jai buvo įsibrauta į slapčiausias esybės vietas ir pasinaudota. Ką tik man leista pamatyti dievybės apraišką, tikrai, be jokios abejonės, bet dieviškumo akimirka trukusi, deja, trumpai. Po mano godžiu žvilgsniu ponia Greis buvo persimainiusi iš moters į demoną, o paskui per mirksnį vėl atvirtusi į paprasčiausią moterį. Vieną sekundėlę ji buvo Konė Greis, savo vyro žmona, savo vaikų motina, o kitą — bejėgio garbinimo objektas, beveidis stabas, senovinis ir primityvus, iškviestas stipraus mano geismo, paskui kažkas joje suglebo, ir mane nuvėrė pasibjaurėjimas bei gėda — gėda ne dėl savęs paties ir to, ką aš iš jos pasivogiau, bet, kažkaip neaiškiai, dėl pačios moters, o ne dėl ko nors, ką buvo padariusi, bet už tai, kokia ji tapo, kai kimiai sudejavusi

* Isp. *maja* — daili mergina, gražuolė. Matyt, čia turima omenyje ispanų tapytojo Francisko Gojos (Francisco Goya, 1746–1828) paveikslai „Nuoga macha“ ir „Apsirengusi macha“ — kunigaikštienės Albos portretai.

persivertė ant šono ir užmigo, — nebe demoniška gundytoja, o tik pačia savimi, paprasta mirtingąja.

Vis dėlto, nepaisant viso mano nusivylimo, tarp šešėlių to, kas jau praėjo, tai ji mirtingoji, o ne dieviškoji, man tebespindi kad ir kokiu padulsvėjusiu blizgesiu. Mano atmintyje ji — savo pačios avatara. Kas yra realiau: moteris, gulinti pasirėmusi ant žolėto pylimo šlaito mano prisiminimuose, ar žiupsnelis dulkių ir išdžiūvusių čiulpų — tai, kas iš jos žemėje likę? Be abejo, kitiems kur nors kitur ji tęsiasi, judanti vaškinė figūra atminties labirintuose, bet jų versija skirsis nuo manosios ir nuo kiekvieno kito. Šitaip daugelio protuose žmogus išsišakoja ir išsisklaido. Jis neišlieka, negali išlikti, tai nėra nemirtingumas. Mes nešiojamės mirusiuosius savyje, kol ir patys numirštame, ir tuomet tai mes patys kurį laiką esame nešiojami, o paskui mūsų nešiotojai irgi krenta, ir taip toliau per neįsivaizduojamą daugybę kartų. Aš prisimenu Aną, mūsų duktė Klerė prisimins Aną ir prisimins mane, paskui Klerės nebeliks, ir bus tie, kurie prisimins ją, bet ne mus, ir tada mes galutinai išnyksime. Tiesa, kai kas mūsų išliks — blunkanti fotografija, plaukų sruoga, keli pirštų atspaudai, vienas kitas atomas ore kambario, kuriame iškvėpėme paskutinį atodūsį, tačiau niekas iš to nebus mes, tokie, kokie esame ir buvome, o tik mirusiojo dulkės.

Vaikystėje aš buvau gana religingas berniukas. Dievas, kurį garbinau, buvo Jahvė, gyvenimų griovėjas, o ne gerasis Jėzus — romus ir švelnus. Dievybė man buvo grėsmė, ir aš reaguodavau į ją su baime ir neišvengiamu jos palydovu — kaltės jausmu. Tomis jaunomis dienomis aš buvau tikras kaltės jaus-

mo virtuozas, tiesą sakant, toks tebesu ir senosiomis. Mano pirmosios Komunijos laiku ar, tiksliau, pirmosios išpažinties, kuri buvo prieš tai, kasdien į vienuolyno mokyklą atsilankydavo kunigas supažindinti mūsų klasę su krikščioniškosios doktrinos subtilybėmis. Jis buvo liesas, blyškus fanatikas, kuriam nuolatos lūpų kampuose laikydavosi kažkas balta. Ypač aiškiai aš prisimenu, kaip įkvėptai vieną gražų gegužės rytą jis mums aiškino žiūrėjimo nuodėmę. Taip, žiūrėjimo. Mes buvome apšviesti apie įvairias nuodėmių kategorijas, tas padarytąsias veikiant ir neveikiant, mirtinas ir dovanotinas, septynias didžiąsias ir baisiąsias, kurias, sakoma, tegali atleisti vyskupas, bet čia, atrodė, buvo nauja kategorija: pasyvioji nuodėmė. Nejau mes įsivaizduojame, tėvas Apsiputojėlis pašaipiai paklausė, energingai žingsniuodamas nuo durų iki lango, nuo lango iki durų, šiugždindamas sutana ir žibindamas nuo siauros plinkančios kaktos šviesos žvaigžde nelyginant pačios dieviškosios emanacijos atspindžiu, nejau mes įsivaizduojame, kad nuodėmė visada turi sietis su atliekamu veiksmu? Žiūrėti su geismu, pavydu ar neapykanta — tai geisti, pavydėti, nekęsti; noras, nepalydėtas veiksmo, palieka sielai tokią pat dėmę. Argi pats Viešpats, šūkavo jis, vis labiau įsijausdamas į temą, argi pats Viešpats netvirtinęs, kad žmogus, kuris žiūri su svetimautojo širdimi į moterį, tai kaip ir yra padaręs tokią nuodėmę? Buvo jau visai pamiršęs apie mus, sėdinčius kaip peliukai ir baugiai žvelgiančius į jį nieko nesuprantančiomis akimis. Nors visa tai buvo tiek pat nauja man kaip ir visiems kitiems klasėje — kas yra svetimavimas, nuodėmė, kurią tik suaugusieji gali padaryti? — aš pakankamai gerai, savaip tai supratau ir gerai priėmiau,

nes netgi septynerių metų amžiaus jau turėjau patyrusią ranką, ar, veikiau pasakyčiau, akį šnipinėti poelgius, kurių man būtų nevalia matyti, ir gerai išmaniau apie tamsų malonumą rega fiksuoti dalykus ir apie dar tamsesnę po to apimančią gėdą. Tad kai aš iki soties prisižiūrėjau, o tikrai žiūrėjau ir sotinaus visu sidabrišku ponios Greis šlaunies ilgiu iki pat jos kelnaičių šakumo ir tos raukšlės per putlią kojos viršūnę žemiau užpakalio, savaime suprantama, kad tučtuojau turėjau apsidairyti baimindamasis, ar kas nors irgi į mane, stebėtoją, nežiūri. Mailzas, kuris buvo išlindęs iš paparčių, akimis ryte rijo Rozą, o Chlojė po pušimi vis dar skendėjo išsiblaškiusi mintyse, bet ponas Greisas, nagi, ar tik jis nestebėjęs iš po tos savo kepurės krašto manęs? Jisai sėdėjo tartum susmukęs į save, nukarusiu ant krūtinės smakru ir pūpsančiu pro prasegtus marškinius gauruotu pilvu, vis dar užsikėlęs basą kulkšnį ant pliko kelio taip, kad man buvo matyti ir pagal jo vidinę šlaunies pusę iki didelio apvalaus gumbo chaki spalvos šortuose, suspausto tarp storų šlaunų tiek, jog, atrodė, tuoj sprogs. Visą tą ilgą popietę, kol pušis vis plačiau per žolę driekė jo link tolydžio tamsėjantį purpurinį šešėlį, ponas Greisas beveik nebuvo palikęs savo sulankstomosios kėdės, nebent tik vėl įpilti žmonai į taurę vyno ar atsinešti ką nors valgoma — taip ir regiu jį suspaudžiant pusę sumuštinio su kumpiu tarp suglaustų pirštų bei nykščio ir susikemšant gautą gniužulą į raudoną angą savo barzdoje.

Tuomet mums, to amžiaus, visi suaugusieji atrodė nenuspėjami, kažkiek kvanktelėję, bet Karlą Greisą reikėjo stebėti ypač budriai. Mat nuolat buvo linkęs staiga apsimesti, netikėtai tave bakstelti. Sėdėdamas fotelyje ir tartum įsigilinęs

į laikraštį, jis greitai, it kertanti gyvatė, Chlojei einant pro šalį išmesdavo ranką, sugriebdavo ją už ausies ar už plaukų sruogos ir stipriai bei skaudžiai pasukdavo, nors neištardavo nė žodžio, nei pertraukdavo skaitymą, lyg visa jo ranka ir plaštaka būtų veikusios pagal savo pačių valią. Ką nors kalbėdamas, vidur žodžių jisai sąmoningai nutildavo ir sustingdavo it statula, pakibusia ore ranka, stebeilydamas tuščiomis akimis į niekąuž kieno nors nervingai trūkčiojančio peties, lyg įsitempęs dėl kokio nors baisaus išgąsčio ar bruzdesio tolumoje, girdimo tik jam vienam, o paskui staiga suvaidindavo griebiąs anam už gerklės ir pro dantis sušnypšdavo nusijuokdamas. Jis užkalbindavo laiškanešį, bemaž pusprotį, karštai pasiteirauti apie laukiamus orus arba apie tikėtiną baigtį netrukus įvyksiančių futbolo rungtynių, linksėdamas galva, raukdamasis ir čiupinėdamasis barzdą, tartum tai, ką girdėtų, būtų buvę gryniausi išminties perlai, o paskui, kai vargšas suklaidintas vyriokas išdidžiai švilpaudamas nueidavo, atsigręždavo į mus ir pakeltais antakiais bei surauktomis lūpomis nusiviepdavo, kretėdamas galva iš begarsio linksmumo. Nors visas mano dėmesys, atrodė, būdavęs sutelktas į kitus, dabar manau, jog kaip tik iš Karlo Greiso aš pirmąsyk pasigavau mintį, jog esu tarp dievų. Kad ir kiek atokus bei linksmai abejingas, būtent jis atrodė vadovaujantis mums visiems, besijuokianti dievybė, mūsų vasaros Poseidonas, kuriam pamojus mūsiškis pasaulėlis klusniai susirikiuodavo į veiksmus ir dalis.

Vis dėlto toji palaidumo ir draudžiamo kvietimo diena dar nesibaigė. Kol ponia Greis drybsojo ant žolėto šlaito ir toliau tyliai knarkė, mus visus tame nedideliame duburyje

apėmė kažkoks sąstingis, nematomas apatijos tinklas, kuris apgaubia kompaniją, kai vienas iš jos narių atsiskiria ir užmiega. Mailzas gulėjo kniūbsčias greta manęs ant žolės, bet nusisukęs kiton pusėn, vis spoksodamas į Rozą, kuri tebesėdėjo už manęs ant staltiesės kampo, kaip visada nekreipdama dėmesio į jo spygsantį žvilgsnį. Chlojė tebestovėjo pušies paunksnėje, kažką laikydama rankoje, atlošusi veidą ir įdėmiai žvelgdama aukštyn, galbūt į kokį paukštį ar tik į šakų pinučius dangaus fone ir tuos baltus debesų kamuolėlius, pradėjusius pamažu slinkti nuo jūros. Kokia susimąsčiusi ir kartu kaip ryškiai apibrėžta ji buvo su tuo pušies kankorėžiu — ar tikrai? — delne, sutelktą žvilgsnį įbedusi į besiskverbiančią pro šakas saulę. Staiga tai ji tapo scenos centru, perspektyvoje nykstančiu tašku, į kurį viskas susibėga, staiga tai dėl jos buvo išsidėstę tie raštai ir tie šešėliai su tokiu skrupulingu paprastumu: ta balta staltiesė ant blizgančios žolės, pasviręs melsvažalis medis, karpytų kraštų paparčiai, netgi tie debesėliai aukštai, beribiame žydrame danguje, besistengiantys atrodyti nejudantys. Aš žvilgtelėjau į miegančią ponią Greis, žvilgtelėjau bemaž su panieka. Išsyk ji tapo ne kuo daugiau kaip tik dideliu archajišku bedvasiu torsu, nuversta statula kokios nors deivės, daugiau genties nebegarbinamos ir išmestos ant šiukšlių krūvos, taikiniu kaimelio vaikėzams, ginkluotiems laidynėmis, lankais ir strėlėmis.

Staiga, tartum pažadinta šalto mano paniekos prisilytėjimo, ji atsisėdo ir apsidairė aplinkui miglotu žvilgsniu, mirksėdama. Spitrijo į savąją vyno taurę ir atrodė nustebusi, kad ši tuščia. Vyno lašas, užvarvėjęs jai ant baltos liemenėlės,

buvo palikęs rausvą dėmę. Patrynė ją pirštu, pliaukštelėdama liežuviu. Paskui vėl apmetė mus žvilgsniu, atsikrenkštė ir paskelbė, kad turėtume pažaisti gaudynėm. Visi sužiurome į ją, netgi ponas Greisas.

— Aš nieko negaudysiu, — pareiškė Chlojė iš savo vietos medžio paunksnėje ir nusijuokė, nepatikliai prunkštelėjo ir, kai motina pasakė, jog privalanti, ir pavadino nuotaikos gadintoja, ji nuėjo ir atsistojo prie tėvo kėdės, pasirėmė alkūne jam į petį ir prisimerkusi nužvelgė motiną, o ponas Greisas, senas išsišiepęs ožiškas dievas, apsivijo ją per klubus ir priglaudė savo gauruotame glėbyje. Ponia Greis pasigręžė į mane.

— Tu žaisi, juk taip? — tarė. — Ir Roza.

Aš regiu žaidimą kaip virtinę gyvų paveikslų, trumputėlaitį mirksnį sušmėžuojant vien lakstymą ir spalvas: Rozą žemyn ligi juosmens su raudonais marškiniais, aukštai iškelta galva ir besiplaikstančiais iš paskos juodais plaukais skuodžiančią per paparčius; Mailzą, su paparčių syvų dryžiu it indėnų karo spalva kaktoje, besistengiantį išsimuistyti iš mano gniaužtų, kai savo žnybtais giliau įsikasu jam į kūną ir pajuntu sutreškant peties sąnarį; vėl trumpam šmėsteli bėganti Roza, šįsyk suplaktu smėliu toliau už laukymės, kur ją vejasi pašėlusiai kvatojantį ponia Greis — dvi basos menadės, mirksnį įrėmintos pušies kamieno ir šakų, o už jų blausiai sidabru spindi įlanka ir iki pat horizonto vis toks pat tamsiai mėlynas dulsvas dangus. Štai laukymėje tarp paparčių ponia Greis, priklaupusi ant vieno kelio it startuoti pasirengęs sprinteris, kai aš ją užklumpu, užuot pabėgusi, kaip pagal žaidimo taisykles privalėtų, įsakmiai pamoja man ir priverčia atsitūpti greta, ap-

sikabina mane ranka ir taip stipriai prisitraukia prie savęs, jog aš pajuntu švelniai pasiduodantį jos krūties iškilumą, išgirstu širdies tvinksnius ir užuodžiu pieno sumišai su vyno rūgštimi kvapą. „Ššš!“ — sukužda ji ir prideda pirštą man prie lūpų — man, o ne sau. Visa dreba, slopinamo juoko bangelės vilnija jai kūnu. Nuo vaikystės, kai mama laikydavo mane glėbyje, niekada nebuvau taip arti suaugusios moters, bet dabar aš jaučiu ne geismą, o tik kažkokią niūrią baimę. Roza aptinka mudu ten susigūžusius ir rūsčiai susiraukia. Ponia Greis sugriebia merginą už rankos, lyg norėdama pasigelbėti atsistoti, tačiau, užuot tai padariusi, trūkteli ją žemyn ant mudviejų, ir šit — rankų ir kojų maišalynė, besidraikantys Rozos plaukai, o paskui mes visi trys, remdamiesi už savęs alkūnėmis ir uždusę, žvaigžde drybsome liesdamiesi kojų pirštais tarp sulamdytų paparčių. Aš ropomis atsistoju staiga išsigandęs, kad ponia Greis, ūmai jau buvusi mano mylimoji, begėdiškai vėl pademonstruos man savo posterblį, bet ji prisidengia nuo saulės akis delnu ir pažvelgia į mane neįskaitoma, atšiauria, be šilumos šypsena. Roza irgi pašoka ant kojų, nusibraukia marškinius ir kažką piktai sumurma — aš nenugirstu ką — ir nužirglioja šalin į paparčius. Ponia Greis gūžteli pečiais.

— Pavyduliauja, — taria ir pasiūlo, kad nueitume atsinešti cigarečių, nes staiga nei iš šio, nei iš to nusprendė, jog mirštanti kaip nori užsitraukti dūmą.

Kai sugrįžome prie žolėto pylimo ir pušies, Chlojės ir jos tėvo tenai nebuvo. Likę ant staltiesės užkandžiai atrodė tartum išmėtyti sąmoningai, lyg sudėlioti kokia užkoduota žinute, skirta mums iššifruoti.

— Gražu, — gaižiai pasakė ponia Greis, — paliko viską sutvarkyti mums.

Iš paparčių vėl išniro Mailzas, atsiklaupė, nusiskynė žolės stiebelį ir darsyk pro sudėtus nykščius papūtė birbynės garsą, paskui laukė nejudantis ir sutelkęs dėmesį it koks gipsinis faunas su blizgančiais nuo saulės blyškiai šiaudinės spalvos plaukais. Po sekundėlės iš toli atskriejo atsakomasis Chlojės signalas — aiškus, aukšto tono švilpesys, it adata persmeigęs blankstančią vasaros dieną.

Stebėti ir būti stebimam, — kalbėdamas apie tai, turiu paminėti tą ilgą niūrų žvilgsnį, kuriuo šįryt save nužvelgiau vonios kambario veidrodyje. Paprastai šiomis dienomis aš neužgaištu priešais savo atvaizdą ilgiau nei reikalinga. Būta meto, kai man visai patikdavo tai, ką matydavau veidrodyje, bet jau nebe. Dabar mane gąsdina ir daugiau negu gąsdina veidas, kuris taip staiga ten priešais pasirodo, niekad ir visiškai ne toks, kokio tikiuosi. Buvau nustumtas į šalį savo paties parodijos, apgailėtinos susivėlusios figūros su Helovyno kauke, pagaminta iš sudribusios, pilkšvai rausvos gumos, ne daugiau kaip tik iš tolo panašios į įsivaizduojamą savo paties paveikslą, kurį atkakliai nešiojuos mintyse. Be to, dėl veidrodžio turiu problemą. Tai yra dėl veidrodžių aš turiu daug problemų, bet dažniausiai jos savo esme metafizinės, o šitoji, apie kurią kalbu, grynai praktinė. Mat dėl nepaprasto ir absurdiško mano augumo skutimosi veidrodžiai ir panašūs visados įrengti ant sienos man per žemai, tad gaunu pasilenkti, kad galėčiau ma-

tyti visą savo veidą. Pastaruoju metu, kai regiu save šitaip pasilenkusį spoksant iš veidrodžio, su kažkokio netikėtumo ir neaiškios, vangios baimės, kuri dabar nuolat manęs neapleidžia, išraiška veide, suglebusia burna ir pakeltais lyg iš pavargusios nuostabos antakiais, jaučiu, kad aš tikrai šiek tiek panašus į pakaruoklį.

Iš pradžių, kai čia atvykau, ketinau augintis barzdą, veikiau iš inertiškumo nei dėl ko nors kito, bet po trijų ar keturių dienų pastebėjau, kad šeriai savotiškai tamsios rūdžių spalvos, — dabar suprantu, kodėl Klerė raudonplaukė, — visai nepanašūs į plaukus ant viršugalvio ir išmarginti sidabriškų šarmos dėmelių. Šis rausvarusvis želmynas, šiurkštus it švitrinis popierius, kartu su tomis lakstančiomis, krauju pasruvusiomis akimis darė mane panašų lyg į kokį komiksų nusikaltėlį, nuteistą už išties sunkų nusikaltimą, galbūt dar nepakartą, bet tikrai iš mirtininkų kameros. Mano smilkiniai, kur žilstantys plaukai praretėję, nusėti šokoladinės spalvos, lyg pavasariškų strazdanų arba rudmių, manau, reiktų jas vadinti, ir puikiai suprantu, kad bet kuri iš jų akimirksniu, kokios nors nirčios ląstelės įgeidžiu, galėtų įsisiautėti. Taip pat pastebiu, kad man sparčiai daugėja *rosacea* — rausvų puškų. Kaktos oda visa nutaškuota rausvuojančių dėmelių, taip pat piktai nuberti ir nosies sparneliai, ir netgi skruostus beužplūstąs nemalonus pažiūrėti vientisas raudonumas. Mano labai vertinamame ir dažnai sklaidomame *Bleko medicininio žodyno*, sudaryto garbiojo ir niekada nesudrumsčiamo m. dr. A. R. Viljamo Tompsono, egzemplioriuje — leidykla „Adam & Charles Black“, Londonas, tryliktasis leidimas, su 441 juoda ir balta ar pilka

ir pilkesne iliustracija ir keturiomis spalvotomis įklijomis, kurios, kada tik pasižiūriu, šiurpina man širdį — informuojama, kad *rosacea*, gražus pavadinimas nemaloniai liguistai būklei, susijęs *su lėtiniu paburkimu nuo kraujo samplūdžio paraudusių veido ir kaktos sričių, dėl to susidaro raudonos papulės*; per tai atsiradusi eritema — pavadinimas, kurį mes, su medicina susipažinę žmonės, suteikiame odos raudonumui — linkusi tai ryškėti, tai nykti, bet galiausiai tampa nuolatinė *ir gali*, perspėja atvirasis daktaras, *būti lydima bjauraus riebalinių liaukų (žr. Oda) sustambėjimo, o tai sukelia bjaurų nosies sustambėjimą, žinomą kaip rhinophyma (qv*) arba girtuoklio nosis.* Ten kartojamas *bjaurus* sustambėjimas... bjaurus sustambėjimas — nebūdingas paprastai melodingos, tegul kiek ir senoviškos, dr. Tompsono prozos stiliui netikslumas. Įdomu, ar jis praktikuoja vizitus į namus? Sėdėdamas prie ligonių lovos tikriausiai veiktų labai raminamai ir turėtų daugybę informacijos įvairiomis temomis, nebūtinai susijusiomis su sveikata. Medikai visapusiškesni, nei apie juos manoma. Rožė**, tas iš *Rožė tezauro*, buvo gydytojas, atliko reikšmingus tyrimus apie džiovą bei linksminančias dujas ir, be abejo, išgydė dar vieną kitą pacientą. Betgi girtuoklio nosis — tai bent perspektyva!

Kai šitaip apžiūrinėju savo veidą veidrodyje, savaime suprantama, pagalvoju apie tuos paskutiniuosius savęs vaizdavimo etiudus, kuriuos sukūrė Bonaras „Giraitėje" baigiantis karui, po to, kai pasimirė jo žmona, — kritikai vadina tuos

* Lot. santrumpa *quod vide* — žiūrėk šiuo pavadinimu.

** Roget, Peter Mark (1779–1869) — britų gydytojas ir mokslininkas, sudaręs *Anglų kalbos žodžių ir frazių tezaurą* (1852).

portretus negailestingais, nors aš nesuprantu, kodėl tame turėtų būti gailesčio, — bet iš tikrųjų tai manasis atspindys labiausiai man primena, ką tik susivokiau, Van Gogo autoportretą, ne tą garsųjį, su užrišta ausimi, pypke ir bjauria kepure, bet iš tų ankstesniųjų, nutapytą 1887-aisiais Paryžiuje, kuriame jis vienplaukis, su aukšta apykakle ir žydru kaklaraiščiu, abiem sveikom ausim, atrodantis lyg ką tik išniręs iš kokio nors baudžiamojo panardinimo, kakta nuožulni, smilkiniai įdubę, o skruostai įkritę lyg nuo bado; jis žvelgia iš rėmų šonu, nepatikliai, su rūsčia lemties nuojauta, tikėdamasis blogiausia, kaip ir turėjo įvykti.

Šįryt labiausiai išsigandau dėl savo akių — baltymai perdėm išraižyti tų skaisčiai raudonų gyslelių krakeliūrų, o drėgni apatiniai vokai paraudę ir šiek tiek nudribę nuo akių obuolių. Vos likę, pastebiu, bent kiek blakstienų — man, jaunystėje turėjusiam šilkinį jų komplektą, kurio būtų galėjusi pavydėti mergina. Vidiniame viršutinių vokų gale, prieš pat susieinant akies kampui, yra iškilimėlis, kuris bemaž gražus, jeigu ne ta nuolat gelsva viršūnėlė, tartum pūliuotų. Ir tas pumpurėlis pačiuose akių kampuose — kam jis? Niekas žmogaus veide neatlaiko ilgesnės apžiūros. Šiek tiek rausvo atspalvio mano skruostų — kurie, deja, taip, yra įkritę visai kaip vargšo Vincento — blyškis dar labiau paryškintas ir įgijęs liguistumo dėl atsispindinčio nuo baltų sienų ir kriauklės švitesio. Šis švitesys — ne šiaurietiško rudens gaisas, o labiau panėšintis į nuožmų, nenumaldomą, sausą tolimųjų pietų skaistį. Jisai spindėjo veidrodyje priešais mane ir smigo į klijinius sienų dažus, suteikdamas šioms suskilinėjusią, šiurkščią sepijos kiauto teks-

tūrą. Jo atšvaitas nuo praustuvės išlinkio liejosi į šalis visomis kryptimis it be galo tolimas dangaus ūkas. Stovėdamas toje baltoje šviesos kabinoje, mirksnį pasijutau perkeltas į kažkokį tolimą krantą, realų ir įsivaizduojamą, — nežinau katrą, nors detalės turėjo stebėtinai sapniškas apybrėžas, — kur aš sėdžiu saulėje ant kietos skalūninio smėlio briaunos, laikydamas rankose didelį plokščią, glotnų mėlyną akmenį. Akmuo sausas ir šiltas, — aš tartum spaudžiau jį prie lūpų, — sūraus lyg jūrų gelmių ir tolių, atokių salų, atkampių vietų po nusvirusiomis palmėmis, trapių žuvų griaučių, išmestų krantan dumblių ir puvėsių skonio. Bangelės priešais mane palei kranto liniją kalba gyvu balsu, karštai kužda apie kažkokią senovės katastrofą, galbūt apie nusiaubtą Troją ar nuskendusią Atlantidą. Viskas liejasi per kraštus, vien sūris ir spindesys. Sidabrine gija varva vandens lašeliai, nutrūkę nuo irklo galo. Tolumoje regiu juodą laivą, kas akimirką nejučia dunksantį vis arčiau. Aš esu ten. Girdžiu tavosios sirenos dainą. Aš esu ten, beveik ten.

II

Regis, didžiumą savo dienų mes, Chlojė, Mailzas ir aš, leidome jūroje. Plaukiodavome šviečiant saulei ir per lietų; plaukiodavome rytais, kai jūra vangi it sriuba, plaukiodavome naktimis, kai vanduo liedavosi mums per rankas nelyginant vilnijantis juodas atlasas; vieną popietę pasilikome vandenyje per perkūniją, ir žaibo šakė susmigo į jūros paviršių taip arti mūsų, jog išgirdome treškesį ir užuodėme susvilusio oro kvapą. Aš buvau ne kažin koks plaukikas. Dvyniai gaudavę pamokas nuo kūdikystės ir be pastangų skrodė bangas it dvejos žvilgančios žirklės. Nors ir stokojau įgūdžių ir grakštumo, kompensuodavau tai ištverme. Pajėgdavau nuplaukti nesustodamas ilgus nuotolius ir dažnai, jeigu tik būdavo kokių nors žiūrovų, irdavausi šonu tolygiais grybšniais, iki išsekindavau ne tik save patį, bet ir stebinčiųjų nuo kranto kantrybę.

Kaip tik baigiantis vienam iš tų apgailėtinų gala spektaklėlių pirmą sykį įtariau keičiantis Chlojės domesį manimi arba, turėčiau pasakyti, įtariau, kad ji apskritai turi kokį nors domesį manimi ir kad tas domesys keičiasi. Tai atsitiko vėlai vakare, aš buvau tolokai nuplaukęs — kiek, šimtą, du šimtus jardų? — tarp žalėsių nuglitintų dviejų betoninių bangolaužių, kurie labai seniai buvo nutiesti į jūrą, bergždžiai stengian-

tis sustabdyti šliaužiančią paplūdimio eroziją. Išklampojęs iš bangų, aptikau Chloję laukus manęs krante visą tą laiką, kol plaukiojau. Stovėjo susigūžusi į rankšluostį, konvulsiškai drebėdama, pamėlusiom lūpom.

— Žinai, nėra ko vaizduoti, — piktai metė ji.

Kol sumojau ką atsakyti, — o ir ką būčiau galėjęs atsakyti, nes ji buvo teisi, aš stengiausi vaizduoti, — nuo kopos aukščiau mūsų stryktelėjo išriestomis kojomis Mailzas, apžerdamas mus abu smėliu, ir išsyk mintyse man iškilo vaizdas, visiškai ryškus ir keistai jaudinantis, Chlojės, kai pirmąsyk ją išvydau nušokant nuo tos kitos kopos krašto tiesiai į mano gyvenimą. Dabar ji padavė man rankšluostį. Paplūdimyje buvome tik mes trys. Ūkanotai pilkas vakaro oras lipo it drėgni pelenai. Regiu mus apsisukant ir nueinant nuo jūros į tarpukopį, vedantį Stoties kelio linkui. Chlojės rankšluosčio kampas velkasi smėliu. Aš žengiu persimetęs savąjį per petį, sulipusiais šlapiais plaukais — it koks miniatiūrinis romėnų senatorius. Mailzas risena priekyje. Bet kas gi lūkuriuoja tenai ant kranto prieblandoje, šalia tamsėjančios jūros, kuri tartum koks žvėris riečia nugarą, kai naktis sparčiai artinasi nuo miglose skendinčio horizonto? Koks gi vaiduokliškas mano paties antrininkas stebi mus, — juos — tuos tris vaikus , — blankstant tame nupilkusiame ore ir paskui išnykstant pro tarpukopį, nuvesiantį juos prie Stoties kelio?

Aš dar neaprašiau Chlojės. Savo išvaizda mudu, ji ir aš, tokio amžiaus nedaug tesiskyrėme, turiu omenyje, pagal tai, kas mudviejų būtų galėję būti vertinama. Netgi jos plaukai, bemaž balti, bet sušlapę patamsėjantys iki nugludintų kvie-

čių spalvos, buvo neką ilgesni už manuosius. Kirpdavo juos berniokiškai, su paliktais priekyje kirpčiukais, krintančiais ant gražios, aukštos keistai gaubtos kaktos — panašios, staiga man ateina į galvą, stebėtinai panašios į kaktą tos šmėkliškos figūros, kuri matoma rymanti profiliu Bonaro paveikslo *Stalas prie lango* pakraštyje — to su dubeniu vaisių, knyga ir langu, kuris pats atrodo kaip paveikslas, matomas iš kitos pusės atremtas ant molberto; viskas man vaidenasi kažkas kita, tą aš vis dažniau pastebiu. Vienas iš vyresniųjų berniokų, atostogaujančių „Lauke“, sykį sukrizendamas mane patikino, kad kirpčiukai kaip Chlojės — tikriausias požymis mergiotės, žaidžiančios su savimi. Nesupratau, ką jis turėjo omenyje, bet neabejojau, kad Chlojė nežaidžia pati viena ar kaip nors kitaip. Ne jai ritmušos ar gaudynių žaidimai, kuriuos anksčiau aš su kitais jaunikliais „Lauke“ mėgdavome. Ir kaip Chlojė nusišaipė, prunkštelėdama pro nosį, kai pasakiau, kad tarp namukuose atostogaujančių šeimų esama jos amžiaus mergaičių, tebežaidžiančių su lėlėmis. Į daugelį savo vienmečių ji žvelgė labai iš aukšto. Ne, Chlojė nežaisdavo, nebent tik su Mailzu, ir tai, ką juodu kartu darydavo, iš tikrųjų nebuvo žaidimas.

Berniokas, kuris užsiminė apie jos kirpčiukus, — staiga regiu jį, lyg stovėtų čia priešais mane, Džo ar ką tokį, dramblotą, stambių kaulų berną atlėpusiomis ausimis ir sušiauštais plaukais, — dar pasakė, kad Chlojės žali dantys. Aš pasipiktinau, bet jo būta teisaus; kai kitą sykį ištaikiau progą atidžiau į šiuos įsižiūrėti, pastebėjau žalsvą jos kandžių emalio atspalvį, jie iš tiesų buvo žali, bet švelnaus drėgnai pilkšvo žalsvio — kaip drėgna šviesa po medžiais praėjus lietui ar dulsvai obuoliškos

atsispindinčių ramiame vandenyje lapų apačios žalumos. Taip, obuoliškos, jai iš burnos irgi atsidavė obuoliais. Mes, maži žvėriūkščiai, uostinėjome vienas kitą. Ypač man patikdavo, — kai laikui bėgant aš gaudavau progą pasimėgauti, — aitrus jos pažastų ir pakinklių kvapas. Turiu pripažinti, ji nebuvo iš pačių higieniškiausių mergaičių ir apskritai skleisdavo, dienai einant į pabaigą, nusivadėjusį, suplėkusį kvapą, panašų į tą, kuris sklinda, kuris kadaise sklisdavo, krautuvėse iš tuščių skardinių nuo biskvitų — ar krautuvėse tebepardavinėjami palaidi biskvitai iš tų didelių keturkampių skardinių? Jos plaštakos. Jos akys. Jos apkramtyti nagai. Visa tai aš prisimenu, ryškiai prisimenu, tačiau kaip skirtingus dalykus, kurių nepajėgiu surinkti į visumą. Kad ir kaip stengčiaus, kad ir kaip apsimetinėčiau, nepajėgiu jos išsikviesti į vaizduotę, kaip, tarkime, galiu tą padaryti su jos motina arba Mailzu ar netgi su atlėpausiu Džo iš „Lauko“. Žodžiu, man nepavyksta jos pamatyti. Ji šmėžuoja man priešais atminties akis per pastovų atstumą, visada tuoj pat už ryškio ribų, traukdamasi atgal lygiai tokiu pat greičiu, kokiu aš mėginu priartėti. Betgi nuo kada tai, į ką aš judu priekin, pradėjo blankti vis sparčiau ir sparčiau, kodėl neįstengiu jos prisivyti? Vis dar kai kada netgi pamatau ją gatvėje, tai yra ką nors tokią, kuri galėtų būti ji — tokia pat aukšta kakta ir blyškiais plaukais, tokios pat veržlios ir vis dėlto savotiškai nedrąsios, vidun statomų pėdų eigasties, bet visados pernelyg jauną, metų metus pernelyg jauną. Štai mįslė, kuri suglumindavo mane tuomet ir tebeglumina dabar. Kaipgi galėtų ji vieną mirksnį būti su manimi, o kitą — ne? Kaipgi galėtų būti kažkur kitur, visiškai kitur? Štai ko aš nepajėgiau suprasti, su kuo

nepajėgiau susitaikyti, vis dar nepajėgiu. Sykį išnykusi man iš akių, ji tikrai turėtų tapti grynu fantazijos pramanu, manąja atmintimi, manąja svaja, bet visi faktai byloja, kad netgi būdama toli nuo manęs ji lieka tvirtai, atkakliai, nesuvokiamai pati savimi. Ir vis dėlto juk žmonės išeina, išnyksta. Tai dar didesnė mįslė; pati didžiausia iš visų. Aš irgi galėčiau išeiti, o taip, bet kurią akimirką galėčiau išeiti ir būti lyg niekada nė nebūčiau buvęs, tik kad ilgas įprotis gyventi nenuteikia manęs mirčiai, kaip yra pasakyta daktaro Brauno*.

— *Pacientas*, — sykį jau į pabaigą pasakė man Ana, — keistas žodis. Turiu pasakyti, aš anaiptol nesijaučiu kantri**.

Kada tiksliai aš perkėliau savo jausmus — kaip nepataisomai mėgstu tas senamadiškas formuluotes! — nuo motinos į dukterį, negaliu prisiminti. Būta to įžvalgos ir aiškumo mirksnio per iškylą, kai Chlojė stovėjo po pušimi, bet tai pavadinčiau veikiau estetiniu, o ne įsimylėjėlišku ar erotiniu išsikristalizavimu. Ne, neprisimenu jokios pakylėtos akimirkos, kad būtume susivokę ir sau prisipažinę, kad Chlojės ranka nedrąsiai įslystų į manąją, kad staiga audringai pultume vienas kitam į glėbį, mikčiodami prisiekinėtume amžiną meilę. Tai yra turėję būti kai kas ar viskas iš tų suminėtųjų, turėjęs būti pirmasis kartas, kai susiėmėme už rankų, apsikabinome, kalbėjome prisipažinimus, bet visi tie pirmieji kartai pražuvę dar sparčiau nykstančios praeities klostėse. Netgi tą vakarą, kai

* Brown Noel (1915–1997) — įžymus Airijos gydytojas ir politikas, buvęs sveikatos apsaugos ministras.

** Angl. *patient* reiškia ir „pacientas“, ir „kantrus“.

kalendamas dantimis išbridau iš jūros ir aptikau prieblandoje ant kranto ją pamėlusiomis lūpomis laukiant manęs, aš nepatyriau tos begarsės detonacijos, kuri neva turėtų sprogti netgi neva nejautrioje berniokiškoje krūtinėje. Pamačiau, kokia ji sušalusi, ir sumojau, kaip ilgai laukusi, taip pat įsidėmėjau, su kokiu šiurkščiu švelnumu ji užmetusi rankšluostį man ant peties pridengė žąsies oda pašiurpusius šonus, bet aš pamačiau, sumojau ir įsidėmėjau šiek tiek daugiau nei su lengvu dėkingumo žybsniu, tartum šiltas kvėptelėjimas būtų įpūtęs ugnį, rusenančią kažkur manyje netoliese širdies ir privertusią trumpam plykstelti. Tačiau, matyt, visąlaik slapčia vykęs kažkoks virsmas, jeigu nesakyt persikūnijimas.

Taip, tikrai prisimenu bučinį, vieną iš tokios daugybės pamirštųjų. Nežinau, ar tai buvo pirmas ar ne pirmas mudviejų bučinys. Tiek daug tuomet jie reiškė, tie bučiniai, jie galėdavo paleisti visą kirbinę reiškinių — liepsnas ir fejerverkus, fontanus, trykštančius geizerius, daugybę visko. Šis įvyko — ne, buvo apsimainytas — ne, realizuotas, toks tinkamiausias žodis — gofruotos skardos kino teatre, kuris visą laiką slapčia taisėsi kaip tik tam tikslui, sprendžiant iš daugybės gudrių užuominų, mano išbarstytų po šiuos puslapius. Tai buvo į daržinę panašus statinys, įspraustas ant lopinėlio krūmokšniais apžėlusios dykynės tarp Uolos alėjos ir paplūdimio. Status šlaitinis stogas ir jokių langų, tik durys šone, užkabintos ilga užuolaida, tartum odine ar kažkokios tokios standžios, sunkios medžiagos, kad neapsišviestų ekranas, pavėlavusiesiems įsmunkant salėn per rytinius seansus ar vakarais, kai saulė iš už teniso kortų siųsdavo paskutinius skvarbius savo spindulius. Sėdėti ten

buvo mediniai suolai, — mes vadinome juos eilėmis, — o ekraną atstojo didžiulė paklodė, kurią užklydęs menkiausias skersvėjis geibiai stumteldavo tolyn, priversdamas papildomai subanguoti kokios nors herojės šilku aptemptas šlaunis ar visai ne laiku suvirpėti bebaimio revolverininko ranką su ginklu. Kino teatras priklausė ponui Reketui ar Riketui, mažam žmogučiui vilnoniu nertiniu, jam talkino du stambūs dailūs paaugliai sūnūs, kurie šiek tiek gėdijosi, kaip man visada atrodė, to šeimos verslo, šiek tiek primenančio kabinas, kur lyg pro rakto skylutę stebi nusirenginėjančias moteris, ir burleską. Ten tebuvo vienintelis projektorius, triukšmingas įrenginys, linkęs perkaisti, — esu tikras, sykį mačiau iš jo vidurių kylančius dūmus, — tad pilnametražio filmo metu tekdavo bent dusyk keisti rites. Per šias pertraukėles ponas R., kuris taip pat buvo ir kino demonstruotojas, neuždegdavo šviesų, šitaip suteikdamas — neabejoju, sąmoningai, nes Reketo ar Riketo kino teatras viliojo nekokia reputacija — daugybei porelių salėje, netgi ir nepilnametėms, progą minutę ar dvi visiškoje tamsoje slapčia erotiškai pasigrabinėti.

To trumputėlaičio bučinio, kurį tuoj aprašysiu, aną popietę, lietingą šeštadienio popietę, mudu su Chloje sėdėjome per vidurį suolo bemaž priekyje, taip arti ekrano, jog šio viršus atrodė pasviręs ant mūsų ir šmėžuojančios ten netgi pačios gėrybiškiausios šmėklos su maniakišku įtaigumu grėsmingai priartėdavo. Taip ilgai jau laikiau Chloję už rankos, jog nustojau ją justi savojoje, — netgi pirmykštė sueitis pati savaime nebūtų pajėgusi tiek iki pat gelmių uždegti dviejų kūnų, kaip tatai padarė tie ankstyvieji pasilaikymai už rankų, — ir kai

sublykčiojęs bei sumikčiojęs ekranas užtemo ir jos pirštai sukrūpsėjo it žuvys, aš irgi krūptelėjau. Aukščiau mudviejų ekrane tebesilaikė tai sustiprėjantis, tai nusilpstantis prietamsis gaisas, kuris tęsėsi ilgoką sekundėlę, iki visai užgeso, ir kurio kažkiek tartum išliko netgi visai išnykus — vaiduoklio vaiduoklis. Patamsyje suskardėjo įprasti šūksniai ir švilpesiai, perkūniškai sutrepsėjo kojos. Tartum pagal ženklą, po šia triukšmo priedanga Chlojė ir aš tuo pat metu pasukome galvas ir godžiai, it prisiekę girtuokliai palenkėme veidus vienas prie kito, kol mudviejų lūpos susilietė. Mums nieko nebuvo matyti, ir tai dar labiau sustiprino pojūčius. Jaučiausi, lyg sklęstume — lengvai, pamažu kaip sapne — per tirštą, miltingą tamsą. Triukšmas aplinkui nepaprastai nutolo, girdėjosi kažkur tarsi tolimas ūžesys. Chlojės lūpos buvo vėsios ir sausos. Jutau tankų jos alsavimą. Kai pagaliau keistai, tyliai, švilpiamai atsidususi ji atitraukė savo veidą nuo manojo, visa nugara man nuvilnijo šiurpulys, lyg kažkas karšta viduje būtų staiga suskystėję ir nubėgę žemyn tuštuma. Paskui ponas Riketas ar Reketas — o gal Roketas? — atgaivino projektorių toliau spragsėti ir publika daugiau ar mažiau apsiramino. Ekranas nušvito baltai, juosta įterškėjo į savo rėmelius, ir sekundėlę prieš prasidedant garso takeliui aš išgirdau staiga pasibaigiant stiprią liūtį, barbenusią į skardinį stogą virš mūsų.

Vaikystėje laimė buvo kitokia. Tuomet tai daugiausia reiškė paprasčiausiai kaupti, rinkti dalykus — naujas patirtis, naujus jausmus — ir it daugybę nugludintų plytelių kloti prie to, kas kada nors taps nuostabiai išbaigtu savasties statiniu. Ir nepatiklumas — nuo šio irgi didžia dalimi priklausė, kad jaus-

tumeisi laimingas, aš turiu omenyje tą euforišką nesugebėjimą iki galo patikėti savo paprasčiausia laime. Buvau ten, staiga su mergaite glėbyje, — bent metaforiškai, — darydamas tai, ką daro suaugusieji: laikiau ją už rankos, bučiavau tamsoje, o kai filmas baigėsi, rimtai krenkštelėjęs pasitraukiau į šalį ir mandagiai pirma savęs praleidau ją po sunkia užuolaida pro duris į lietaus nuprausta vasaros vakaro saulę. Buvau aš pats ir tuo pat metu kažkas kitas, kažkas visiškai kitas, visiškai naujas. Žengdamas paskui ją pėdinančioje „Pakrantės kavinės" link minioje, paliečiau pirštu sau lūpas, — lūpas, bučiavusias josios, — bemaž tikėdamasis aptikti šias be galo nežymiai, tačiau reikšmingai pasikeitusias. Tikėjausi viską būsiant pasikeitus, kaip ir pačią dieną, tamsią ir drėgną, su žemai kybančiais storapilviais debesimis, kokia dar buvo popietę, kai ėjome į kiną, o dabar vakare — visą nutviekstą gelsvai rusvos šviesos, su nusidriekusiais šešėliais, varvančiais nuo žolės kuokštų deimančiukais ir raudonu burlaiviu įlankoje, kreipiančiu savo nosį jau tamsiai mėlynų horizonto tolių link.

Kavinė. Kavinėje. Mudu kavinėje.

Buvo lygiai toks pat vakaras, sekmadienio vakaras, kai aš atvažiavau čia apsistoti po to, kai galiausiai Anos nebeliko. Nors ir ruduo, o ne vasara, tamsiai auksinė saulės šviesa ir tamsūs rašaliniai šešėliai, ilgi ir laibi it nukirsti kiparisai, buvo tokie patys ir toks pat jausmas, kad viskas persmelkta drėgme ir nubarstyta deimančiukais, toks pat ultramarininis jūros tviskesys. Kažkodėl jaučiausi palengvėjęs, tartum vakaras, te-

gul ir visas permerktas bei varvantis apgaulingu patosu, būtų trumpam nuėmęs nuo manęs sielvarto naštą. Mūsų namas arba mano namas, koks tikriausiai dabar yra, buvo dar neparduotas, kol kas nesiryžau pasiūlyti jo agentams, bet nebūčiau pajėgęs tenai ištverti nė minutėlės ilgiau. Po Anos mirties jis pasidarė tuščias, tapo milžiniška echokamera*. Kažkas priešiška buvo ir pačioje atmosferoje — urgzlus atšiaurumas seno šuns, nepajėgiančio suprasti, kur dingusi jo šeimininkė, ir pykstančio ant šeimininko, kuris tebesąs. Ana neleido niekam pasakoti apie jos ligą. Žmonės įtarė kažką, bet tik jau paskutinėse stadijose, tas kažkas jai buvo tarsi žaidimas. Netgi Klerė buvo palikta spėlioti, kad jos motina miršta. O dabar tai baigta, ir man prasidėję kai kas kita, būtent — keblus reikalas gyventi toliau.

Panelė Vavasur man atvykus droviai susijaudino, — dvi apvalios dėmelės lyg rausvo krepinio popieriaus lopinėliai skaisčiai švytėjo jos dailiai raukšlėtuose skruostuose, — vis laikė sunėrusi priešais save rankas ir raukė lūpas, neleisdama sau šypsotis. Kai atidarė duris, už jos koridoriuje staipėsi pulkininkas Blandenas, išnirdamas tai prie vieno, tai prie kito peties; aš išsyk permačiau, kad jam mano išvaizda nepatiko. Suprantu jį; juk buvo čia kiemo gaidys, kol aš atvykęs nutrenkiau jį iš laktos aukštybių. Nenuleisdamas choleriško žvilgsnio, įbesto tiesiai man į smakrą, kuris buvo sulig jo akimis, nes nors ir laikėsi tiesiai it mietą prarijęs, yra žemaūgis, energingai pakratė

* Patalpa arba uždara erdvė su garsą atspindinčiomis sienomis, naudojama radijo transliacijoms bei įrašams, kai norima išgauti aidą ar kitus garsinius efektus.

man ranką, atsikrenkštė ir rėksmingai, perdėm šiurkštus ir vyriškas, pakomentavo apie orus — gerokai pervaidina seną karį, pamaniau. Kažką jis turi tokio, kas ne visai dera, kažką pernelyg nugludinta, pernelyg dirbtinai įsiteikiama. Tie išblizginti batai, tas puikaus Hario salos tvido* švarkas su odiniais lopais ant alkūnių ir rankogalių, kanarėlės geltonumo liemenė, kuria puikuojasi savaitgaliais — viskas atrodo šiek tiek per gera, kad būtų tikra. Jis turi šalto nepriekaištingumo aktoriaus, pernelyg ilgai vaidinančio vis tą patį vaidmenį. Abejoju, ar iš tikrųjų yra senas kariškis. Jam puikiai sekasi slėpti belfastišką akcentą, bet šio užuominėlės retkarčiais vis prasiveržia lyg išsilaisvinęs vėjas. Bet kodėl, kodėl jis tai slepia, ko bijo, kad mums galbūt neišsiduotų? Panelė Vavasur prisipažįsta nesyk pastebėjusi jį sekmadieniais išsmunkant į bažnyčią ankstyvosioms mišioms. Belfasto katalikas — pulkininkas? Kažkas čia ne taip, tikrai.

Svetainės — anksčiau bendrojo kambario — lango erkeryje mums pastatytas sulankstomasis stalelis arbatai. Kambarys daugmaž toks pat, kokį jį prisimenu, ar atrodo lyg būtų toks pat, kokį prisimenu, nes prisiminimai visada linkę lengvai prisitaikyti prie pakartotinai aplankomos praeities dalykų ir vietų. Ar tai tas pats stalelis, prie kurio stovėjusi ponia Greis, tvarkydama gėles aną dieną, aną šuns su kamuoliuku dieną? Jis prašmatniai padengtas — didelis sidabrinis arbatinukas su priderintu koštuvėliu, geriausias kiniškas porcelianas, antikvarinis ąsotėlis grietinėlei, žnyplės gabaliniam cukrui, servetėlės.

* Hario saloje (Hebridų salyne) gaminamas aukštos kokybės rankų audimo tvidas.

Panelė Vavasur pasipuošusi japonišku stiliumi — plaukai už galvos surišti mazgu ir perverti kryžmai dviem ilgais smeigtukais, visai ne vietoje sukeliančiais man mintis apie tas erotiškąsias aštuonioliktojo amžiaus japoniškas graviūras, kuriose putnios, porcelianiškų veidų matronos ramiai kenčia nešvankias meilystes išsiviepusių džentelmenų su didžių didžiausiais strypais ir — atkreipęs dėmesį visad nustembu — nepaprastai lanksčiais kojų pirštais.

Pokalbis nesirezgė. Panelė Vavasur vis dar buvo susijaudinusi, o pulkininkui gurgėjo pilvas. Pavakario saulė, tvieskianti iš lauko pro vešlaus sodo krūmą, žilpino mums akis, ir nuo jos daiktai ant stalelio tartum virpėjo ir mirguliavo. Aš jaučiausi per stambus, nerangus, suvaržytas — nelyginant didelis prasikaltęs vaikas, nevilties apimtų gimdytojų išsiųstas į kaimą, kad jį ten prižiūrėtų senyvų giminaičių pora. Nejau visa tai bjauri klaida? Gal derėtų man sumurmėti ką nors atsiprašomai ir nakčiai pasprukti į viešbutį ar netgi išvažiuoti namo, susitaikant su tuštuma ir aidais? Paskui pagalvojau, kad kaip tik todėl čion atvažiavau, kad tai būtų klaida, kad būtų bjauru, kad būtų, — kad aš būčiau, — anot Anos, nei šis, nei tas. „Tu išprotėjai, — pasakiusi Klerė, — juk tenai numirsi iš nuobodulio“. Atšoviau, kad jai gerai, įsigijusi gražų naują butą — *veltui negaištanti laiko*, nepridūriau. „Tuomet atvažiuok ir pagyvenk su manimi, — pasiūlė ji. — Užteks vietos abiem.“ Gyventi su ja! Užteks vietos abiem! Bet aš tik padėkojau ir atsisakiau — ne, noriu pagyventi pats vienas. Negaliu pakęsti, kaip šiomis dienomis ji į mane žvelgia — visa persiėmusi švelnumu ir dukterišku rūpesčiu, pakreipusi galvą, visai kaip

tai darydavo jos motina, pakeltu vienu antakiu ir užjaučiamai suraukta kakta. Aš nenoriu užuojautos. Trokštu pykčio, priekaištų, šėlsmo. Esu lyg žmogus, kuriam nepakenčiamai skauda dantį ir kuris vis tiek, nepaisydamas skausmo, jaučia kerštingą malonumą vis baksnoti ir baksnoti liežuvio galu į tvinksinčią šio ertmę. Įsivaizduoju iš kažkur staiga kyštelint kumštį ir trenkiant man į tiesiai į veidą. Mažne juntu dunkstelint ir girdžiu lūžtant nosies kaulą, netgi mintis apie tai teikia man nors truputėlį liūdno malonumo. Po laidotuvių, kai žmonės sugrįžo atgal į namus — buvo siaubinga, bemaž nepakeliama — aš taip sugniaužiau vyno taurę, jog ta sutrupėjo man delne. Patenkintas stebėjau varvant savo paties kraują, lyg tai būtų buvęs kraujas priešo, kuriam ką tik smogiau žiaurų kirtį.

— Vadinasi, jūs verčiatės menu, — atsargiai pasakė pulkininkas. — Daug iš to gaunate?

Jis turėjo galvoje pinigus. Panelė Vavasur, suspaudusi lūpas, rūsčiai susiraukė jam ir priekaištingai palingavo galva.

— Jis tik apie tai rašo, — pašnabždom paaiškino ji, nurydama žodžius, lyg šitaip apsaugotų mane, kad jų neišgirsčiau.

Pulkininkas greitai perkėlė žvilgsnį nuo manęs į ją, paskui vėl į mane ir tylomis linktelėjo. Jis tikisi būti blogai suprastas, yra prie to pripratęs. Geria arbatą atlenkęs mažąjį pirštą. Kitos jo rankos mažasis pirštas nuolatos sulenktas prie pat delno — tai sindromas, ne toks jau retas, bet jo pavadinimą esu pamiršęs; atrodo, turėtų skaudėti, bet pulkininkas sako, kad ne. Ta plaštaka jis savotiškai elegantiškai, plačiai gestikuliuoja — lyg dirigentas, kviečiantis įsijungti medinius pučiamuosius ar reikalaujantis iš choro fortissimo. Taip pat turi nežymų dre-

bulį, nesyk arbatos puodelis subarška jam į priekinius dantis, kurie tikriausiai protezų — tokie balti ir lygūs. Jo orų nugairinto veido ir plaštakų viršaus oda raukšlėta, rusva ir blizganti kaip blizgus vyniojamasis popierius, kuris buvo panaudotas kam nors tokiam, nesiduodančiam įvynioti.

— Suprantu, — pasakė jis, visiškai nieko nesuprasdamas.

Sykį 1893 metais Pjeras Bonaras Paryžiuje slapčia pastebėjo išlipančią iš tramvajaus merginą ir sužavėtas gležno, blyškaus jos grožio nusekė įkandin iki darbovietės, *pompes funèbres** , kur ji dienų dienas prisiuvinėdavo perliukus prie laidotuvių vainikų. Šitaip mirtis nuo pat pradžių įpynė į jų gyvenimus juodą kaspiną. Jis greitai su ja susipažino — manau, tokie dalykai *Belle Ėpoque*** laikais buvo sutvarkomi lengvai bei su aplombu — ir netrukus ji metė darbą bei visa kita savo gyvenime ir išėjo gyventi su juo. Pasisakė esanti Marta de Melinji, šešiolikos metų. Po teisybei, nors jis tai sužinos tik daugiau kaip po trisdešimties metų, kai pagaliau pasiryš vesti, tikrieji jos vardas ir pavardė buvo Marija Bursen, ir kai juodu susipažinę, ji buvusi ne šešiolikinė, o kaip ir Bonaras įpusėjusi trečią dešimtį. Juodviem buvo lemta likti kartu per džiaugsmus ir vargus ar veikiau, tarkime, per vargus ir dar didesnius vargus iki pat jos mirties bemaž po penkiasdešimt metų. Tadė Natansonas, vienas iš ankstyviausių Bonaro globėjų, memua-

* Laidotuvių reikmenys (pranc.).

** „Puiki epocha“ (pranc.) — XIX a. pabaigos — XX a. pradžios laikotarpis Europoje, ypač Prancūzijoje, prieš I pasaulinį karą: politinio stabilumo, sparčios ūkio raidos ir meno klestėjimo metas.

ruose apie tapytoją greitais, impresionistiškais štrichais prisiminė elfiškąją Martą, parašydamas apie *jos laukinį paukštytės žvilgsnį, eigastį pasistiebus ant pirštų galų*. Ji buvo slaptinga, pavydi, baisiai valdinga, kamuojama persekiojimo manijos ir įkyri hipochondrikė. 1927-aisiais Bonaras Žydrojoje pakrantėje, niekuo neišsiskiriančiame Le Kanė miestuke nusipirko namą, „Giraitę", kur penkiolika metų gyveno su Marta, abu siejami kai kada kankinamos vienatvės, iki pat jos mirties. „Giraitėje" ji įprato ilgas valandas maudytis, ir kaip tik besimaudančią Bonaras ją tapydavo, ir vis tęsdamas šią seriją netgi jai mirus. *Baignoires** — pergalinga viso gyvenimo jo kūrybos viršūnė. *Besimaudančiosios aktas su šunimi* pradėtas 1941-aisiais, metai iki Martos mirties, ir baigtas tik 1946-aisiais. Ji guli vonioje rausvutė, rožiškai violetinė ir auksinė, slenkančio pasaulio dievaitė, neryškių apybrėžų, nesenstanti, tiek pat mirusi kiek ir gyva, šalimais ant plytelių jos rudasis šunytis, jos numylėtinis, regis, taksas, susirietęs sargiai ant kilimėlio, o galbūt tai dulkelėmis krintančio pro nematomą langą saulės spindulio kvadratėlis. Ankšta patalpa, kuri yra jos prieglobstis, aplinkui vibruoja, pulsuoja spalvomis. Jos pėda, kairioji, nulenkta neįmanomai ilgos kojos gale, tartum išstūmusi vonios sienelę ir privertusi šią kairiajame gale išsipūsti, o po vonia toje pusėje, tame pačiame plane, grindys irgi nutapytos nelygiai, atrodo, kad tuoj tuoj nutekės į kampą — visai ne kaip grindys, o kaip judąs klanas pritaškyto vandens. Viskas čia juda, juda nejudrume, vandeningoje tyloje.

* *Maudyklės* (pranc.).

Girdi varvančius lašus, paviršiaus ribulius, plevenantį atodūsį. Rusvai raudona dėmė vandenyje šalia besimaudančiosios dešinio peties galėtų būti rūdys ar netgi senas kraujas. Dešinė jos plaštaka uždėta ant šlaunies, sustingusi atverčiamajame judesyje, ir aš prisimenu Anos plaštakas ant stalo tą pirmą dieną, kai mudu sugrįžome pasimatę su ponu Todu, jos bejėges plaštakas, atverstas delnais į viršų, lyg kažką prašytų iš ko nors priešais, tenai nesančio.

Ji irgi, manoji Ana, kai susirgo, pamėgo ilgai popietėmis maudytis vonioje. Tai veikia raminamai, sakė ji. Visą rudenį ir žiemą, per tuos dvylika lėto jos merdėjimo mėnesių, mudu užsidarėme savo name prie jūros, visai kaip Bonaras ir jo Marta „Giraitėje". Orai buvo švelnūs, bemaž nė nejautei jų, lyg neva nepertraukiama vasara nepastebimai, pamažėle užleistų vietą ūkanotai metų pabaigos rimčiai, kuri būtų galėjusi būti bet kuris metų laikas. Ana bijojo ateisiančio pavasario, viso to nepakenčiamo bruzdulio ir klegesio, sakė ji, viso to gyvumo. Begalinė, nežemiška tyla gaubė mudu, minkšta ir tiršta nelyginant dumblas.Tenai, pirmo aukšto priestate, vonios kambaryje Ana būdavo tokia tyki, jog kartais aš išsigąsdavau. Įsivaizduodavau ją milžiniškoje senoje su liūto letenų pavidalo kojelėmis vonioje nuslystant gilyn, veidu panyrant po vandeniu ir įtraukiant paskutinį ilgą vandeningą kvėpsnį. Aš nusėlindavau žemyn laiptais ir stovėdavau priestate patylom, tartum pakibęs ore — lyg tai aš pats būčiau paniręs po vandeniu — ir iš paskutiniųjų pro durų lentas klausydavausi kokių nors gyvybės garsų. Žinia, kažkuriame bjauriame ir išdavikiškame savo širdies kamputyje aš troškau, kad ji būtų taip pa-

sielgusi, troškau, kad visa tai baigtųsi — man ir taip pat jai. Paskui išgirsdavau tylų vandens siūbtelėjimą jai sujudėjus, tylų pliuškesį, kai pakeldavo ranką pasiimti muilą ar rankšluostį, ir apsigręžęs nukiūtindavau atgal į savo kambarį, užsidarydavau duris, atsisėsdavau prie stalo ir stebeilydavau į švytintį vakaro pilkį, stengdamasis apie nieką negalvoti.

— Tik pasižiūrėk į save, vargšeli Maksai, — vieną dieną pasakė ji man, — vis turi saugotis, kad ko nors neprasitartum, ir būti malonus.

Tuomet ji jau gulėjo slaugos namuose, turėjo palatą tolimajame seno fligelio gale, su kampiniu langu, išeinančiu į tarpą dailiai neprižiūrėtos vejos ir nuolatos judrų, mano akimis, erzinantį, didžiulių, aukštų juosvai žalių medžių guotą. Pavasaris, kurio Ana baiminosi, atėjo ir praėjo, o ji, pernelyg pasiligojusi, nebepajėgė kreipti dėmesio į šio nerimastis, o dabar tvyrojo drėgnai karšta, lipni vasara, paskutinė, kurią ji regės.

— Ką turi omenyje, — paklausiau, — sakydama, kad turiu būti malonus?

Šiomis dienomis Ana kalbėdavo tiek daug keistų dalykų, lyg jau būtų kažkur kitur, anapus manęs, kur netgi žodžiai turi kitokią prasmę. Dabar krustelėjusi ant pagalvės galvą, nusišypsojo man. Jos veidas, sunykęs mažne ligi kaulo, turėjo bauginančio grožio.

— Tau netgi nebegalima truputėlį manęs nekęsti, — pasakė ji, — kaip anksčiau. — Kurį laiką žvelgė pro langą į medžius, paskui vėl pasisuko į mane, nusišypsojo ir paplekšnojo man ranką. — Neatrodyk toksai susirūpinęs, — nuramino. — Aš irgi tavęs nekenčiau, truputėlį. Galų gale juk mudu

buvome tik žmonės. — Tuo metu būtasis laikas jau buvo tapęs vieninteliu, kurį turėdavo noro vartoti.

— Pageidautumėte dabar pamatyti savo kambarį? — pasiteiravo panelė Vavasur. Paskutiniai saulės smaigai pro erkerio langą priešais mus krito vidun it stiklo šukės degančiame pastate. Pulkininkas piktai braukėsi geltonos savo liemenės priekį, kur netyčia buvo užsiliejęs šlakelį arbatos. Atrodė įsižeidęs. Galbūt jis kažką man sakęs, o aš nesiklausiau. Panelė Vavasur ėjo priekyje koridoriumi ir rodė man kelią. Baiminausi šios akimirkos — akimirkos, kai man teks pamatyti namą, įsinerti į jį kaip į kažką tokį, kas mano nešiota kitame, prieš pirmapradį nuopuolį, gyvenime — užsidėti kaip kadaise elegantišką skrybėlę, apsiauti kaip išėjusius iš mados batus ar apsivilkti kaip vestuvinį kostiumą, atsiduodantį naftalinu, nebesusieinantį per juosmenį ir per ankštą po pažastimis, bet išsipūtusiomis nuo prisiminimų visomis kišenėmis. Koridoriaus dabar visai nebeatpažinau. Trumpas, siauras ir prastai apšviestas, o sienos horizontaliai padalytos perpus išilgine karoliukais siuvinėta juosta ir apatinės pusės apklijuotos reljefiniais tapetais, kurie atrodo lyg būtų šimto metų ar daugiau senumo. Neprisimenu, kad jie čia koridoriuje būtų buvę. Maniau, kad paradinės durys ativeria teisiai į — na, nesu tikras į ką, maniau, jos atsiveria. Į virtuvę? Tapnodamas su krepšiu rankoje — kaip gerai išauklėtas žmogžudys iš kokio nors seno nespalvoto trilerio — įkandin panelės Vavasur, sumojau, jog galvoje mano susidarytasis namo modelis, kad ir kaip stengiausi priderinti prie originalo, atkakliai tam priešinosi. Viskas buvo šiek tiek kitokio mastelio, visi kampai truputėlį neatitiko tikrovės. Laiptinė buvo statesnė, laiptų aikštelė — ankštesnė, tualeto langas išėjo

ne į kelią, kaip man atrodė turėtų, bet už namo į laukus. Mane apėmė bemaž paniškas jausmas, kai tikrovė, šiurkšti, savimi patenkinta tikrovė, pasigriebė daiktus, kuriuos tariausi prisimenąs, ir suformavo savaip. Kažkas brangaus skydo ir liejosi iš delno man pro pirštus. Tačiau kaip lengvai galų gale leidau tam ištekėti. Praeitis, turiu omenyje tikrą praeitį, reiškia mažiau, nei mes apsimetame. Kai panelė Vavasur paliko mane ten, kas nuo šiol būsiąs *mano kambarys*, aš numečiau ant kėdės švarką, prisėdau ant lovos ir giliai įkvėpiau suplėkusio oro, kuriame niekas negyveno. Pasijaučiau lyg būčiau ilgai ilgai keliavęs, metų metus ir pagaliau atvykęs į paskirties vietą, kur visąlaik, pats to nesuvokdamas, kreipiau ir kur privalau likti, nes čia, šiuo metu, vienintelė įmanoma man vieta, vienintelė mano priebėga.

Draugiškoji mano liepsnelė ką tik vėl pasirodė sode, ir aš staiga sumojau, ką gi man priminė Avrilės strazdanos aną dieną, kai mudu susitikome Diuinjanų kieme. Paukštukas kaip visada nutupia ant trečios nuo viršaus bugienio šakelės ir kivirčiška, spindinčia it karoliukas akimi tyrinėja vietovę. Liepsnelės garsėja kaip bebaimė padermė, ir šioji, atrodo, nė kiek neima į galvą, kai iš kaimynystės pasirodo sėlinantis aukšta žole Tidlzas*, ir netgi čirpteli tartum pašaipiai, pašiaušia plunksnas ir išpučia kruvinai oranžinę krūtinėlę, lyg erzinamai norėtų pademonstruoti, koks minkštutis, gardutis kąsnelis ji

* Užuomina į labiausiai nutukusį 1970–1982 Londono katiną Tidlzą, iš meilės peršertą savo šeimininkės, Padingtono stoties moterų tualeto prižiūrėtojos.

būtų, jeigu katinai gebėtų skraidyti. Regėdamas ten tupintį paukštuką, aš išsyk su smilktelėjusia širdimi prisiminiau lygiai tokio pat dydžio ir savotiškumo kaip ir pats paukštukas išplėštą lizdelį dygiakrūmyje. Vaikystėje mano būta gan karšto paukščių entuziasto. Ne iš tų stebinčiųjų, aš niekad nebuvau stebėtojas, manęs visai nedomino pamatyti, atpažinti ir suklasifikuoti, visa tai būtų buvę ne mano jėgoms; ne, aš sunkiai gebėdavau atskirti vieną rūšį nuo kitos, mažai išmaniau ir dar mažiau stengiausi sužinoti apie jų gyvenseną ar įpročius. Tačiau mokėdavau surasti jų lizdus, tokia buvo mano specialybė. Tereikėjo kantrybės, guvumo, akylumo ir dar šio to — gebos įsijausti į mažučius padarėlius, kuriuos aš atsekdavau iki jų gūžtų. Vienas mokslininkas, kurio pavardės dabar nepamenu, yra postulavęs, siekdamas paneigti vienokį ar kitokį teiginį, jog žmogui neįmanoma pilnutinai savęs įsivaizduoti šikšnosparniu. Apskritai sutinku su jo požiūriu, bet, manau, būčiau galėjęs jam tiksliai papasakoti apie tokią gyvūnišką būseną, kai buvau vaikas ir dar pats iš dalies žvėriūkštis.

Aš nebuvau žiaurus, nenorėdavau nužudyti paukštuko ar pavogti jo kiaušinius, tikrai ne. Tai smalsumas mane mygo, paprasta aistra ką nors sužinoti apie kitų, svetimų gyvenimų paslaptis.

Kas visada mane stebindavo — tai lizdo ir kiaušinio kontrastas, turiu omenyje pirmojo atsitiktinumą, kad ir kaip gerai ar netgi gražiai buvo sumodeliuotas, ir antrojo išbaigtumą, pirmykštį jo išbaigtumą. Pirma nei pradžia kiaušinis yra visiška pabaiga. Jis — pats nepriklausomumo apibrėžimas. Man būdavo nemalonu matyti sudaužytą kiaušinį, tą mažutę tra-

gediją. Tuoj pat pagalvoju, kad turbūt per neatsargumą buvau kam nors parodęs kelią prie lizdo. Šis buvo dygiakrūmių guote ant nuožulnaus žemės kyšulio vidur atvirų laukų, lengvai galėjau būti pastebėtas einantis prie jo, kaip darydavau savaičių savaitėmis, tad patelė buvo prie manęs pripratusi. Ko ten būta — mėlyngurklės, juodojo strazdo? Šiaip ar taip, kažko iš stambesniųjų rūšių. Paskui vieną dieną aš atėjau ir kiaušinių neberadau. Du buvo paimti, o trečias — ištaškytas ant žemės po krūmu. Viskas, kas buvo iš jo likę — tai dėmė trynio ir baltymo sumišai bei kelios skeveldrėlės lukšto, kiekviena išmarginta mažučių tamsiai rudų taškelių. Neturėčiau tiek daug apsistoti prie anos akimirkos, jausmine prasme mano būta tikrai tokio pat beširdžio kaip ir bet kurio kito berniūkščio, bet aš vis dar regiu dygiakrūmį, uodžiu sviestišką jo žiedų kvapą, tiksliai pamenu atspalvį šių rudų taškelių, tokių panašių į tuosius ant blyškių Avrilės skruostų ir nosies nugarėlės. Nešiojausi tos akimirkos prisiminimą visą pusę šimtmečio, lyg simbolį kažko tokio galutinio, vertingo ir nesugrąžinamo.

Ana, šonu pasilenkusi nuo ligoninės lovos, vemia ant grindų, deganti jos kakta prispausta man prie delno, išgaubta ir trapi it stručio kiaušinis.

Aš — „Pakrantės kavinėje“ su Chloje po filmo ir to įsimintino bučinio. Sėdėjome prie plastikinio stalelio ir gėrėme savo mėgstamąjį gėrimą — aukštą stiklą putojančių apelsinų sulčių su plūduriuojančiu jose dribsniu vanilinių ledų. Stebėtina, kaip aiškiai regiu mudu ten, kai susikaupiu. Iš tikrųjų

žmogus bemaž galėtų iš naujo nugyventi savo gyvenimą, jeigu tik pajėgtų pakankamai įtempti atmintį. Mudviejų stalelis buvo netoli atvirų durų, pro kurias mums prie kojų tįsojo sodrus saulės šviesos lopinys. Kartkartėmis iš lauko atklysdavo išsiblaškęs vėjelis, pažerdamas grindimis smulkaus smėlio šlamesį ar kartu su savimi atnešdamas kokį saldainio popierėlį, kuris sušiugždėjęs slinkteldavo priekin ir sustodavo, ir vėl slinkteldavo priekin sušiugždėdamas. Kavinukėje beveik nieko daugiau nebuvo, keli bernai ar veikiau jauni vyrai kampe, salės gilumoje, lošė kortomis, o už prekystalio savininko žmona, stambi, smėlio spalvos plaukais moteriškė, nepasakytum, kad nedaili, tuščiomis svajingomis akimis žvelgė tolyn pro duris. Ji vilkėjo šviesiai melsva suknute ir prikyšte su karpytais baltais kraštais. Kuo ji buvo vardu? Koks gi vardas? Ne, niekaip man neateina — pernelyg sunku Atminčiai tiek daug prisiminti. Ponia Pakrantė, pavadinsiu ją ponia Pakrante, jeigu reikia kaip nors pavadinti. Ji kažkaip ypatingai stovėdavo, tikrai aš tai prisimenu, tvirta ir keturkampė, ištiesusi vieną šlakuotą ranką ir kumštį krumpliais padėjusi ant aukštos kasos aparato nugarėlės. Ledų ir apelsinų sulčių mišinį mūsų stikluose dengė gelsva putelė. Mudu gėrėme per popierinius šiaudelius, vengdami pažvelgti vienas kitam į akis, apimti naujo drovumo. Mane buvo ištikęs visuotinio, išplitusio, švelnaus suslūgimo jausmas, lyg išsivyniotų ir nukristų ant lovos paklodė ar įdubtų ant savo pačios oro pagalvės palapinė. To bučinio kino teatro patamsyje faktas — imu manyti vis dėlto tai buvus mūsų pirmąjį bučinį — tvyrojo tarp mudviejų it nuostaba, tokia didžiulė, jog negalėjai šios nepaisyti. Chloje

turėjo nežymut nežymiausią, šviesų šešėliuką ūselių, jutau savo lūpa sabališką jų švelnumą. Mano stiklas jau buvo beveik tuščias, ir baiminausi, kad skysčio šiaudelyje likutis trikdomai sugurgės lyg žarnos. Slapčia, iš po nuleistų vokų stebėjau Chlojės plaštakas, vieną — gulinčią ant stalo, kitą — apglėbusią stiklą. Pirštai iki pirmo narelio buvo stori, o paskui nuo ten iki galiukų laibėjo: jos motinos rankos, sumojau. Ponios Pakrantės radijas grojo kažkokią svaigios melodijos dainą, kuriai Chlojė išsiblaškiusi niūniuodama pritarė. Tuomet dainos buvo tokios svarbios, bėdojo apie ilgesį ir netektį, pačią esmę to, ką mes laikėme meile. Naktimis šveicariškame namuke, kai gulėdavau savo lovoje, iki manęs atsklisdavo melodijos, silpni metališki garsai, atnešami su jūros brizu iš „Pliažo" ar „Golfo" viešbučių šokių salių, ir aš mąstydavau apie poreles, merginas su ilgalaikėmis šukuosenomis ir skaudžiai žydromis ar aitriai žaliomis suknelėmis, ežiuku apkirptus jaunikaičius su papurusiais sportiniais švarkais ir colio storumo minkštų padų batais, besisukiojančius dulkėtoje karštoje prietemoje. *O mylimas mielas, mėnulis vienišas, bučiuoja širdį ir sielą!* Ir toliau už viso to, lauke — nematomas tamsus paplūdimys, paviršiuje smėlis vėsus, bet giliau tebeišsaugojęs dienos šilumą, ir ilgos eilės baltų bangų, lūžtančių į dugno nuolydį, kažkaip pačios apsišviečiančios iš vidaus, o viršum visko naktis, tyli, slaptinga ir susitelkusi.

— Tas filmas buvo kvailas, — pasakė Chlojė, prilenkdama veidą prie pat stiklo krašto. Jos kirpčiukai laisvai nukaro, plaukai buvo blyškūs kaip ir saulės lopinys jai prie kojų... Bet palaukit, netiesa. Tai negalėjusi būti bučinio diena. Kai mudu

palikome kino teatrą, buvo vakaras, vakaras po lietaus, o dabar — įpusėjusi popietė, štai kodėl ta švelni saulės šviesa, tas užklystantis vėjelis. O kur Mailzas? Juk filmus žiūrėdavo drauge su mumis, tad kurgi jis būtų galėjęs dingti — jis, kuris niekad nesitraukdavo nuo savo sesės šono, nebent tik nuvarytas? Iš tikrųjų, madam Atmintie, atsiimu visas savo liaupses, jeigu čia kuo nors dėta Atmintis, o ne kokia kita, užgaidesnė mūza. Chlojė niekinamai prunkštelėjo: — Lyg jie nebūtų žinoję, kad tas pakelės plėšikas — moteris.

Vėl pažvelgiau į jos plaštakas. Toji, kuria laikė aukštai iškėlusi stiklą, nuslydo žemyn ir apgaubė dugną, kuriame atkakliai tebežibėjo skaisčiai baltos šviesos smaigalys, o kita, atsargiai tarp nykščio ir smiliaus prilenkusi šiaudelį prie lūpų, metė ant stalelio blankų ilgasnapės ir sušiaušto kuodo paukščio galvos pavidalo šešėlį. Aš vėl pagalvojau apie jos motiną ir šįsyk pajutau sau krūtinėje smilktelint kažką aštraus ir deginančio, tartum įkaitinta adata būtų įdūrusi man į širdį. Ar nudiegė kaltės jausmas? Dėl to, ką jaustų ponia Greis, ką ji pasakytų, jeigu galėtų slapčia mane matyti čia, prie šio stalelio spoksantį į rausvai violetinį atspalvį jos dukters skruosto duobutėje, kol siurbė per šiaudelį paskutinį lašą vaisvandenio su ledais? Bet iš tikrųjų man nerūpėjo — giliai viduje, giliau už kaltės jausmo ir panašių afektų. Meilė, kaip mes ją vadiname, turi įnoringą polinkį keistis, pačiomis netinkamiausiomis aplinkybėmis beširdiškai nukrypdama į šalį nuo vieno ryškaus objekto prie kito, dar ryškesnio. Kiek daug vestuvinių dienų yra baigęsi tuo, kai pagėręs ir prastai virškinantis jaunikis jaunavedžių numeryje nelaimingas žvelgia žemyn į besikilnojan-

čią po juo ant plačių plačiausios lovos naujutėlaitę nuotaką ir regi jos draugės veidą ar veidą dailesnės jos sesers, arba netgi — Dieve, pasigailėk mūsų — sportiškos jos motinos?

Taip, aš buvau beįsimylįs Chloję — buvau įsimylėjęs, tatai jau buvo įvykę. Mane buvo apėmęs tas neramios euforijos, džiugaus bejėgio kryčio jausmas, kurį visada skubotoje pradžioje jauti, kai žinai, kad tuojau turėsi pasimylėti. Mat netgi tokio jauno amžiaus aš žinojau, kad visada esama įsimylėjėlio ir mylimosios, ir nutuokiau, katras šiuo atveju būsiu aš. Tos savaitės su Chloje man buvo virtinė daugiau ar mažiau džiugių pažeminimų. Su trikdančiu pasitenkinimu ji pripažino mane savosios šventovės siekėju. Kai būdavo išsiblaškiusi, ji vos teikdavosi pastebėti mane esant greta ir netgi kai skirdavo man visišką savo dėmesį, šis visada kažko stokodavo, būdavo pritemdytas susirūpinimo, atokumo. Toks sąmoningas abejingumas mane kamavo ir siutino, bet blogiausia, jog tai galbūt buvo nesąmoninga. Kad ji pasirinktų niekinti mane, galėčiau sutikti, netgi su kažkokiu neaiškiu malonumu galėčiau sveikinti, bet mintis, kad esama tarpsnių, kai aš jos žvilgsniui paprasčiausiai nublankstu iki vaiskumo, ne, to nebuvo galima pakęsti. Dažnai, kai pertraukdavau kurį nors iš nedėmesingų jos tylėjimų, Chloję nežymiai krūpteldavo ir paskubom žvilgteldavo aplinkui save — į lubas ar į kambario kampą, bet kur, tik ne į mane, ieškodama, iš kur sklinda į ją kreipęsis balsas. Buvo tai beširdiškas erzinimas ar tikro blausumo akimirkos? Nepakenčiamai įskaudintas, sugriebdavau ją už pečių ir papurtydavau, reikalaudamas, kad matytų mane, ir tik mane vieną, bet Chloję išglebdavo mano rankose, pažvairuodavo ir

it skudurinė lėlė sukinkuodavo galva, iš gerklės nusijuokdama balsu, nervinamai panašiu į Mailzo, ir kai aš pasidygėjęs šiurkščiai nustumdavau ją nuo savęs, nukrisdavo atbulom ant smėlio ar sofos ir likdavo dryksoti išskleiptomis galūnėmis, groteskiškai, pašaipiai apsimesdama negyva.

Kodėl aš taiksčiausi su jos aikštimis, manęs nepaisymu? Niekada nebuvau iš tokių, kurie lengvai nukęstų nepagarbą, ir visada pasistengdavau atsigriebti, netgi su tais, kuriuos mylėjau, ar ypač su tais, kuriuos mylėjau. Manding, Chlojės atveju mano pakantumas buvo susijęs su stipriu poreikiu globėjiškumo, kurį jos atžvilgiu jaučiau. Leiskit man paaiškinti, tai įdomu. Manau, kad tai įdomu. Čia reiškėsi subtilus, rafinuotas taktiškumas. Kadangi ji buvo toji, kurią pasirinkau ar buvau pasirinktas apdovanoti savo meile, privalanti išlikti kaip įmanoma labiau nepriekaištinga — dvasiškai ir savo veiksmais. Būtina buvo apsaugoti ją nuo savęs pačios ir savųjų ydų. Šis uždavinys teko man savaime, nes jos ydos buvo jos pačios ydos, ir negalėjai tikėtis, kad savo valia pajėgtų išvengti blogų jų pasekmių. Ir ne tik privalanti būti apsaugota nuo blogo šių ydų poveikio jos elgsenai, bet ir visiškai neturinti apie jas žinoti — kiek tai priklausė nuo manęs. Beje, tai lietė ne tik aktyvias jos ydas. Neišmanymas, nesugebėjimas perprasti, bukas pasitenkinimas savimi, — tokius dalykus irgi privalu užmaskuoti, neleisti jiems pasireikšti. Pavyzdžiui, tai, kad nenutuokė esanti mano jausmuose paskesnė — tik pamanykit! — po savo motinos, mano akims vertė ją atrodyti bemaž graudžiai pažeidžiamą. Įsidėmėkite, esmę sudarė ne faktas, kad Chlojė pavėlavo ateiti į mano jausmus, o tai, kad šio fakto ji

nenutuokė. Jeigu jai būtų buvę lemta kaip nors sužinoti mano paslaptį, tikriausiai jos savigarba būtų buvusi nuvilta, laikytų save kvaile, kad neįžvelgusi, ką aš jaučiau jos motinai, ir galbūt netgi turėtų pagundą tartis esanti antra po savo motinos, nes buvusi mano pasirinkta antrąja. O tam nevalia įvykti.

Tokiu atveju, jeigu aš atrodyčiau vaizduojąs save pernelyg palankioje šviesoje, skubu pasakyti, kad mano nerimas bei rūpestis Chlojės ir jos trūkumų atžvilgiu buvo ne vien jos pačios labui. Josios savigarba buvo man kur kas mažiau svarbi nei mano paties, nors pastaroji priklausė nuo pirmosios. Jeigu jos nuomonė apie save būtų buvusi sutepta abejonės ar kvailos savijautos, arba įžvalgumo stokos, kartu būtų buvusi sutepta ir mano pagarba jai. Todėl neturį būti jokių priešpriešų, jokių šiurkščių aiškinimųsi, jokių baisios tiesos sakymų. Galėčiau purtyti ją už pečių, kol imtų barškėti kaulai, galėčiau pasidygėjęs pargriauti ant žemės, bet man nevalia pasakyti jai, kad pirma nei ją mylėjau jos motiną, kad atsiduodanti suplėkusiais biskvitais ar kad Džo iš „Lauko“ pastebėjęs žalsvą jos dantų atspalvį. Nuolankiai sekiodamas paskui išdidžią jos figūrą, savo įsimylėjusį ir kenčiantį iš meilės žvilgsnį įbedęs į šviesių plaukų kablelį jai ant sprando ar pūkelių linijos pertrūkius porcelianiniuose jos pakinkliuose, jaučiausi lyg nešiočiausi prie savęs buteliuką pačios brangiausios ir lengvai degios medžiagos. Ne, jokių staigių judesių, visiškai jokių.

Būta dar vienos priežasties, kodėl ji turėjo likti nepaliesta, neužteršta pernelyg didelio savęs pažinimo ar, iš tikrųjų, pernelyg aiškaus manęs pažinimo. Tai — jos *skirtingumas*. Su ja aš pirmąsyk patyriau visišką kitų žmonių kitoniškumą. Nėra

per daug pasakyti, — na, yra, bet aš vis tiek pasakysiu, — kad su Chloje pasaulis man pirmą kartą pasireiškė kaip objektyvioji realybė. Nei mano tėvas ir motina, mano mokytojai, kiti vaikai, nei netgi Konė Greis, niekas iki šiol man dar nebuvo tokie tikroviški kaip Chlojė. Ir jeigu ji buvo tikra, tai staiga ir aš tokiu tapau. Manau, ji buvo tikroji manosios savimonės pradžia. Anksčiau būdavę kas nors, ir aš būdavau to dalimi, o dabar buvau aš ir visa kita, kas nebuvo aš. Bet čia irgi esama iškreipties, viskas ne taip paprasta. Atskirdama mane nuo pasaulio ir priversdama suvokti save patį šitaip atskirtą, ji išgujo iš manęs tą visko imanentiškumą, visko, ką sudariau ir aš pats, kame iki tol mano gyventa, daugiau ar mažiau palaimingai nesusivokiant. Anksčiau mano gyventa po namų pastoge, o dabar buvau atsidūręs atvirame ore, lauke be jokios užuovėjos kur nors netoliese. Nežinojau, kad pro tuos tolydžio siaurėjančius vartus nebepateksiu atgal vidun.

Aš niekad nenumanydavau, ligi kur esu su ja nužengęs, nei kaip pasielgsianti su manimi, ir kaip tik tai, spėju, didžia dalimi man sudarė jos patrauklumą — tokia donkichotiška esti meilė. Sykį, kai mes vaikštinėjome po paplūdimį, palei vandens kraštą ypatingos rūšies rožinių kriauklelių, kurių jai reikėjo vėriniui pasigaminti, Chlojė staiga sustojo, apsisuko ir, nekreipdama dėmesio į besimaudančiuosius vandenyje ir iškylautojus ant smėlio, sugriebė mane už marškinių priekio, prisitraukė prie savęs ir su tokia jėga pabučiavo, jog sutraiškė man į priekinius dantis viršutinę lūpą ir burnoje aš pajutau kraujo skonį, o Mailzas už mudviejų kimiai sukikeno, kaip būdavo pratęs. Kitą mirksnį ji, jau nustūmusi — tartum su

didžiule panieka — mane, žingsniavo toliau, susiraukusi, akylai žvilgsniu naršydama vandens liniją, kur malonus suplaktas smėlis godžiai, su siurbiamu atodūsiu gėrė į save kiekvieną atsiritančią bangelę. Aš neramiai apsidairiau aplink. Kas, jeigu ten buvusi mano motina, kuri galėjo pamatyti, ar ponia Greis, arba netgi Roza? Bet Chlojei, regis, tai nė kiek nerūpėjo. Aš vis dar pamenu tą rupų pojūtį, kaip mudviejų lūpų minkštimai susitrynė abiem tarp dantų.

Ji mėgdavo mesti iššūkius, bet suirzdavo, kai šie būdavo priimami. Vieną ankstų, gūdžiai ramų rytą, kai toli horizonte juodavo audros debesys, o jūra plytėjo lygi ir žalsvai švytinti, aš stovėjau priešais ją iki pusės pošilčiame vandenyje, ketindamas panerti ir praplaukti jai tarp kojų, jeigu tik man leistų, kaip kartais pasitaikydavo.

— Nagi, greičiau, — paragino ji prisimerkdama. — Aš ką tik pasisiojau.

Negalėjau kitaip pasielgti, kaip tik paklausyti paskatos — juk buvau toks mažius, jos siekiąs kavalierius. Bet kai vėl išnirau paviršiun, pasakė, kad esu bjaurus, įsmuko ligi smakro į vandenį ir pamažu nuplaukė tolyn.

Ji buvo linkusi į staigius ir nervinančius šėlsmo proveržius. Prisimenu vieną lietingą popietę „Kedruose", kai mudu svetainėje buvome vieni. Kambaryje laikėsi drėgna žvarba ir tvyrojo liūdnas suodžių ir kretono užuolaidų kvapas, kaip esti lietingą dieną. Chlojė atėjo iš virtuvės ir skersai kambario pasuko prie lango, o aš atsikėliau nuo sofos ir žengtelėjau prie jos, turbūt pamėgint apsikabinti. Vos tik man prisiartinus, ji sustojo, greitu, trumpu mostu kilstelėjo ranką ir kirto delnu

tiesiai man į veidą. Smūgis buvo toksai staigus, toks išbaigtas, jog tartum turėjo reikšti kažką tokio maža, išskirtina ir svarbaus. Išgirdau, kaip pliaukštelėjęs garsas atšoko nuo lubų kampo. Mirksnį mudu stovėjome nejudėdami, aš — nusukęs į šalį veidą, paskui ji atsitraukė žingsnį atgal, paniurusi papūtė lūpas ir nuėjo prie lango, kur kažką pasiėmė nuo stalo ir piktai susiraukusi įniko apžiūrinėti.

Būta dienos paplūdimyje, kai ji užsimanė pakankinti vieną miestelėnuką. Vėjuota, apniukusi popietė į atostogų pabaigą, ore jau tvyrojo vos juntamos rudens gaidos, o Chlojė nuobodžiavo ir buvo prastos nuotaikos. Miestelėnukas, išblyškęs, drebantis vaikis, apsmukusiomis juodomis maudymosi trumpikėmis, įdubusia krūtine, stypsojo nuo šalčio pastirusiais bei nublankusiais speneliais. Mes — mes visi trys — užspeitėme jį už betoninio bangolaužio. Buvo aukštesnis už dvynius, ir aš buvau dar aukštesnis ir trokšdamas pasirodyti prieš savo mergaitę stipriai pastūmiau jį ir nubloškiau atatupstom ant žaliai gličios sienos, o Chlojė atsistojo priešais ir pačiu valdingiausiu savo balsu pareikalavo, kad pasisakytų, kuo esąs vardu ir ką čionai veikiąs. Su vangiu išgąsčiu jis pažvelgė į ją, tartum nepajėgdamas suprasti, kodėl buvęs užkabintas ar ko mes iš jo norime, ir, aišku, mes patys to nežinojome.

— Na? — riktelėjo Chlojė, įsisprendusi delnais į klubus ir viena pėda trepsendama smėlį.

Vaikinukas neužtikrintai nusišypsojo, labiau sutrikęs nei jos išsigandęs. Atvykęs čia dienai su mama, traukiniu, sumurmėjo jis.

— Ak, su mama, taip? — nusiviepė Chlojė, ir lyg tatai būtų buvęs ženklas, Mailzas žingtelėjo priekin ir stipriai skėlė

jam antausį, nuskambėjusį įspūdingu *tekšt!* — Matai? — sukliko ji. — Štai tau už tai, kad dediesi prieš mus gudručiu!

Miestelėnukas, vargšas lėtas avinėlis, tik tylėjo išsigandęs ir prisidėjo prie veido delną, tartum pasitikrindamas, ar tikrai jam buvo suduota. Stojo jaudinama ramybės akimirka, kai bet kas būtų galėję įvykti. Bet nieko neįvyko. Miestelėnukas tik kažkaip nuolankiai, liūdnai gūžtelėjo pečiais ir nukiūtino šalin, vis dar prisidėjęs prie skruosto delną, o Chlojė provokuojamai pasigręžė į mane, bet nieko nepasakė. Mailzas tik nusijuokė.

Man iš to nutikimo pasiliko ne piktas Chlojės žvilgsnis ar Mailzo krizulys, o žvilgsnis, kurį tas miestelėnukas metė į mane pabaigoje, prieš liūdnai pasukdamas šalin. Jis atpažino mane, atpažino, jog irgi buvau miestelėnukas kaip ir jis, kad ir kuo būčiau stengęsis atrodyti. Jeigu tame žvilgsnyje būtų buvęs priekaištas dėl išdavystės, piktumas ant manęs, kad stojau išvien su svetimaisiais prieš jį, kas nors tokio panašaus, nebūčiau ėmęs į galvą, bet, po teisybei, būčiau buvęs patenkintas, tegul ir gėdydamasis. Ne, jo žvilgsnis mane sutrikdė nuolankumu, tuo, kad aviniškai nebuvo nustebintas manosios niekšystės. Man kilo noras pulti įkandin, uždėti ranką jam ant peties — ne tiek, kad atsiprašyčiau ar pamėginčiau pasiteisinti dėl to, jog padėjau pažeminti jį, kiek trokšdamas priversti vėl pažvelgti į mane ar veikiau priversti atsiimti tą kitą žvilgsnį, paneigti, ištrinti šio pėdsaką jo akyse. Mat man pasirodė nepakenčiama mintis, kad buvau šitaip atpažintas, kaip jis, regis, mane atpažino. Geriau nei aš pats save pažinojau. Blogiau.

Aš visada nemėgau būti fotografuojamas, bet ypač nemėgau, jei fotografuodavo Ana. Suprantu, keista taip sakyti, bet kai ji būdavo už fotoaparato, atrodydavo kaip neregė, kažkas jos akyse numirdavo, būdinga šviesa išblėsdavo. Atrodydavo, kad ji nežiūri pro lęšį į savo fotografuojamąjį, o veikiau spitrija vidun į save pačią, ieškodama kokios nors aiškesnės perspektyvos, kokio nors esminio požiūrio taško. Būdavo, laikys aparatą tvirtai akių aukštyje, it plėšrus paukštis galvą pakreips iš už jo ir sekundėlę spoksos, ko gero, nieko neregėdama, lyg tavo bruožai būtų buvę kokio nors Brailio rašto pavidalo, kurį tik ji viena geba perskaityti iš tolo; kai nuspausdavo užraktą, tartum tai būdavo visiškai nesvarbu, ne daugiau kaip veiksmas aparatui nuraminti. Mudviejų ankstyvosiomis dienomis drauge aš kelis kartus pasielgiau gana neišmintingai, nes leidausi jos įtikinamas jai papozuoti; rezultatai buvo stulbinamai negailestingi, stulbinamai apnuoginantys. Tame pustuzinyje nespalvotų, galvos su pečiais manęs kadrų, kuriuos ji nutraukė — ir nutraukė kaip tik tas žodis — aš sau atrodžiau išstatytas parodai nuogesnis nei jeigu tai būtų buvusi viso ūgio studija, neturint ant savęs nė siūlo galo. Buvau tuomet jaunas, glotnus ir anaiptol ne neišvaizdus, — aš kuklinuosi, — bet tose fotografijose atrodžiau lyg peraugęs homunkulas. Ne tai, kad ji padarė mane bjaurų ar deformuotą. Žmonės, kurie matė fotografijas, sakė, kad jos mane glosto — vaizduoja gražesnį nei iš tikrųjų. Nesijaučiau paglostytas, toli gražu. Jose aš atrodžiau lyg būčiau buvęs sučiuptas ir mirksnį pristabdytas, kol vėl ištrūksiu, įkandin palydimas šauksmų *Laikykit vagį!* Visose jose mano veido išraiška miela ir įsiteikianti, išraiška niekšelio,

bijančio, kad tuojau būsiąs apkaltintas nusikaltimu, kurį žino esąs padaręs, nors ir nepajėgiąs gerai prisiminti, bet vis tiek besirengiančio išsisukinėti bei teisintis. Kas per desperatiška, maldaujama mano šypsena — klastingas vypsnis, ne kas kita. Ji nutaikė savo aparatą į šviežutėlio veido daug vilčių teikiantį jaunikaitį, bet nuotraukose, kurias išgavo, nufotografuotas išsekusio seno sukčiaus snukis. Eksponuoto, taip, štai irgi tinkamas žodis.

Tai ypatingas jos talentas — nuviltas, nuviliantis žvilgsnis. Aš prisimenu fotografijas, kurias ji padarė ligoninėje, pabaigoje, pradžioje pabaigos, kai dar buvo gydoma ir turėjo užtektinai jėgų niekieno nepadedama atsikelti iš lovos. Liepusi Klerei surasti jos fotoaparatą, kuriuo jau daug metų nesinaudojo. Perspektyva, kad grįšianti prie šios senos manijos, kažkodėl sukėlė man labai blogą nuojautą. Taip pat sukėlė ir nerimą — nors vėlgi nebūčiau galėjęs tiksliai pasakyti kodėl — faktas, kad būtent Klerę, o ne mane, ji paprašė atnešti fotoaparatą, be to, tylom duodama suprasti, kad aš apie tai nesužinočiau. Ką tatai reiškė, tas visas slaptumas ir kuždesiai? Klerė, pastaruoju metu trumpai sugrįžusi iš savo studijų užsienyje — Prancūzija, Nyderlandai, Voblenas ir panašiai, — buvo sukrėsta radusi savo motiną tokią pasiligojusią ir, žinoma, supyko ant manęs, kad neiškviečiau jos anksčiau. Nutylėjau, jog tai Ana nenorėjo, kad ji sugrįžtų namo. Tatai irgi buvo keista, nes pirma jiedvi visada būdavusios labai artimos. Ar aš pavyduliavau? Taip, šiek tiek, iš tikrųjų tai daugiau nei šiek tiek, jeigu kalbėt atvirai. Puikiai suvokiu, ko aš laukiau, ko laukiu, iš savo dukters, ir tokių lūkesčių egoistiškumą bei tragizmą. Iš diletanto atžalos

daug reikalaujama. Ji nuveiksianti tai, ko aš nesugebėjau, ir tapsianti žymia mokslininke, jeigu tik mano nuomonė šiuo klausimu ką nors reiškia, o ši reiškia. Motina jai paliko šiek tiek pinigų, bet nepakankamai. Aš — stambi riebi žąsis, šykšti auksinių kiaušinių.

Tik atsitiktinai nutvėriau Klerę, slapčia nešančią iš namų fotoaparatą. Pamėgino pateikti tai nerūpestingai, bet Klerei nelabai sekasi atrodyti nerūpestingai. Ne todėl, kad žinotų, bent kiek geriau už mane, kodėl tai turėtų būti paslaptis. Ana visada pasižymėjo įpročiu imtis paprasčiausių dalykų už akių, spėju, čia tebeužsilikusi jos tėvo ir jųdviejų ankstesniojo netvarkingo gyvenimo dviese įtaka. Ji turėjo kažkokio vaikiškumo. Noriu pasakyti, buvo užsispyrusi, slaptinga ir labai nemėgo, kad kas nors bent kiek kištųsi ar prieštarautų. Aš galiu kalbėti, nes žinau. Manau, tikriausiai mes abu buvome tik vaikai. Tai skamba keistai. Suprantate, mes abu buvome vieninteliai savo gimdytojų vaikai. Tai irgi skamba keistai. Ar aš tartum nepritariau jos pastangoms būti menininke, jeigu daryti momentines nuotraukas galima laikyti menine veikla? Iš tikrųjų aš mažai kreipiau dėmesio į jos fotografijas, ir Ana neturėjo pagrindo manyti, kad būsiu išsaugojęs jos aparatą. Visa tai labai painu.

Šiaip ar taip, dieną ar dvi po to, kai nutvėriau Klerę su fotoaparatu, man paskambinta iš ligoninės ir griežtai pranešta, kad mano žmona fotografuojanti kitus pacientus ir kad buvę dėl to nusiskundimų. Stovėdamas priešais vyresniosios stalą raudonavau už Aną ir jaučiausi it mokinukas, iškviestas pas direktorių pasiaiškinti už kažkieno kito prasižengimus. Regis,

Ana lyg basčiusis po palatas, basa, su nuskalbtu baltu ligoninės išduotu palaidiniu, stumdamasi kartu ratukinį lašinės stovą — vadino jį savuoju nebyliu kelneriu — ir ieškodama sunkiau ligos paženklintųjų ir suluošintųjų tarp tokių pat kaip ji pacientų, paskui prie jų lovų susistabdydavo lašinės stovą, išsitraukdavo savąją „Leica" ir spragsėdavo šia, kol pastebėdavo kuri nors iš seselių ir paliepdavo jai grįžti į palatą.

— Ar tau pasakė, kas pasiskundė? — paniurusi griežtai paklausė ji.

— Ne ligoniai, tik giminės, o ką jie išmano?

Ana privertė mane nunešti juostelę išryškinti jos draugui Seržui. Jos draugas Seržas, kuris kažkada tolimoje praeityje galbūt buvęs daugiau negu draugas — tai apkūnus vyriokas, šlubas ir su kupeta gražių juodų plaukų, kuriuos jis nusibraukia nuo kaktos grakščiu abiejų stambių, trumpų plaštakų mostu. Šalia upės, Šešėlio gatvėje, vieno iš tų aukštų, siaurų senų namų viršuje jis turi studiją, kur fotografuoja madų žurnalams ir miega su savo pozuotojomis. Tvirtina esąs pabėgėlis iš vienur ar kitur ir kalba šveplu akcentu, kuriam merginos neva negalinčios atsispirti. Jis nesivadina pavarde ir netgi Seržas, kiek aš žinau, gali būti *nom d'appareil**. Jis iš tų žmonių, kuriuos mudu, aš ir Ana, kažkada, senais laikais pažinojome ir kurie tuomet dar buvo naujiena. Dabar man netelpa galvoje, kaip aš jį pakęsdavau; didesnės nelaimės nebūna, kuri parodytų tavo gyvenimo — tavo ankstesnio gyvenimo — menkystę ir apgaulumą.

* Paradinis slapyvardis (pranc.).

Atrodo, turiu kažką tokio, ką Seržas randa be galo juokinga. Jis žeria srautą lėkštų juokelių, kurie, esu įsitikinęs, jam tėra dingstis pasijuokti iš manęs, neparodant, kad juokiasi. Kai atėjau atsiimti išryškintų nuotraukų, suskato jų ieškoti tarp vaizdingos studijos netvarkos — manęs nenustebintų, jeigu jis parengia netvarką nelyginant parduotuvės vitriną — mikliai susirasdamas kelią savomis neproporcingai mažutėmis pėdomis, nepaisant stipraus posvyrio kairėn sulig kas antru žingsniu. Šliurpdamas kavą iš tartum bedugnio puoduko, kalbėjosi per petį su manimi. Kava — dar viena iš jo firminių savybių, kartu su plaukais, šlubumu ir tolstojiškais maišiškais baltais marškiniais, kuriems teikia pirmenybę.

— Kaip gražioji Anė laikosi? — paklausė jis, paskersavo į mane ir nusijuokė. Visada vadino ją Ane, niekas kitas jos taip nevadino; nuslopinu mintį, kad galbūt tai buvęs jo senos meilės jai vardas. Nebuvau papasakojęs jam apie jos ligą — kurių galų? Jis rausėsi po chaosą ant didžiulio stalo, kurį naudoja kaip darbastalį. Rūgštus ryškalo dvokas, atsklindantis iš tamsaus kambarėlio, graužė man šnerves ir akis. — *Anei žinutės apie Anę,* — suulbėjo jis pačiam sau, padarydamas iš tų žodžių aliteruotus dzinguliukus, ir vėl suprunkštė pro šnerves. Mintyse išvydau save su riksmu puolant pirmyn, nugrūdant žmogėną prie lango ir išverčiant stačiagalviais ant gatvės grindinio. Jis pergalingai krenkštelėjo ir ištraukė storą manilinį voką, bet kai aš ištiesiau ranką šį paimti, patraukė atgal, pakreipęs galvą stebėdamas mane linksmai mąsliu žvilgsniu.

— Tai, ką ji fotografuoja, paveikslėliai atsakantys, — tarė sverdamas voką viename delne, o kitu geibiai plekšnodamas

savo pabrėžtinai atvykėlio iš Mitteleuropa* gestu. Pro stoglangį virš mūsų vasaros saulė plieskė tiesiai į darbastalį, išmėtytus fotografinio popieriaus lakštus įplieksdama karštu baltu spindesiu. Seržas palingavo galvą ir pro surauktas lūpas be garso švilptelėjo. — Paveikslėliai atsakantys!

Nuo ligoninės lovos Ana nekantriai siekė vaikiškai išskėstais pirštais ir be žodžių godžiai pačiupo man iš rankos voką. Palatoje tvyrojo baisus drėgnas karštis, ir jai ant kaktos bei viršutinės lūpos žvilgėjo pilkas prakaito apnašėlis. Plaukai buvo bepradedą jai atželti — nelabai noriai, lyg žinotų, kad nebeilgai bus reikalingi; šie dygo lopiniais, glotnūs, juodi ir tartum riebaluoti, primeną katės nusilaižytą kailį. Aš sėdėjau ant lovos krašto ir stebėjau ją nekantriai nagais atplėšiant voko atlanką. Ką tokio ligoninės palatos turi, kad atrodo taip viliojamai, nepaisant visko, kas jose dedasi? Visai nepanašios į viešbučio numerius. Tie, netgi patys prašmatniausi, anonimiški; juose nėra nieko, kas rodytų rūpinimąsi svečiu — nei lova, nei šaldomasis gėrimų bufetėlis, netgi nė kelnių presas, stovintis taip pagarbiai išsitempęs „ramiai“, nugara į sieną. Nepaisant visų architektų, dizainerių, administratorių pastangų, viešbučių numeriai visada laukia nesulaukia, kad mes išsidangintume; o ligoninės palatos — atvirkščiai, ir be niekieno pastangų yra tam, kad verstų mus pasilikti, norėti pasilikti ir būti patenkintiems. Jos dvelkia raminama užuomina apie vaikų kambarį — visos tos storai kremine spalva nudažytos sienos, guma impregnuotos grindys, miniatiūrinė praustuvėlė kampe su kukliu

* Vidurio Europa (vok.).

rankšluostėliu ant metalinio strypuko po ja ir, žinoma, lova, su ratukais ir svertais, atrodanti kaip kokia sudėtinga vaikelio lovytė, kur galėtum miegoti ir sapnuoti , būti prižiūrimas bei gaubiamas rūpesčiu ir niekad, bent kada nenumirti. Įdomu, ar galėčiau išsinuomoti vieną tokią, tai yra ligoninės palatą, ir dirbti joje, netgi gyventi. Patogumai būtų nuostabūs. Būtų žvalus paraginimas keltis rytais, maistas, patiekiamas geležiniu reguliarumu, lova, paklojama tvarkingai ir standžiai nelyginant ilgas baltas vokas, ir visas medikų kolektyvas, pasirengęs dorotis su bet kokiais iškylančiais netikėtumais. Taip, galėčiau būti patekintas tenai, vienoje iš tų baltų celių su grotuotu langu, — ne, negrotuotu, aš pernelyg pasiduodu nešamas savo vaizduotės, — su langu, žvelgiančiu į miestą, aukštus gamyklų kaminus, judrias gatves, šimtus namų ir visas tas figūrėles, nepaliaujamai skubančias šen ir ten.

Ana paskleidė aplinkui save ant lovos fotografijas ir godžiai į jas įsispitrijo žibančiomis akimis — tomis akimis, kurios tuo metu jau buvo pradėjusios atrodyti didžiulės, prasidedančios nuo kaukolės armatūros. Pirmiausia nustebino tai, kad nuotraukoms panaudota spalvota fotografinė juosta, nes visada ji teikdavusi pirmenybę nespalvotosioms. Paskui — pačios fotografijos. Būtų galėjusios būti padarytos kokioje nors lauko ligoninėje karo metu ar nugalėto ir nusiaubto miesto nukentėjusiųjų skyriuje. Tenai buvo senis amputuota žemiau kelio koja — skersai blizgančios bigės lyg kokio užtrauktuko prototipas ėjo stora siūlių linija. Pusamžei nutukėlei stigo krūties, oda toje vietoje, kur neseniai ši buvusi pašalinta, ištisai raukšlėta ir išpurtusi nelyginant milžiniška tuščia akiduobė.

Stambiakrūtė šypsanti motina nėriniuotais naktinukais rodė hidrocefališką kūdikį su išgąstingu žvilgsniu išsprogusioje ūdriškoje jo akyje. Artritiški kažkokios senės pirštai, nufotografuoti iš visai arti, išklypę ir gumbuoti it ryšelis imbiero šaknų. Berniokas su pinkliu it mandala vandeninio vėžio reljefu skruoste, iškėlęs abu kumščius, rodo aukštyn pastatytus nykščius, storas liežuvis šelmiškai iškištas. Vienas kadras pykšteltas nukreipus fotoaparatą į skardinę šiukšliadėžę su išmestais į šią neatpažįstamais tamsios drėgnos mėsos gumulais bei gyslomis — atliekomis iš virtuvės ar operacinės?

O labiausiai mane stulbino šie nufotografuotieji žmonės tuo šypsančiu ramumu, su kokiu demonstravo savąsias žaizdas, savąsias siūles, savuosius pūlinius. Ypač prisimenu stambų ir iš pirmo žvilgsnio formalų, atliktą iš žemai nuo jos lovos kojūgalio, griežtų, tarsi plastikinių linijų ir rožinių, rausvai rudų bei žvilgančios pilkumos atspalvių etiudą storos susivėlusios senės, pakeltomis, mėlynų venų išraizgytomis glebiomis blauzdomis ir praskėstais keliais, demonstruojančios tai, ką spėjau esant iškritusia gimda. Išdėstymas buvo toks įspūdingas ir sukomponuotas taip kruopščiai, kaip koks nors vienos iš pranašiškųjų Bleiko* knygų frontispisas. Centrinė erdvė — apverstas trikampis, iš dviejų pusių ribojamas moters pakeltų kojų, o viršuje — jos naktinių marškinių krašto, standžiai įtempto nuo vieno kelio ligi kito — būtų galėjusi būti tuščia pergamento skiautė, laukianti ugningo įrašo, gal-

* Turimas omenyje Viljamas Bleikas (William Blake, 1757–1827), britų menininkas ir poetas, kurio tapybos ir poezijos darbai pasižymi mistiškumu ir fantazinėmis vizijomis.

būt panašaujančio netrukus neva gimsiant rožinį ir tamsiai purpurinį daiktą, jau kyšantį jai iš sterblės. Virš šio trikampio medūziška moters galva kažkokia perspektyvos gudrybe atrodė lyg būtų atskirta, kilstelėta priekin ir padėta tiesiai tame pat plane kaip ir jos keliai, lygutėliai nurėžta kaklo bigė tartum balansavo ant tiesios marškinių krašto linijos, sudarančios to apverstojo trikampio pagrindą. Nepaisant pozicijos, kurioje buvo atsidūręs, veidas atrodė visiškai ramus, galbūt netgi su humoru smerkiamai šypsantis, išduodantis kažkokį pasitenkinimą ir, taip, kažkokį neabejotiną pasididžiavimą. Prisimenu, vieną dieną ėjau gatve su Ana po to, kai jai buvo nuslinkę visi plaukai, ir ji pamatė iš priešais šaligatviu praeinant irgi nuplikusią moterį. Nežinau, ar Ana pastebėjo mane pagavus žvilgsnį, kuriuo jiedvi apsimainė — abejingomis akimis, bet tuo pat metu skvarbiai, slapta, numaniai. Per visus tuos dvylika begalinių jos ligos mėnesių, man regis, niekad nesijaučiau labiau nutolęs nuo jos kaip tuomet, aną akimirką, nustumtas į šalį kenčiančiųjų bendrumo.

— Na? — dabar paklausė ji, įbedusi akis į vieną iš nuotraukų ir nepasivargindama pažvelgti į mane. — Ką tu manai?

Jai nerūpėjo, ką aš manau. Jau buvo atsidūrusi anapus manęs ir manųjų nuomonių.

— Ar parodei jas Klerei? — paklausiau. Kodėl pirmiausia tai atėjo man į galvą?

Ji apsimetė neišgirdusi ar galbūt nesiklausė. Kažkur korpuse zvimbė skambutis — nelyginant nestiprus, atkaklus maudulys, tapęs girdimu.

— Jos — mano dosjė, — tarė. — Manoji apkalta.

— Apkalta? — bejėgiškai paklausiau, jausdamas neaiškią paniką. — Dėl ko?

Ji gūžtelėjo pečiais.

— Ak, dėl visko, — romiai atsakė. — Dėl visko.

Chlojė, jos žiaurumas. Paplūdimys. Vidurnakčio maudynė. Pamestas jos sandalas tąnakt šokių salės tarpdury — Pelenės batelis. Viskas dingę. Viskas prarasta. Tai nebesvarbu. Pavargęs — pavargęs ir girtas. Nebesvarbu.

Pas mus ūžavusi audra. Siautėjo visą naktį ir iki vidurio ryto, nepaprastas dalykas, niekad nesu patyręs ko nors panašaus pagal stiprumą ar trukmę šiose nuosaikiose platumose. Baisiai ja mėgavausi sėdėdamas savo įmantrioje lovoje kaip kokiame katafalke, — jeigu tokio žodžio aš pageidauju, — kai kambarys aplinkui mane blykčiojo, o dangus įniršęs trankėsi, mažne perplyšdamas. Pagaliau, mąsčiau aš, pagaliau gaivalai pasiekė didybės viršūnę, atitinkančią mano vidinę sumaištį! Jaučiausi pasikeitęs, jaučiausi kaip vienas iš Vagnerio pusdievių, aukštai ant audros debesio ir diriguojantis didžiųjų stygų griausmą, dangiškųjų cimbolų žvangesį. Apimtas šios teatrališkos euforijos nuotaikos, prisitvenkęs brendžio garų ir statinės elektros, svarsčiau savo padėtį naujoje treškančioje šviesoje. Turiu omenyje savo padėtį apskritai. Aš visada buvau įsitikinęs, nepaisydamas visų racionalių motyvų, kad kažkuriuo neapibrėžtu ateities momentu nuolatinė repeticija,

kokia yra mano gyvenimas su tiek daug neteisingai perskaitytų tekstų, su paslydimais ir klaidomis, baigsis ir kad pagaliau prasidės tikroji drama, kuriai aš visąlaik ir taip uoliai rengiausi. Žinau, tai bendras paklydimas, visi jį patiria. Tačiau praeitą naktį, vidur tos įspūdingos valhališkojo irzulio demonstracijos save klausiau, galbūt manasis įeigos scenon momentas — taip sakant, manosios *tolesnės tvermės* momentas — stos jau netrukus. Aš nežinau, kaip tatai — šis dramatiškas šuolis į veiksmo sūkurį — atsitiks ir ką konkrečiai būtų galima tikėtis scenoje įvyksiant. Vis dėlto nujaučiu kažkokią apoteozę, kažkokią grandiozišką viršūnę. Čia aš kalbu ne apie pomirtinį persimainymą. Nepuoselėju pomirtinio gyvenimo vilties, nei tikiu kokia nors dievybe, gebančia šį suteikti. Turint omenyje, kokį pasaulį sukūrė, būtų nepagarba Dievui tikėti jį. Ne, ko aš laukiu priekyje — tai žemiškosios išraiškos momento. Taip, taip, kaip tik to: aš būsiu išreikštas, visiškai. Būsiu pateiktas kaip iškili baigiamoji kalba. Trumpai drūtai, būsiu *išsakytas*. Ar ne toks visada buvęs mano tikslas, ar tai, po teisybei, nėra slaptas visų mūsų tikslas — būti nebe kūnu, o pasikeisti vien į kančių nekamuojamos dvasios ūkelį? Trenksmas, bildesys, tirtesiai — dreba netgi pačios sienos.

Beje: lova, mano lova. Panelė Vavasur atkakliai tvirtina šią visada čia stovėjus. Greisai, motina ir tėvas. Ar jiems ji priklausė, ar tai joje jie miegojo — toje pačioje lovoje? Kas per mintis, nežinau ką su ja daryti. Liautis galvojus apie tai būtų geriausia; tai yra mažiausiai keltų nerimą.

*

Prastumta dar viena savaitė. Kaip sparčiai bėga laikas, sezonui ritantis į priekį, žemė nešasi įprastine savo vaga staigiai besileidžiančio paskutinio metų lanko link. Nepaisant tebesitęsiančių švelnių orų, pulkininkas junta artėjant žiemą. Pastaruoju metu nekaip jautęsis, pasigavęs, anot jo, inkstų peršalimą. Pasakau jam, kad tai buvo vienas iš mano motinos nusiskundimų, — *faktiškai vienas iš jos mėgstamiausiųjų*, nepriduriu, — bet pulkininkas keistai pasižiūri į mane, manydamas, jog aš galbūt iš jo juokiuosi, ir galbūt taip. Kad ir kaip ten būtų, kas tas inkstų peršalimas? Šia tema manoji mama nebuvo konkretesnė nei pulkininkas, ir netgi *Bleko medicinos žodynas* negali pasiūlyti jokio aiškumo. Galbūt pulkininkas nori, kad aš manyčiau, jog kaip tik tai priežastis, kodėl jis taip dažnai dieną naktį šlepena į tualetą, o ne kas nors tokio rimtesnio, kaip mano įtariama. „Nesu pats sveikiausias, — sako jis, — ir tai faktas." Pradėjo ateidinėti prie stalo valgyti apsimuturiavęs šaliku. Apatiškai knebinėja savo valgį ir menkiausią pastangą į lengvabūdiškumą pasitinka melancholišku, kenčiančiu žvilgsniu, kuris užgęsta palydimas silpno atodūsio, bemaž dejonės, akompanimento. Ar aš jau papasakojau apie nepaprastai įdomią chromatinę jo nosį? Sulig dienos metu ir švelniausia orų permaina ši keičia spalvą iš šviesiai violetinės per bordo raudonį ligi sodriausios karališkai purpurinės. Gal tai rinofima, ta garsioji daktaro Tomsono gumbuotoji „girtuoklio nosis"? Panelė Vavasur skeptiškai žiūri į jo nusiskundimus ir jam nemačiom susuka man veidą. Man regis, jis nebe taip stengiasi patraukti ją į savo pusę. Su šia ryškiai geltona liemene, kurios apatinė saga visada skrupulingai neužsegta ir

smaili kampai prasiskyrę viršum dailiai pūpsančio pilvuko, jis toks pat įdėmus ir atsargus kaip koks vienas iš tų groteskiškai plunksnuotų paukščių patinų, povas ar fazanas, per atstumą išdidžiai stypinėjančių pirmyn ir atgal, desperatišku žvilgsniu, bet dėdamiesi abejingi, kai pilkutė patelė atsainiai baksnoja snapu žvirgždą, ieškodama lesalo. Panelė V. gremėzdiškai drovias jo pastangas koketuoti atremia pramaišiui su irzuliu ir bruzdžiu nepatogumu. Iš pulkininko svaidomų į ją įsižeidusių žvilgsnių aš įtariu, kad anksčiau ji suteikusi jam šiokios tokios vilties pagrindo, kuris tučtuojau buvęs ištrauktas iš po jo, kai aš atsiradau čia tapti jos kvailystės liudininku, ir kad dabar pykstanti ant savęs ir trokštanti mane įtikinti, jog tai, ką anas galėjo palaikyti padrąsinimu, iš tikrųjų buvo ne daugiau kaip tik namų šeimininkės profesinio mandagumo apraiška.

Dažnai pats nežinodamas ką veikti su savo laiku, aš naudojausi tipiškos pulkininko dienos grafiku. Jis keliasi anksti, nes prastai miega, išraiškingais nutylėjimais ir pečių gūžtelėjimais, kietai sučiauptomis lūpomis leisdamas mums suprasti apie gausybę mūšių laukų košmarų, kurie netgi miegaliui neduotų miegoti, nors aš spėju, kad apninkantys jį blogi prisiminimai susikaupę ne iš tolimųjų kolonijų, bet iš kažkur arčiau namų, pavyzdžiui, borenuose* ir duobėtuose pietinio Armi** šunkeliuose. Pusryčiauja jis vienas pats prie stalelio kertelėje šalia židinio virtuvėje, — ne, aš neprisimenu židinio,

* Angl. *boreen* — iškreiptas gėlų-airių kalbos žodis *bóthar*ín, reiškiantis „keliuką“, t. y. takučius bei keliukus, dažnai aptvertus akmenų sienomis ir jungiančius jūros pakrantę su pelkėmis, praeinamus vien raitom asilais arba arkliais.

** Angl. Armagh — viena iš Šiaurės Airijos grafysčių.

ką jau kalbėti apie kertelę, — ir vienatvė mėgstamiausias būdas doroti tam, ką jis dažnai ir pretenzingai vadina *svarbiausiu dienos valgiu*. Panelė Vavasur mielai jam netrukdo ir sardoniškoje tyloje pateikia į stalą kiaušinienę su kumpio riekelėmis ir kraujinio vėdaro. Jis turi savąsias pagardų atsargas, etiketėmis nepažymėtų butelaičių su rudais, raudonais ir tamsiai žaliais tirštalais, kuriuos jis varvina ant maisto tiksliai atmatuodamas nelyginant koks alchemikas. Taip pat esama patiekalo, kurį gaminasi pats, vadina tai „tėškiu" — chaki spalvos lipnią pliurzę iš ančiuvių, kario miltelių, daug pipirų ir kitų neįvardytų dalykų; keista, tatai atsiduoda šunimi. „Puikus kamšalas maišui prikimšti", — sako jis. Tik po kažkiek laiko aš sumojau, kad tas maišas, apie kurį taip dažnai kalba, nors niekad prie panelės V. — tai skrandis bei šio artimiausia kaimynystė. Į maišo būklę jis visada jautriai reaguoja.

Po pusryčių eina rytinis mocionas, kad ir kokie būtų orai, Stoties keliu ir Uolos alėja pro barą „Prie molo" bei atgalios ilgą kelią aplink švyturio namukus ir „Perlą", kur stabteli nusipirkti rytinio laikraščio ir ritinėlį itin stiprių mėtinukų, kuriuos čiulpia visą dieną ir kurių šleikštokas aromatas persunkęs namą. Pulkininkas žengia žvalia sparta ir, neabejoju, trokšta, kad tai atrodytų kariška laikysena, nors tą pirmąjį rytą, kai išvydau jį išeinant, sukrėstas pastebėjau, kaip sulig kiekvienu žingsniu sukaustytai mesteli kairę pėdą į šalį lanku — lygiai taip pat kaip, būdavo, mano seniai pradingusysis tėvas. Pirmąją ar dvi savaites, kai čia apsistojau, iš tų maršrutinių žygių jis vis parnešdavo panelei Vavasur kokį nors dėmesio ženklą, nieko įmantraus, nieko bobiška, tik puokštelę nurusvėjusių

lapų ar žalumynų želmenėlį, nieko daugiau, kas negalėtų būti pateikta grynai kaip koks nors domesio sodininkyste dalykėlis, kurį be komentarų padėdavo priemenėje ant stalelio šalia jos sodo pirštinių ar stambaus ryšulio namų raktų. Dabar jis tik sau parsineša laikraštį ir mėtinukų. Tai per mane: atvykęs aš sužlugdžiau tą puokštelių ceremonialą.

Laikraštis pasiglemžia kas likę ryto, pulkininkas skaito nuo pirmo iki paskutinio puslapio, kaupdamas informaciją, nieko nepraleisdamas. Sėdi svetainėje prie židinio, kur laikrodis ant šio atbrailos neryžtingai senatviškai tiksi ir vis stabteli ties puse ir abiem ketvirčiais valandos, kad iš savęs išspaustų vienintelį paliegusį džeržgiantį skimbsnį, bet kai tenka mušti pačias valandas, nuolat, sakytum, kerštingai tyli. Blandenas turi savo fotelį, stiklinę peleninę pypkei, dėželę „Swan Vestas“ degtukų, suolelį kojoms, lentynėlę pasidėti laikraščiui. Ar jis pastebi tuos įžūlius saulės spindulius, krintančius pro švinuotus erkerio stiklus, išdžiūvusių jūros mėlio ir švelnaus kraujiško rusvio hortenzijų puokštę, užimančią židinio pakurą, kur dar neprireikė uždegti pirmos šį metų laiką ugnies? Ar pastebi, kad pasaulis, apie kurį skaito laikraštyje, nebėra toks, kokį jis pažinojo? Šiomis dienomis galbūt visa jo energija, kaip ir manoji, sutelkta į pastangas nepastebėti. Pagavau jį vogčia persižegnojant, kai iki mūsų atsirito kviečiantis vakarinei „Viešpaties angelo“ maldai varpų skambesys iš akmeninės bažnyčios.

Per priešpiečių metą mudu su pulkininku gauname verstis patys vieni, nes kiekvieną dieną tarp dvyliktos ir trečios panelė Vavasur pasitraukia į savo kambarį skaityti ar numigti, arba padirbėti prie savųjų memuarų — niekas manęs nenu-

stebintų. Pulkininkas yra gromuliuotojas. Sėdi virtuvėje prie stalo vienmarškinis ir su senamadišku berankoviu, per galvą velkamu megztiniu, čiaumodamas prastai sutaisytą sumuštinį — iš atsirėžto gabalo sūrio ar šaltos mėsos tarp dviejų didžiulių it lentos durims paremti duonos riekių, suteptų savuoju tėškiu ar ugningiausiuoju iš „Coleman's“ padažų, o kartais ir abiem, jeigu tik jaučia poreikį kresteleti save — ir tartum karo lauko vadas, ieškantis spragos priešo gynyboje, bando su manimi megzti neva pokalbį. Jis lieka prie neutralių temų — orų, sportinių rezultatų, žirgų lenktynių, nors tikina mane nesąs lažybininkas. Nepaisant drovumo, Blandeno reikmė akivaizdi: jis bijosi popiečių, tų tuščių valandų, kaip aš bijausi bemiegių naktų. Nepajėgia perprasti manęs, norėtų žinoti, ką iš tikrųjų čia veikiu — aš, kuris galėtų, jeigu laikytų tinkama, rinktis, bent jis taip mano. Kas toks, kuris išgalėtų suteikti sau šiltus pietus („Saulė — vienintelė gelbėtoja nuo skausmų ir gėlos“, išsako nuomonę pulkininkas), turėtų atvykti liūdėti į „Kedrus“? Aš jam nepapasakojau apie senus laikus čionai, apie Greisus, apie visus tuos dalykus. Beje, tai nieko ir nepaaiškintų. Atsistoju rengdamasis pasišalinti. — „Dirbti“, iškilmingai pareiškiu, — ir jis meta man desperatišką žvilgsnį. Netgi manoji neatvira draugija geriau nei jo paties kambarys ir radijas.

Atsitiktinai užsiminiau apie savo dukterį, ir tatai jį sujaudino. Mat irgi turįs dukterį, ištekėjusią, su pora mažutėlių, pasak jo. Jie — duktė su savo vyru, inžinieriumi, ir mergaičiukėmis, kurių viena septynerių, kita trejų — ketiną netrukus, jau bet kurią dieną, jį aplankyti. Nujaučiu atsirasiant fotografijas — ir tikrai, iš užpakalinės kišenės išsitraukiama piniginė ir

parodomos nuotraukos: diržingos, nepatenkino veido jaunos moters, kuri atrodo visiškai nepanaši į pulkininką, ir vilkinčios išeigine suknute mergytės, kuri, deja, panaši. Žentas, su kūdikiu ant rankų šypsantis pliaže, net keista, geros išvaizdos, plačiapečio pietiečio tipas, aliejumi suteptu „ežiuku“ ir pamuštais paakiais — kaipgi pelytė panelė Blanden susirado tokį tikrą vyrą? Kiti gyvenimai, kiti gyvenimai. Staiga kažkaip jų man tampa per daug — pulkininko dukters, jos vyro, jų mergyčių, ir aš skubiai sugrąžinu nuotraukas, papurtydamas galvą. „Ak, atleiskite, atleiskite“, — taria pulkininkas ir sutrikęs krenkšteli. Mat pamano, kad kalba apie šeimą sujudina man skausmingas sąsajas, tačiau taip nėra arba ne tik tai. Šiomis dienomis aš turiu imti pasaulį mažomis ir kruopščiai atseikėtomis dozėmis, tai tartum homeopatinis gydymo kursas, kurį patiriu, nors nesu tikras, ką šis kursas turėtų išgydyti. Galbūt aš mokausi vėl gyventi tarp gyvųjų. Tai yra pratinuosi. Bet ne, ne tai. Būti čia tėra būdas nebūti kur nors kitur.

Panelė Vavasur, tokia dėmesinga kitose mūsų globos srityse, yra aikštinga, jei nesakyt nerūpestinga, ne tik dėl priešpiečių, bet ir dėl valgių apskritai, ir ypač pietūs „Kedruose“ gali būti nenuspėjamas pasistiprinimas. Bet kas gali atsirasti ant stalo, ir atsiranda. Pavyzdžiui, šįvakar ji mums patiekė pusrytinės rūkytos silkės su kiaušiniais „marškinėliuose“ ir virtais kopūstais. Pulkininkas uostinėdamas demonstratyviai sukiojo ir sukiojo virš jų savuosius pagardų buteliukus — it fokusininkas, siūlantis atspėti, po kuriuo antpirštėliu žirnis. Į šiuos nebylius jo protestus panelės Vavasur atsakas nuolatos toks pat — aristokratiškas nedėmesingumas, besiribojantis su

panieka. Po silkių buvo patiektos konservuotos kriaušės, užpiltos rupia pilka drungna tyre, kuri, jeigu gerai pamenu iš vaikystės, vadinasi manų košė. Manų košė, dievulėliau. Kol mes šitaip vargais negalais sotinomės, vien skimbčiojant tyloje stalo įrankiams, staiga man šmėstelėjo vaizdinys savęs paties kaip kokios didelės tamsios beždžionės, kažko, sudribusio čionai prie stalo, ar netgi ne kažko, o veikiau nieko, kiaurymės kambaryje, apčiuopiamos nesaties, matomo tamsio. Buvo labai keista. Regėjau šią sceną tartum iš savo paties išorės — valgomąjį, pusiau apšviečiamą dviejų standartinių lempų, bjaurų, užraitytomis kojomis stalą, išsiblaškiusio žvilgsnio panelę Vavasur ir pulkininką, palinkusį ties lėkšte ir bekramtant apnuoginantį vieną pusę viršutinio savojo dantų protezo, ir save patį, šį stambų, tamsų, neryškų pavidalą, pavidalą, kurio niekas seanse nemato, kol dagerotipas neišryškinamas. Manau, esu betampąs savo paties šmėkla.

Po pietų panelė Vavasur keliais plačiais manieringais rankų mostais nurenka stalą, — ji apskritai per gera tokiam juodam namų ruošos darbui, — o mudu su pulkininku kažkokie nelaimingi sėdime klausydamiesi, kaip mūsų organizmai, kiek pajėgdami, stengiasi dorotis su tomis užgaulėmis, kuriomis ką tik buvo pavaišinti. Paskui panelė V. didingai pirma rodo kelią į televizoriaus kambarį. Tai nelinksma, prastai apšviesta patalpa, lyg atsiduodanti požemiu, visada drėgna ir šalta. Baldai irgi atrodo požemiškai, nelyginant daiktai, kadaise nusėdę čionai iš kokios nors šviesesnės aukščiau esančios vietos. Kartūnu užtiesta sofa kėpso tartum ištikta siaubo, dvejetas jos ranktūrių plačiai išsikėtoję, o sėdimoji dalis įdubusi. Taip pat čia yra

pledu apmuštas fotelis ir trikojis stalelis su dulkėtu vazoniniu augalu, manding, tikra aspidistra, į kurią panašios nesu regėjęs nežinau nuo kada, jeigu išvis tokią esu regėjęs. Prie galinės sienos stovi tiesus, uždarytu dangčiu panelės Vavasur pianinas, tartum kietai sučiauptomis lūpomis piktintųsi savo įmantriu varžovu priešais — galingu, metališkai pilku „Pixilate Panoramic", į kurį jo savininkė žvelgia su pasididžiavimu ir kartu su šiek tiek droviu nuogąsčiu. Per šį televizorių mes žiūrime komedinius filmus, pirmenybę teikdami švelnesniesiems, dvidešimties ar trisdešimties metų senumo. Sėdime tylomis, už mus juokiasi įrašytoji garso takelyje publika. Mirganti spalvota šviesa iš ekrano šmėsčioja mūsų veidais. Stebime susitelkę, negalvojantys kaip vaikai. Šįvakar programa apie kažkokią Afrikos vietovę, regis, tai buvo Serengečio plynaukštė, ir jos didžiules dramblių bandas. Kokie nuostabūs šie gyvuliai, tikrai tiesioginė grandis su priešistoriniais laikais, kai netgi didesni už juos begemotai riaumojo ir šėlo giriose bei pelkėse. Iš būdo jie melancholikai, tačiau atrodo slapčia besilinksminantys — matyt, iš mūsų. Driblina sau romiai vorele, straublio galas vieno dailiai apriestas apie juokingai kiaulišką uodegėlę savo giminiečio priekyje. Jaunikliai, plaukuotesni už vyresniuosius, patenkinti tapena tarp savo motinų kojų. Jeigu kas nors nuspręstų paieškoti tarp giminingų padarų — bent tarp gyvenančiųjų sausumoje — visiškos mūsų priešingybės, tikrai jam nereikėtų ieškoti toliau už dramblių. Kaip čia atsitiko, kad mes leidome jiems taip ilgai išlikti? Tos liūdnos mažutės supratingos akys tartum kviečia tave paimti į rankas muškietą. Taip, įsodinti tarp šių stambią kulką arba į katrą nors iš tų mil-

žiniškų, absurdiškų nulėpusių ausų. Taip, taip, išnaikinti visus tuos žvėris, genėti gyvybės medį, kol liks tik strampas, paskui meiliai paimti kapoklį ir šiam. Pribaigti visus juos.

Kale, sukrušta kale, kaip tu galėjai išeiti ir šitaip palikti mane, besikepurnėjantį savo paties bjaurastyje, ir nieko nėra, kuris išgelbėtų nuo savęs paties. *Kaip tu galėjai?*

Pasakodamas apie televizoriaus kambarį staiga sumoju, — neįsivaizduoju, kodėl tas dalykas netoptelėjo man anksčiau, juk tai taip akivaizdu, — ką būtent jis man primena, beje, visas namas primena, ir tai veikiausiai tikroji priežastis, kodėl pirmučiausia atvykau pasislėpti čionai: nuomojamus kambarius, kokiuose gyvenome mudu su motina, buvome priversti gyventi manosios paauglystės metais. Kai tėvas mus paliko, ji gavo susirasti darbą, kad galėtų mudu išlaikyti ir mokėti už mano mokslą — tokį, koks šis buvo. Mudu, motina ir aš, persikėlėme gyventi į miestą, kur ji manė tikrai turėsianti daugiau galimybių. Nors nieko nemokėjo, — buvo anksti metusi mokyklą ir trumpai dirbo krautuvėje pardavėja, kol susipažino su mano tėvu ir ištekėjo už jo, kad galėtų atitrūkti nuo savo šeimos, — vis dėlto buvo įsitikinusi, kad kažkur jos laukia ideali padėtis, visų darbų darbas, toks, kokį tik ji ir tik ji viena gebėtų atlikti, bet nors pasiusk, niekaip nesisekė susirasti. Tad mudu kilnojomės iš vietos į vietą, iš vieno nuomojamų kambarių namo į kitą tokį, visados, rodės, atvykdami į naująjį dulkiančiais žiemos sekmadienių vakarais. Visi jie, tie kambariai, buvo panašūs ar tokie bent mano atmintyje. Fotelis su sulaužytu ranktūriu, raupuotas linoleumas ant grindų, kampe kėpsanti niūri juoda dujinė viryklė,

atsiduodanti ankstesniojo gyventojo gamintais pietumis. Tualetas — koridoriaus gale, su suskilinėjusia medine sėdyne ir ilga ruda rūdžių drūže puodo užpakalyje, su grandinėle be žiedo, už kurio galėtum patraukti. Kvapas koridoriuje panašus į tą, kai sudėjęs prie burnos delnus kelissyk iškvėpdavau ir vėl įkvėpdavau orą, norėdamas sužinoti, koks pojūtis būtų uždūstant. Stalo, prie kurio valgydavome, paviršius po pirštais būdavo lipnus, kad ir kaip motina šį šveisdavo. Po mudviejų arbatos ji nurinkdavo indus ir išskleisdavo ant stalo po blausia šešiasdešimties žvakių lemputės šviesa *Evening Mail* ir slinkdavo plaukų smeigtuką stulpeliais darbo skelbimų, ties kiekvienu stabteldama ir piktai patylom sau po nosimi murmėdama: *„Ankstesnė patirtis būtina... pateikti rekomendacijas... turi būti baigęs universitetą...* Hm!“ Paskui taukuotų kortų malka, į dvi lygias krūveles padalyti degtukai, skardinė peleninė, perpildyta jos cigarečių nuorūkų, kakava man ir kulinarinio chereso jai. Mudu lošdavome „damą“, „ramsą“, „čirvus“. Paskui tekdavo išsilankstyti sofą-lovą, standžiai užtiesti sudvisusias paklodes ir kažkaip prisegti prie lubų vilnonę antklodę, kad ši dėl privatumo kabėtų palei jos lovos kraštą. Aš gulėdavau ir su bejėgišku pykčiu klausydavausi jos dūsavimų, jos knarkesio, jos cypiamai leidžiamų bezdalų. Regis, kas antrą naktį pabusdavau ir girdėdavau ją verkiant prispaudus krumplius prie burnos ir veidu įsikniaubus į pagalvę. Mudu retai kada užsimindavome tarp savęs apie mano tėvą, nebent kai jis vėlindavosi pasiųsti kasmėnesines pašto perlaidas. Motina neprisiversdavo ištarti jo vardo; tai būdavo „vienas toks ponas“ ar „jo malonė“ arba, kai ją ištikdavo vienas iš tų

įniršio priepuolių, „vėjavaikis švilpis“ arba netgi „pirdžius apgavikas“. Buvo įsikalusi sau į galvą, kad jis mėgaujasi puikia sėkme *kažkur tenai*, sėkme, kuria žiauriai nesutiko dalytis su mumis, kaip būtų privalėjęs ir kaip mes buvome nusipelnę. Vokai su piniginėmis perlaidomis — bet ne su laišku, tik su atviruku per Kalėdas ar per mano gimtadienį, užrašyti kruopščiu kaligrafišku braižu, kuriuo visada taip didžiuodavęsis — būdavo pažymėti pašto spaudais vietų, kurios netgi dabar, kai pats esu *kažkur tenai* ir matau jas nurodytas kelio ženkluose autostradų, savo darbu jo padėtų įrengti, kelia man įvairiausius jausmus, tarp jų ir kažkokį neapleidžiantį liūdesį, pyktį ar šio padarinius bei savotišką ilgesį, lyg nostalgiją, nostalgiją kažkam tenai, kur aš niekada nesu buvęs. Votfordas, Koventris, Stokas. Jam irgi turėję būti pažįstami nykūs kambariai, linoleumas ant grindų, dujinė viryklė, koridoriaus kvapai. Galiausiai paskutinis laiškas atėjo nuo kažkokios keistos moters, — Morina Strendž buvo jos pavardė!* — kuri rašė: *turiu jums pranešti labai liūdną žinią*. Graudžios mano motinos ašaros sruvo tiek pat iš pykčio kaip ir iš sielvarto. „Kas toji, — verkė ji, — toji *Morina*? — Vienintelis lakštas laiškinio mėlynomis linijomis popieriaus drebėjo jai rankoje. — Tebūnie jis prakeiktas, — pro sukąstus dantis iškošė ji, — vis tiek tebūnie jis prakeiktas, šunsnukis!“ Mirksnį mintyse išvydau jį — kaip tyčia, tuomet šveicariškame namuke, naktį, blausioje geltonoje žibalinės lempos žaroje atsigręžiant nuo atdarų durų ir metant į mane keistai pašaipų, bemaž

*Angliškai — *strange*, taip pat kaip ir moters pavardė, reiškia „keistą“.

šypsantį žvilgsnį — šviesos lopinys nuo lempos spindėjo jam ant kaktos, o toliau už durų tvyrojo aksomiška, beribė vasaros nakties tamsuma.

Paskutinis dalykas: kai televizijos stotys jau rengiasi pereiti prie nepriimtinų, šiurpių vėlyvųjų naktinių savo programų, televizorius būtinai išjungiamas, ir panelė Vavasur sutaiso pulkininkui žolelių arbatos. Šis man prisipažįsta nekenčiąs to viralo, — „Atminkit, nė žodžio!“ — bet nedrįstąs atsisakyti. Panelė Vavasur stovi greta, kol jis geria. Ji tvirtina, kad tai padėsią jam užmigti; Blandenas įsitikinęs atvirkščiai, tačiau neprotestuoja, pasmerktojo veidu išmaukia ligi dugno puodelį. Vieną vakarą įkalbėjau jį palaikyti man kompaniją į barą „Prie molo“, kur išmestumėm nakčiai po taurelę, tačiau tai buvo klaida. Mano draugijoje jis tapo neramus — ką padarysi, aš ir pats toks tampu savojoje — ir vis nenustygo su savąja pypke ir stiklu porterio, tolydžio atsismaukdamas rankovę slapčia pasižiūrėti į laikrodį. Keletas vietinių, kurie irgi sėdėjo bare, piktai šnairavo į mudu, tad netrukus palikome įstaigėlę ir po nuostabiai žvaigždėtu spalio dangumi su plaukiančiu juo mėnuliu ir paskirais debesų skuteliais tylomis parėjome į „Kedrus“. Didžiumą naktų aš nusigeriu iki miego ar bent bandau taip daryti su pustuziniu bokaliukų brendžio iš didžiulio butelio geriausio „Napoleono“, kurį laikau savo kambaryje. Turbūt galėčiau pasiūlyti jam šlakelį, bet persigalvoju. Vėlos nakties pokalbėliai su pulkininku apie gyvenimą bei kitus panašius dalykus nevilioja. Naktis ilga, mano kantrybė — ne.

Ar aš jau kalbėjau apie savąją girtuoklystę? Geriu kaip žuvis, ne, ne kaip žuvis, žuvys juk negeria, jos tik taip kvė-

puoja, savaip kvėpuoja. Aš geriu kaip tas, kuris neseniai paliktas našlauti — našlauti? — kaip žmogus menko talento ir dar menkesnių siekių, pražilęs nuo metų, netikintis savimi ir paklydęs, reikalingas paguodos ir trumpos atvangos dėl alkoholio sukeltos užmaršties. Vartočiau kvaišalus, jeigu turėčiau, bet neturiu ir nežinau, kaip gebėčiau prasimanyti šių gauti. Abejoju, ar Balilesas galįs pasigirti narkotikų prekeiviu. Rasi man gebėtų padėti Kirtiklis Devrė. Kirtiklis — tai bauginančios išvaizdos vyriokas, visas vien pečiai ir krūtinė it statinė, stambaus, šiurkštaus orų nugairinto veido ir lenktų goriliškų rankų. Didžiulis jo veidas visas ruplėtas nuo kažkokios seniai persirgtos aknės ar raupų, kiekvienoje duobutėje įsiėdęs nuosavas blizgaus juodo purvo taškutis. Kadaise buvęs tolimųjų plaukiojimų jūreivis, ir, sakoma, yra užmušęs žmogų. Jis turi vaismedžių sodą, kur po medžiais namuke-autopriekaboje be ratų gyvena su prakaulia mažute savo žmonike. Pardavinėja obuolius ir slapčia pagamintą iš krituolių drumzliną ugninę naminukę, nuo kurios šeštadienių vakarais padūksta jauni kaimelio vyrai. Kodėl aš apie jį šitaip kalbu? Kas man tas Kirtiklis Devrė? Šiuose kraštuose x* tariamas, jie sako *Devreksas*, aš negaliu jiems uždrausti. Kaip pašėlusiai įsibėgėja netramdoma vaizduotė.

Šiandien mūsų diena buvo nuskaidrinta, jeigu taip galima pasakyti, panelės Vavasur draugės Spurgutės apsilankymo. Ji atvyko pas mus sekmadienį priešpiečių. Aptikau ją vidudienį svetainėje, per kraštus užpildžiusią erkerio pintinį

* Originale pavardė *Devereux* — prancūziškos kilmės.

fotelį, liulančią tenai tartum visiškai bejėgę ir alsiai dūsuojančią. Vieta, kur sėdėjo, buvo užlieta padūmavusios saulės šviesos, ir iš pradžių aš ją vos įžvelgiau, nors iš tikrųjų tokios neįmanoma nepastebėti kaip ir velionės Tongos karalienės. Ji — milžiniška, nenuspėjamo amžiaus persona. Vilkėjo maišo spalvos tvido suknele, stipriai suveržta diržu per vidurį, todėl atrodė tartum pripūsta ir vos neplyštanti per krūtinę bei klubus, o trumpos storos kamštinės spalvos kojos kyšojo priekin nelyginant dvejetas gigantiškų volių, styrančių iš žemutinių josios sričių. Didelės blyškios galvos pudinge įterptas mažutis, malonus pažiūrėti, švelnių bruožų ir žioruojantis rausvumu veidas — nuostabiai išsilaikiusi fosiliška liekana tos merginos, kokia kadaise, seniai, labai seniai, ji buvo. Pelenų ir sidabro spalvos plaukai sutvarkyti senamadiškai — per vidurį perskirti ir sutraukti atgal spurgos pavidalo mazgu, pateisinančiu jos vardą. Pasisveikindama nusišypsojo man ir linktelėjo — pudruoti skruostų pakarūklai krestelėjo. Nežinojau, kas ji tokia, ir pamaniau, gal kokia nors nauja atvykusi gyventi viešnia — šį ne sezono metą panelė Vavasur turėjo pustuzinį laisvų kambarių. Kai siūbuodama atsikėlė iš pintinio krėslo, šis, išvaduotas nuo kančios, kvyktelėjo. Iš tikrųjų ji nuostabios korpulencijos. Pagalvojau, kad jeigu diržo sagtis neatlaikytų ir šis nutrūktų, jos liemuo subliūkštų į visiškai rutulišką pavidalą su galva viršuje tartum didele vyšnia ant, na, ant spurgos. Iš žvilgsnio, kokį į mane metė, — užjaučiamą pramaišiui su karštu domesiu, — buvo akivaizdu, kad žinanti, kas aš toks, ir esanti informuota apie mano prislėgtą būklę. Pasisakė man pavardę, didingai skambančią, su brūkšneliu per vidurį, bet aš tuoj pat

šią užmiršau. Jos ranka buvo mažutė, putni ir drėgnai šilta — kūdikio rankelė. Paskui į kambarį atėjo pulkininkas Blandenas su sekmadieniniais laikraščiais po pažastimi, pažvelgė į ją ir susiraukė. Kai jis šitaip raukosi, gelsvi jo akių baltymai tartum patamsėja, o lūpos įgyja išsikišusio buko, snukiško kampuotumo.

Tarp daugiau ar mažiau varginančių pasekmių, praradus artimuosius, — taip pat ir nesmagus jausmas, jog esi apsimetėlis. Po Anos mirties visur buvau gaubiamas rūpesčio, pagarbos, tapęs ypatingo dėmesingumo taikiniu. Kai atsidurdavau tarp žmonių, kurie būdavo girdėję apie manąją netektį, šie aplinkui nuščiūdavo, ir man savo ruožtu nelikdavo nieko kita, kaip tik irgi laikytis iškilmingos bei mąslios tylos, o tai labai greitai priversdavo mane gūžtis. Tatai, šis išskirtinumas, prasidėjo kapinėse, jeigu ne dar anksčiau. Su kokiu švelnumu visi žvelgė į mane per žiojintį kapą ir kaip atsargiai, tačiau tvirtai, suėmė mane už parankės po ceremonijos, lyg man grėstų pavojus nualpus stačiagalviais pačiam įkristi duobėn. Man netgi pasirodė, kad aptinku kažką tokio spekuliatyvaus tame, kaip šiltai kai kurios moterys mane apkabindavo, ilgokai nepaleisdavo rankos, žvelgdamos į akis ir linguodamos galvas su bežode užuojauta, su tą atitirpstančia akmeninio veido išraiška, kokią nutaisytų senųjų laikų aktorės tragedijos pabaigoje, kai siaubo ištiktas pjesės herojus su mylimosios lavonu ant rankų išsvirduliuoja į sceną. Jaučiau, kad turėčiau iškėlęs ranką sustabdyti tuos žmones, pasakyti, kad iš tikrųjų esu nevertas jų pagarbos, — nes tai buvo panašu į pagarbą, — kad aš buvęs tik stebėtojas iš pašalio, kol Ana merdėjo. Per priešpiečius

Spurgutė atkakliai vis kreipdavosi į mane su nuoširdaus rūpesčio, nebylaus baimingo pagarbumo intonacija, o aš, kad ir kaip stengiausi, atsakydamas niekaip nepajėgiau moduliuoti savojo tono, idant tasai skambėtų oriai bei droviai. Mačiau, panelę Vavasur visas tas jausmų srautas vis labiau erzino, ir ji nesyk mėgino, tačiau nesėkmingai, sukurti prie stalo dvasingesnę, gyvesnę atmosferą. Pulkininkas nė kiek nepadėjo, nors vis dėlto stengėsi, į nenutrūkstamai Spurgutės liejamą atjautą įsiterpdamas orų prognozėmis ir temomis iš šios dienos laikraščių, bet kassyk susilaukdavo griežto atkirčio. Na, Spurgutei jis neprilygo. Pamėkliškomis šypsenomis bei grimasomis demonstruodamas netekusius blizgesio netikrus savo dantis, jis atrodė nelyginant hiena, striuoksinti ir besisukiojanti priešais atsainiai priekin žengiantį begemotą.

Spurgutė gyvena mieste, bute virš parduotuvės, sąlygomis, kurios — ji tvirtai leido man suprasti — esančios gerokai prastesnės jos, kaip dukters, kilmingųjų, kurių pavardė rašoma per brūkšnelį. Ji primena man vieną iš tų senųjų laikų skaisčių mergelių, tarkime, namus prižiūrinčią viengungio dvasininko ar dvarininko našlio seserį. Kol vis taip ulbėjo, įsivaizdavau ją bombazino* suknia, didingai sėdinčią ant granitinių laiptų priešais plačias paradines duris, vidur keliomis eilėmis išsirikiavusių siauraakių tarnų; regėjau ją kaip lapių siaubą — su rausvu medžioklės kostiumu ir skrybėlaite su vualiu, raitomis ant įdubios nugaros stambaus šuoliuojančio juodžio; arba štai ji didžiulėje virtuvėje su krosnimi, nugramdytu lentiniu stalu

* Šilkinis, paprastai juodos spalvos audinys.

ir kabančiais kumpiais, nurodinėjanti ištikimai senajai virėjai, kokias jautienos išpjovas paduoti į stalą Pono kasmetiniams pietums Šlovingajai Dvyliktajai* paminėti. Šitaip nekenksmingai nukreipęs savo dėmesį, nepastebėjau beįsiplieskiančio tarp jos ir panelės Vavasur kivirčo, kol šis jau buvo gerokai įsibėgėjęs, ir visai nenutuokiau, kaip būtų galėjęs prasidėti ir dėl ko. Dvi paprastai neryškios raudonio dėmės virš panelės Vavasur skruostikaulių liepsnote liepsnojo, Spurgutė, tartum dar labiau besipučianti nuo tolydžio besitvenkiančio viduje pasipiktinimo pneumatinio poveikio, sėdėjo su nekintama, varliška šypsena žvelgdama į savo draugę ir trumpais, sprogstamais kvėpsniais alsuodama. Abi kalbėjo su mandagiu kerštingumu, atsitrenkdamos viena į kitą kaip prastai parinkta pora žaislinių arkliukų. *Iš tikrųjų nesuprantu, kaip tu gali sakyti... Ar tai reiškia, kad tu?.. Esmė ne tai, ką aš... Esmė tai, ką tu pa... Gerai, tai tik... Tikrų tikriausiai ne... Atsiprašau, tikrų tikriausiai taip!* Pulkininkas, vis labiau išsigandęs, be perstojo gręžiojo galvą nuo vienos prie kitos, akys jam spragsėjo akiduobėse, lyg stebėtų teniso partiją, prasidėjusią gana draugiškai, bet staiga tapusią žūtbūtine.

Būčiau pamanęs, kad panelė Vavasur šiame susidūrime lengvai nugalėsianti, bet taip neatsitiko, nes kovojo ne visomis ginkluotės jėgomis, kurias, neabejoju, turi savo dispozicijoje. Jaučiau, kad kažkas ją pristabdo, kažkas, apie ką Spurgutė puikiai numanė ir į ką spaudė visu savo nemenku svoriu, įgydama

*Kalbama apie 1690-ųjų birželio 12 dieną, kai Šiaurės Airijos protestantai nugalėjo katalikus mūšyje prie Boino.

žymų pranašumą. Nors atrodė, kad ginčo įkarštyje jiedvi buvo tartum pamiršusios apie pulkininką ir mane, palengva paaiškėjo, jog įsileidusios į šią kovą bent iš dalies dėl manęs, trokšdamos padaryti man įspūdį ir pabandyti patraukti į vieną ar kitą pusę. Mačiau tai iš to, kaip Spurgutė mažutėmis energingomis juodomis savo akimis tolydžio koketiškai skersavo mano pusėn, kai panelė Vavasur vengė bent sykį žvilgtelti į mane. Pradėjau suprasti, kad Spurgutė kur kas gudresnė ir suktesnė, nei iš pradžių buvau ją palaikęs. Žmogus linkęs įsivaizduoti, kad nutukėliai privalo būti taip pat ir kvaili. Tačiau šioji storulė mane perprato ir, buvau įsitikinęs, kiaurai permatė, kas aš per vienas, visą mano esmę. Ir ką gi ji įžvelgė? Per savo gyvenimą man niekada nerūpėjo tapti turtingos ar pasiturinčios žmonos išlaikytiniu. Savo prigimtimi buvau diletantas, ir stigo tik pragyvenimo išteklių, kol nesutikau Anos. Nei itin sukau sau galvą, iš kur kilę Anos pinigai, kurie iš pradžių priklausė Čarliui Veisui, o dabar yra mano, nei dėl to, kiek ir kokio pobūdžio sunkiosios mašinerijos Čarlis turėjęs pirkti ar parduoti, kad šiuos užkaltų. Galų gale kas tie pinigai? Beveik niekas, kai jų turi pakankamai. Tad kodėl aš šitaip gūžiausi tyrinėjamas šių užmaskuotų, bet numanių Spurgutės žvilgsnių?

Bet nagi, Maksai, nagi. Neneigsiu, aš visada gėdijaus savo kilmės, ir netgi dar dabar tereikia tokių kaip Spurgutė vien išdidaus žvilgsnio ar maloningo žodžio, kad viduje imčiau virpėti iš pasipiktinimo ir karštos antipatijos. Nuo pat pradžių buvau linkęs siekti daugiau. Ko gi aš troškau iš Chlojės Greis, jeigu ne atsidurti viename lygmenyje su aukštesne josios šeimos socialine padėtimi, tegul ir trumpam, kad ir

per kokį atstumą? Sunkus tai buvo žygis įveikti tas Olimpo aukštumas. Sėdėdamas čionai su Spurgute, nejučia su šiokiu tokiu virpuliu prisiminiau kitus priešpiečius „Kedruose“, bemaž prieš pusę šimtmečio. Kas mane tada pakvietė? Ne Chlojė, tikrai. Galbūt jos motina, kai dar buvau šios gerbėjas, ir jai patikdavo matyti mane sėdint prie stalo it liežuvį prarijus. Koks baikštus tada buvau, išties sukaustytas baimės. Ant stalo buvo man niekad anksčiau neregėtų dalykų, keistų formų padėkliukų su indeliais, porcelianinių laivelių padažui, sidabrinis stovelis dideliam mėsai pjaustyti peiliui, šiam į porą šakutė kauline kriauna ir ištraukiamu iš galo saugikliu. Sulig kiekvienu patiekalu laukdavau, kokius stalo įrankius kiti pasiims, ir tik tuomet surizikuodavau paimti savąjį. Kažkas man padavė dubenėlį mėtinio padažo, ir aš nežinojau, ką su šiuo daryti — su mėtiniu padažu! Kartkartėmis iš kito stalo galo Karlas Greisas, energingai kramtydamas, mesdavo į mane žvalų žvilgsnį. Koks gyvenimas tenai, šveicariškame namuke, domėjosi jis. Ant ko mes gaminamės valgį? Ant primuso, atsakiau jam. „Cha! — sušuko jis. — *Primus inter pares!** — Ir kaip juokėsi, ir Mailzas taip pat juokėsi, ir netgi Rozos lūpos sutrūkčiojo, nors niekas, išskyrus jį patį, nesuprato šmaikštybės, esu tuo tikras, o Chlojė raukėsi — ne dėl jų patyčių, bet dėl to, koks atrodžiau nelaimingas.

Ana negalėjo prijausti mano opumui dėl šių dalykų — ji, beklasės klasės atstovė. Laikė mano motiną žavinga — bebaime, tai yra nenuolankia ir neatlaidžia, bet nepaisant to visko,

* Pirmas tarp lygių (lot.).

savaip verta pasigėrėjimo. O mano motina — kažin ar reikia sakyti — neatsiliepė į šį šiltą palankumą tuo pačiu. Jiedvi susitiko ne daugiau nei du ar tris sykius — katastrofiškai, man atrodė. Mama neatvyko į vestuves — prisipažinsiu, aš jos nė nepakviečiau — ir pasimirė netrukus po šių, maždaug tuo pat metu kaip ir Čarlis Veisas. „Tartum juodu mus išlaisvintų, abu drauge“, — pasakė Ana. Aš nepritariau tokiai mielai interpretacijai, bet niekaip nepakomentavau. Kaip tik vieną dieną slaugos namuose Ana staiga prašneko apie mano motiną, nors niekas, ką būčiau pastebėjęs, jos tam nepastūmėjo; pabaigoje sugrįžo tolimos praeities šešėliai, reikalaudami sau priklausančios dalies. Buvo rytas po audros, ir viskas lauke už kampinės palatos lango atrodė sujaukta ir netvirta, suvelta veja nuklota prieš laiką nukritusiais lapais, o medžiai tebesiūbavo nelyginant pagiringi girtuokliai. Ant vieno riešo Ana turėjo plastikinį žetonėlį, o ant kito — įtaisėlį, panašų į rankinį laikroduką su mygtuku, kurį nuspaudus būtų sušvirkščiama į jos ir taip jau užterštą kraują nustatyta dozė morfijaus. Pirmą sykį, kai mudu parvykome į namus jos aplankyti, — namai: šis žodis mane supurto, ir aš užsikertu, — mano motina veik nepratarė Anai nė žodžio. Mama gyveno bute šalia kanalo, potamsiame žemame būste, atsiduodančiame namų savininkės katėmis. Mudu atvežėme jai dovanų — neapmuitintųjų cigarečių ir butelį chereso. Ji priėmė jas susukta nosimi. Pasakė viliantis mudu nesitikint, kad būsime jos apnakvindinti. Tad apsistojome pigiame viešbutuke, kur vanduo vonioje buvo rudas ir kur buvo pavogta Anos rankinė. Mudu nusivežėme mamą į zoologijos sodą. Ji juokėsi iš babuinų — pagiežingai,

leisdama mudviem suprasti, kad šie jai primeną kažką tokį, žinoma, mane. Vienas iš jų masturbavosi, kažkaip abejingai, vis nusisukinėdamas per petį. „Šlykštus padaras“, — atsainiai metė mama ir nusisuko.

Atsigėrėme arbatos zoologijos sodo kavinukėje, kur dramblių trimitavimas maišėsi su pakrantėje iškylaujančios minios klegesiu. Mama rūkė neapmuitintąsias cigaretes, demonstratyviai po trijų ar keturių dūmų užgesindama kiekvieną į peleninę, kad šitaip parodytų, ką mananti apie manąsias taikos dovanas.

— Kodėl ji tave vis vadina Maksu? — šnipštelėjo man, kai Ana nuėjo prie prekystalio atnešti jai paplotėlio. — Juk tavo vardas ne Maksas.

— Dabar toks, — atsakiau. — Ar neskaitei tų dalykų, kuriuos tau atsiunčiau, savo parašytų knygų, ant kurių išspausdinta mano vardas ir pavardė?

Ji aukštai, kaip buvo pratusi, gūžtelėjo pečiais.

— Maniau, jos parašytos kažkieno kito.

Ji gebėjo parodyti savo pyktį vien iš sėdėsenos — įžambiai persikreipusi ant kėdės į šoną, pastirusia nugara, spausdama rankomis rankinuką sau ant kelių, su skrybėlaite sviestinės bandelės pavidalo ir viršuje aplinkui gaubiama šiek tiek juodo tinklelio, kreivai kėpsančia ant neprižiūrėtų žilų garbanų. Beje, ant smakro jai irgi žėlė žilsvas pūkelis. Ji niekinamai apsidairė aplinkui.

— Hm, — tarė ji, — tai bent vietelė. Turbūt norėtumėte palikti mane čia, pasodintą tarp beždžionių ir maitinamą bananais.

Ana sugrįžo su paplotėliu. Mama niekinamai šį nužvelgė.

— Nenoriu jo, — susiraukė. — Juk neprašiau.

— Mam, — tariau.

— Nevadink manęs *mam*.

Bet mudviem išvažiuojant ji apsiašarojo, pasitraukdama pasislėpti už atdarų buto durų ir alkūne prisidengdama akis kaip vaikas, pikta ant savęs pačios. Ji pasimirė tą žiemą, sėdėdama ant suoliuko šalia kanalo vieną ne pagal metų laiką švelnią vidurio savaitės popietę. *Angina pectoris**, apie šią niekas nežinojęs. Balandžiai dar tebesipešė dėl trupinukų, kurių buvo jiems pabarsčiusi ant takučio, kai kažkoks valkata, prisėdęs greta, pasiūlė jai gurkšnį iš savo butelio, nepastebėdamas, kad moteris negyva.

— Keista, — tarė Ana. — Būti dabar čia, o paskui nebe.

Ji atsiduso ir pažvelgė pro langą į medžius. Jie, tie medžiai, žavėjo ją, norėjo išeiti laukan ir atsistoti tarp jų, klausytis ūžaujančio tarp šakų vėjo. Bet nebebūsią jai jokio lauko, jau ne.

— Būti buvus čia, — pakartojo ji.

Kažkas į mane kreipėsi. Spurgutė. Kiek ilgai aš buvau kitur, bastydamasis po siaubų kamerą savo galvoje? Priešpiečiai jau baigėsi, ir Spurgutė buvo beatsisveikinanti. Kai šypsosi, mažas jos veidas dar labiau sumažėja, susiraukšlėdamas ir susitraukdamas apie nosį it pumpurėlį. Pro langą man buvo matyti besitelkiantys debesys, nors podrėgnė saulė žemai vakaruose tebežioravo iš blyškaus ruoželio požalsvio dangaus. Sekundėlę mane vėl apniko tas savo paties vaizdinys

* Krūtinės angina (lot.).

— smarkiai pakumpusio ant kėdės, atvipusia rausva apatine lūpa ir didžiulėmis rankomis, bejėgiškai gulinčiomis priešais ant stalo, didelės beždžionės, uždarytos narve, nuramintos ir apsiblaususios. Būna tarpsnių, ir šiomis dienomis jų pasitaiko vis dažniau, kai aš tartum nieko nežinau, kai viskas, ką išties žinojau, tartum iškritę man iš galvos nelyginant liūties lašai, ir mirksnį mane sukausto paralyžiuojanti baimė belaukiant, kad visa tai sugrįžtų, bet nesant tikram, jog tikrai taip įvyks. Spurgutė buvo besikaupianti, rengdamasi nemažoms pastangoms ištraukti tas storąsias savo kojas iš po stalo ir atsistoti. Panelė Vavasur jau buvo atsikėlusi nuo kėdės ir laikėsi prie savo draugės peties, — didžiulio ir apvalaus it boulingo rutulys, — nekantraudama, kad ši greičiau išeitų, ir stengdamasi neišsiduoti. Pulkininkas stovėjo iš kito Spurgutės šono, nepatogiu kampu palinkęs į priekį ir rankomis atliekantis ore neaiškius judesius, nelyginant perkraustančiosios firmos darbininkas, besirengiantis pakelti itin sunkų baldą.

— Ką gi! — tarė Spurgutė, barkštelėjusi į stalą krumpliais, ir gyvai pažvelgė pirma į panelę Vavasur, paskui į pulkininką. Šie abu susispaudė po žingsnį glaudžiau, lyg iš tikrųjų rengtųsi kiekvienas, pakišęs ranką jai po alkūnėmis, pastatyti Spurgutę ant kojų.

Išėjome laukan į variaspalvį vėlyvo rudens vakarą. Smarkaus vėjo gūsiai švilpavo Stoties keliu, linguodami medžių viršūnes ir gainiodami po dangų sudžiūvusius lapus. Šiurkščiai krankė kovarniai. Metai beveik baigėsi. Kodėl aš manau, jog ateis kas nors nauja, kad pakeistų šiuos, kas nors kita nei skaičius kalendoriaus lapelyje? Spurgutės automobilis, mitraus raudo-

no modelio, ryškus it boružė, stovėjo viduje vartų ant įvažos žvirgždo. Sudejavo lingėmis, kai Spurgutė atbulom įsmuko ant vairuotojo sėdynės, pirma įstumdama milžinišką savo užpakalį, paskui įkeldama kojas ir kriūktelėjusi sunkiai atsidrėbdama į dirbtinės tigro odos atkaltės apmušalą. Pulkininkas atidarė jai vartus ir atsistojęs vidur kelio plačiais, dramatiškais rankų mostais rodė, kaip išvažiuoti. Išmetamųjų dūmų, jūros, rudenį trešančio sodo kvapai. Trumpas nykulys. Nieko nežinau, nieko, tokia sena beždžionė kaip aš. Spurgutė linksmai papypsėjo automobilio signalu ir pamosikavo, surauktu veidu pro stiklą išsišiepdama mums, ir panelė Vavasur taip pat pamosikavo — ne linksmai. Automobilis, pakrypęs į šoną, nuburzgė keliu, per tiltą virš geležinkelio ir dingo iš akių.

— Pajodžarga, — tarė pulkininkas, trindamasis delnus ir sukdamas durų link.

Panelė Vavasur atsiduso.

Mes nepietausime, priešpiečiai užsitęsė taip ilgai ir buvę tokie sotūs. Mačiau, panelė Vavasur tebebuvo sujaudinta to apsisvaidymo žodžiais su savo drauge. Kai pulkininkas nusekė įkandin jos į virtuvę, atsargiai mėgindamas susikombinuoti bent pavakario arbatos, buvo jam gana šiurkšti, ir vargšelis spruko į savo kambarį klausytis per radiją futbolo rungtynių komentaro. Aš irgi pasitraukiau į svetainę su savo knyga, — Belo apie Bonarą, juodai nuobodžia, — bet nepajėgiau skaityti ir padėjau ją į šalį. Spurgutės vizitas sutrikdė netvirtą namų pusiausvyrą, ore tvyrojo kažkoks begarsis virpulys, tartum būtų buvusi netyčia užkliudyta įtempta pavojaus signalo viela ir dar tebevibruotų. Sėdėjau erkerio iš-

linkyje ir stebėjau temstant dieną. Pliki medžiai anapus kelio juodavo paskutinių besileidžiančios saulės žybsnių fone, o kovarniai triukšmingu pulku sukiojosi, tai kilo, tai leidosi, ginčydamiesi taisėsi nakčiai. Mąsčiau apie Aną. Verčiu save mąstyti apie ją. Yra įsmigusi į mane tartum peilis, bet vis tiek aš pradedu ją pamiršti. Jau jos paveikslas, kokį nešiojuosi galvoje, blanksta, pigmento trupinėliai, paauksų žvyneliai lauposi. Nejau vieną kurią dieną visa drobė liks tuščia? Pagaliau ėmiau suprasti, kaip menkai ją pažinojau, tai yra kaip paviršutiniškai, kaip nepakankamai. Dėl to nekaltinu savęs. Nors gal turėčiau. Ar buvau per tingus, per daug nedėmesingas, pernelyg egocentriškas? Taip, visi tie dalykai, ir vis tiek aš negaliu galvoti apie tai kaip apie kaltę — tą užmarštį, tą nepažinojimą. Veikiau aš manau, kad tikėjausi per daug, stengdamasis pažinti. Juk taip menkai save pažįstu, tad kaipgi turėčiau manyti pažįstąs kitą?

Bet palaukite, ne, ne tai. Kalbu nenuoširdžiai — sakysi, įvairumo dėlei, taip, taip. Tiesa tokia, kad mudu nenorėjome pažinti vienas kito. Dar daugiau, ko mes būtent norėjome — tai nepažinti vienas kito. Aš jau kažkur pasakiau, — ne laikas sugrįžti atgal ir ieškoti to dabar, kai toks esu įkliuvęs išsyk į šios minties pinkles, — kad ką iš pradžių atradau Anoje — tai būdą įgyvendinti vaizdinį apie save patį. Nevisiškai nutuokiau, ką turėjau galvoje, kai tą pasakiau, bet dabar, kai šiek tiek apie tai pamąstau, staiga man tampa aišku. Ar tikrai? Leiskite man tai smulkiau panagrinėti, turiu marias laiko, tie sekmadienio vakarai begaliniai.

Nuo ankstyviausios jaunystės aš troškau būti kuo nors

kitu. Priesakas *nosce te ipsum** nuo pat pirmo karto, kai mokytojas paragino mane pakartoti šį drauge su juo, aitrino man liežuvį. Pažinojau save pernelyg gerai, ir man nepatiko tai, ką žinojau. Vėlgi privalau patikslinti. Man nepatiko ne tai, kas aš buvau, turiu omenyje vienintelį, nepakartojamą save, — nors sutinku, kad netgi nepakartojamos, vienintelės savasties sąvoka yra problemiška, — bet aibė afektų, polinkių, įgytų idėjų, klasinių tikų, kuriuos kilmė ir auklėjimas man suteikė vietoj asmenybės. Taip, vietoj asmenybės. Aš niekad neturėjau asmenybės — ne taip, kaip kiti turi ar tariasi turį. Visada buvau aiškus niekas, kurio karščiausias troškimas buvo tapti neapibrėžtu kuo nors. Žinau, ką turiu galvoje. Ana, — aš išsyk pamačiau, — būsianti mano transmutacijos tarpininkė. Ji buvo mugės atrakcionų veidrodis, kuriame visi mano kreivumai tapsią ištiesinti. „Kodėl nenori būti savimi pačiu?" — sakydavo man mūsų ankstyvosiomis dienomis drauge, — būti, įsidėmėkite, o ne *pažinti save patį*, — gailėdamasi mano negrabių pastangų kabintis į didų gyvenimą. *Būti savimi pačiu!* Žinia, turėjo omenyje *Būk kas tik nori.* Tai buvo mudviejų sudarytas paktas — kad palengvinsime vienas kitą nuo naštos būti žmonėmis, kokiais visi kiti sakė mus esant. Ar bent ji palengvino man tą naštą, tačiau ką gi aš padariau dėl jos? Galbūt man nereikėjo įtraukti jos į tą veržimąsi nepažinojimo link, galbūt tai tik aš troškau nežinios.

Šiaip ar taip, klausimas, su kuriuo dabar esu likęs, būtent ir yra pažinojimo klausimas. Kas gi mes buvome, jeigu ne pa-

* Pažink pats save (lot.) — Sokrato posakis.

tys savimi? Gerai, neįtrauk į tai Anos. Kas gi, jeigu ne patsai savimi, aš buvau? Filosofai mums teigia, kad esame apibrėžti ir turime savo esatį per kitus. Ar rožė raudona tamsoje? Ar tolimos planetos girioje, kur nėra ausų, kad girdėtų, krintantis medis trinkteli? Klausiu: kas, jeigu ne Ana, turėjo mane pažinoti? Kas, jeigu ne aš, turėjo pažinoti Aną? Absurdiški klausimai. Mudu buvome laimingi drauge arba ne nelaimingi, o tai daugiau negu daugeliui žmonių pavyksta; argi to nepakanka? Būta įtampų, būta stresų, kaipgi be jų bet kurioje santuokoje, tokioje kaip mūsų, jeigu esama kokių nors panašių. Šauksmai, riksmai, svaidomos lėkštės, retkarčiais pliaukštelėjimas, dar rečiau kumštelėjimas — visa tai buvo tarp mūsų. Paskui dar buvo Seržas ir į jį panašūs, taip pat ir manosios seržytės. Bet netgi per savo įnirtingiausius kivirčus mudu tik smarkavome žaisdami, kaip Chlojė ir Mailzas, kai galynėdavosi stengdamiesi vienas kitą nurungti. Mudviejų barniai baigdavosi juoku, karčiu juoku, bet vis tiek juoku, sutrikusiu ir netgi šiek tiek susigėdusiu, tai yra susigėdusiu ne dėl savo nuožmumo, bet dėl šio stokos. Mudu pešėmės trokšdami justi ir jaustis tikrais — savo pastangomis prasimušę individai, kokie abu buvome. Koks aš buvau.

Ar mudu būtume galėję — ar aš būčiau galėjęs — elgtis kitaip? Ar būčiau galėjęs gyventi kitaip? Bergždi klausimai. Žinoma, būčiau galėjęs, bet negyvenau, ir todėl absurdiška net klausti. Vis dėlto kurgi yra autentiškumo pavyzdžiai, su kuriais būtų galima lyginti mano prasimanytąjį „aš"? Bonaras savo nutapytuose paskutiniuose septyniasdešimtį perkopusios Martos vonios kambaryje paveiksluose vis tebevaizdavo ją pa-

auglę, kokia palaikė pirmąsyk susitikęs. Kodėl turėčiau reikalauti iš savęs daugiau vaizduotės tikroviškumo apie save patį nei didysis ir tragiškasis menininkas? Mudu stengėmės kaip sugebėjome, Ana ir aš. Atleisdavome vienas kitam už viską, kuo nebuvome. Ko būtų galima daugiau tikėtis šioje kančių ir ašarų pakalnėje? *Neatrodyk toks nusiminęs,* pasakė Ana. *Aš irgi tavęs nekenčiau, truputėlį, juk galų gale mudu žmonės.* Tačiau nors ir taip, nepajėgiu atsikratyti minties, kad mudu kažką pražiūrėjome, kad aš kažką pražiūrėjau, tik nežinau, kas tai galėję būti.

Pamestas pėdsakas. Viskas susimaišę. Kodėl save kankinu tomis neišsprendžiamomis dviprasmybėmis, ar man jau negana sofistikos? Palik save ramybėje, Maksai, palik save ramybėje.

Įėjo panelė Vavasur — judanti šmėkla kambario prieblandos šešėliuose. Pasiteiravo, ar man nešalta, gal užkurti židinį. Paklausiau apie Spurgutę, kas ji tokia, kaip jiedvi susipažinusios — vien todėl, kad ką nors paklausčiau. Tik po kažkiek laiko ji man atsakė, ir atsakė ne į tai, kas mano klausta.

— Na, matote, — tarė ji, — Vivjenos giminiečiams priklauso šis namas.

— Vivjenos?

— Spurgutės.

— A.

Ji pasilenkė prie židinio ir subraškindama pakėlė sudžiūvusių hortenzijų puokštę.

— Arba galbūt jai pačiai dabar jis priklauso, — pridūrė ji, — nes dauguma giminiečių jau mirę.

Pasakiau, kad man tai netikėta, kad maniau namą priklausant jai.

— Ne, — atsakė ji, raukdamasi nusigręžė į trapias gėles savo rankose, paskui pakėlė akis, mažne valiūkiškai, parodydama man mažut mažutėlaitį liežuvio galiuką. — Bet gyvenu su tuo, taip sakant.

Išgirdome silpnai atsklindant iš pulkininko kambario džiaugsmingus minios šūkavimus ir įsijautusio komentatoriaus klykavimą; kažkas įmušė įvartį. Dabar žaidžiama mažne tamsoje. Traumų metas.

— O jūs taip ir neištekėjote? — paklausiau.

Į tai ji kukliai šyptelėjo, vėl nuleisdama akis.

— O ne, — atsakė. — Taip ir neištekėjau. — Ji greitai žvilgtelėjo į mane ir paskui į šalį. Viršum jos skruostikaulių sužioravo dvi raudonos dėmės. — Vivjena, — pridūrė, — buvo mano draugė. Tai yra Spurgutė.

— A, — vėl pratariau. Ką kita galėjau pasakyti?

Dabar ji skambina pianinu Šumaną, *Kinderszenen**. Tartum man sufleruotų.

Keista, ar ne, kaip jie įstrigę mintyse — tie tariamai nesvarbūs dalykai? Už „Kedrų“, kur namo kampas remiasi į kuokštėtą veją, po lenktu nutekamuoju stogvamzdžiu stovėdavo vandens rinktuvė, aišku, dabar jos seniai nebėra. Tai buvo medinė statinė, tikra, standartinio dydžio, pajuodusiais nuo laiko šulais ir metaliniais lankais, rūdžių suėstais ligi pinikų. Kraštas dailiai nusklembtas ir toks lygutėlis, jog mažne

* Vaikų scenos (vok.).

nejusdavai šulų sandūrų; lygiai išpjauta ir nuobliuota, bet savo tekstūra išorinė medienos pusė buvo šiek tiek gauruota ar veikiau pūkuota, kaip vilkuodegės burbuolė, tik kietesnė palytėti, vėsesnė ir drėgnesnė. Nors į ją turėję tilpti nežinau kiek galonų, visada stovėdavo pilna beveik ligi krašto — dėl dažnų lietų šiuose kraštuose netgi ar ypač vasarą. Kai pažvelgdavau į vandenį, šis atrodydavo juodas ir tirštas it nafta. Kadangi statinė stovėjo kiek pasvirusi, vandens paviršius sudarė storą elipsę, kuri drebėdavo nuo menkiausio vėjo dvelksmo ir išgąstingai suribuliuodavo, kai pro šalį važiuodavo traukinys. Tas prastai prižiūrimas sodo kampas dėl tos vandens statinės turėjo savotišką švelniai drėgną klimatą. Čia gausiai žėlė dilgėlės, rūgštynės, vijokliai, kiti augalai, kurių nežinau pavadinimų, ir dieną, ypač rytais, šviesa turėjo žalsvo atspalvio. Vanduo statinėje, kadangi lietaus, buvo minkštas ar kietas, vienoks ar kitoks, ir todėl laikytas geru plaukams, galvos odai ar dar kažkam, nežinau. Ir kaip tik ten vieną žaižaruojantį saulėtą rytą aš užėjau ponią Greis, padedančią Rozai trinktis galvą.

Atmintis nemėgsta judėjimo, verčiau linkusi išsaugoti dalykus ramybėje, ir kaip ir tiek daug iš tų prisimenamų scenų šią regiu it paveikslą. Roza stovi palinkusi nuo juosmens priekin, remdamasi rankomis į kelius, ilgu juodu pleištu užkritusiais ant veido plaukais, nuo kurių varva muilo putos. Mergina basa, matau aukštoje žolėje jos pėdų pirštus, ir vilki viena iš tų šiek tiek tirolietiškas primenančių trumparankovių baltų lininių palaidinukių, kurios tuomet buvo tokios madingos — laisva per liemenį ir aptempta per pečius, ties biustu siuvinėta abstrakčiu raudonu ir tamsiai mėlynu raštu.

Nuo kaklo gili iškirptė, ir šios viduje man aiškiai šmėkščioja atsikišusios jos krūtys, mažos ir smailios, lyg žaislinių sukučių atraminiai galiukai. Ponia Greis vilki mėlynu atlasiniu chalatu ir dailiomis mėlynomis kurpaitėmis, skleidžia netinkamą šiai vietai lauke buduaro dvelksmą. Jos plaukai susegti atgal už ausų dviem vėžlio kiauto sąsagomis ar segėmis, regis, taip šios buvo vadinamos. Akivaizdu, kad ji neseniai atsikėlusi iš lovos, ir rytmečio šviesoje veidas atrodo šiurkštokas, it negrabiai iškaltos skulptūros. Stovi tokia pat poza kaip Vermejerio merginos su pieno ąsočiu, galva ir kairys petys palenkti, vienas delnas prilaiko sunkią Rozos plaukų kaskadą, o kita ranka pila tirštą sidabrišką vandens šliūksnį iš apskeldėjusio emaliuoto ąsočio. Ten, kur vanduo liejasi Rozai ant viršugalvio, susidaręs plikas lopinys, kuris dreba ir slankioja nelyginant mėnesiena ant Pjerò rankovės. Nuo krintančio ant pakaušio šalto vandens Roza protestuodama negarsiai ūkčioja — *Oo! Oo! Oo!*

Vargšelė Rozė. Niekaip nevyksta prisiminti jos vardo, nepriduriant šio epiteto. Ji buvo — kiek? — devyniolikos, daugių daugiausia dvidešimties. Poaukštė, stebėtinai liekna, siaura per liemenį ir ilgų šlaunų, nuo pat blyškios lygios kaktos viršaus ligi dailių, gražios formos, šiek tiek praskėstais pirštais pėdų ji turėjo kažkokio švelnaus, liūdno grakštumo. Spėju, kas nors, norįs būti nemielas — pavyzdžiui, Chlojė — galbūt apibūdintų jos bruožus kaip aštrius. Nosis su lašo pavidalo faraoniškomis šnervėmis ir kuprele, oda virš kaulo standžiai įtempta ir persišviečianti. Ji pakrypus, ši nosis, šiek tiek į kairę, tad kai žvelgi į ją tiesiai iš priekio, susidaro iliuzija, kad matai visą jos veidą ir tuo pat metu profiliu, kaip viename

iš tų varginančių Pikaso portretų. Šis defektas, anaiptol nekeliantis asimetriškumo įspūdžio, tik dar labiau teikė jos veidui ilgesingos išraiškos. Ramybėje, kai nežinodavo esanti sekama, — o kokio mano būta seklio! — ji laikydavo galvą nulenkusi aštriu kampu žemyn, paslėptomis akimis ir įremtu į petį negiliai skeltu smakru. Tuomet ji atrodydavo nelyginant Dučo* madona, melancholiška, atsiribojusi, užsimiršusi, paskendusi niūriose svajose apie visa tai, kas turės įvykti, apie visa tai, kas — jai — neturės įvykti.

Keista, iš trijų centrinių figūrų tame vasariniame druskos nublankintame triptike būtent ji ryškiausiai įsirėžusi mano atminties sienoje. Manau, todėl, kad pirmos dvi figūros paveiksle, tai yra Chlojė ir jos motina, visiškai mano paties sukurtos, kai Roza — kitos, nežinomos rankos. Aš tolydžio žengteliu arčiau prie jų, tų dviejų Greisų šeimos atstovių, tai motinos, tai dukters, pridurdamas spalvos čia, paryškindamas kokią detalę ten, ir viso šio darbo iš arti rezultatas tas, kad manasis jų matymo ryškis veikiau išskydęs, o ne užaštrintas, netgi kai aš atsitraukiu iš toliau apžvelgti savojo kūrinio. Bet Roza, Roza — tai išbaigtas portretas, ji pavaizduota pilnutinai. Tatai nereiškia, kad ji buvo man realesnė ar reikšmingesnė už Chloję ar šios motiną, tikrai ne, tik kad aš galiu ją įsivaizduoti aiškiausiai. Ne todėl, kad ji tebėra čia, nes versija jos, kokia esanti čia, tokia pakitusi, jog sunkiai būtų atpažįstama. Regiu ją su laivutėmis, visiškai juodomis trumpikėmis ir tamsiai raudonais

* Dučas di Buoninsenja (Duccio di Buoninsegna, 1255–1359) — italų Sienos mokyklos tapytojas.

marškiniais — nors ji tikriausiai turėjusi ir kitokios aprangos, kaip tik šią nešioja beveik kiekviename mano prisiminime apie ją — pozuojančią tarp nereikšmingų dalykų, atsitiktinai parinktų studijos rekvizitų: dulsvos drapiruotės, šiaudinės skrybėlaitės su gėle prie kaspino, kažkiek samanotos sienos, kuri veikiausiai kartoninė, ir aukštai viename kampe — rusvai pilkas tarpduris, kur, paslaptingai, tamsūs šešėliai nusitęsia į baltai auksinį tuščios šviesumos spindesį. Ji yra čia su manimi ne tokia gyva kaip Chlojė ar ponia Greis, kaipgi kitaip ir galėtų būti, tačiau esama kažko tokio, kas stato ją skyrium — su tais savaisiais nakties glūdumos juodžio plaukais ir tąja puikia matinės baltybės oda, kurios, atrodė, nepajėgė patamsinti stipriausia saulė nei aršiausias jūros brizas.

Manau, ji buvo tai, kas senaisiais laikais, turiu galvoje dar senesnius už anuos, apie kuriuos kalbu, būtų buvę vadinama guvernante. Tačiau guvernantė būtų turėjusi savąsias kuklias galių sritis, o vargšelė Rozė buvo bejėgė prieš dvynius ir šių nerūpestingus gimdytojus. Chlojei ir Mailzui buvo neabejotinas priešas, žiauriausių jų pokštų taikinys, antipatijos ir begalinių pajuokų objektas. Juodu su ja elgdavosi dvejopai. Arba abejingai ligi tiek, tartum jos nė nematytų, arba dėl visko, ką ji darydavo ar sakydavo, kad ir kaip banalaus, įnikdavo kabinėtis ir klausinėti. Kai ji sukinėdavosi po namus, juodu sekiodavo jai iš paskos, kone mindami ant kulnų, atidžiai stebėdami kiekvieną jos veiksmą, — kaip padėdavo lėkštę, kaip paimdavo kokią knygą, kaip stengdavosi nepasižiūrėti į veidrodį, — tartum tai, ką Roza darydavo, būtų kažkoks itin keistas ir nepaaiškinamas, išvis niekada jiedviejų neregėtas poelgis. Kol

pajėgdavo ištverti, Roza nekreipdavo į juos dėmesio, bet galiausiai užraudusi ir drebanti atsigręždavo į abu, maldaudama: prašau, prašau, palikite mane ramybėje — iškankintu šnabždesiu iš baimės, kad vyresnieji Greisai neišgirstų jos pakėlus balsą ir praradus savitvardą. Žinoma, kaip tik tokios reakcijos dvyniai ir trokšdavo, dar labiau ją spausdavo, smalsiai žvelgdami į veidą ir dėdamiesi nustebę, o Chlojė apipildavo klausimais — kas buvę lėkštėje? ar toji knyga gera? kodėl nenorinti pasižiūrėti į veidrodį? — kol Rozės akys prisitvenkdavo ašarų, o lūpos persikreipdavo iš širdgėlos ir bejėgiško pykčio, tuomet jie abu patenkinti pabėgdavo, juokdamiesi kaip velniūkščiai.

Aš išsiaiškinau Rozos paslaptį vieną šeštadienio popietę, atkakęs į „Kedrus" pas Chloję. Man atėjus ji su tėvu sėdosi į automobilį, ketindami pasivažinėti į miestą. Mudu buvome susitarę eiti pažaisti tenisą — nejaugi ji būtų galėjusi pamiršti? Žinoma, galėjo. Likau nuviltas; būti šitaip pamestam dyką šeštadienio popietę ne taip lengva nuryti. Mailzas, atkeliantis tėvui vartus išvažiuoti, pastebėjo manąjį nusivylimą ir nusiviepė nelyginant piktybiškas kaukas, koks jis ir buvo. Ponas Greisas pro priekinį langą žvilgtelėjo į mane, palenkė galvą prie Chlojės ir kažką pasakė irgi nusiviepdamas. Nuo šiol pati diena, gaivi ir giedra, tartum alsavo pajuoka ir visuotine linksmybe. Ponas Greisas stipriai numynė akceleratorių, ir automobilis, garsiai pokštelėjęs iš pasturgalio, šoko žvirgždu priekin, tad aš gavau guviai žengtelti iš kelio, — nors juodu neturėjo nieko kita bendra, mano tėvas ir Karlas Greisas, abiem buvo būdingas šiurkštaus žaismingumo jausmas, — o Chlojė pro šoninį langą, už stiklo neryškiu veidu, žvilgtelėjo į mane suraukta

mina, tartum tik šią akimirką būtų pastebėjusi mane ten stovint, ir, atrodo, taip buvo iš tikrųjų. Kiek įstengiau apsimesti, nerūpestingai pamojau ranka, o ji nusišypsojo nuleistais lūpų kampais, vaizduodama nuliūdusią, ir perdėtai atsiprašomai gūžtelėjo, iškeldama pečius sulig ausimis. Automobilį pristabdė, kad įliptų Mailzas, ir Chlojė prisispaudė veidu prie stiklo bei kažką be garso, vien lūpomis ištarė, pakeldama kairę ranką keistai formaliu gestu, kuris būtų galėjęs reikšti tartum palaiminimą, o man neliko nieko kita, kaip tik irgi nusišypsoti, gūžtelėti pečiais ir taip pat pamoti, jai nurūkstant išmetamųjų dūmų debesyje, kai Mailzo galva užpakaliniame lange, atrodanti tartum atskirta nuo kūno, piktdžiugiškai šiepėsi atgręžta į mane.

Namas atrodė tartum apleistas. Praėjęs paradines duris aš patraukiau ten link, kur įstriža medžių eilė žymėjo sodo galą. Toliau už jos driekėsi geležinkelis, grįstas aštria, palaida melsva skalūno skalda ir skleidžiantis miazmišką pelenų bei degalų tvaiką. Medžiai, pasodinti per tankiai, stiebėsi išstypę ir kreivi, aukščiausios jų šakos susipynusios mojavo it daugybė pašėlusiai be tvarkos iškeltų rankų. Kokie jie? Ne ąžuolai — galbūt jovarai. Nė sumot nesumojau, kai jau keberiojausi pačiu viduriniuoju aukštyn. Tatai buvo man nebūdinga, nepasižymėjau drąsa ar avantiūrizmu ir nuo aukščio svaigdavo — ir dabar tebesvaigsta — galva. Tačiau aš ropščiausi ir ropščiausi vis aukščiau, tolydžio kabindamasis plaštaka ir pėdos vidumi, pėdos vidumi ir plaštaka, nuo šakos prie šakos. Kopti buvo linksma ir lengva, nepaisant lapijos, šnarančios aplinkui papiktintais protestais, ir smulkių šakelių, plakančių man veidą,

tad netrukus atsidūriau netoli pačios viršūnės, kiek įmanoma buvo pasiekti. Ten kabojau bebaimis, nelyginant koks jūreivis, apsižergęs takelažo skersinį, o žemės denis švelniai bangavo toli po manimi, kai viršuje perlinio pilkšvumo dangus atrodė taip arti, jog beveik galėtum palytėti. Šiame aukštyje brizas dvelkė pastovia, ištisine oro srove, atsidavė sausuma — žeme, dūmais ir gyvuliais. Horizonte man buvo matyti miestuko stogai, o dar toliau ir aukščiau nelyginant miražas — mažutėlis sidabriškas laivas, nejudamai rymantis blyškios jūros drūžės fone. Kažkoks paukštis nutūpė ant šakelės ir nustebęs pažvelgė į mane, o paskui vėl greitai nuskrido, įsižeidęs čirpteldamas. Jau buvau pamiršęs Chlojės užmaršumą — tokį jaučiau džiugesį, kupinas maniakiško linksmumo, kad esu taip aukštai ir taip toli nuo visko, ir nepastebėjau apačioje Rozos, kol neišgirdau jos raudant.

Stovėjo po medžiu šalimais manojo, ant kurio tupėjau, pakumpusiais pečiais ir spausdama prie šonų alkūnes, lyg stengtųsi išsilaikyti tiesi. Sujaudinta pirštais gniaužė sumaigytą nosinaitę, bet ašarojanti tenai, po ošiančiais popietės medžiais atrodė tokios sentimentalios pozos, jog iš pradžių pamaniau ją laikant rankoje suglamžytą meilės laiškutį, o ne nosinę. Kaip keistai ji atrodė, sutrumpinta iki netaisyklingo pečių bei galvos skridinio, — plaukų sklastymas buvo toks pat baltutėlis kaip ir permirkusi nosinaitė, kurią laikė rankoje, — ir kai paskubom atsisuko į žingsnių už savęs garsą, kiek susverdėjo, nelyginant kėglis, kurį pavyko užkliudyti rutuliu. Takučiu, pramintu žolėje po skalbinių virve, artinosi ponia Greis — nulenkta galva ir sukryžiuotomis virš suplotų krūtų rankomis, delnais kryžmai

apgobusi priešingos pusės pečius. Žengė basa, buvo apsirengusi šortais ir vienais iš baltų savo vyro marškinių, pasigėrėtinai jai per didelių. Sustojo kiek atokiau nuo Rozos ir sekundėlę tylėjo, po ketvirtį apskritimo sukiodamasi apie save į šonus, vis dar susiėmusi delnais už pečių, tartum ir ji kaip Roza stengtųsi susitvardyti, pati kaip koks vaikutis, kurį tartum sūpavo glėbyje.

— Roza, — prašneko ji žaismingu, įkalbinėjamu tonu. — Ak, Roza, kas yra?

Vėl ryžtingai nusukusi veidą į laukus tolumoje, Roza drėgnai prunkštelėjo, tačiau be juoko.

— Kas yra? — šūktelėjo ji. Antrasis žodis šoktelėjo aukštyn ir tuoj pat vėl nukrito. — Kas yra?

Išsišnirpštė į sugumuliuotos nosinės kraštelį ir pabaigai įkvėpė oro, kresteldama plaukais. Netgi iš tokios pozicijos mačiau, kad ponia Greis šypsosi ir kremtasi lūpą. Už savęs išgirdau toli suūkiant švilpuką. Popietinis traukinys iš miesto — matinio juodumo garvežys ir pustuzinis žalių vagonų dundėjo mūsų link negrabiai per laukus nelyginant didžiulis beprotiškas žaislas, pūškuodamas vėriniu tirštų baltų dūmų kamuolių. Ponia Greis be garso žengtelėjo priekin ir piršto galiuku palietė Rozai alkūnę, bet mergina trūktelėjo ranką šalin, lyg prisilietimas būtų ją nudeginęs. Vėjo gūsis priplojo marškinius poniai Greis prie kūno ir aiškiai išryškino pilnų jos krūtų apybrėžas.

— Ak, nagi, kas čia dabar, Roze, — vėl įkalbinėjo ji ir šįsyk sugebėjo nepastebimai įsprausti delną į merginos alkūnės išlinkį, paskui kelissyk švelniai timptelėjusi privertė šią atsisukti, tegul ir nelanksčią bei nenoromis, ir abi kartu leidosi

žingsniuoti po medžiais. Roza ėjo klupiniuodama, vis kalbėdama ir kalbėdama, o ponia Greis laikė galvą nuleidusi kaip ir anksčiau ir, atrodė, bemaž nepratardama nė žodžio; iš jos pečių pozos ir pakumpusios, velkamomis kojomis eigasties įtariau, kad slopina savyje juoką. Iš drebančių, žagsinčių Rozos žodžių pagavau vien *meilė, kvailystė* ir *ponas Greisas*, o iš ponios Greis atsakymų — tik šūksnį *Karlas?!*, palydėtą nepatiklaus ūksnio. Staiga traukinys atsidūrė čia pat, suvirpindamas šaką man tarp kelių; garvežiui lekiant pro šalį, aš žvilgtelėjau į šio kabiną ir aiškiai pamačiau iš po blizgančios, pajuodusios nuo dūmų kaktos blykstelint į mane akies baltymą. Kai vėl atsigręžiau į jas, abi nebevaikštinėjo, tik stovėjo aukštoje žolėje viena priešais kitą, — ponia Greis šypsanti, uždėjusi delną Rozai ant peties, o Roza paraudusiomis šnervėmis, abiejų rankų krumpliais trindamasi akis, — o paskui traukinio dūmų kamuolys smarkiai plūstelėjo man į veidą apakindamas, o kai anas išsisklaidė, jiedvi apsisukusios drauge traukė atgal takučiu į namą.

Taigi štai kaip. Roza pametusi galvą iš meilės patikėtų jos globai vaikų tėvui. Sena istorija, nors nežinau, kokia sena buvo ji man, dar tokiam jaunam. Ką aš pagalvojau, ką jaučiau? Aiškiausiai prisimenu sumaigytą nosinaitę Rozės rankose ir melsvą bepradedančių plėstis venų filigraną ant užpakalinio stiprių nuogų ponios Greis blauzdų paviršiaus. O garvežys, žinoma, tas, kuris žvangėdamas sustojo tenai stotyje, ir dabar stovėjo šnypšdamas, pūkšdamas ir švirkšdamas čiurkšles karšto vandens iš savo nepaprastai sudėtingų apatinių gelmių, tartum nekantrautų vėl leistis kelionėn. Kas mes, gyvos būtybės, palyginti su patvaria paprasčiausių daiktų stiprybe?

Rozei ir poniai Greis nuėjus, aš išsiropščiau iš medžio — reikalas buvo sunkesnis nei įkopti — pratykinau pro tylų bei neregį namą ir Stoties keliu žengiau į tviskančią it nušveistas metalinis puodas ištuštėjusios popietės šviesą. Tas traukinys išriedėjo iš stoties, ir dabar aš jau buvau kažkur kitur, suvis kažkur kitur.

Savaime suprantama, nė kiek negaišau laiko papasakoti Chlojei apie savąjį atradimą. Jos reakcija buvo visiškai ne tokia, kokios tikėjausi. Tiesa, iš pradžių atrodė sukrėsta, bet netrukus nutaisė skeptišką miną ir netgi, regis, tapo suirzusi, tai yra suirzusi todėl, kad jai papasakojau. Tatai nuvylė. Tikėjau ją sutiksiant mano ataskaitą apie sceną po medžiais sužavėtu gagesiu, o tai savo ruožtu būtų suteikę man tikrumo pažiūrėti į visą tą dalyką kaip į juoką, o dabar gavau pagalvoti apie jį rimčiau ir niūresnėje šviesoje. Niūresnėje šviesoje, tik pamanykite. Bet kodėl kaip į juoką? Todėl, kad juokas jauniems veikia kaip neutralizuojanti jėga ir sutramdo baimes? Roza, nors bemaž dvigubai vyresnė už mudu, vis dar tebuvo šioje pusėje prarajos, skiriančios mus nuo suaugusiųjų pasaulio. Jau pakankamai bloga buvo brandinti mintį apie juos, tikrus suaugusiuosius, įnikusius į savąsias slapukiškas išdykystes, bet galimybė, kad Roza išsidirbinėja su Karlo Greiso amžiaus vyriškiu — su tokiu pilvotu, su tokio pūpsančio šakumo, su tokios gauruotos krūtinės, kurioje žybsi žilė — man, tokio gležno, tokio dar žalio jautrio, kokio tuomet buvau, sunkiai sekėsi ištverti. Ar ji jau išsakiusi ponui Greisui savo meilę? Ar

šis atsilieps jai tuo pačiu? Skriejantys man prieš akis vaizdiniai Rozos — blyškios, prišlijusios šiurkščiame savojo satyro glėbyje — mane jaudino ir lygiai tiek pat baugino. O ponia Greis? Kaip ramiai ji išklausiusi Rozės išpyškintos išpažinties, kaip nerūpestingai, netgi pralinksminta. Kodėl savo blizgančiais lakuotais nagais neišdraskiusi merginai akių?

Paskui dar patys meilužiai. Kaip aš stebėjausi lengvumu, sklandžiu įžūlumu, su kokiu šiuodu maskavo, kas tarp jų dėjosi. Netgi pats Karlo Greiso lengvabūdiškumas dabar atrodė kaip nusikalstamų kėslų požymis. Kas, jeigu ne beširdis suviliotojas gebėtų šitaip juoktis ir lengvai erzinti, atkišdamas smakrą ir po šiuo greitai kasydamasis ir nagais krebždendamasis žilsvą barzdą? Tai, kad viešai neskyrė Rozai daugiau dėmesio nei bet kuriam kitam, pasitaikiusiam kelyje, tik dar labiau pabrėžė jo suktumą ir gudrų veidmainiškumą. Užtekdavo Rozai paduoti ponui Greisui laikraštį, o jam paimti šį iš jos, kad mano karštai budrioms akims atrodytų įvykus slaptų, nepadorių mainų veiksmą. Romus ir drovus jos elgesys jo akivaizdoje man regėjosi kaip ištvirkusios vienuolės — dabar, kai žinojau apie slepiamą jos gėdą, į giliausias manosios vaizduotės gelmes skverbėsi paveikslai jos mirguliuojančios, blyškios figūros, neryškiai susijungusios šiurkščiose sueityse, ir girdėjau prislopintus jo urzgesius ir duslias tamsaus jos malonumo dejones.

Kas paskatino ją prisipažinti, ir dargi savo mylimojo sutuoktinei? Ir ką gi ji pagalvojo, vargšelė Rozė, tą pirmą sykį, kai jos akys užkliuvo už šūkio, Mailzo kreida pakrevezoto ant vartų stulpų ir ant šaligatvio už vartų — *RV myli KG*

— ir šį lydinčio moteriško torso eskizo: dviejų apskritimų su taškučiais centre, dviejų kreivių, vaizduojančių klubus, o dar žemiau pora skliaustų, uždarančių trumpą vertikalų plyšį? Tikriausiai paraudo, o, tikriausiai turėjusi užsiplieksti iš gėdos. Pamanė, kad tai Chlojė, ne aš, kažkokiu būdu sušniukštinėjo ją. Tačiau keista, šitai padidino ne Chlojės galią Rozos atžvilgiu, bet atvirkščiai, ar bent taip atrodė. Guvernantės akys įgydavo naujo, plieniškesnio tvirtumo, kai dabar pažvelgdavo į mergaitę, o ši, mano nuostabai ir suglumimui, atrodydavo to žvilgsnio įbauginta kaip niekad anksčiau. Kai aš apie jas tokias pagalvoju, vieną žioruojančią akimis, kitą gūžiantis, galiu tik spėlioti, kad tai, kas atsitiko to keisto potvynio dieną, kažkaip buvo atskleistos slaptos Rozės aistros pasekmė. Šiaip ar taip, kodėl turėčiau mažiau nei bet kuris kitas melodramų kūrėjas pasiduoti būtinumui baigti pasakojimą dailutėle atomazga?

Potvynis atsirito per visą paplūdimį iki pat kopų, tartum jūra lietųsi iš krantų. Susėdę eilute, nugaromis remdamiesi į besišeriančias pilkas nenaudojamos golfo aikštelės prižiūrėtojo trobelės lentas šalia starto žymos, trise mes — aš, Chlojė ir Mailzas — tylomis stebėjome tolydžio artėjantį vandenį. Visi maudėmės, bet liovėmės sunerimę dėl šio nesulaikomo bebangio potvynio, to, kaip grėsmingai ramiai šis vis kilo. Dangus visas buvo aptrauktas baltu ūkeliu, plokščias, blyškiai auksinis saulės diskas kybojo nejudamai įstrigęs jame. Kirai klykaudami sklandė žemyn. Ore tvyrojo ramybė. Tačiau aš aiškiai prisimenu, kaip paskiri smiltviksvių stiebeliai, želiantys aplinkui iš smėlio, kiekvienas buvo užbrėžęs priešais save dailų

pusapskritimį, vadinasi, pūtė vėjas ar bent brizas. Galbūt tai buvusi kita diena, ta diena, kai pastebėjau žolę šitaip žymint smėlį. Chlojė vilkėjo maudomuku ir ant pečių turėjo užsimetusi baltą kardiganą. Jos plaukai buvo tamsiai šlapi ir prilipę prie galvos. Šioje bešešėlėje pieniškoje šviesoje jos veidas atrodė veik be bruožų, juodu su Mailzu greta vienas kito buvo panašūs kaip iškalti kokios nors monetų poros profiliai. Žemiau mūsų, kopų papėdėje aukštielninka ant pliažinio rankšluosčio gulėjo Roza, sunertomis už galvos rankomis ir tartum mieganti. Jūros kraštas putojo per jardą nuo jos kulnų. Šypsodamasi sau pačiai Chlojė stebėjo.

— Galbūt jūra ją nusineš, — tarė.

Tai Mailzui pavyko atidaryti trobelės duris — suko pakabinamąją spyną tol, kol skląstis nusirovė nuo varžtų ir atsidūrė jo delne. Vidų sudarė vienintelis mažutėlis kambarys, tuščias ir atsiduodantis senu šlapimu. Palei vieną sieną stovėjo medinis suolas, o virš šio buvo langutis, sveiku rėmu, bet seniai išdaužtu stiklu. Chlojė atsiklaupė ant suolo ir iškišo veidą pro langutį, alkūnėmis remdamasi į palangę. Aš atsisėdau iš vienos jos pusės, Mailzas — iš kitos. Kodėl man atrodo, kad tenai buvo kažkas tokio egiptietiška mūsų pozose: Chlojė klūpanti ir žvelgianti laukan, o mudu su Mailzu sėdintys ant suolo, veidais į kamarėlę. Ar todėl, kad kompiliuoju Mirusiųjų knygą*? Ji buvo sfinksas, o mes — sėdį jos kunigai. Tvyrojo tyla, neskaitant kirų klykavimų.

* Senovės egiptiečių maldų, užkeikimų, magiškų formulių, surašytų papiruso ritinėliuose, rinkinys. Tie ritinėliai, dažnai iliustruoti, būdavo dedami į karstą, kad palengvintų sielai pomirtinį gyvenimą.

— Viliuosi, kad ji prigers, — pasakė Chlojė, kalbėdama pro langutį, ir šaižiai, iksėdama, kaip jai pasitaikydavo, susijuokė. — Viliuosi, kad tikrai, — ik, ik. — Nekenčiu jos.

Paskutiniai žodžiai. Buvo ankstus rytas, tuoj prieš auštant, kai Ana atgavo sąmonę. Negaliu tiksliai pasakyti — buvau atsibudęs ar tik sapnavau toks esąs. Tos naktys, kurias praleidau drybsodamas fotelyje šalia jos lovos, buvo pilnos savotiškai kasdieniškų haliucinacijų, pusiau sapnų — kaip gaminu jai maistą ar kalbuosi apie ją su žmonėmis, kurių niekad anksčiau nebuvau matęs, ar tik vaikštinėju su ja kažkokiomis blausiomis, neaiškiomis gatvėmis, tai yra aš vaikštinėju, o ji guli ištikta komos greta manęs ir vis dėlto gebanti judėti, kažkokiu būdu žengti su manimi koja kojon, slysti čia pat grynai oru savojoje kelionėje Nendrių lauko* link. Dabar pabudusi, ji pasuka galvą ant drėgnos pagalvės ir povandeniškame nakties šviesos mirgesyje pažvelgia į mane plačiomis akimis, kuriose atsispindi didžiulis ir įtarus išgąstis. Manau, manęs neatpažino. Mane apėmė tas paralyžiuojantis jausmas, dalinai baugščios pagarbos, dalinai nerimo, kuris apima tave, kai staiga, netikėtai vienas pats susitinki su laukiniu padaru. Jutau savo širdį stuksint lėtais, netvirtais dunksiais, tartum tolydžio atsitrenktų į begalinę virtinę vis tokių pat kliūčių. Ana sukosėjo — garsas buvo toks, lyg subarškėtų kaulai. Supratau, jog tai galas. Jaučiausi esąs nepasirengęs šiai akimirkai ir norėjau šauktis pagalbos. Sesele, sesele, greičiau,

* Pagal Senovės Egipto valdovų Ptolemajų Mirusiųjų knygą — vieta, kur patenka vertos mirusiųjų sielos, pirma pasvertos ant dievo Ozirio svarstyklių.

žmona palieka mane! Nepajėgiau galvoti, protas atrodė tartum pilnas virstančių akmenų. Ana tebespitrijo į mane, vis tokia pat nustebusi, tokia pat įtari. Kažkur toli koridoriuje kažkas nematomas kažką numetė, kas subarškėjo, ji išgirdo tą garsą ir tartum nusiramino. Galbūt pamanė mane kažką ištarus ir pamanė supratusi, nes linktelėjo, bet nekantriai, lyg sakytų: *Ne, klysti, visiškai ne taip!* Ištiesė ranką ir tvirtai it letena surakino man riešą. Tas beždžioniškas gniaužtas, jis vis dar tebelaiko mane. Pagautas kažko panašaus į paniką, nemačiom mečiausi priekin nuo fotelio ir parkritau prie lovos ant kelių kaip koks nors netekęs žado tikintysis, parpuolęs garbinti išdygusią prieš save šmėklą. Ana tebegniaužė man riešą. Uždėjau kitą savo delną jai ant kaktos, ir man pasirodė, kad juntu už šios karštligiškai dirbant jos protą, begalinėmis pastangomis mėginant suformuluoti paskutiniąją mintį. Ar kada nors, kai gyveno, žvelgiau į ją taip primygtinai kaip dabar? Tartum vien tik žiūrėjimas pajėgtų sulaikyti ją čia, tartum ji negalėtų išeiti tiek ilgai, kiek mano akys nemirkteltų. Ji dūsavo, tyliai ir pamažu, nelyginant stabtelėjusi atsikvėpti bėgikė, kuriai dar likę mylios kelio. Alsavimas atsidavė lengvu, sausu dvaku — lyg nuvytusių gėlių. Pašaukiau ją vardu, bet ji tik trumpam, negirdomis užsimerkė, lyg aš privalėčiau suprasti, kad nebesanti Ana, kad jau nebesanti niekuo, o paskui atsimerkė ir vėl įbedė akis į mane, tvirčiau negu kada nors anksčiau, dabar ne su nuostaba, o su įsakmiu griežtumu, valios pastangomis reikalaudama, kad aš išgirsčiau, išgirsčiau ir suprasčiau, ką būtent turinti pasakyti. Paleido mano riešą ir trumpai pirštais pagrabinėjo lovą, lyg kažko ieškodama. Paėmiau jos plaštaką. Jutau prie nykščio

pagrindo virpčiojant pulsą. Kažką pasakiau, kažką beprasmiška kaip *Neišeik* ar *Nepalik manęs*, bet ji vėl taip pat nekantriai papurtė galvą ir timptelėjo mane už rankos, kad prisitrauktų arčiau. „Jie stoja, laikrodžiai, — ištarė vos vos girdimai pašnabždom, sąmokslininkiškai. — Aš sustabdžiau laiką." Ir linktelėjo, rimtai, numaniai, paskui dar nusišypsojo, galėčiau prisiekti, jog tai buvo šypsena.

Mitriu, staigiu judesiu Chlojė nusimetė nuo pečių kardiganą, ir tai paskatino mane, leido man uždėti delną jai, klūpančiai šalimais, iš užpakalio ant šlaunies. Jos kūnas buvo vėsus ir pašiurpęs žąsies oda, bet tuoj po paviršiumi jutau gyvai srūvant kraują. Ji nesureagavo į mano prisilietimą ir toliau žvelgė kaip žvelgusi į kažką pro langą — galbūt į visą tą vandenį, į tą nenumaldomą, lėtą šio plūsmą — ir atsargiai slinkau delną aukštyn, kol mano pirštai palietė tamprų maudomuko kraštelį. Jos kardiganas, kuris buvo apsistojęs man ant kelių, dabar nuslydo ir šlumštelėjo ant grindų, kažką man primindamas, galbūt paleistas iš rankų gėles ar krintantį paukštį. Man būtų pakakę tik toliau ten taip sėdėti, su delnu jai po užpakaliu, sinkopiniu ritmu plakančia širdimi ir akimis įbestomis į šakos skylę priešinės sienos lentoje, jeigu ji mažutėlaičiu, konvulsišku judesiu nebūtų paslinkusi suolu kelį truputį į šalį ir atvėrusi savo tarpukojį nustebusiems mano pirštų galiukams. Pastorintas pamušalu jos maudomuko šakumas buvo permirkęs jūros vandeniu, kuris man prisilytėjus plikyte nuplikė. Vos tik manieji pirštai atsidūrė tenai, ji tvirtai vėl suspaudė šlaunis, pagaudama į spąstus man plaštaką. Virpuliai lyg silpnutės elektros srovelės nuvilnijo visu Chlojės kūnu žemyn į

tarpukojį, ir pasirangiusi ji išsivadavo nuo manęs. Pamaniau, kad viskas baigta, bet apsirikau. Ji greitai apsigręžė aplink ir, alkūnėmis bei keliais nusiropštusi nuo suolo, įsimuistė sėdomis greta ir atsuko man veidą, pasiūlydama šaltas savo lūpas ir karštą bučinį. Maudomuko petnešėles turėjo lanku susirišusi už sprando, ir dabar, neatitraukdama savo burnos nuo manosios, ji siekė ranka sau už nugaros, atnarpliojo mazgą ir nusmaukė drėgną audinį žemyn sau ligi juosmens. Vis ją tebebučiuodamas, palenkiau galvą į šoną ir pažvairavęs viena akimi sugebėjau pro jos ausį žemyn stuburo ketera pamatyti iki siauro pasturgalio ir tarpo tenai, — švaraus plieninio peilio spalvos. Nekantriu judesiu ji paėmė mano delną ir prispaudė šį prie vos pastebimo vienos iš savo krūtų kauburėlio, kurio viršūnėlė buvo šalta ir kieta. Kitoje jos pusėje Mailzas sėdėjo laisvai praskėstomis priešais save kojomis, užsimerkęs, remdamasis pakaušiu į sieną. Chlojė nemačiom siekė į šoną ranka, susirado ant suolo gulinčią atverstu delnu aukštyn jo plaštaką ir suspaudė šią, tuo pat metu burna dar stipriau prisispausdama prie manosios, ir veikiau pajutau nei išgirdau jai iš gerklės išsiveržiant tylią, miaukiančią aimaną.

Neišgirdau atsiveriant durų, tik mintimis užfiksavau patalpėlėje pakitus šviesą. Chlojė prie manęs pastiro, greitai pasuko galvą ir kažką ištarė, žodį, kurio aš nepagavau. Tarpduryje stovėjo Roza. Vilkėjo maudymosi kostiumėliu, bet avėjo savosiomis juodomis laivutėmis, ir todėl ilgos blyškios liesos jos kojos atrodė dar ilgesnės, blyškesnės ir liesesnės. Kažką ji man priminė, nepajėgiau sumoti ką, viena ranka padėta ant durų, kita — besiremianti į staktos šulą, tartum kybojo ore

tarp dviejų stiprių gūsių, vieno — iš trobelės vidaus, bloškiančio priešpriešiais, ir kito — iš lauko, slegiančio į nugarą. Chlojė skubiai užsitraukė nusmauktą maudomuką ir vėl susirišo už sprando petnešėles, šiurkščiai pašnabždomis ištarė tą žodį darsyk, žodį, kurio man nepavyko nugirsti, — ar Rozės vardą, o gal tik kokį keiksmą? — paskui nėrė nuo suolo žemyn, greitai it lapė šmurkštelėjo Rozai po pažastimi ir dingo už durų.

— Nagi, grįžkit čionai atgal, panele! — lūžtančiu balsu šūktelėjo pavymui Roza. — Nagi, grįžkite tuoj pat čionai atgal! — Paskui metė į mane žvilgsnį, labiau gailesio nei pykčio, palingavo galva ir apsisukusi nudybino it gandras ant tų kojokiškai stačių baltų savo kojų. Mailzas, drybsantis šalia manęs ant suolo, tyliai susijuokė. Išpūčiau akis. Man pasirodė, kad jis prakalbo.

Visa, kas sekė po to, regiu tartum miniatiūroje, nelyginant kokioje kamėjoje ar viename iš tų apvalainų vaizdelių, į kuriuos žiūri iš viršaus ir kuriuose kiek į šalį nuo centro senieji menininkai nutapydavo kokios nors dramos momentą su tokiomis smulkutėmis detalėmis, jog tarp žydrų ir auksinių jūros bei dangaus platybių vos pajėgdavai šias įžvelgti. Sekundėlę delsiau ant suolo, kvėpdamas į save orą. Mailzas stebėjo mane, laukdamas, ką aš darysiu. Išėjęs iš trobelės, išvydau Chloję ir Rozą nedideliame pusapvaliame smėlio plotelyje tarp kopų ir vandens, įsirężusias ir šūkaujančias viena kitai. Man nesigirdėjo jųdviejų žodžių. Pagaliau Chlojė atsiskyrė ir įnirtingai sutrepsėjo siauru ratu aplinkui save žarstydama smėlį. Paspyrė Rozos rankšluostį. Žinau, tai tik mano vaizduotė, bet regiu smulkutes bangeles alkanai laižant jai padus.

Paskui, paskutinįsyk šūktelėjusi ir savotišku, kapotu judesiu numojusi ranka, ji apsisuko ir paėjėjusi prie bangų krašto pliumptelėjo ant smėlio, prisitraukė prie krūtinės kelius ir apsivijo šiuos rankomis, nukreipusi veidą į horizontą. Roza, įsisprendusi į klubus, stovėjo žioruodama akimis jai į nugarą, bet matydama, kad nesulauks atsako, apsisuko ir piktai nudrožė susirankioti daiktų, į alkūnės išlinkį įsimetė rankšluostį, knygą, maudymosi kepuraitę — nelyginant kokia žvejo žmona, susisvaidanti pintinėlėn žuvį. Išgirdau už savęs Mailzą, ir po sekundėlės šis strimgalviais pralėkė pro mane, veikiau vartydamasis kūliais nei bėgčia. Atsidūręs prie Chlojės, prisėdo greta ir apkabino ją per pečius, prisiglausdamas galva prie josios galvos. Roza stabtelėjo ir metė neužtikrintą žvilgsnį į juodu ten kartu apsikabinusius, atgręžtomis pasauliui nugaromis. Paskui abu ramiai atsistojo ir įbrido į jūrą, — lygutėlis it alyva vanduo veik nelūžo aplinkui, — paskui iškart drauge palinko priekin ir lėtai nuplaukė, jųdviejų galvos vis šokčiojo ir šokčiojo iš balzganų bangų.

Mudu stebėjome juos, aš ir Roza, ji — glausdama prie savęs susirinktus daiktus, o aš — tik stovėdamas. Nežinau, ką tuomet mąsčiau, neprisimenu, kad išvis mąsčiau, neprisimenu, kad ką nors mąsčiau. Būna tokių kartų, gana nedažnai, kai protas tiesiog ištuštėja. Juodu jau buvo toli, jie abu, taip toli, lyg būtų blyškūs taškučiai tarp blyškaus dangaus ir dar blyškesnės jūros, ir tuomet vienas taškutis išnyko. Po to viskas dėjosi labai greitai, tai yra kiek mums buvo matyti. Ištiško šiek tiek balto vandens, baltesnio negu tas visas aplink, paskui — nieko, abejingas pasaulis užsivėrė.

Nuskambėjo šūksnis, atsisukę mudu su Roza išvydome stambų raudonveidį vyriškį ežiuku kirptais žilais plaukais komiškai paskubom, aukštai keliantį kojas, susijaudinusį leidžiantis kopomis per slystantį smėlį mūsų link. Buvo su geltonais marškiniais, chaki kelnėmis, dviejų atspalvių batais ir golfo lazda rankoje. Batus aš galbūt išsigalvojau. Tačiau esu tikras, kad mūvėjo ant dešinės rankos pirštinę — ant tos rankos, kuria laikė golfo lazdą; pirštinė buvo šviesiai ruda, kumštinė, su pramuštomis skylutėmis nugarėlėje — nežinau kodėl būtent ši pagavo mano dėmesį. Jis vis šaukė, kad kas nors nueitų pakviesti gelbėtojų. Atrodė baisiai įpykęs, mosikavo ore lazda nelyginant zulų karys, purtantis savo kuoką. Zulas, kuoka? Galbūt turiu galvoje ietį. O tuo metu aukščiau krante jo patarnautojas, neaiškaus amžiaus nuodvasa su užsagstytu ligi kaklo tvido švarkučiu ir tvido kepuraite, stovėjo sukryžiuotomis kulkšnimis, abejingai remdamasis į golfo lazdų maišą ir sardonišku veidu stebėjo sceną žemiau savęs. Paskui, nežinau iš kur, tartum materializavęsis iš paties oro, už jo pasirodė raumeningas jaunikaitis aptemptomis mėlynomis maudymosi glaudėmis ir be jokių parengtinių kalbų metęsis jūron nuplaukė greitais, prityrusiais, tvirtais grybšniais. Dabar Roza vaikštinėjo pakrante prie pat vandens — tris žingsnius pirmyn, stabt, apsisuka, tris žingsnius atgal, stabt, apsisuka, nelyginant vargšė išprotėjusi Ariadnė Nakso salos krante* — vis spausdama

* Graikų mitologijos personažas Kretos karaliaus Minojo duktė, įsimylėjusi Tesėją ir padovanojusi šiam siūlų kamuolį, kuris padėjo rasti kelią iš labirinto. Tesėjas bėgdamas pasiėmė ją, bet dievo Dioniso palieptas gavo palikti Nakso saloje, kur Ariadnė iš nevilties išprotėjo.

sau prie krūtinės rankšluostį, knygą ir maudymosi kepuraitę. Po kažkiek laiko nesėkmingasis gelbėtojas sugrįžo ir iš nebebanguojančio vandens žengė prie mūsų su tuoju tramdomu plaukiko didžiuokliškumu, purtydamas galvą ir šnarpšdamas. Nieko negalima buvo padaryti, pasakė jis, nieko. Roza pravirko, tartum sukūkčiojo ir įniko greitai sukioti galvą iš šono į šoną, o golfininkas rūsčiai stebėjo ją. Paskui visi jie išnyko už manęs, nes aš bėgau, stengiausi bėgti paplūdimiu Stoties kelio ir „Kedrų“ linkui. Kodėl aš nekirtau į šoną, per „Golfo“ viešbučio teritoriją, pro ten būtų buvę kur kas lengviau pasiekti kelią. Bet aš nenorėjau, kad būtų lengviau. Nenorėjau nukakti tenai, kur bėgau. Dažnai savo sapnuose esu vėl ten, brendantis per tą smėlį, kuris vis labiau priešinasi taip, jog atrodo, lyg mano paties kojos būtų iš kažkokios sunkios, birios medžiagos. Ką aš jaučiau? Manding, stipriausiai baimę, tai yra baimę savęs paties, pažinojusio dvi gyvas būtybes, kurios staiga tapo mirusiomis. Bet kodėl aš maniau, kad jie numirė? Mano sąmonėje juodu vis dar likę pakibę didžiulėje skaisčioje erdvėje, tiesūs, susikabinę rankomis, plačiai atmerktomis akimis rimtai žvelgiantys priešais save į beribes šviesos gelmes.

Štai pagaliau žalieji geležiniai vartai, kieme ant žvyro stovi automobilis ir paradinės durys plačiai atlapos, kaip kad dažnai būdavę. Name viskas ramu ir tyku. Perlėkiau kambarius lyg pats būčiau buvęs kokia oro būtybė, klaidžiojanti dvasia, išlaisvinta ir sutrikusi, nežinanti ką daryti Arielė*. Suradau ponią Greis bendrajame kambaryje. Krintančios iš už nugaros

* Piktoji dvasia iš V. Šekspyro *Audros*.

pieniškos šviesos fone ji pasigręžė į mane, prisidengdama delnu burną. Viskas tai tyloje, neskaitant atsklindančio iš lauko mieguisto vasaros dūzgesio. Paskui įėjo Karlas Greisas, tardamas „Velniava, regis tai bus..." ir taip pat nutilo, ir šitaip mes stovėjome nuščiuvę, mes trise, pabaigoje.

Ar šauniai buvo tai atlikta?

Naktis, viskas taip tyku, tartum nebūtų nieko, netgi manęs paties. Man nesigirdi jūros, kuri kitomis naktimis gaudžia ir gruma, tai artima ir ausį rėžianti, tai tolima ir negarsi. Nenoriu būti šitaip vienas. Kodėl jūs nesugrįžtate man vaidentis? Kodėl ši tyla diena po dienos, naktis po begalinės nakties? Tartum rūkas šis jūsų tylėjimas. Iš pradžių vos įžiūrimas blausumas horizonte, kitą minutę tapome jo apgaubti, pusakliai ir klupinėjantys, besikabinantys vienas į kitą. Jis prasidėjo tą dieną po apsilankymo pas poną Todą, kai mudu išėjome iš klinikos į žmonių paliktą automobilių aikštelę, visos tos mašinos tvarkingai ten išrikiuotos, žvilgančios it vėžliai ir neišleidžiančios nė garso, ir netgi nė ženklo jaunos moters su savo kaukšinčiais aukštakulniais. Paskui mudviejų namas, priblokštas tartum į kokią savo paties tylą, o netrukus po to — tykūs ligoninių koridoriai, pritilę laukiamieji, palatos ir galiausiai paskutinysis kambarys iš visų. Parsiųsk man savo šmėklą. Jeigu nori, kankink. Žvangink savosiomis grandinėmis, valkiok po grindis savąsias įkapes, rypuok it mirtį pranašaujanti dvasia, bet kas tiks. Trokščiau turėti čia šmėklą.

Kur manasis butelis? Man reikia savojo didelio kūdikio butelaičio. Savojo guodėjo.

*

Panelė Vavasur meta į mane užjaučiamą žvilgsnį, nuo kurio suvirpu. Ji žino klausimus, kuriuos noriu jai užduoti, kuriuos degiau nekantrumu užduoti nuo pat tada, kai tik čia atvykau, bet visad pristigdavau drąsos. Šįryt, kai išvydo mane tylomis juos vėl formuluojant, papurtė galvą, tačiau ne be švelnumo.

— Negaliu padėti jums, — pasakė šypsodamasi. — Privalote tai žinoti.

Ką ji turėjo omenyje tuo „žinoti"? Aš tiek mažai žinau apie viską. Mudu svetainėje, sėdime erkerio išlinkyje, kaip ir dažnai anksčiau. Lauke skaisti šalta diena, pirma tikra žiemos diena, kokios dar neturėjome. Visa tai — istorinė dabartis. Panelė Vavasur ado kažką, kas įtartinai panašu į vieną iš pulkininko kojinių. Turi tokį medinį, didelio grybo pavidalo daikčiuką, ant kurio užtempia kulną, kad galėtų šiame užtaisyti skylę. Mane raminamai veikia, kai matau tą nesenstamą darbą. Man reikalinga ramybė. Mano galva tartum prikimšta drėgnos vatos, o burnoje gaižus vėmalų skonis, nuo kurio nepajėgia išvaduoti visos panelės Vavasur pastangos su pieniška arbata ir kareiviškais, plonai suraikytais skrebučiais. Taip pat man smilkinyje mėlynė, kuri tvinksi. Sėdžiu priešais panelę V. drovus ir atgailaujantis. Labiau nei bet kada jaučiuosi prasikaltęs berniukas.

Tačiau kas per diena buvo vakar, kas per naktis ir, dievuliau! — koks rytas po to. O viskas prasidėjo nuo jaudinančios naujienos. Ironiška, kaip paaiškėsią, taigi turinti atvykti

pulkininko duktė, podraug su Hubiu ir vaikais. Pulkininkas mėgino dėtis abejingu, nutaisydamas vieną iš stačiokiškiausių savo laikysenų — „Būsime tiesiog plūste užplūsti!“ — bet per pusryčius rankos jam taip kretėjo iš jaudulio, jog visas stalas ėmė drebėti, o puodeliai barškėti ant lėkštučių. Panelė Vavasur mygo, kad jo duktė su visa šeima pasiliktų priešpiečių, kad ji iškepsianti viščiuką, ir pasiteiravo, kokius ledus vaikai mėgsta. „Ak, ką jūs, — smarkavo pulkininkas, — iš tikrųjų nereikia!“ Tačiau buvo aiškiai matyti, kad esąs giliai sujaudintas, ir mirksnį jam netgi sudrėko akys. O aš pats su šiokiu tokiu nekantrumu laukiau progos pagaliau išvysti tą jo dukterį ir šios išties vyrišką vyrą. Vis dėlto perspektyva dėl vaikų kažkiek baugino; deja, vaikučiai apskritai manyje pažadina dar ne tokį snaudžiantį Žilį de Rė*.

Vizitas turėjo įvykti vidudienį, bet dienos potvynio varpas nuskambėjo, priešpiečių metas atėjo ir praėjo, tačiau joks automobilis nesustojo prie vartų ir jokių džiaugsmingų Mažutėlių šūksnių nepasigirdo. Pulkininkas žingsniavo gniaužydamas už savęs delnu riešą ar stoviniavo prie lango atkišęs priekin smakrą, tampėsi rankogalį, kilnojo ranką prie akių ir priekaištingai vis dirsčiojosi į laikrodį. Mudu su panele Vavasur vaikštinėjome aplinkui įsitempę ir nedrįsdami pratarti nė žodžio. Kepamo viščiuko aromatas atrodė tartum beširdė patyčia. Tik vėlai popietę priemenėje suskambo telefonas,

* Gilles de Rais (1404–1440) — prancūzų didikas, karys, ir vienu metu Žanos d'Ark ginklo brolis. Vėliau apkaltintas ir nubaustas mirtimi už dešimčių, jei ne šimtų vaikų nužudymą savo seksualiniams geiduliams tenkinti. Pasakos Mėlynbarzdžio prototipas.

priversdamas visus krūptelti. Pulkininkas prilenkė ausį prie ragelio lyg kupinas nevilties kunigas per išpažintį. Apsimainymas žodžiais truko neilgai. Mudu stengėmės nesiklausyti, ką jis kalba. Atėjo į virtuvę krenkšdamas.

— Automobilis, — pasakė nežiūrėdamas nė į katrą, — sugedo. — Aiškiai jam buvo pameluota, ar dabar pats melavo mums. Su nelaiminga šypsena pasigręžė į panelę Vavasur: — Atleiskite dėl viščiuko,— pridūrė.

Pakviečiau jį išeiti pasivaikščioti ir išmesti drauge po taurelę, bet pulkininkas atsisakė. Atseit jaučiąsis šiek tiek pavargęs, staiga nei iš šio, nei iš to kiek įsiskaudėjusi galva. Jis pasišalino į savo kambarį. Kokiais sunkiais žingsniais užkopė laiptais, kaip tyliai uždarė savo miegamojo duris!

— O varge! — ištarė panelė Vavasur.

Pats vienas patraukiau į barą „Prie molo“ ir nusitašiau. Neketinau daug gerti, bet taip išėjo. Buvo vienas iš tų nykių rudens vakarų, nudažytų saulėlydžio ruožais, kurie tartum patys savaime priminė, kaip kažkada, tolimoje praeityje, akinamai spindėjo vidudienis. Anksčiau nulijęs lietus palikęs ant kelio balas, blyškesnes už dangų, lyg dienos likutis merdėtų jose. Pūtė gūsingas vėjas, ir palto skvernai plaikstėsi man apie kojas nelyginant mano paties Mažutėliai, meldžiantys, kad jų tėtukas neitų į aludę. Bet aš vis tiek nuėjau! „Prie molo“ — nedžiugi užeigėlė, kurioje viešpatauja didžiulis televizorius, visiškai tolygus panelės „Panoramic“, nuolat įjungtas, bet su nutildytu garsu. Baro savininkas — mažakalbis minkštas storulis keista pavarde, kurios šiuo momentu nepajėgiu prisiminti. Maukiau dvigubas porcijas brendžio.

Paskiros vakaro akimirkos iškyla man atmintyje neryškiai — kaip išskydusios žibintų šviesos ant rėjų per rūką. Prisimenu sukėlęs ar buvęs išprovokuotas sukelti kivirčą su vienu senu žmogėku prie baro ir buvęs iškalbėtas gerokai jaunesnio, galbūt jo sūnaus ar vaikaičio, kurį pastūmiau ir kuris pagrasino iškviesiąs policiją. Įsikišo baro savininkas, — Baregris, tokia jo pavardė, — ir aš pamėginau pastumti taip pat ir jį, kimiai šūktelėjęs mesdamasis per prekystalį priekin. Iš tiesų tai visiškai nepanašu į mane, nežinau, kas buvo per reikalas, na, kitoks nei paprastai tokiais atvejais. Pagaliau jie mane nuramino, ir aš irzlus pasitraukiau prie staliuko kampe, po begarsiu televizoriumi, kur sėdėjau niurzgėdamas pačiam sau ir dūsaudamas. Tie girti atodūsiai, burbuliuojantys ir drebulingi, kaip panašiai jie gali skambėti į kūkčiojimą! Paskutinė vakaro žara, tiek, kiek šios buvo matyti per nenudažytą aludės vitrinos viršutinį ketvirtadalį, turėjo tą piktą, rudai purpurinį atspalvį, kuris visada man kelia nemalonius jausmus, — tai pačios žiemos spalva. Po teisybei, ne tai, kad turėčiau ką nors prieš žiemą, ji — mano mėgstamasis metų laikas, antras po rudens, bet šiais metais tas lapkričio žėresys atrodė lyg pranašystė kažko daugiau nei žiema, tad įpuoliau į baisios melancholijos nuotaiką. Trokšdamas palengvinti širdies sunkulį, paprašiau dar brendžio, bet Baregris atsisakė įpilti — ir gerai padarė, kaip dabar pripažįstu, ir aš siautulingai pasipiktinęs išlėkiau ar bandžiau išlėkti, bet iš tikrųjų išsvirduliavau ir pargrįžau į „Kedrus“, pas savąjį brendžio butelį, kurį meiliai buvau praminęs „Mažuoju kapralu“. Ant laiptų

susitikau pulkininką Blandeną ir su juo šiek tiek šnektelėjau, tiksliai nežinau apie ką.

Jau buvo stojusi naktis, bet, užuot pasilikęs savo kambaryje ir atsigulęs į lovą, pasikišau po paltu butelį ir vėl išėjau laukan. Kas atsitiko po to, mano atmintyje išlikę tik trūkčiojantys ir blausūs blyksniai. Prisimenu, kad stovėjau vėjyje po svyruojančia gatvės žibinto šviesa, laukdamas kažkokio didaus ir visuotinio aiškumo ir prarasdamas bet kokį domesį anksčiau, nei tatai galėtų ateiti. Paskui atsidūriau patamsiuos paplūdimyje, sėdėjau ant smėlio ištiestomis priešais save kojomis ir su brendžio buteliu, jau tuščiu ar beveik, sau ant kelių. Regis, jūroje spingsėjo žiburėliai, toli toli nuo kranto, šokčiojantys ir siūbuojantys tartum žvejų flotilės šviesos, bet veikiausiai būsiu jas įsivaizdavęs — šiuose vandenyse nėra jokių žvejybos laivų. Man buvo šalta, nors ir vilkėjau paltu — šio medžiagos storio nepakako apsaugoti mano užpakalinių kūno dalių nuo žvarbios drėgmės smėlio, ant kurio sėdėjau. Tačiau ne drėgmė ir ne žvarba galiausiai privertė mane atsistoti, bet ryžtas atsidurti arčiau tų žiburėlių ir ištyrinėti juos. Galbūt man netgi buvo kilusi kažkokia mintis įbristi į vandenį ir nuplaukti jiems priešpriešiais. Šiaip ar taip, prie vandens pakraščio pagrindas išslydo man iš po kojų, ir parkritau, trinkteldamas smilkiniu į kažkokį akmenį. Nežinau, kiek ilgai ten gulėjau, tai atgaudamas, tai vėl prarasdamas sąmoningumą, nepajėgus ar nenorįs judintis. Gerai, kad potvynis slūgo. Man niekas neskaudėjo, aš netgi kiek jaudinausi. Iš tikrųjų atrodė visai natūralu dryksoti tenai tamsoje, po audrotu dangumi, stebėti silpną bangų, nekantriai atvilnijan-

čių tik tam, kad vėl tuoj pat atsitrauktų it būrys smalsių, bet baikščių pelyčių, fosforescenciją, — kai „Mažasis kapralas“, regis, toks pat girtas kaip ir aš, brazdėdamas ritinėjosi pirmyn atgal per kranto akmenėlius, — ir klausytis vėją viršum manęs švilpiant didžiulėmis, nematomomis oro tuštumomis bei traukos kanalais.

Paskui turbūt užmigau ar netgi visai netekau sąmonės, nes neprisimenu, kaip pulkininkas mane surado, nors jis tvirtina, kad kalbėjau visai protingai ir leidausi jo pakeliamas bei parvedamas į „Kedrus“. Matyt, taip ir buvę, noriu pasakyti, kad kažkiek veikiausiai buvau sąmoningas, antraip jis tikrai nebūtų turėjęs jėgų be niekieno pagalbos pastatyti mane ant kojų, juolab parboginti — galbūt užsimetęs ant pečių ar vilkdamas atbulą kulnais žeme, — nuo pakrantės iki mano miegamojo durų. Bet kaipgi jis žinojo, kur manęs ieškoti? Regis, kad per mudviejų pokalbį ant laiptų, nors pokalbis — ne tas žodis, nes, pasak jo, daugiausia tai aš kalbėjau, ilgai plėtodamasis apie gerai žinomą faktą, gerai žinomą ir tikrai, anot manęs, faktą, jog nuskęsti yra pati švelniausia mirtis, ir kai vėlyvą valandą vis neišgirdęs manęs sugrįžtant ir baimindamasis, kad, ko gero, aš, toks nusigėręs, iš tikrųjų pabandysiu savęs atsikratyti, jis nusprendė privaląs eiti ir mane surasti. Ilgai teko žvalgyti paplūdimį ir jau buvo beketinąs mesti paieškas, kai kažkoks mėnesienos ar šviesiausios žvaigždės atspindys krito ant mano figūros, tysančios aukštielninkos ant žvyruotos pakrantės. Kai po daugybės klupinėjimų bei stabtelėjimų, kuriais išsipostringaudavau įvairiomis temomis, mudu pagaliau pasiekėme „Kedrus“, jis pagelbėjo man užkopti laiptais ir pa-

lydėjo iki mano kambario. Visa tai perpasakota, nes, kaip jau sakiau, nieko iš to netvirto žygio neprisimenu. Vėliau jis girdėjęs mane, vis dar savo kambaryje, siaubingai vemiant — ne ant kilimo, bet pro langą į kiemą už namo, džiaugiuos, galėdamas tai pasakyti, — o paskui tartum sunkiai nudrimbant, ir ryžęsis ateiti pas mane į kambarį, kur aptikęs, jau antrąsyk tąnakt, pūpsantį it maišą, kaip sakoma, ant grindų prie lovos, be sąmonės, ir todėl nusprendęs, jog man reikalinga skubi medicininė pagalba.

Atsibudęs kažkurią ankstyvą dar tamsaus ryto valandą, išvydau keistą ir nervinančią sceną, kurią iš pradžių palaikiau haliucinacija. Čia buvo pulkininkas, pasitempęs kaip visada, su tvido švarku ir saržinėmis kavaleristo kelnėmis — jis visai nesigulęs į lovą — žingsniavo suraukta kakta po kambarį, ir taip pat, o tai kur kas neįtikimiau, panelė Vavasur, kuri, kaip vėliau paaiškėsią, irgi išgirdusi ar pajutusi paties seno namo griaučiuose trenksmą, su kuriuo susmukau po to vėmulio pro langą priepuolio. Ji vilkėjo savo japoniškuoju chalatu, o plaukus turėjo susikišusi po tinkleliu, į kokį panašaus nebuvau regėjęs nuo pat savo vaikystės. Sėdėjo kiek atokiau nuo manęs, prie sienos, profiliu, tikra Vislerio motinos* poza, sudėtomis ant skrieto rankomis, nulenktu veidu, tad jos akiduobės atrodė it du juodos tuštumos šuliniai. Prieš ją ant stalo degė

* Kalbama apie amerikiečių tapytoją Džeimsą Ebotą Maknilą Vislerį (James Abbott McNeill Whistler, 1834–1903), kurio drobių subtiliam spalvingumui ir tonų darnai įtaką darė muzikos estetika ir japonų menas. Tarp jo darbų — ir motinos portretas, pavadintas *Pilkai juoda kompozicija* (1872).

lempa, kurią palaikiau žvake, mesdama silpnos šviesos rutulį į sceną, kuri apskritai — blausiai spindintis rutulys su sėdinčia moterimi ir žingsniuojančiu vyriškiu — būtų galėjusi būti naktinis Žerikó* ar de La Turo** etiudas. Suglumęs ir nė kiek nesistengdamas suprasti, kas dedasi ar kaip jie abu čia atsidūrė, vėl užmigau ar praradau sąmonę.

Kai paskui prabudau, užuolaidos buvo atitrauktos, jau įdienoję. Kambarys atrodė kažkoks lyg susigėdęs, pagalvojau, viskas blyšku ir neraiškių bruožų, lyg rytą moters veidas be kosmetikos. Lauke vientisai baltas dangus kybojo niūriai nejudrus, sakytum, kokį metrą ar du virš namo stogo. Migloti nakties įvykiai gėdingai paršliaužė į mano padriką sąmonę. Lovos patalynė drabstėsi išmėtyta ir suglamžyta aplinkui mane, tartum po kokios orgijos, tvyrojo stiprus vėmalų tvaikas. Prisidėjau prie kaktos ranką, ir galvą nudiegė skausmas, kai pirštai užčiuopė smilkinyje, kur mano atsitrenkta į akmenį, mėsingą gumbą. Tiktai tuomet, krūpteldamas taip, jog net sugirgždėjo lova, pastebėjau sėdintį ant mano kėdės kažkokį jaunikaitį, palinkusį į priekį ir sunertomis ant rašomojo stalo rankomis, skaitantį padėtą priešais save ant odinio mano biuvaro knygą. Buvo su plieninių rėmelių akiniais, aukšta plinkančia kakta ir retais, ne kokios nors konkrečios spalvos plaukais. Drabužiai irgi buvo niekuo neišsiskiriantys, nors apskritai susidariau

* Théodore Gericault (1791–1824) — prancūzų tapytojas. Garsus jo paveikslas — *Epsomo žirgų lenktynės* (1820).

** Georges de La Tour (1593–1692) — prancūzų tapytojas, žinomas kaip „karaliaus (Liudviko XIII) dailininkas“, jo paveikslams, tapytiems prie žvakių, būdingas įdomus šviesos ir šešėlių žaismas.

įspūdį, jog mūvėjo panešiotomis velvetinėmis kelnėmis. Išgirdęs mane sujudėjus, neskubiai pakėlė akis nuo puslapio ir atsisukęs pažvelgė, gana ramiai, ir netgi nusišypsojo, nors ir be linksmumo, pasiteiraudamas, kaip aš jaučiuosi. Sutrikęs — tikrai taip galima pasakyti — vargais negalais atsisėdau lovoje, kuri po manimi tartum susiūbavo, lyg šios čiužinys būtų pripildytas tiršto, klampaus skysčio, ir mečiau į jį kažką panašaus, kas turėjo reikšti įsakmiai klausiamą žvilgsnį. Tačiau jis toliau ramiai mane apžiūrinėjo, visiškai nė kiek neišmuštas iš vėžių. Daktaras, pasakė jis, pasistengdamas, kad tai nuskambėtų taip, lyg būtų vienintelis toks pasaulyje, buvo atėjęs apžiūrėti mane anksčiau, kol aš buvau kitur — kitur, taip jis pasakė, ir mirksnį beprotiškai pagalvojau, ar tik mano nebūta vėl paplūdimyje, pačiam to nenutuokiant, — o aš atsakiau, jog, regis, kenčiu nuo stipraus smegenų sukrėtimo, prie kurio dar prisidėjęs sunkus, tačiau laikinas, apsinuodijimas alkoholiu. Regis? Regis?

— Klerė mus atvežė, — pasakė jis. — Ji dar miega.

Džeromas! Besmakris inamorato*! Jau atpažinau jį. Kaip sugebėjo vėl įgyti mano dukters palankumą. Nejau jis buvęs vienintelis, į kurį sugalvojusi kreiptis vidur nakties, kai pulkininkas ar panelė Vavasur, kad ir katras iš jų, paskambino jai papasakoti apie naujausią bėdą, į kurią įklimpęs jos tėvas? Jeigu taip, pamaniau, pats turiu save kaltinti, nors tiksliai ir nenutuokiau dėl ko. Kaip keikiau save, dryksantį čia dožo guolyje, pagiringą ir apsvaigusį, visiškai be jėgų, kad galėčiau

* Mylimasis (it.).

pašokti, sugriebti tą arogantišką vyrioką už pakarpos ir išgrūsti pro duris antrąsyk. Bet blogiau dar laukė prieš akis. Kai jis išėjo pasižiūrėti, gal Klerė jau atsibudusi, ir sugrįžo kartu su ja, suvargusio veido, paraudusiomis akimis ir užsimetusia ant apatinuko lietpaltį, duktė iškart mane painformavo, su mina žmogaus, skubiai atkreipiančio ugnį į save tam, kad geriau galėtų šią atremti, jog juodu susižadėję. Mirksnį tokių sujauktų minčių, koks buvau, nesusigaudžiau, ką turinti omenyje — susižadėjusi su kuo ir kaip kas? — mirksnį, kurio, kaip paaiškėjo, pakako mane įveikti. Nepajėgiau vėl paliesti šios temos, ir kuo toliau tas mirksnis lieka, tuo labiau sutvirtina jos pergalę prieš mane. Štai kaip akimoju tokie dalykai laimimi ir pralaimimi. Pasiskaitykite Mestrą* apie karybą.

Bet Klerė čia dar nesustojo, o išraudusi nuo pradinio triumfo ir nusitvėrusi pranašumo, suteikto jai laikinos manosios negalios, varė toliau, — įsivaizduojamai įsirėmusi ranka į šoną, — nurodydama, jog aš privaląs tuoj pat susikrauti daiktus ir palikti „Kedrus“, leisti jai pargabenti mane namo, — namo, sako ji! — kur pasirūpinsianti manimi, o į tą rūpestį įeis, duoda man suprasti, apsauga nuo bet kokių alkoholinių stimuliatorių ar migdomųjų iki tol, kai daktaras, — vėl jis! — nuspręs mane esant tinkamą tam ar kitam — gyvenimui, spėju. Ką galiu daryti? Kaip atsispirti? Ji sako, kad rimtai privalau imtis darbo.

* Žozefas Mari grafas de Mestras (Joseph-Marie de Maistre, 1753–1821) — prancūzakalbis savojietis, teisininkas, diplomatas, rašytojas, filosofas, uolus monarchizmo šalininkas po Prancūzijos didžiosios revoliucijos, vienas iš europietiškojo konservatizmo pradininkų.

— Jis baigia, — ne be dukteriško pasididžiavimo spindesio informuoja savo sužadėtinį, — didelę knygą apie Bonarą.

Pristingu drąsos pasakyti jai, kad mano „didžioji knyga apie Bonarą“ — tai skamba kaip ironija — nepažengusi toliau kaip pusę numanomo pirmo skyriaus ir bloknotą, pilną neoriginalių bei puszalių neva pastebėjimų. Na, nesvarbu. Esama kitų dalykų, kuriuos galiu veikti. Tarkim, nuvykti į Paryžių ir tapyti. Arba galėčiau pasitraukti į vienuolyną, leisti savo dienas tyliuose apmąstymuose apie nepabaigiamybę ar rašyti tenai didįjį traktatą, kokią nors vulgatą apie mirusiuosius, regiu celėje save, — ilgabarzdį, su žąsies plunksna ir skrybėle romų liūtą, — pro langą šalimais matyti tolumoje mažutėliai kaimiečiai, grėbstantys šieną, o man virš galvos ore pakibęs švytintis balandis. O taip, gyvenimas kupinas galimybių.

Tikriausiai man taip pat nebus leista parduoti namo.

Panelė Vavasur sako, kad jai stigs manęs, bet mananti, jog elgiuosi *teisingai*. Tai, kad palieku „Kedrus“, vargu bau ar priklauso nuo manęs, sakau jai, esu verčiamas. Ji į tai nusišypso.

— O, Maksai, — sako, — nemanau, kad esate toks žmogus, kurį būtų galima dėl ko nors priversti.

Tai suteikia man pauzę, ne todėl, kad buvo įvertinta mano valios stiprybė, o tas faktas, kurį įsidėmiu šiek tiek priblokštas, jog ji pirmą sykį kreipėsi į mane vardu. Bet vis tiek nemanau, kad aš galiu vadinti ją Roza. Tam tikras formalus atstumas būtinas deramai palaikyti žavius tarpusavio santykius, kuriuos mudu užmezgėme, iš naujo užmezgėme per pastarąsias savaites. Tačiau kartu su šia artumo užuomina vėl prasiveržė daugybė senų, neišsakytų klausimų. Norėčiau

ją paklausti, ar kaltinanti save dėl Chlojės mirties — turėčiau prisipažinti manąs, jog tai Chlojė pirma nugrimzdo į dugną, o Mailzas pasekė įkandin, stengdamasis ją išgelbėti — ir ar esanti įsitikinusi, kad juodu šitaip kartu nuskendę grynai per nelaimingą atsitiktinumą, o ne dėl ko nors kitko. Veikiausiai ji man pasakytų, jeigu paklausčiau. Nėra santūri. Juk gana nemažai tauškėjo apie Greisus, Karlą ir Konę — „Žinoma, jųdviejų gyvenimas liko sugriautas" — ir kaip abu netrukus po savo dvynių netekties irgi pasimirė. Pirmasis — Karlas, nuo aneurizmos, paskui — Konė, per autoavariją. Paklausiu, per kokią autoavariją, ir ji nužvelgia mane: „Konė buvo ne iš tokių, kuri pati nusižudytų", — atsako nežymiai perkreipusi lūpas.

Jie vis tiek buvę jai geri, sakosi, niekad nė jokio priekaišto, nei kaltinimo užuominos, kad neįvykdžiusi pareigos. Juodu įtaisę ją „Kedruose", mat pažinoję Spurgutės gimines, įkalbėję šiuos paimti prižiūrėti namą. „Ir šit aš dar čia, — taria su niūria šypsenėle, — po tiek metų".

Pulkininkas sukinėjasi viršuje, kelia diskretiškus, tačiau aiškius garsus; žinau, yra patenkintas, kad išvažiuoju. Padėkojau jam už pagalbą praeitą naktį. „Veikiausiai išgelbėjote man gyvybę", — pasakiau, staiga pagalvodamas, jog tai tikriausiai tiesa. Daug pūtimosi ir krenkštimo — *Ką jūs, sere, tik atlikau, po šimts, savo pareigą!* — delnu trumpai spusteli man alkūnę. Jis netgi įteikė atsisveikinimo dovanėlę, parkerį, „Swan" markės, tokį pat seną kaip ir jis pats, manyčiau, vis dar futliare, šilkinio popieriaus patalėlyje. Brėžiu šiuos žodžius su juo, dailiai veikia, juda sklandžiai ir sparčiai, tik retkarčiais nu-

krinta koks tiškalas. Įdomu, kur jis aną užėjo? Nežinojau ką pasakyti.

— Nieko nereikia, — sako jis. — Pats jo niekad nenaudojau, turėkite savo raštams ir šiaip. — Paskui išskubėjo, trindamasis baltus išdžiūvusius senus delnus. Pastebiu, kad, nors ir ne savaitgalis, vilki savąja geltona liemene. Dabar niekad nebesužinosiu, ar jis iš tikrųjų senas kariškis, ar tik tokiu dedasi. Dar vienas iš tų klausimų, kurių niekaip nesiryžtu užduoti panelei Vavasur.

— Tai jos aš ilgiuosi, — sako ji, — Konės, tai yra ponios Greis. — Turbūt išpūčiau akis, nes pasiuntė man dar vieną iš tų gailestingų žvilgsnių. — Niekad jo nebuvo su manimi, — priduria. — Jums taip neatrodė, tiesa?

Prisiminiau ją stovint aną dieną po medžiais, kūkčiojančią, galva, nusvirusia ant perspektyvos sutrumpintų savo pečių padėklo, suglamžytą nosinaitę jos delne.

— O ne, — pakartojo ji, — niekad nebuvo.

Ir aš prisiminiau taip pat tą iškylos dieną ir ją, sėdinčią ant žolės už manęs ir žvelgiančią ten, kur aš godžiai spoksojau, ir matančią tai, kas anaiptol nebuvo skirta man.

Ana pasimirė prieš aušrą. Tiesą sakant, manęs tenai nebuvo, kai tai įvyko. Buvau išėjęs laukan ant slaugos namų laiptų giliai įkvėpti juodo ir blizgaus rytmečio oro. Ir tą akimirką, tokią tykią ir niūrią, aš prisiminiau kitą akimirką, labai labai seniai aną vasarą, jūroje prie Balileso. Buvau nuėjęs paplaukioti vienas pats, nežinau kodėl ar kur Chlojė ir Mailzas būtų

galėję būti; gal kur išvykę su tėvais, tai turėjusi būti viena iš paskutinių jų išvykų drauge, galbūt kaip tik pati paskutinioji. Dangus tvyrojo padūmavęs, nė menkiausias vėjelis neribuliavo jūros paviršiaus, o prie kranto nedidelės bangelės vis lūžo ir lūžo apatiška linija, lyg užsimiegojusios siuvėjos nepabaigiamai vartaliojamas suknelės kraštas. Paplūdimyje buvo nedaug žmonių, ir tie keli — toli nuo manęs, o per tirštą nejudantį orą jų balsai atrodė atsklindantys dar iš toliau. Aš stovėjau iki juosmens vandenyje, kuris buvo visiškai skaidrus, tad po savimi aiškiai mačiau jūros dugno rumbėtą smėlį, mažutėles kriaukles bei krabų žnyplių nuolaužėles ir savo paties pėdas, blyškias ir svetimas — viską kaip daiktų pavyzdžius, demonstruojamus po stiklu. Kol ten stovėjau, staiga, ne, ne staiga, bet kažkokiu smarkiu siūbtelėjimu visa jūra pakilo, tai nebuvo banga, o kažkokia ištisinė besiritanti vilnis, tartum atėjusi iš gelmių, lyg pasijudinęs tenai apačioje kažkas didžiulis, ir mane trumpam pakėlė, šiek tiek mestelėjo kranto link, o paskui vėl pastatė ant kojų kaip anksčiau, lyg nieko nebūtų įvykę. Ir iš tikrųjų nieko nebuvo įvykę, nieko labai reikšminga, tik dar vienas iš didžiojo pasaulio abejingų gūžtelėjimų pečiais.

Paskui seselė išėjo manęs parsivesti, apsisukęs nusekiau įkandin jos vidun, ir jausmas buvo toks, lyg brisčiau jūron.

Apie autorių

DŽONAS BANVILIS (John Banville) gimė 1945-aisiais, Veksforde, Airijoje. Pirmoji jo knyga „Long Lankin" *(Ilgšis Lankinas)* išleista 1970-aisiais. Kitos jo knygos — „Nightspawn" *(Nakties išperos),* „Birchwood" *(Beržynas),* „Doctor Copernicus" *(Daktaras Kopernikas)* (pastaroji 1976-aisiais pelnė memorialinę *James Tait Black* premiją), „Kepler" *(Kepleris)* (1981-aisiais apdovanota *Guardian* grožinės literatūros premija), „The Newton Letter" *(Niutono laiškas)* (nufilmuotas 4-ojo kanalo), „Mefisto, The Book of Evidence" *(Mefistas, Įrodymų knyga)* (1989-aisiais nominuota *Booker* premijai ir tais pat metais pelniusi *Guinness Peat Aviation* premiją), „Ghosts" *(Šmėklos),* „Athena" *(Atėnė),* „The Untouchable" *(Neliečiamieji),* „Eclipse" *(Užtemimas)* ir „Shroud" *(Drobulė).* Yra gavęs Lanano Fondo literatūros premiją. Gyvena Dubline.

Džonas Banvilis (John Banville) gimė 1945-aisiais, Veksforde, Airijoje. Pirmoji jo knyga „Long Lankin“ išleista 1970-aisiais. Kitos knygos — „Nightspawn“, „Birchwood“, „Doctor Copernicus“ (pastaroji 1976-aisiais pelnė memorialinę *James Tait Black* premiją), „Kepler“ (1981-aisiais apdovanota *Guardian* grožinės literatūros premija), „The Newton Letter“ (nufilmuotas 4-ojo kanalo), „Mefisto, The Book of Evidence“ (1989-aisiais nominuota *Booker* premijai ir tais pat metais pelniusi *Guinness Peat Aviation* premiją), „Ghosts“, „Athena“, „The Untouchable“, „Eclipse“ ir „Shroud“. Yra gavęs Lanano Fondo literatūros premiją. Gyvena Dubline.

Skaudžiai išgyvendamas artimo žmogaus netektį, meno istorikas Maksas Mordenas sugrįžta į vieną pajūrio kaimelį, kur kadaise vaikystėje su tėvais leido atostogas.

Aną seniai praėjusią vasarą Greisų šeimyna pasirodė tartum visai iš kito pasaulio. Ponas ir ponia Greisai, pasaulietiški, laisvi ir atviri, buvo visai nepanašūs į kokius nors anksčiau Makso pažinotus suaugusiuosius. Bet jo bendraamžiai, Greisų dvyniai — nenuorama nebyliukas Mailzas ir ugninga, gundanti, amžinai nenuspėjama ir tiesmuka Chlojė — labiausiai pakerėjo Maksą. Diena iš dienos jis stebėjo dėmesį traukiančią šeimą, atkakliai siekė susipažinti su šiais „ypatingais“ vaikais ir pagaliau tapo jų artimu draugu. Tragiškas tos įsimintinos vasaros įvykis iš esmės pakeitė Greisų gyvenimą, o Makso Mordeno atmintyje visam laikui paliko slogią, liūdesio kupiną dieną, „kai išėjo dievai“.

Džono Banvilio „Jūra“ — tai susitaikymas su netektimi ir ypatinga meditacija apie savęs suvokimą ir prisiminimus. Nepaprastai išmintingas, patraukiantis dėmesį ir įtikinamas, iki širdies gelmių jaudinantis ir dvasiškai praturtinantis — tai vienas iš puikiausių kūrinių, parašytų didžiai vertinamo stiliaus meistro.

ISBN 978-9955-13-113-7

www.jotema.lt